

Onsdagen den 31 januari

Kl. 09.00–19.02

---

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:366

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:366 Arbetsmarknadskunskap i gymnasieskolan
av Niklas Sigvardsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är en krock med en sedan tidigare inplanerad mid-
dag (då ip-debatten visar sig starta senare än vad vi tidigare beräknat).

Stockholm den 30 januari 2024

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

Interpellation 2023/24:376

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:376 NPF-elever och självmordsbenägenhet
av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är en krock med en sedan tidigare inplanerad mid-
dag (då ip-debatten visar sig starta senare än vad vi tidigare beräknat).

Stockholm den 30 januari 2024

Utbildningsdepartementet

Lotta Edholm

Interpellation 2023/24:387

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:387 Missbruk av nystartsjobb
av Serkan Köse (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 februari 2024.

Prot. 2023/24:63
31 januari

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 29 januari 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Johan Pehrson (L)
Enligt uppdrag
Kerstin Bynander
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:393

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:393 Nedskärningar hos Arbetsförmedlingen
av Serkan Köse (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 29 januari 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Johan Pehrson (L)
Enligt uppdrag
Kerstin Bynander
Expeditionschef

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2023/24:2808 och 2809 till socialutskottet

2023/24:2810 till civilutskottet

EU-dokument

COM(2023) 637 till konstitutionsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 21 mars.*

*Vissa ändringar i
regelverket om
säkerhetsärenden
enligt utlänningslagen*

§ 3 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU8

Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen
(prop. 2023/24:36)
föredrogs.

Anf. 1 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Säkerhetsläget i världen har försämrats kraftigt genom Rysslands hänsynslösa invasion av Ukraina, situationen i Mellanöstern och intensiva påverkanskampanjer från främmande makt. Sveriges säkerhetsläge har också försämrats under längre tid. Vi har smärtsamt fått uppleva tragedierna på Drottninggatan 2017 och i Bryssel 2023. Båda dåden

utfördes av personer som borde ha lämnat Sverige respektive Belgien i enlighet med myndigheters beslut. Vi är nog alla överens om att det är händelser som vi aldrig vill uppleva igen.

Terrorhotet mot Sverige har ökat. I augusti förra året höjde Säkerhetspolisen sin bedömning av terrorhotnivån i Sverige från tre till fyra på en femgradig skala. Säkerhetspolisen bedömer att Sverige har gått från att betraktas som ett legitimt mål till ett prioriterat mål för aktörer i den islamistiska miljön. Detta är mycket allvarligt. Den moderatledda regeringen ser det som högsta prioritet att vidta åtgärder för att förhindra hot mot Sveriges säkerhet och därmed skydda vårt land och våra medborgare.

Säkerhetsfrågorna är viktiga också inom migrationspolitiken. Många som söker en tillflykt i Sverige vill bli en del av den svenska gemenskapen. Det är personer som arbetar hårt, lär sig språket och gör rätt för sig. Samtidigt ser vi att rekordmånga personer nekas svenskt medborgarskap till följd av att Säkerhetspolisen anser att de är för farliga och kan utgöra hot mot Sveriges säkerhet.

Mot denna bakgrund lägger regeringen fram förslag för att öka säkerheten i Sverige och stärka vår förmåga att utvisa personer som vill skada vårt samhälle. Med det förslag som vi debatterar i dag utökar vi antalet grunder för återkallelse av uppehållstillstånd, så att fler utläningar som kan komma att bedriva säkerhetshotande verksamhet inte ska ha möjlighet att stanna kvar i landet. Det handlar om personer som kan antas komma att bedriva statsstyrt företagsspioneri eller verksamhet med koppling till terrorism.

I dag finns inte möjlighet att återkalla ett uppehållstillstånd vid alla typer av säkerhetshotande verksamhet om personen har vistats i Sverige i mer än tre år. Regeringen föreslår därför också att tidsfristen förlängs och i vissa fall tas bort. Dessutom föreslås att hanteringen av främlingspass skärps och att sådana pass lättare ska kunna återkallas på grund av säkerhetshot.

Det är viktigt att myndigheter ges möjlighet att på ett tidigt stadium agera mot verksamhet som kan komma att hota säkerheten i Sverige. Att kunna återkalla ett uppehållstillstånd är en viktig åtgärd för att kunna agera mot dem som bedriver säkerhetshotande verksamhet.

Fru talman! Att återkalla uppehållstillstånd är i sig en stor fråga och ett viktigt arbete som totalt nonchalerades av den socialdemokratiska regeringen. En alarmerande rapport från Riksrevisionen visar att den socialdemokratiska regeringen inte gav Migrationsverket några mål, uppdrag eller rapporteringskrav om återkallelse av uppehållstillstånd.

Resultatet blev att 9 000 personer som hade registrerats som utflyttade från Sverige 2019 eller tidigare hade kvar sina permanenta uppehållstillstånd i slutet av 2020. Flera hundratals miljoner kronor har försvunnit från skattebetalarna när bidrag har fortsatt att betalas ut till personer som har fått eller borde ha fått sitt uppehållstillstånd återkallat.

Riksrevisionen påpekar också att sekretesshinder mellan myndigheter utgör ett mycket stort problem. Andra myndigheter kan sitta på viktig information som de inte får lov att lämna till Migrationsverket. Det kan medföra att uppehållstillstånd som borde återkallas inte återkallas.

Fru talman! Nu är det slut med den socialdemokratiska regeringens slapphänthet. Den moderatledda regeringen agerar kraftfullt. Redan i december 2022 gav regeringen Migrationsverket i uppdrag att prioritera åter-

kallelser av uppehållstillstånd. Migrationsverket har sedan dess ställt om sitt arbete och inrättat nya avdelningar som fokuserar på just återkallelse. Vi ser redan resultat. År 2023 återkallades dubbelt så många uppehållstillstånd som året innan.

Dessutom bedriver regeringen ett offensivt arbete för att bryta sekretesshinder mellan myndigheter. Utgångspunkten ska, i motsats till i dag, vara att myndigheter får dela information med varandra för att förhindra och bekämpa brott.

Ännu har vi bara hunnit se början på hur den moderatledda regeringen steg för steg stärker säkerheten i migrationspolitiken och får ordning på Sverige.

Fru talman! Regeringen anser att terrorism är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, enskildas åtnjutande av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Regeringen har därför nyligen tagit fram en ny samlad nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism med fyra strategiska områden: förebygga våldsbejakande extremism och terrorism, förhindra terroristattentat och andra ideologiskt motiverade brott, skydda samhällets människor och funktioner samt hantera situationen under och efter ett attentat.

Med denna strategi vill regeringen att hela vårt samhälle tillsammans effektivt ska bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism och därigenom värna enskilda människors och familjers trygghet och säkerhet och försvara vårt fria och öppna samhälle. Med den som grund och med de skarpa förslag vi i dag ska rösta igenom här i Sveriges riksdag gör vi Sveriges tryggare och ser till att människor som på olika sätt utgör säkerhetshot lämnar landet.

Fru talman! De förslag som vi förhoppningsvis röstar igenom i dag presenterades i en utredning redan i början av 2020. Men den socialdemokratiska regeringen lade inte fram dessa förslag för riksdagen. Vad jag förstår avser Socialdemokraterna i dag att rösta ja till förslagen. Vi ser alltså återigen bevis för att Socialdemokraterna bara är för en stram migrationspolitik när de är i opposition. Socialdemokraternas påstående att de alltid har varit för en stram migrationspolitik är makalös historieförfalskning. Varför gjorde de i så fall ingenting åt exempelvis just de här förslagen?

Jag noterar även, återigen, att Socialdemokraternas samtliga samarbetspartier systematiskt säger nej till grundbulten i de här förslagen. De vill inte ha en stram migrationspolitik. De vill helt andra saker. Och historiken på området brukar vara tydlig: Om Socialdemokraterna väl får makten böjer de sig för sina samarbetspartier och kompromissar bort sin egen politik.

Jag hoppas ju att de här förslagen kvarstår oavsett vem som vinner nästa val. Men tre är fler än ett, och det är uppenbart att Socialdemokraternas samarbetspartier vill något helt annat.

Fru talman! Det krävs en moderatledd regering för att Sverige ska ha en stram migrationspolitik och en politik som värnar Sveriges säkerhet.

Jag vill härmed yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

I detta anförande instämde Caroline Högstöm (M).

Anf. 2 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Regeringen föreslår bland annat att det ska vara möjligt att återkalla uppehållstillstånd för personer som kan antas ha koppling till terrorism. Jag vet inte hur arbetsfördelningen ser ut hos den högernationalistiska regeringen och Sverigedemokraterna, men tillsammans med Socialdemokraterna är man i alla fall överens om att så allvarliga delar av lagstiftningen ska bygga på antaganden.

Lagrådet sågar denna del av förslaget och anser att den inte bör genomföras. Beviskravet ”kan antas” är knappt ett beviskrav, och det öppnar upp för godtycke och rättsosäkra beslut. Det är inte seriöst.

Dessutom pekar Lagrådet på att terroristbrottslagen redan i dag är mycket omfattande. Det är inte bara deltagande i eller samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism och rekrytering som är straffbelagt. Även medverkan till sådan brottslighet i form av anstiftan, medhjälp, försök eller förberedelse är straffbart. Redan i dag, i enlighet med den nya lagen om särskild kontroll av vissa utlänningslag, kan en utvisning beslutas om någon kan antas göra sig skyldig till eller medverka till terroristbrott.

Man ställer sig frågan, precis som Lagrådet gör, vad som vid sidan av den mycket omfattande kriminaliseringen enligt terroristbrottslagen kan utgöra verksamhet med koppling till terrorism och vad som egentligen saknas i dag. De lagar vi har omfattar nämligen det som gäller terrorism, men regeringen vill att man ska kunna gå på antaganden om att någon har koppling till terrorism.

Fru talman! Det här är ju helt befängt. Tycker regeringen att det är en god demokratisk ordning att medvetet sätta rättssäkerheten ur spel? Är det en god demokratisk ordning att fatta beslut baserade på antaganden utan beviskrav?

Anf. 3 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet bör väl ha diskvalificerat sig för all framtid från att hänvisa till Lagrådet vad gäller eventuella synpunkter på lagstiftning. Det yttersta exemplet är väl gymnasielagen som Vänsterpartiet stötade medan Lagrådet konstaterade att den lagstiftningen hade nått gränsen för vad som är acceptabelt i fråga om hur lagstiftning kan utformas. Möjligen ska ledamoten ha ett lägre tonläge när det gäller just den aspekten.

Regeringen har noga begrundat Lagrådets synpunkter, men vår bedömning kvarstår. Det är enligt Säkerhetspolisen en viktig åtgärd att kunna återkalla uppehållstillstånd för att agera mot dem som bedriver säkerhetshotande verksamhet med koppling till terrorism. Därför gör regeringen i likhet med utredningen bedömningen att det här är ett viktigt förslag för att myndigheter ska kunna agera kraftfullt och på ett tidigt stadium.

I Sverige har vi i modern tid en tradition av att ignorera och blunda för problem så länge det bara går tills de plötsligt är alldeles uppenbara och skadan redan är skedd. Det gäller till exempel den ohållbara migrationspolitiken eller att man inte i tid agerade mot den grova gängbrottsligheten på våra gator. Det är problem som politiken blundade för tills de blev ett faktum. Då vände politiken 180 grader.

Den här regeringen vill arbeta proaktivt och till exempel säkerställa att terroristattentat över huvud taget inte inträffar på våra gator och undanröja säkerhetsshot innan de är en realitet. Vi går vidare med den här lagstiftning-

en eftersom det är statens yttersta uppgift att säkra tryggheten och säkerheten för sina medborgare.

Anf. 4 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag vill framhålla att Sverige är en demokrati och att det i en rättsstat finns en viktig relation mellan staten och den enskilde. Jag tycker att den ska ske i god demokratisk ordning och inte bygga på antaganden, som den här regeringen vill. Man behöver följa viktiga demokratiska principer, och en av dem är beviskravet.

Jag tycker att vi ska ha ett starkt, demokratiskt rättssystem som inte sätter rättssäkerheten ur spel, som det här förslaget gör. Det slopar mer eller mindre beviskravet och hotar rättssäkerheten för den enskilde. Lagrådet menar på att det inte kan uteslutas att detta leder till tillämpningsproblem. Ser Moderaterna detta?

Förslaget leder också till rättssäkerhetsproblem och rättsotrygghet för personer med uppehållstillstånd i Sverige. ”Det säger sig självt att om förslaget genomförs kan ytterligare rättssäkerhetsproblem förutses”, enligt Lagrådet. Men jag konstaterar att Moderaterna enligt sitt svar vill bygga lagstiftningen på enkla antaganden. Det får oerhörda konsekvenser för demokrati och rättssäkerhet.

Hur tänker sig regeringen att detta ska ske i praktiken? I dag remitterar Migrationsverket ärenden till Säkerhetspolisen, och myndigheterna samarbetar kring säkerhetsärenden. I praktiken följer Migrationsverket rutinmässigt Säkerhetspolisens rekommendationer om att om någon utgör ett hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet ska den utvisas.

Om Säkerhetspolisen ska gå på så vaga grunder som att anta att någon har koppling till terrorism – kan inte Migrationsverket själva bara anta det? Det finns ju inget beviskrav längre. Man ska helt enkelt anta saker. Vad blir då skillnaden? Rättssäkerheten är ändå satt ur spel.

Anf. 5 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Låt mig understryka att detta med att anta att någon ska ägna sig åt en viss verksamhet är det beviskrav som gäller redan i dag i fråga om till exempel spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet. Där skiljer sig alltså inte beviskravet från vad som gäller i dagens lagstiftning.

Jag noterade den ganska svepande kritiken i Vänsterpartiets följdmotion. Man undrar såklart om Vänsterpartiet också vill slopa de grunder som redan finns i dagens lagstiftning för att återkalla ett uppehållstillstånd. Det är samma nivå på beviskrav när det handlar om att någon antas ägna sig åt någonting. Låt mig alltså understryka att i det fallet ändras inte beviskravet.

Koppling till terrorism liksom företagsstyrt spioneri är två nya grunder som införs, men med samma formulering om att personen i fråga kan antas ägna sig åt detta. Låt mig upprepa att det är oerhört viktigt att myndigheter kan agera på ett tidigt stadium mot eventuella säkerhetshot och terrorism.

Det finns också en tydlig formulering om att när det gäller terrorismen handlar det om verksamhet som kan hota säkerheten i Sverige. Där får man såklart göra en noggrann prövning. Det sker ett gott samarbete i dag mellan Migrationsverket och Säkerhetspolisen. Man hjälps åt att göra gemensamma bedömningar.

Låt mig återkomma till att det har gjorts alldeles för lite under den socialdemokratiska regeringen, som Vänsterpartiet stöttade, för att säkra tryggheten och säkerheten för våra medborgare. Nu går vi vidare med förslag som borde ha blivit verklighet redan 2020 när den förra regeringen hade chansen, för vi tänker inte se på när nya dåd eller säkerhetsshot inträffar. Vi tänker förebygga och vara proaktiva för att säkra människors trygghet.

Anf. 6 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tänker ta upp frågan om vad det egentligen är för gärningar som med det nya lagförslaget kan leda till att människor som lever i Sverige och har uppehållstillstånd här kan bli av med dem. Lagförslaget vill utvidga vilken typ av handlingar eller antagna handlingar som kan få dessa allvarliga konsekvenser.

Jag tänker ställa den fråga som Lagrådet lyft fram i sitt yttrande. De ställer frågan vad som vid sidan av den mycket omfattande kriminaliseringen enligt terroristbrottslagen kan utgöra verksamhet ”med koppling till terrorism”. Det gäller särskilt som verksamheten då bör vara av sådant slag att den hotar säkerheten i landet. Vilken verksamhet är det Moderaterna ser framför sig som hotar säkerheten i Sverige men som inte är kriminaliserad redan i dag?

Vi i riksdagen har ju utvidgat kriminaliseringen av vad som kan vara ett terroristbrott väldigt mycket. Vad är det som är kvar? Vad tar den här lagstiftningen sikte på? Jag frågar inte minst mot bakgrund av vad vi har sett i vår omvärld, där auktoritära regimer missbrukat begreppet terrorism för att fängsla oppositionella, journalister och andra som kritiserar makt-havare. Jag skulle ogärna se att vi i Sverige tar steg i en sådan riktning eller öppnar för att auktoritära ledare i framtiden kan missbruka en sådan här lagstiftning.

Anf. 7 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att säga det jag sa till Vänsterpartiet. Det är alltid intressant när Miljöpartiet lutar sig mot Lagrådets kritik när man själv i regeringsställning inte var så noga med att ta hänsyn till Lagrådets synpunkter. Gymnasielagen fick ju som sagt graverande kritik från Lagrådet för att vara helt oacceptabel i fråga om hur lagstiftning kan utformas.

Som jag sa till Tony Haddou tidigare har regeringen tittat noga på Lagrådets kritik men bedömer ändå att detta är viktigt att gå vidare med för att myndigheter ska kunna agera tidigt. Är det någonting vi vet om terrorism eller terroraktiviteter är det att terrorister är kreativa när det gäller vilka grepp de använder för att skada vårt samhälle. Jag tror att det är omöjligt att lista exakta aktiviteter – därav formuleringen ”koppling till terrorism”.

Det blir också svårt för mig att ge exakta exempel på vad det skulle kunna vara, men jag vet att man i förarbetena pratar om att det kan handla om deltagande i en sammanslutning som inte är att anse som en terroristorganisation i lagens mening men som till exempel ägnar sig åt rekrytering till terrorism. Det kan vara ett exempel, men detta blir så att säga en teoretisk övning. Jag tror nämligen inte att det är jag som ska lista varje aktivitet explicit.

I takt med att terroristerna blir alltmer kreativa är det viktigt att myndigheterna har lagstiftning och befogenheter för att kunna agera mot säkerhetshot när de inträffar. För att formuleringen ”koppling till terrorism” inte ska bli alltför vag finns det som sagt också inskrivet att verksamheten ska vara av ett sådant slag att den hotar säkerheten i vårt land.

Anf. 8 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker faktiskt att en politiker som lägger fram ett lagförslag som av några av landets högsta jurister anses bidra till rättsosäkerhet, rättssäkerhetsproblem och en rättsotrygghet för en stor grupp människor ska kunna svara på vilken situation lagen är tänkt att användas i. Vad är det som är farligt för Sverige och som man inte anser redan är kriminaliserat enligt terroristbrottslagen?

Det Lagrådet konstaterar är nämligen att de inte kan se situationer där en aktivitet skulle ha koppling till terrorism och vara farlig för Sverige men inte redan vara kriminaliserad i terrorbrottslagen. Jag tycker alltså att Moderaterna bör svara på frågan: Vad är det för situationer som kan leda till att man blir berövad sitt uppehållstillstånd och rätten att vara i Sverige? Inte minst är ju detta viktigt att veta för alla de människor som berörs, så att de kan vara förutseende och fatta beslut som inte leder till att de godtyckligt blir av med sina uppehållstillstånd.

Jag tycker alltså att detta ansvar faktiskt vilar tungt på Moderaterna, som leder regeringen och Justitiedepartementet. Vi vill inte ha en situation där människor slumpmässigt och godtyckligt kan bli av med grundläggande rättigheter. I många länder missbrukas terroristlagstiftningen av auktoritära ledare för att fängsla oppositionella och journalister. Sverige ska inte öppna upp för den typen av godtycke i lagstiftningen, utan vi ska genom terroristbrottslagen kriminalisera handlingar som är farliga för riket och ha en rättssäkerhet i vårt system.

Anf. 9 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Annika Hirvonen vill ha ett exempel från Moderaterna på aktiviteter som kan utgöra denna typ av verksamhet med koppling till terrorism. Jag gav Annika Hirvonen ett exempel, och jag tänker inte ge ytterligare 15 olika exempel. Jag gav ett exempel på en situation där lagstiftningen kan vara relevant, och därutöver vidhåller jag att man kan stå och rapa upp tio exakta aktiviteter men att terroristerna alltid kommer att vara mer kreativa än så. Jag tror att det vore olämpligt.

Detta ger myndigheter möjlighet att på ett tidigt stadium agera mot säkerhetshot på vår mark, och vi i denna kammare borde egentligen kunna vara överens om att det är en helt grundläggande uppgift för den svenska staten och våra myndigheter att skydda våra medborgare. Regeringen lägger fram förslag som enligt utredningens förslag och enligt vad Säkerhetspolisen har sagt är helt avgörande för att man ska kunna undanröja säkerhetshot.

Jag tycker inte att vi ska ha en slumpmässig eller godtycklig lagstiftning. Jag tycker att detta blir en väldigt bra lagstiftning som ger ytterligare befogenheter till myndigheterna och som gör att Migrationsverket och Säkerhetspolisen kan göra noggranna bedömningar av vad som är ett säkerhetshot.

Om det är någon som vill ha en slumpmässig och godtycklig migrationspolitik är det ju snarare Miljöpartiet, som i stället vill dela ut uppehållstillstånd på just slumpmässiga och godtyckliga villkor. Gymnasielagen var det kanske yttersta exemplet på detta från den förra mandatperioden. Där frångick man helt vår ordinarie asyltagstiftning och migrationspolitik. Jag tycker alltså att man ska ha ett lite lägre tonläge.

Jag tror att detta kommer att bli ett viktigt verktyg för våra myndigheter i arbetet med att värna säkerheten för våra medborgare.

Anf. 10 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Jag blev helt chockad när Moderaterna, som är ett regeringsparti, mot slutet av replikskiftet sa att vi inte ska ha en godtycklig lagstiftning. Det är nämligen precis det man skapar just nu när man bygger en lagstiftning på antaganden. Jag måste säga att det är helt befängt.

Regeringen, Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna vill bland annat att främlingspass ska kunna återkallas av säkerhetsskäl och att ärenden där Säkerhetspolisen förordar att en utlänning inte ska beviljas främlingspass eller att en utlännings främlingspass ska återkallas ska utgöra säkerhetsärenden enligt utlänningslagen. Vidare föreslås att det ska vara möjligt att i vissa fall återkalla ett uppehållstillstånd om det kan antas att en utlänning kommer att bedriva statsstyrt företagsspioneri eller verksamhet med koppling till terrorism.

Det är naturligtvis rimligt att vidta åtgärder för att förhindra hot mot Sveriges säkerhet, men att lägga fram förslag om att återkalla uppehållstillstånd om det kan *antas* att någon exempelvis bedriver verksamhet kopplat till terrorism måste jag säga är alldeles för oseriöst i en så här pass allvarlig fråga att man undrar om regeringen ens gör sitt jobb på Justitiedepartementet. Att någon kan antas göra något är knappt ett beviskrav, och det öppnar upp för godtycklighet och rättsosäkra beslut.

Vänsterpartiet har inget förtroende för regeringen, och en av anledningarna är att den medvetet skapar brister i rättssäkerheten och de demokratiska principer vi anser viktiga. De bör värderas högre än vad regeringen gör.

I fråga om att kunna återkalla uppehållstillstånd av säkerhetsskäl anser vi att det måste ställas höga krav på bevisning för att personer ska kunna utvisas. Vi har tidigare, i samband med att förslaget om ett nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden behandlades i riksdagen, lyft vår oro för att lagen kommer att leda till fler godtyckliga utvisningar på oklara grunder. Nu visar sig denna oro återigen befogad när regeringen väljer att gå vidare med detta förslag, som bland annat Lagrådet kritiserat kraftigt.

Kritiken gäller inte minst att besluten kommer att grundas på antaganden och att det öppnar för tillämpningsproblem och rättssäkerhetsproblem. Det är inte seriöst. Lagrådet anser att förslaget inte bör gå igenom i den del som handlar om återkallelse på grund av verksamhet med koppling till terrorism. Lagrådet konstaterar att inte bara deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism samt rekrytering redan är straffbelagt utan att även medverkan till sådan brottslighet i form av anstiftan eller medhjälp är straffbart. Här ska det noteras att ansvaret för medhjälp till brott är mycket omfattande enligt svensk rätt.

Dessutom är det i terroristbrottslagen i stor utsträckning föreskrivet straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till de nämnda brotts-typerna samt för medverkan till försök. Lagrådet ställer sig därför frågan vad som vid sidan av den mycket omfattande kriminaliseringen enligt terroristbrottslagen kan utgöra verksamhet med koppling till terrorism. Att sitta och göra egna antaganden anser vi inte vara seriöst.

Lagrådet menar vidare att kopplingen till terrorism blir diffus och svår-fångad. Som förslaget är utformat finns det en risk att tillämpningen av bestämmelsen inte får tillräckligt tydliga gränser utan kan komma att framstå som godtycklig. Om förslaget genomförs kan ytterligare rättssäkerhetsproblem förutses, med åtföljande rättsotrygghet för personer med uppehållstillstånd i Sverige.

Svenska Röda Korset skriver i sitt remissvar att det låga beviskravet i kombination med utvidgningen av möjligheterna till återkallelse kommer att innebära risk för en ökning av antalet personer som får sitt uppehålls-tillstånd återkallat på grunder som är svåra att verifiera. Detta är ett allvar-ligt ingrepp i den personliga integriteten och problematiskt ur rättssäker-hetssynpunkt, i synnerhet eftersom det rör sig om personer som kan vistas i landet under en längre tid.

Vänsterpartiet instämmer i Röda Korsets och Lagrådets synpunkter. Vi konstaterar även att regeringen är fullt medveten om de rättssäkerhetspro-blem som uppstår med förslaget. Det är näst intill surrealistiskt att reger-ingen känner till problemen med hur mycket godtycke och vilka brister i rättssäkerheten det öppnar för men väljer att köra på ändå.

Så har det hittills varit med denna regering. Den låter dessvärre ofta känslor, tyckande och ren populism ligga som grund för rättspolitiska för-slag och tar inte ansvar för konsekvenserna det kan medföra. Jag yrkar bifall till reservation 1, fru talman.

Anf. 11 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Tony Haddou har nu i ett par anföranden riktat in sig på beviskravet ”kan antas”. Jag tror att han har nämnt det över tio gånger hit-intills i debatten. Det är ett lägre ställt beviskrav än vad som gäller annars. Det är helt korrekt. Men det är inte ett beviskrav som på något sätt är unikt för den lagstiftning som vi ska fatta beslut om i dag, utan det finns redan i dag.

Det finns bland annat i lagen om särskild utlänningskontroll vad gäller kvalificerade säkerhetsärenden. Det är en annan lagstiftning än den vi dis-kuterar här i dag. De kvalificerade säkerhetsärenden gäller personer som kan antas komma att begå terrorbrott. Jag har en enkel fråga till Tony Had-dou, om det är så att han tycker att beviskravet är så problematiskt. Är det Vänsterpartiets position i dag att lagen om särskild utlänningskontroll ska slopas?

Anf. 12 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det är oseriöst att bygga på antaganden även i utlännings-lagen. När det gäller den lagstiftning som det nu hänvisas till var Vänster-partiet också kritiskt till förslaget. Jag tror att ledamoten känner till att vi då hade synpunkter. Vi tyckte att man inte ska bygga lagstiftning på anta-ganden.

Man ska också känna till att Säkerhetspolisen gör en bedömning av om någon utgör hot mot Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Säkerhetspolisen ska förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott mot rikets säkerhet och terroristbrott.

Det vi har synpunkter på är att bygga lagstiftningen i utlänningslagen på antaganden. Det är totalt rättsosäkert. Det är inte seriöst. Ska man sitta och anta saker kan jag ställa precis samma fråga som jag ställde till Moderaterna.

Ska man behöva koppla in Säkerhetspolisen kan man på Migrationsverket sitta och göra egna antaganden så diffust som det blir. Det är inte seriöst. Man bygger lagstiftningen på antaganden. Det blir godtyckligt. Det är vad vi ser som ett problem här.

Att regeringen inte ser det som ett problem är inget som chockar mig jättemycket. Människor upplever att regeringen hotar demokratin i Sverige. Den urholkar demokratin. Vi börjar se ett mönster i de förslag som regeringen lägger fram. Det blir inte i den demokratiska anda vi har haft i Sverige. Man breder ut det och skapar godtycklig rättsosäkerhet i Sverige. Det tycker inte jag är seriöst.

Anf. 13 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Bara så att Tony Haddou förstår hur förslaget är tänkt att fungera: Anledningen till att Säkerhetspolisen fortfarande ska remitteras i sådana här ärenden är att det vore extremt olämpligt att låta Migrationsverket få tillgång till den typen av uppgifter som vi talar om här. Det gäller speciellt med tanke på de problem som Migrationsverket har haft med personalförskningen och så vidare tidigare. Men det är en annan historia.

Jag hörde däremot inget svar på min väldigt enkla ja-eller-nej-fråga. Det är inte en så liten fråga. Lagen om särskild utlänningskontroll är extremt viktig i Sverige. Det gäller genuint farliga människor som inte har några vettiga skäl att vara i Sverige över huvud taget förutom att på olika sätt försöka att underminera landets säkerhet och försöka att utgöra en aktiv grogrund för framtida terrorism. Ska den lagen avskaffas, Tony Haddou, ja eller nej?

Jag tittade lite i Vänsterpartiets motionsbank tidigare i dag. Jag har inte hittat några exempel på att Vänsterpartiet vill avskaffa lagen, trots att beviskravet kan antas vara djupt problematiskt enligt Tony Haddou. Jag vill ha svar på en enkel ja-eller-nej-fråga. Tycker Vänsterpartiet i dag att lagen om särskild utlänningskontroll ska avskaffas?

Det är en fråga som är extremt viktig med tanke på framtida regeringsbildningar och så vidare. Vad är det vänsterblocket egentligen kommer att göra? Vilka galenskaper kommer det att hitta på i framtiden om det blir en regeringsförhandling på den sidan?

Nu är det dags att ge ett enkelt ja-eller-nej-svar, Tony Haddou. Ska lagen om särskild utlänningskontroll finnas kvar, eller ska den inte finnas kvar?

Anf. 14 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag tror inte att ledamoten hörde vad vi ansåg om de här frågorna. Vi har inget emot att man gör någonting när det handlar om hot mot Sveriges säkerhet. Det Vänsterpartiet har synpunkter på är att man bygger lagstiftningen på antaganden. Det är precis samma kritik som

Lagrådet har. Det är över huvud taget inget konstigt att framföra den kritiken.

Det stämmer att det redan i dag finns möjlighet att på lika vaga grunder återkalla uppehållstillstånd enligt första stycket i utlänningslagen. Redan i dag finns terroristbrottslagen som omfattar allt som vi talar om i dag.

Problemet är att man går in i utlänningslagen och håller på och ruckar den återigen. Läser man vad Lagrådet säger ser man att de har precis samma kritik som Vänsterpartiet. Utlänningslagen har år efter år genomgått ändringar efter ändringar som visar på totala brister. Det är så rättsosäkert det kan bli, och nu fortsätter regeringen med det.

Vi kan titta närmare på frågan. Men det jag tror att Sverigedemokraterna vill ha svar på är hur det ska se ut till nästa val. Det kommer ni inte att få svar på här i dag. Den frågan får du sitta på ett tag till.

Vi vill ha ett rättssäkert system. Vi vill hålla demokratin högt i Sverige. Det tror jag inte chockar någon. Att ni vill urholka demokratin tror jag att människor känner till. Men jag ser inget problem alls i att vi vill förstärka demokratin och se till att dessa fall och ärenden blir hanterade mer seriöst och rättssäkert.

Det handlar om att människor får en rättssäker prövning i en rättsstat. Människor ska ändå känna till att vi håller det högt i Sverige. Det ska finnas en anständig relation mellan staten och den enskilde. Det gör det inte om man bygger lagstiftning på antaganden. Det är helt befängt, fru talman.

Anf. 15 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Det är glädjande att vi igen har fått fram en produkt på riksdagens bord som den socialdemokratiska regeringen tagit fram. Vi tycker också att det är positivt att det finns en väldigt bred uppslutning i kammaren för den produkten. Med det yrkar jag bifall till produkten.

Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, Ola Möller, för anförandet!

Man får vara snabb med att begära replik i dessa tider. Det är väl snart så att den sammanlagda debatttiden för de socialdemokratiska företrädarna i migrationspolitiken är uppe i två minuter eller någonting sådant under de debatter vi har haft hittills. Jag tycker att detta är en seriös fråga som förtjänar en seriös diskussion och debatt.

Ola Möller sa stolt att det var det var en lagstiftning som den socialdemokratiska regeringen tog fram. Det stämmer att det kom en utredning under Socialdemokraternas tid. Men den kom 2020. Jag vill egentligen rikta en väldigt rak och genuin fråga till ledamoten. Varför gick inte den socialdemokratiska regeringen vidare med förslagen redan då, om man nu tycker att det är viktiga åtgärder som behöver komma på plats?

Anf. 17 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Jessica Rosencrantz!

Skälet var att det kom en sjukdom som hette covid. Det tog väldigt mycket resurser från regeringens arbete under den perioden. Jag satt själv i civilutskottet på den tiden, som också hade Justitiedepartementet som ansvarigt departement. Väldigt mycket av det arbete som kom då fick pausas.

Sedan hade vi dessutom under 2021, framför allt under sommaren, en situation där bland annat Moderaterna fällde regeringen Löfven. Det skapade också ett väldigt stort jack i arbetet under den perioden då det var nya regeringsförhandlingar, en ny regering skulle formars och nya samarbeten skulle träda in. Och sedan kom den invasion som Ryssland gjorde av Ukraina, som också fordrade väldigt mycket energi och kraft.

Jag tycker att det är positivt att vi nu har en situation där moderater och socialdemokrater kan vara överens om bärande delar i migrationspolitiken, för svensk historia har visat att när våra partier är överens blir det ganska god ordning och reda i migrationspolitiken.

Jag tror att det är bättre att vi tittar framåt och ser att vi nu är överens i stället för att tjafsas om att det inte har gått exakt så snabbt som alla kanske hade önskat. Jag tycker att det är positivt att vi är överens. Det är bra, Jessica Rosencrantz, att regeringen nu har tagit fram detta.

Anf. 18 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, Ola Möller, för svaret! Svaret är alltså att vi hade en regering som bara maktade med att hantera en fråga i taget. Det är ett bra besked till svenska folket. Då är jag glad för att vi i dag har en regering som maktar med att både lägga om migrationspolitiken, stärka insatserna mot gängvåldet, hantera en problematisk säkerhetssituation i omvärlden, föra Sverige in i Nato och hantera en del andra rätt avgörande och stora frågor.

Det är väl bara att beklaga att Socialdemokraterna inte maktade med att prioritera också denna fråga. Men desto bättre och viktigare är det att vi nu har en regering som verkligen får åtgärderna på plats.

Socialdemokraterna har gjort en stor poäng av att de historiskt alltid har varit för en stram migrationspolitik. Det är ett skrattretande påstående för de flesta förutom Socialdemokraterna, oavsett vad man tycker i sak. Vi kan konstatera att Socialdemokraterna snarare kämpade emot flera av de förslag som mitt parti, bland andra, lade fram på den här riksdagens bord för att just strama åt migrationspolitiken.

Låt oss blicka framåt, för det tycker jag är mer intressant både för oss och för svenska folket. Tre av Socialdemokraternas samarbetspartier säger konsekvent och systematiskt nej till i princip samtliga förslag som vi lägger på riksdagens bord om att strama åt migrationspolitiken. Samma mönster ser vi i dagens ärende. Tre är som bekant fler än en. Tre samarbetspartier vill ha en mer generös migrationspolitik. Socialdemokraterna påstår att de vill något annat.

Kan Ola Möller lova svenska folket att man verkligen kommer att stå fast vid en stram migrationspolitik och att man över huvud taget inte tar hänsyn till vad Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet återkommande framför i de debatter vi har i Sveriges riksdag? Kan Socialdemokraterna lova att de här förslagen ligger fast men också att den strama migrationspolitiken kommer att ligga fast?

Anf. 19 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Vi hanterade väldigt många frågor under vår period. Vi fick 100 000 fler i välfärden, vi fick en bostadsproduktion som översteg de prognostiserade behoven och vi införde 80 nya straffhöjningar inom straffrätten och 30 nya lagar. Vi tog fram de produkter där vi också flyttade

fram positionerna kring terroristfrågan, vi började bygga upp försvaret och vi startade två nya polishögskolor. Att vi bara kunde fokusera på en fråga stämmer alltså inte riktigt.

Men att hantera en global pandemi är en tämligen unik situation. Jessica Rosencrantz satt i riksdagen under denna period och var inne och röstade om ett antal extra ändringsbudgetar och liknande. Bilden och tonen blir lite tråkiga – om man nu ska prata tonläge, som Rosencrantz tycker om att göra – när man säger att vi bara skulle ha tagit hand om en fråga. Vi tog fram produkten. Som jag har förklarat fanns det mycket på bordet, och tiden var knapp. Dessutom blev en regering fälld under perioden, så det här är inte så konstigt.

När det gäller att tre är fler än en märks inte det i det samarbete som finns i Rosenbad just nu. Där är det ett parti som fullständigt dikterar villkoren för den nuvarande regeringen. Den logiken faller alltså lite på sitt eget grepp.

Givetvis ska vi fortsätta att hålla en stram migrationspolitik. Det har min partiledare varit väldigt tydlig med. Sedan är det givetvis så att ingen lagstiftning, oavsett vilken det är, ligger fast. Den ändras över tid beroende på vad som behövs. Det är det vi är beredda att göra genom att förändra lagstiftningen till en hårdare sådan, vilket vi också har gjort.

Jag välkomnar att Moderaterna vill komma överens med Socialdemokraterna om migrationspolitiken igen, för senast Moderaterna gjorde ett stort omtag i den var det Miljöpartiet som de kom överens med. Och det var detta som lade grunden till många av de problem vi såg under 2010-talet och även in på 2020-talet med permanenta uppehållstillstånd som grund för de syriska flyktingarna, vilket ledde fram till stora problem för den svenska mottagningen och Migrationsverket. Jag tror därför att Jessica Rosencrantz ska vara lite försiktig.

(Applåder)

Anf. 20 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Precis som Ola Möller säger bygger det betänkande som vi debatterar i dag på en utredning som beställdes av Mikael Damberg. Den levererades i mars 2020, och den remitterades därefter.

Den mycket relevanta fråga man kan ställa sig är: Vad hände sedan? Det här är ungefär fyra år sedan. Varför hamnade utredningen efter remitteringen i en skrivbordslåda någonstans i Regeringskansliet?

Ola Möller påstår att det beror på pandemin och att bland annat pandemin gjorde så att regeringen inte kunde hantera frågan. Det var pandemin och invasionen av Ukraina som orsakade detta. Jag tror inte att detta är sant, eller jag *vet* att det inte är sant.

Med den begränsade inblick jag har i hur Regeringskansliet fungerar vet jag att de har gott om resurser för att hantera ett antal olika ärenden samtidigt. Detta är dessutom en fråga som enkelt skulle ha kunnat hanteras av en del av Regeringskansliet, antingen straffrätten eller migrationsrätten, som inte direkt var involverade i att hantera exempelvis pandemilagen eller någon annan av de saker som Ola Möller hänvisar till. Jag vet alltså att det här inte är sant.

Det har kommit upp en annan sak i debatten som jag tycker är än viktigare. Det är frågan om Socialdemokraterna nu har några röda linjer som de skulle kunna dra upp inför ett framtida regeringssamarbete. I ett tidigare

replikskifte i debatten kom frågan upp om lagen om särskild utlänningskontroll. Det är inte exakt den lag som vi förändrar i dag, men det är en snarlik regel som är grundläggande för att Sverige ska kunna upprätthålla den nationella säkerheten. Det handlar alltså om mer eller mindre akuta terrorhot och om Sveriges möjlighet att få ut dem ur landet.

Vänsterpartiet påstår att de inte längre står bakom denna regel, eller att de möjligtvis aldrig har stått bakom den. De vill att lagen om särskild utlänningskontroll ska slopas. Är det här en röd linje för Socialdemokraterna? Kan ni säga här och nu att ni aldrig kommer att låta detta ske?

Anf. 21 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag vet, Ludvig Aspling, vad som är sant eftersom jag satt i byggnaden och jobbade med lagstiftningen under denna period. Det gällde bland annat hyreslagstiftningen, som Ludvig Aspling fällde en regering på. Detta var, förutom pandemin och kriget i Ukraina, en av anledningarna till att det blev svårt för regeringen att arbeta kontinuerligt med frågor.

Jag vet att det var ett enormt tryck på Justitiedepartementet. Många av de tjänstemän som jobbar på avdelningen för att plocka fram en migrationslagstiftning satt också och jobbade med strafflagstiftningen. Vi höjde 80 straff och införde 30 nya straffrättsliga lagar.

Ludvig Asplings tonläge och påstående att han vet vad som är sant stämmer inte, för han var inte där. Som Ludvig Aspling själv säger har han begränsad insyn i hur det är att styra ett land, och det är jag väldigt glad för.

När det gäller röda linjer hörde jag diskussionen mellan Ludvig Aspling och Tony Haddou, och jag kan bara konstatera att de här ja-eller-nejfrågorna som Ludvig Aspling försöker få det till, alltså har-du-slutat-slå-din-fru-frågorna, inte är riktigt seriösa.

Det är klart att man kan göra ändringar i en lagstiftning utan att avskaffa den, men vi tänker inte införa en lagstiftning som ökar hotet mot Sverige. Socialdemokraterna har varit tydliga under vår period i regeringsställning med att vi vill skärpa Sveriges säkerhet. Därför tog vi fram den här produkten, därför svängde vi i Natofrågan och så vidare. Socialdemokratin är en tydlig kraft för att se till att värna svenska medborgares säkerhet.

Jag har inte mandat att teckna firma för socialdemokratin i frågan om det finns en röd linje att dra här. Det är above my pay grade; det kan Ludvig Aspling vara lugn för. Du får ställa frågan om exakt var våra röda linjer går till vår partiledare och vår partistyrelse.

Jag kan konstatera att det vi har gjort under föregående mandatperiod och fortsätter att göra nu är att ta tydligt ansvar för Sveriges säkerhet.

(Applåder)

Anf. 22 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Det enda skälet till att Ola Möller tycker att ja-eller-nejfrågorna är oseriösa är att han är djupt obekvämt med att behöva svara på dem. Det här är absolut inte en oseriös fråga. Detta är tvärtom kanske de mest seriösa och viktiga frågorna som Socialdemokraterna måste ge ett svar på, och de kommer att behöva göra det åtminstone före den kommande valrörelsen.

Det är inte bara jag som är sugen på att få veta vad som kommer att hända med till exempel lagen om särskild utlänningskontroll om olyckan skulle vara framme och Vänsterpartiet tar plats i en framtida regering.

Ola Möller säger att man kan förändra och pilla lite i lagen utan att ta bort den. Nej, Ola Möller! Så här är det: Lagen om särskild utlänningskontroll bygger på några väldigt enkla principer. Det ska vara ett lågt beviskrav, och det ska vara ett kvalificerat hot. Det ska alltså handla om en väldigt farlig person, och därför ska det krävas ett ganska lågt beviskrav – ”kan antas” i det här fallet, vilket Tony Haddou tog sikte på i sitt anförande.

Min fråga kvarstår. Är detta en röd linje för Socialdemokraterna? Jag förstår att Ola Möller inte kan teckna partiets firma, men det är inte det jag frågar om. Det jag frågar om är om Socialdemokraterna har några principer. Finns det några principer som det partiet håller sig till? Det är det jag vill veta.

Är alltså detta en röd linje för socialdemokratin? Kommer partiet att medverka till att lagen om särskild utlänningskontroll, så som den fungerar i dag, kommer att försämrats, tas bort eller göras tandlös för att kompromissa med Vänsterpartiet? Det är en extremt berättigad fråga, och det borde inte vara jättesvårt att svara på den. Detta är nämligen ganska viktiga saker.

Anf. 23 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag har varit tydlig med att det är klart att lagen ska vara kvar. Exakt hur det kommer att bli i varje detalj kan jag inte svara på, men vi tänker inte bidra till att öka säkerhetshotet mot Sverige. Det är därför jag välkomnar det faktum att det finns en bred uppslutning kring dessa lagar här i kammaren. Vi har lagt fram en produkt som nu regeringen går fram med och som även Sverigedemokraterna stöder.

Ludvig Aspling kan vara lugn. Vi kommer inte att öka hotet mot Sverige genom att inte ta ansvar i de här frågorna.

Ludvig Aspling frågar om röda linjer. Ja, vi har massor av röda linjer. En är att dra in permanenta uppehållstillstånd för folk. Det är en röd linje vi har. Vi vill inte införa angiverilagar, som ju regeringen vill göra. Vi vill inte skicka ut prostituerade, vilket man från början tyckte var en rimlig grej från regeringen och Sverigedemokraterna i Tidöavtalet.

Det finns alltså gott om röda linjer. Det intressanta är just Sverigedemokraterna står och pratar om röda linjer. Man skulle absolut inte införa någon fri hyressättning i nyproduktion förra mandatperioden. Nu har man svängt i den frågan. Sverige skulle absolut inte gå med i Nato. Nu har vi båda svängt i den frågan. EU-frågan var tidigare också en röd linje för Sverigedemokraterna, men den har Sverigedemokraterna svängt i.

Ludvig Asplings ständigt återkommande så-här-är-det-retorik blir lite tråkig, skulle jag vilja säga. Det är inte alltid så enkelt, rakt och tydligt som Ludvig Aspling vill göra gällande.

Som sagt: Ludvig Aspling kan vara helt lugn. Socialdemokraterna tänker inte bidra till att höja Sveriges hotnivå. Däremot har ju Sverigedemokraternas partiledare och deras ordförande i justitiekommittén mer eller mindre gjort det till en hobby att hjälpa till att höja hotnivån mot svenska medborgare, vilket också får förödande konsekvenser för svenska folket. (Applåder)

Anf. 24 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Sverige och världen är i ett nytt säkerhetsläge, med krig både i vårt närområde och på alltför många andra platser i världen. Vi har även av flera andra skäl ett förhöjt säkerhetshot. Sverige har sedan i augusti 2023 terrorhotnivå 4 på en 5-gradig skala, där vi har gått från ett legitimt till ett prioriterat mål för terrorattentat mot Sverige och svenska intressen. Detta sker i ett läge där vi dessutom har en framväxande grov organiserad brottslighet med stort våldskapital och våldsbejakande extremism.

Vi från Centerpartiet har varit för så gott som all lagstiftning hittills under den här mandatperioden avseende rätts- och säkerhetspolitiken. Vi har varit för den nya terroristlagstiftning där både samröre med och deltagande i en terroristorganisation numera är straffbelagt. Vi har varit för de nya utökade hemliga tvångsmedel som trädde i kraft förra året. Vi anser i likhet med regeringen att arbetet med att förhindra hot mot Sveriges säkerhet är en högt prioriterad fråga.

Vi har här i dag att hantera regelverket för så kallade säkerhetsärenden enligt utlänningslagen. Det är bra och nödvändiga förslag som läggs fram, och vi från Centerpartiet står bakom de flesta av de föreslagna reglerna. Det är bra att det finns möjlighet att återkalla uppehållstillstånd för sådana handlingar och gärningar och sådan verksamhet som normalt innebär stora risker för vårt land, för Sverige. Vi har dock känt oss tvungna att reservera oss mot en punkt, nämligen förslaget i 7 kap. 3 § första stycket 3 c.

Fru talman! En av lagstiftningens viktigaste egenskaper är att den är tydlig för alla så att den blir både allmänpreventiv och normativ, det vill säga att medborgarna och de som vistas i Sverige vet vad som gäller och vet hur de ska agera för att inte vara olagliga.

En annan lika viktig egenskap för ny lagstiftning är att den snabbt och med kraft ska kunna användas av vårt rättssystem. Våra poliser, åklagare och domare är bara så snabba och starka som lagstiftningen och dess kvalitet och konstruktion medger. Med vaga, otydliga och krångliga regelverk blir rättssystemet inte särskilt starkt, och det finns risk för godtycke och en tillämpning som inte alls var i enlighet med lagstiftarens vilja och mening.

Vår reservation avser möjligheten att återkalla ett uppehållstillstånd om det kan antas att en utlänning kommer att bedriva verksamhet med koppling till terrorism.

Vi har som sagt de senaste åren infört straffansvar för både deltagande i och samröre med en terroristorganisation, vilket gjort det straffbara området relativt omfattande. Lagrådet skriver också i sitt yttrande att det är svårt att peka på fall som avses med uttrycket ”koppling till terrorism” i den nya lagstiftningen och att detta i sig visar att lagförslaget måste ifrågasättas. Förslaget är varken träffsäkert eller rättsäkert utan tvärtom diffust.

Jag blev lite fundersam när det tidigare i debatten gavs som exempel att rekrytering till terrorism skulle kunna vara ett skäl. Det är bara att läsa 8 § i den nuvarande terroristbrottslagen så ser man att det redan i dag är straffbelagt att rekrytera till terrorism. Redan i dag utgör det också grund för utvisning om detta kan antas, och i så fall upphör även uppehållstillståndet.

Den månad eller så som man vinner genom att snabbt lagstifta och få på plats saker till ett visst datum, med argumentet att det måste gå snabbt, förloras med råge i tid när ett överbelastat svenskt rättssystem ska tolka

Prot. 2023/24:63

31 januari

-----

*Vissa ändringar i
regelverket om
säkerhetsärenden
enligt utlänningslagen*

otydlig lagstiftning och skapa och kodifiera en praxis. Det kan ta år innan vi har prejudikat plats, och vi har inte den tiden. Då är det bättre att regeringen gör om och gör rätt avseende denna grund för återkallelse. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 25 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Det migrationspolitiska paradigmskiftet innehåller både stora, övergripande förändringar och mindre regeländringar av mer teknisk natur. Det är regeländringar som kanske ensamma inte får enormt genomslag men som tillsammans kommer att forma ett mer restriktivt och modernt regelverk. Denna proposition är ett typexempel på det senare.

Förslagen handlar alltså om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen. Det är ärenden där Säkerhetspolisen av skäl som rör rikets säkerhet förordar att en persons uppehållstillstånd ska återkallas eller inte beviljas eller att ett par andra åtgärder ska kunna sättas in.

Det samarbetspartierna gör i dag är att vi ger Säkerhetspolisen och Migrationsverket nya verktyg för att hantera den här typen av hot. Dels ser vi till att sådana utlämningar inte kan beviljas främlingspass, alltså en resehandling som hjälper dessa personer att resa internationellt, dels kommer redan utfärdade sådana främlingspass att kunna återkallas och dels utvidgas grunderna för när ett uppehållstillstånd eller en passhandling kan återkallas till att även omfatta personer som bedriver statsstyrt företagsspioneri eller verksamhet med koppling till terrorism.

Vad detta innebär är alltså att det inte längre kommer att behövas misstanke om att personen själv kommer att begå en gärning som är straffbelagd, utan det kommer att räcka med att personen ägnar sig åt aktiviteter som i sig inte är straffbara men som ändå syftar till att på något sätt främja eller stödja exempelvis en terrororganisation.

Flera debattörer har tidigare varit inne på frågan om gränslandet mellan de rekvisit vi inför i dag, alltså koppling till terrorism, och det straffbelagda området enligt terrorbrottslagen. Vad är skillnaden? Det är en väldigt relevant fråga och, skulle jag säga, den egentliga kärnan i den här debatten.

Vi har ju inte den typen av kasuistisk lagstiftning i Sverige att vi från Sveriges riksdags sida kommer att peka ut exakt vilka situationer som omfattas av de nya reglerna. Men ett scenario som jag själv hoppas på är att personer som sysslar med till exempel religiös predikan med tydliga våldsbekämpande inslag men som inte når upp till rekvisiten i uppmaningslagen ska kunna omfattas av den här regeln. Om man spekulerar lite grann skulle det kanske också kunna handla om insamlingsverksamhet där det finns en misstanke om att slutanvändaren av medlen är en terrororganisation eller en organisation som främjar den typen av verksamhet, men där upplägget är för komplicerat för att kunna tas om hand enligt terrorbrottslagen. Då ska man alltså kunna ha en möjlighet att ingripa utlänningsrättsligt i stället.

Svaret på den fråga som tre debattörer tidigare har ställt – var finns utrymmet mellan terrorbrottslagen och de här rekvisiten? – är alltså att det finns ungefär där. Det finns ett utrymme, och jag tycker att det är fullt rimligt att Sverige har regler som utnyttjar detta utrymme. I den delen är det också värt att nämna att de här förslagen gränsar till andra förslag om utvisning på grund av bristande levnadssätt som just nu bereds inom Regeringskansliet. Ytterligare en skillnad jämfört med dagens ordning är att

verksamhet som bedrivs utanför Sveriges gränser nu kommer att omfattas av den här regeln.

Vi förändrar också den så kallade treårsregeln. Det är alltså en regel som säger att om en person har bott i Sverige med uppehållstillstånd i tre år kan inte uppehållstillståndet återkallas på den här grunden. Den tidsfristen förlänger vi nu till fem år. Vi inför också en säkerhetsventil som gör att uppehållstillstånd kan återkallas även efter fem år om det finns synnerliga skäl, till exempel att ärendet har varit svårt att utreda, att det har tagit lång tid och att tidsfristen därför har passerats.

Säkerhetspolisen kommer också att kunna överklaga Migrationsverkets beslut i fråga om främlingspass och uppsikt i säkerhetsärenden på samma sätt som gäller till exempel förvar enligt dagens ordning.

Varför behövs då detta? Det är ingen hemlighet att tidigare regeringar har sett egentligen allt som har med säkerhet i utlänningsärenden att göra som mindre prioriterat, om vi ska vara generösa. I praktiken har framför allt socialdemokratin men även tidigare borgerliga regeringar blundat för det faktum att den okontrollerade massinvandringen har förvandlat Sverige till en bas för internationell terrorism och brottslighet. Per capita var Sverige ett av de länder som försåg Islamiska staten med flest soldater samtidigt som den svenska socialförsäkringen i praktiken fungerade som en bankomat för terrorkrisresande. Om vi tittar på det som händer just nu inom socialdemokratin är det kanske fullt naturligt att de vill prata så lite som möjligt om personer med koppling till terrorism.

Nu är det slut på detta. Oavsett hur mycket oppositionen protesterar kommer samarbetspartierna steg för steg att montera ned de regelverk som har gjort Sverige särskilt attraktivt för internationell terror och kriminalitet.

Fru talman! Vad säger då oppositionen om allt detta? Det är en väldigt relevant fråga. Någon samlad opposition finns det inte att prata om. Inte på papperet i alla fall; man vet ju inte vad de har sagt mellan sig, naturligtvis. Men på papperet ser det väldigt splittrat ut.

Tre av partierna avstyrker förslaget i ganska skarpa ordalag, medan ett av dem låtsas att de egentligen alltid har stått bakom det här förslaget men kanske bara inte hade tid att genomföra det när de själva satt i regeringsställning. Kanske var det bristen på konferensrum som spökade – vem vet?

Det intressanta är naturligtvis vad som kommer att hända om oppositionen, gud förbjude, kommer tillbaka till regeringsmakten efter nästa val. En bra indikation på vad som kommer att hända är såklart vad som hände senast.

Utredningen som det här betänkandet bygger på överlämnades till Mikael Damberg i mars 2020, alltså för ungefär fyra år sedan. Vad som hände sedan kräver lite spekulation, så vi får helt enkelt spekulera i vad som hände.

Jag är ganska säker på att Mikael Damberg gick till Märta Stenevi eller någon annan miljöpartist och frågade om man kanske eventuellt skulle kunna få genomföra det här förslaget, varpå Märta Stenevi sa ”nej, lille vän, det kan du glömma”. Märta Stenevi sa så därför att hon, precis som alla vi andra, vet att det inte spelar någon roll om Miljöpartiet har 4 procent och Socialdemokraterna 35 procent. Det är helt ovidkommande, därför att om Socialdemokraterna måste välja mellan å ena sidan en statsrådspension, en ambassadörs- eller landshövdingpost eller någon annan fin titel

med hög lön och å andra sidan att göra vad som är moraliskt rätt för Sveriges säkerhet men då tvingas att köra över Miljöpartiet och riskera den egna ekonomiska vinningen, då väljer Socialdemokraterna att gynna sig själva vid varje tillfälle – utan undantag, utan tvekan.

Det var det som hände då, och det är det som kan komma att hända igen om olyckan skulle vara framme.

Bland de delar av oppositionen som faktiskt har en egen åsikt i migrationspolitiken finns två reservationer. Dessa säger i princip samma sak men med lite olika nyans, och det är att det finns inslag av rättsosäkerhet vad gäller rekvisitet koppling till terrorism på så sätt att det kommer att innefatta ett mått av skönsmässig bedömning.

Det är helt sant att det kommer att innefatta ett mått av skönsmässig bedömning. Det är helt korrekt, och det är en punkt i det här betänkandet som många debattörer har varit inne på.

Det finns två skäl till att man kan om inte avfärda så i alla fall bemöta denna invändning. Dels finns det ett tydligt rekvisit i samma regel som säger att verksamheten ska vara av sådant slag att den hotar säkerheten i landet, vilket gör att kopplingen till terrorism inte kan vara hur lös som helst, utan det måste finnas ett visst mått av konkretion.

Dels, och kanske viktigare, är det så att den här typen av verksamhet, som alltså ligger i gråzonen mot det straffbelagda området enligt terrorbrottslagen, är svårfångad. Därför behövs det ett större mått av skönsmässig bedömning från myndigheternas sida. I takt med att de här brottsuppläggen utvecklas och blir svårare att upptäcka och utreda behöver myndigheterna starkare verktyg för att upptäcka, utreda och sedan verkställa den här typen av beslut. Så enkelt är det.

Som Lagrådet uttrycker saken i sitt yttrande kommer det att handla om gärningar som ligger ”i periferin av vad som avses med terrorism”. Det stämmer förhoppningsvis, för det är redan i periferin som vi måste agera om vi på allvar vill kunna ingripa mot den här typen av hot.

Naturligtvis förstår oppositionen detta. Motståndet mot det här förslaget, speciellt vad gäller de partier som står bakom reservation 1, beror kanske snarare på att de inte riktigt vill att Sverige ska kunna ingripa, eftersom det riskerar att drabba grupper som de själva har ett lite kärvänligt förhållande till, vilket jag naturligtvis också hoppas att de har rätt i.

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen och tackar så mycket för ordet.

Anf. 26 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I den här propositionen föreslås flera saker, bland annat att även främlingspass ska kunna återkallas av säkerhetsskäl. Det förslås att ärenden där Säkerhetspolisen förordar att en utlänning inte ska beviljas främlingspass eller att en utlännings främlingspass ska återkallas ska utgöra säkerhetsärenden enligt utlänningslagen. Det görs också möjligt att i vissa fall återkalla uppehållstillstånd om det kan antas att utlänningen kommer att bedriva ”statsstyrt företagsspioneri eller verksamhet med koppling till terrorism”.

Miljöpartiet instämmer i vikten av att förhindra hot mot Sveriges säkerhet. Vi håller med i de flesta delarna av förslaget, men i den del som handlar om återkallelse av uppehållstillstånd på grund av vaga kopplingar till terrorism som inte utgör handlingar som är kriminaliserade i den omfat-

tande terrorbrottslagen som riksdagen nyligen har utvidgat till att gälla många handlingar bör inte genomföras. Det är helt enkelt inte lagstiftning som uppfyller kraven på rättssäkerhet.

Vi noterar att Lagrådet, men även remissinstanser som Svenska Röda Korset, har lyft upp detta. Och vi är oroliga för en utveckling där regeringen återigen går vidare med förslag som har allvarliga rättssäkerhetsbrister. Den här gången sker det i namn av terrorbekämpning och helt i strid med kraftfull kritik och avstyrkande från Lagrådet.

När vi debatterade frågan alldeles nyss ställde jag frågan till Moderaterna om de kan exemplifiera några situationer som i dag inte är kriminaliserade i terroristbrottslagen men som ändå hotar Sveriges säkerhet, vilket de bör göra för att regleringen ska användas, och som har koppling till terrorism. Det enda exemplet var kopplat till rekrytering, och rekrytering är kriminaliserat redan i dag.

Alldeles nyss hörde vi ledamoten från Sverigedemokraterna lägga fram ett flertal exempel. Till exempel lyfte han upp religiösa predikningar som inte innehåller kriminaliserade uttalanden. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att ett parti som inte sitter i regering med frispråkighet kan lyfta fram exempel på vilka handlingar som kan leda till att man förlorar sitt uppehållstillstånd och rätten att vistas i Sverige, men regeringens egna partiföreträdare kan inte göra det. Exempelen lyfts inte fram i propositionen, och det är öppningen för olika tolkningar som vi i Miljöpartiet varnar för. Hur ska en människa kunna förhålla sig till risken att bli av med sitt uppehållstillstånd? Hur ska man veta var gränsen går, för vilket handlande som kan få de allvarliga följderna, när inte ens Moderaternas egen riksdagsledamot kan komma med exempel?

Jag ställer ändå frågan igen: Delar Jessica Rosencrantz Sverigedemokraternas Ludvig Asplings bedömning om att de exempel som han lyfter fram är sådana att de i framtiden ska leda till att man blir av med sitt uppehållstillstånd. Det här är viktigt, det är på riktigt och det berör människors liv och grundläggande rättigheter.

I förlängningen är frågan om en rättssäker och förutsägbar lagstiftning en av de frågor som vi behöver se i ljuset av att vi just nu lever i en värld där allt färre människor lever i demokratier. Färre länder är i dag demokratier, och styrkan i de demokratier som finns minskar.

Just terroristbrottslagstiftning används av många auktoritära ledare på ett sätt som är direkt i strid med demokratiska principer. Man anklagar oppositionella eller journalister för att bedriva terrorverksamhet för att tysta legitim politisk kritik. Det är viktigt att det finns en lagstiftning som med precision träffar aktörer som utgör hot mot Sverige, och det är också viktigt att det finns en rättssäker lagstiftning som inte kan missbrukas för att till exempel tysta kritiker som man inte vill ska föra fram sina budskap.

Vi konstaterar att terroristbrottslagen nyligen har utvidgats på så sätt att deltagande i en terrororganisation har blivit straffbart. Det förslaget genomfördes trots att Lagrådet redan då varnade, därför att säkerhetsfrågan också ligger i den andra vågskålen. Men när den rådande kriminaliseringen av gärningar med något slags koppling till terrorism redan är omfattande undrar vi återigen vad den mer indirekta kopplingen till terrorism kan bestå i. Det framgår inte av propositionen.

Jag har själv varit med och skrivit fram samtyckeslagen. Tro mig! Vi diskuterade i detalj olika scenarier, i detalj exakt hur händer kan förflyttas på kroppar. Var går gränsen för brott och det som inte är brottsligt? Det är så man säkerställer rättssäker lagstiftning.

Det är uppenbart att så inte har gjorts, och det är uppenbart att man inte har brytt sig om att säkerställa rättstryggheten för människor som har uppehållstillstånd i Sverige. Jag är inte förvånad. Regeringen styrs av Sverigedemokraterna, som vill utvisa människor inte bara för att de har begått brott utan även för att de har varit laglydiga, arbetat och betalat skatt i Sverige. Ur det perspektivet är det förstås begripligt att man inte lägger vikt vid rättssäkerhetsaspekterna.

Regeringen vill alltså göra det möjligt att återkalla en persons uppehållstillstånd på grund av blotta misstanken om att det finns en risk att personen kan komma att ägna sig åt aktiviteter med koppling till terrorism, det vill säga aktiviteter som inte är brottsliga.

Gärningarna är bristfälligt definierade och inte straffbelagda enligt terrorbrottslagen. Det är i högsta grad problematiskt att detta öppnar för en godtycklig tillämpning. Riksdagen bör därför avslå förslaget till ny punkt om återkallelse av uppehållstillstånd. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 27 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! Annika Hirvonen uppehöll sig något vid min exemplifiering av vad jag tror att lagen kan resultera i. Det är flera debattörer som har varit inne på frågan om vilka konkreta exempel som kan tillämpas eller vilka fall som lagen kan tillämpas på.

I Sverige finns inte kasuistisk lagstiftning på det sättet att det i förarbetena exakt står vilka situationer eller exakt vilka gärningar som kommer att fångas upp av ett visst lagrum. Det är inte så Sverige fungerar, och så har det aldrig fungerat såvitt jag känner till.

Frågan är varför det exempel som jag lyfte fram är så problematiskt för Miljöpartiet. Det är intressant. Jag lyfte fram personer som sysslar med religiös predikan med tydliga våldsbejakande inslag men som inte når upp till lagen om uppmaning till terrorbrott. Här finns alltså ett utrymme under lagen om uppmaning till terrorbrott där man ändå kan predika med tydliga våldsbejakande inslag utan att fällas till ansvar.

Varför ska dessa personer, Annika Hirvonen, över huvud taget vara kvar i Sverige?

Anf. 28 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag uppehåller mig vid frågan om vilka gärningar som den här nya paragrafen träffar. Det är positivt att någon i kammaren som är för förslaget ändå kommer med svar på frågan. Det är viktigt att medborgarna känner till vilka handlingar som kan leda till den allvarliga konsekvensen att man blir av med sitt uppehållstillstånd och därmed rätten att vistas i Sverige – och allt det man har byggt upp här. Det kanske finns familjerelationer och annat som man blir av med. Det är viktigt att människor kan förutse detta.

Jag ställde frågan till Jessica Rosencrantz om de exempel som Ludvig Aspling lyfte fram är sådana som även Moderaterna anser att bestämmelsen kommer att träffa.

Vi i Miljöpartiet tycker att det är otroligt allvarligt att inte ens Sveriges duktigaste jurister i Lagrådet kan föreställa sig svaret på en så central fråga i lagstiftningen. Det framgår nämligen inte av förslaget.

Jag ställde frågan till Jessica Rosencrantz i replikskiftet vilka situationer som det här skulle kunna träffa. Det enda som lyftes fram då var att man ägnar sig åt rekrytering via en organisation som inte är terrorklassad. Men rekrytering till terrorism är ju kriminaliserat redan i dag.

Jag tänkte att det vore intressant för mig att veta om det är så att Ludvig Aspling har deltagit i diskussioner även med Justitiedepartementet och med justitieministern. Är det de exempel som Ludvig Aspling lyfter fram som det här lagförslaget i själva verket handlar om? Varför skriver man då inte ut de exemplen?

Anf. 29 LUDVIG ASPLING (SD) replik:

Fru talman! På frågan om jag deltagit i diskussioner är svaret nej, det har jag inte gjort. Jag var också tydlig i mitt anförande med att det här en situation som jag hoppas kommer att omfattas.

Den svenska rättsordningen fungerar ju så att det inte är jag eller någon annan medlem av Sveriges riksdag som bestämmer hur lagen ska tillämpas i enskilda fall, utan det kommer att vara upp till domstolarna eller i det här fallet Migrationsverket i vissa fall.

Det som jag däremot hoppas är att personer som sysslar med religiös predikan med tydliga hatinslag och tydliga våldsbejakande inslag som inte når upp till reglerna om terrorbrottslagstiftning, alltså uppmaning till terrorbrott, ändå ska omfattas av de här utlänningsrättsliga reglerna och bli tvungna att lämna Sverige. Det är det jag hoppas på.

Den intressanta frågan här är ju varför Miljöpartiet är så förfärat över detta. Varför vill Miljöpartiet att de här personerna prompt ska vara kvar i Sverige och fortsätta underminera Sveriges säkerhet? Varför? Det är väl en ganska enkel grej att svara på. Det kan inte vara så svårt att förklara varför man tycker att det är så viktigt att just personer som utgör tydliga säkerhetshot men som är smarta nog att agera på ett sätt som inte når upp till terrorbrottslagen ska vara kvar i Sverige i stället för att åka hem till sina hemländer.

Annika Hirvonen! Förklara! Varför har ni denna inställning?

Anf. 30 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är typiskt Ludvig Aspling att påstå att andra partier tycker saker och sedan andra varför de tycker så. Jag har aldrig sagt att jag tycker att någon ska ägna sig åt någon sorts våldspredikningar, varken här eller i något annat land.

Nu handlar det om lagstiftning som Ludvig Aspling och regeringen har tagit fram där det inte framgår vilka som kommer att drabbas. Jag vill ha svar på frågan vad det är för handlingar som inte redan är kriminaliserade i terrorbrottslagen som kan leda till att en person blir av med sitt uppehållstillstånd. Det är den frågan som Lagrådet har ställt sig självt och inte finner några svar på, varken i propositionen eller på annat sätt. Människor som nu går runt och är oroliga för sina rättigheter och undrar om de kommer att fortsätta ha rätten att leva i Sverige med sina familjer och fortsätta arbeta här förtjänar faktiskt att få veta var gränsen går.

Den här lagstiftningen är inte rättssäker. Den är för diffus. Därför kräver jag svar, inte bara av Ludvig Aspling utan även av regeringspartiernas företrädare. Det har vi inte fått.

Anf. 31 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Utifrån den omvärldssituation som nu råder är det viktigt att vi som land och vi som beslutsfattande politiker analyserar situationen, bedömer risker och hot samt fattar beslut om lagändringar som ökar säkerheten för oss som land men också för alla medborgare i Sverige.

Det är uppenbart att det finns individer, organisationer men också stater som på olika sätt vill både destabilisera och genom olika angrepp skapa oro och också genomföra olika former av terroraktioner. Men det är också så att vi i Sverige utsätts för angrepp och spioneri som syftar till att få tillgång till hemliga uppgifter vad gäller både stats- och företagsrelaterad information.

För Kristdemokraterna är det centralt att vi gör mer på detta område för att öka säkerheten och öka skyddet för vårt land. De förslag som presenteras i den proposition som vi nu debatterar ger ytterligare möjligheter till skydd för både vårt land och våra medborgare men också för de företag som verkar i Sverige.

Den regering som vi har i Sverige i dag har en majoritet av väljarna bakom sig och bakom den inriktning vi har för Sverige. Vi hanterar den här frågan liksom övriga frågor med stor respekt för medborgarnas rättigheter, men vi ser också att ytterligare åtgärder behöver genomföras för att skapa den säkerhet som Sveriges invånare är värda.

Fru talman! Vi kristdemokrater instämmer i bedömningen att regelverket för ärenden med säkerhetsaspekter behöver bli mer ändamålsenligt. Det är viktigt att ge våra myndigheter ytterligare möjligheter att förhindra och bemöta hot mot Sveriges säkerhet.

De föreslagna förändringarna gäller ändrade rutiner för främlingspass och uppehållstillstånd relaterade till säkerhetsskäl, spioneri och terrorism.

När det gäller främlingspass delar Kristdemokraterna bedömningen att ärendena ska kunna utgöra säkerhetsärenden enligt utlänningslagen samt att främlingspass också ska kunna återkallas av säkerhetsskäl. Genom denna ändring kan säkerhetsaspekter beaktas i dessa ärenden på samma sätt som redan gäller för ärenden om resedokument.

Vi konstaterar också att statsstyrt företagsspioneri förekommer i vårt land liksom i många andra högteknologiska länder och att det kan få allvarliga konsekvenser för svenska företag, drabba viktiga svenska samhällsintressen och försämra förutsättningarna att utveckla och upprätthålla skyddet för landets säkerhet. Vi ser därför ett behov av den åtgärd som föreslås i propositionen, det vill säga att ett uppehållstillstånd bör få återkallas om det kan antas att en utlänning kommer att bedriva företagsspioneri i Sverige eller i något annat nordiskt land och det kan antas att brottet inte leder till endast böter. Det är en av flera åtgärder för att ge ytterligare skydd åt uppgifter som är viktiga för vårt land.

Fru talman! Propositionen anger också en ny möjlighet att återkalla ett uppehållstillstånd om det kan antas att en utlänning kommer att bedriva verksamhet med koppling till terrorism. Det är ett faktum att terrorism och terrordåd genomförts i Sverige och inom Europa och att det också finns utomeuropeiska terrororganisationer som uttalat direkta hot mot Sverige.

Det är uppenbart att terrorism är ett av de allvarligaste hoten mot bland annat demokrati och mänskliga rättigheter.

För att undvika risken att Sverige blir en fristad för potentiella terrorister genom att de kan få uppehållstillstånd som sedan inte kan återkallas bör det vara möjligt att återkalla ett uppehållstillstånd för en utlänning som rest in i landet om det på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att utlänningen kommer att bedriva verksamhet med koppling till terrorism, oavsett i vilket land verksamheten kan antas komma att bedrivas.

Vi anser att det är viktigt att myndigheter ges möjlighet att på ett tidigt stadium agera mot verksamhet som kan hota säkerheten i Sverige. Med hänsyn till att verksamheten ska vara av ett sådant slag att den hotar säkerheten i landet stärks även, enligt vår mening, kopplingen till terrorism.

Jag kan konstatera att det föreslagna beviskravet, att det kan antas att en utlänning kommer att bedriva till exempel verksamhet med koppling till terrorism, är detsamma som redan i dag gäller vid återkallelse av uppehållstillstånd på grund av sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet.

För att uppnå säkerhet för vårt land och våra medborgare ser vi behovet av att effektiva åtgärder kan vidtas mot utlänningar som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet. Det är just sådana åtgärder som denna proposition föreslår.

Fru talman! Vi ser också att den tidsfrist för återkallelse av uppehållstillstånd som gäller i dag inte är ändamålsenlig eftersom det normalt tar lång tid att upptäcka och utreda exempelvis spioneri och olovlig underrättelseverksamhet.

Regeringens förslag om en tidsfrist på fem år för att återkalla ett uppehållstillstånd är därför ett steg i rätt riktning. Men eftersom det kan finnas situationer där ett ärende tar osedvanligt lång tid på grund av dess komplexitet och det finns starka skäl att anta att utlänningen ägnar sig åt verksamhet som allvarligt hotar säkerheten i Sverige bör det införas en ventil. Ett uppehållstillstånd bör därför få återkallas även efter fem år om det finns synnerliga skäl.

Fru talman! Sverige utsätts för hot och angrepp från individer, organisationer och stater. Vi har alla ett ansvar för att skapa ett säkert samhälle för Sveriges medborgare.

Den proposition som vi i dag hanterar har glädjande nog ett brett stöd i utskottet och, som det ser ut, ett brett stöd vid beslut i denna kammare. Den utgör ett av stegen och en av pusselbitarna i att ge myndigheterna ytterligare verktyg för ökad säkerhet för Sverige.

Vi kristdemokrater yrkar därför bifall till propositionen.

Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Tidigare i debatten frågade jag Moderaternas företrädare om exempel på handlingar som regeringen tänker sig att den nya lagstiftningen ska träffa. Vilken typ av handlingar med koppling till terrorism, som inte redan är kriminaliserade men som ändå hotar Sveriges säkerhet, handlar detta lagförslag om?

Jag fick inga svar från Moderaterna. Det enda som lyftes var rekrytering, som ju är kriminaliserat i dag. Ludvig Aspling från Sverigedemokraterna exemplifierade däremot med att han hoppas att detta kan leda till att

utrymmet för vad man kan säga i en religiös predikan minskar, det vill säga att personer som predikar budskap som inte i dag är kriminaliserade men på olika sätt exempelvis bejakar våld ska kunna bli av med sitt uppehållstillstånd. Jag vill fråga Ingemar Kihlström från Kristdemokraterna, som också företräder ett av regeringspartierna, om de exempel som Ludvig Aspling från SD lyfter är sådana som även Kristdemokraterna och regeringen ser framför sig kommer att träffas.

Det är viktigt med förutsebarhet. Jag hoppas att debatten ändå kan ge någon tydlighet eftersom det inte går att utläsa i propositionen och inte ens Sveriges mest kompetenta jurister i Lagrådet kan svara på vilka scenarier det skulle kunna handla om.

Anf. 33 INGEMAR KIHSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen, för enträgenhet i frågan!

Jag ska för det första säga att jag får göra Annika besviken – jag sitter inte heller vid regeringens bord och diskuterar sakfrågan i detalj. Jag kan dock konstatera att detta är en proposition som har gjort en lång resa. Vi har fått en beskrivning av hur lång resan var. Propositionen startade sin färd för fyra år sedan. Den har hanterats av en socialdemokratisk regering; vi kan diskutera den hanteringen. Den har också gått igenom den nuvarande regeringens hantering. Vi kan se att en bred majoritet av utskottets partier finner att det finns grund för att utöka lagen på det sätt som föreslås: att det ska finns möjlighet att säga upp ett uppehållstillstånd även när det antas att det finns koppling till terrorism.

Jag får uttrycka mig på samma sätt. Jag ser inte att det är min uppgift som politiker att stå här i talarstolen och räkna upp olika förslag. Vi vet att våra myndigheter, säkerhetspolis och migrationsverk, i dag jobbar med att se till att både ha en rättssäker hantering och förebygga de hot som på olika sätt finns mot vårt land.

Det är helt riktigt att Ludvig lyfte ett antal exempel. Jag kommer inte att säga vare sig ja eller nej till dem. Detta kommer framtiden att utvisa. Vi kan, som jag sa i mitt inledande anförande, konstatera att det finns ett hot mot Sverige på många olika sätt; det handlar också om terrorism. Det finns säkerligen tillfällen då det finns skäl att anta att en handling kommer att leda till terrorism även om det inte handlar om det just nu.

Jag har i alla fall stort förtroende för Säkerhetspolisens arbete och ger mig inte vid detta tillfälle in på att ge någon definition av exakt vad det handlar om.

Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag har stor förståelse för att Ingemar Kihlström inte kan förutse hur denna lagstiftning kommer att tillämpas eftersom den är så diffus. När inte ens Lagrådet, landets mest erfarna jurister, klarar av att förutse det har vi ett rättssäkerhetsproblem.

Då ställer jag en enklare fråga: Skulle Ingemar Kihlström tycka att det vore bra om detta ledde till att religiösa predikanter blir av med sina uppehållstillstånd om de predikar på ett sätt som inte är olagligt men ändå till exempel uppmuntrar till våld?

Anf. 35 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Annika Hirvonen, för den upprepade frågan!

Jag kan konstatera att det är upplyftande att vi rör oss in på religionens och religionsfrihetens område i en debatt som denna. Vi ska ha en stor möjlighet att uttrycka olika saker, oavsett om det är i en kyrka, i en moské eller i något annat religiöst sammanhang. Men det betyder inte att det finns en rätt att uttrycka vad som helst, var som helst. Oavsett vem man är kommer man naturligtvis att utvärderas utifrån sina handlingar.

Jag tycker att återkallande av uppehållstillstånd enligt lagen, på samma sätt som gäller i dag när det handlar om sabotage, spioneri och olovlig underrättelseverksamhet, vilket nämndes i ett tidigare inlägg, är relevant också när det antas finnas en koppling till terrorism. Vi kan nämligen se, både historiskt och i det aktuella läget, att detta är ett hot mot Sverige.

Jag står inte här och svarar ja eller nej på en specifik fråga om vad som får sägas av någon som predikar i ett religiöst sammanhang. Jag har fullt förtroende för Säkerhetspolisens och Migrationsverkets bedömningar i varje enskilt fall när det gäller att se till att vi skapar en säkrare situation för vårt land.

Anf. 36 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Den tyske filosofen Hegel sa någon gång att det svåra inte är att välja mellan det goda och det onda utan att välja mellan det goda och det goda – mellan viktiga och värdefulla principer som under vissa omständigheter kan strida mot varandra. Det är vad vi i det politiska hantverket kallar att prioritera, och det gör vi hela tiden.

Den proposition som vi debatterar i dag om vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen är ett typexempel på detta. I ett utsatt läge, mitt i en världsomspännande konflikt mellan demokratier och diverse icke-demokratiska krafter och stater, mitt i en kamp där det liberaldemokratiska samhället hotas både externt och internt, är vi nödsakade att prioritera vår gemensamma säkerhet framför andra värdefulla värden. På samma sätt måste vi i dag prioritera vårt försvar även om dess nödvändiga förstärkning innebär att vi disponerar över mindre resurser att satsa på så värdefulla och viktiga saker som vår hälsovård, vår skola eller våra pensioner.

Fru talman! I det aktuella fallet vill regeringen utvidga de grunder som kan motivera att en persons uppehållstillstånd återkallas. Det gäller exempelvis det statsstyrda företagsspioneriet, men det gäller också utlännningar som kan antas komma att bedriva verksamhet med koppling till terrorism, oavsett i vilket land verksamheten kan antas komma att bedrivas. För att denna koppling ska utgöra en grund för återkallelse krävs att verksamheten är av sådant slag att den hotar säkerheten i landet. På detta sätt säkerställs att kopplingen till terrorism inte blir för vag.

För återkallelse enligt den föreslagna bestämmelsen ska det inte krävas att utlännningen kan komma att göra sig skyldig till en gärning enligt terroristbrottslagen.

Även misstankar om att han eller hon kan komma att ägna sig åt aktiviteter som inte är straffbelagda men som ändå har med terrorism att göra kan således falla in under återkallelsegrunden. Det är framför allt dessa formuleringar om kopplingen till terrorism som har ifrågasatts i respektive

kommittémotion från Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet och i Lagrådets yttrande om regeringens lagförslag. Det anses att propositionen bör avslås eftersom den inte uppfyller de höga krav på bevisning, rätts-säkerhet och förutsägbarhet som bör ställas i detta sammanhang.

Fru talman! Det handlar om viktiga invändningar, men vi liberaler kommer ändå att rösta för utskottets förslag om att riksdagen ska anta regeringens lagändringsförslag. Det gör vi eftersom vi är övertygade om att terrorhoten mot vårt land och dess medborgare är så pass stora att detta väger tyngre än eventuella tillkortakommanden i regeringens lagändringsförslag. Vi tror dessutom att det inte finns tid att förlora i detta avseende, och därför är det viktigt att regeringens förslag träder i kraft redan den 1 mars 2024.

Här gör vi och de partier som bildar regeringens parlamentariska underlag en bedömning som skiljer sig från reservanternas. Inte heller Socialdemokraterna delar reservanternas bedömning. Det vill säga att det i denna kammare finns en stor majoritet bakom utskottets förslag.

Fru talman! Vi lever i en tid när terrorism är ett av de allvarligaste hoten mot demokratin, enskildas åtnjutande av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Detta måste vi som försvarar det liberala, demokratiska samhället förhålla oss till.

Kampen mot terrorism är en grundläggande del i vårt försvar av friheten. Det är viktigt att Sverige inte blir en fristad för presumtiva terrorister genom att de kan få uppehållstillstånd som sedan inte kan återkallas. Det är förklaringen till att det är vår kollektiva säkerhet som i det här fallet prioriteras av riksdagsmajoriteten över andra önskvärda mål.

Detta är inte någon enkel fråga, men det hör till politikens plågsamma essens att, för att återvända till Hegel, ofta behöva välja mellan det goda och det goda.

Anf. 37 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Mauricio Rojas och jag kan nog hålla med varandra om att det är viktigt att upprätthålla rikets säkerhet.

Det finns en kraftigt ökad oro för demokratin efter Tidöavtalet, visar en ganska färsk undersökning som gjorts av Novus på uppdrag av Civil Rights Defenders. Allt fler svenskar är oroliga över att Sverige rör sig i en odemokratisk riktning, och allt fler upplever att våra demokratiska grundprinciper hotas. Enligt undersökningen har oron ökat med hela 25 procent på ett år.

Man är orolig för att vi rör oss i en odemokratisk riktning. Det är sammanfattningen av undersökningen, och det är naturligtvis inte konstigt. Vi ser ju ett mönster och en helhet i regeringens politik. Det kan ju vara alltifrån visitationszoner, hemliga avlyssningar, angiverilagar och fler inre gränskontroller till detta med bristande levnadssätt och snabbtredningar som hotar rättssäkerheten och så vidare. Det är framför allt helheten som oroar.

När Tidöavtalet skrevs skulle Liberalerna vara demokratins vakthund, sa de. Men sedan slutade de att skälla. Nu lägger de fram förslag och kan inte bry sig mindre om kritiken från Lagrådet, som säger att det är rättsosäkert att lägga fram förslaget om att återkalla uppehållstillstånd för personer som kan antas ha koppling till terrorism och att lagstiftning mot terrorbrott redan finns.

Dessa antaganden blir till slut oseriösa. Det ändrar i grunden förhållandet mellan staten och den enskilde i rättsfall. Medvetet slopar man rätts-säkerheten och bygger på antaganden i stället för på seriösa beviskrav.

Jag har två frågor till Liberalerna: Anser Liberalerna att Sverige har ett överskott av demokrati? Tar ni allmänhetens oro på allvar när allt fler i undersökningen uttrycker att vi rör oss i en odemokratisk riktning?

Anf. 38 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för viktiga frågor!

Det är i denna kammare, i riksdagen, som det finns personer som representerar det svenska folket. Det är demokratin i dess essens, dess väsen. I denna kammare finns en mycket stor majoritet för de förslag som vi debatterar i dag. Jag vet inte hur demokratin kan hotas av ett sådant förhållande, där en så stor majoritet av svenska folkets valda representanter ställer sig bakom något.

Det som däremot kan hota demokratins anda är när små partier på grund av sin förmåga att villkora hur en regering bildas kan ställa krav som går rakt emot vad en majoritet egentligen vill. Så har vi ju haft det i Sverige, och det ska vi undvika.

Jag vill inte ha en situation efter nästa val där små ytterkantpartier kan göra att det stora regeringspartiet – det har nästan alltid handlat om Socialdemokraterna – tvingas göra saker och ting som inte stämmer överens med vad majoriteten vill. Detta är ett hot mot demokratins väsen. Det vore intressant om ledamoten från Vänsterpartiet kunde säga något om detta.

Men i grunden litar jag på att Säkerhetspolisen gör en rimlig bedömning av hotläget. Det är inte vi, jag själv eller någon här i kammaren som ska göra den bedömningen, utan vi har en myndighet som gör det, och jag litar på den.

Anf. 39 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag fick svaret att ledamoten inte vet hur demokratin hotas. Liberalerna är ju själva med och sätter rättssäkerheten ur spel med det förslag som vi ska rösta om i dag! Lagrådet konstaterar väldigt tydligt detta. Det leder till tillämpningsproblem, rättssäkerhetsproblem och rättsotrygghet för personer med uppehållstillstånd i Sverige. Det finns redan nu tecken på att den enskildes rättssäkerhet är i fara på grund av detta ogenomtänkta förslag. Det äventyrar den enskildes rättssäkerhet. Jag hoppas detta besvarar Liberalernas egen fråga när de säger att de inte vet hur demokratin hotas.

Tidigare i debatten har inte så många kunnat exemplifiera antaganden om koppling till terrorism och så vidare, förutom Sverigedemokraterna, som slängde ur sig det kanske godtyckligaste exemplet här. Det var så godtyckligt att det visar att de inte heller är intresserade av demokrati, för den delen. Dem har Liberalerna gett statsmakten till. Därav mina frågor.

Kan liberalen här exemplifiera de antaganden som man bygger lagstiftningen på? Säkerhetspolisen kommer ju inte att kunna förtydliga detta eller få något förtydligt när vi röstar om det. De ska bygga på antaganden. Det är likadant med Migrationsverket. De kommer att gå på antaganden.

Lagrådet, som kritiserar förslaget, kan absolut inte säga vad det handlar om när man ska ”anta” att någon har koppling till terrorism. Trots att vi redan har en terrorlagstiftning vill man bygga en lagstiftning på antaganden. Men ledamoten här, vars parti varit med och tagit fram propositionen och ska rösta för denna lagstiftning, kanske kan berätta för mig hur man ska göra dessa antaganden. Ska man slicka fingret och sätta upp det i luften, eller hur ska man göra dessa antaganden?

Anf. 40 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att Säkerhetspolisen inte gör godtyckliga och helt konstiga bedömningar om säkerhetsläget. Det är alltså inte jag eller någon annan här i kammaren som ska göra dem. Vi har en myndighet som är specialiserad på att titta på säkerhetsläget och bedöma olika hot från personer, rörelser eller organisationer. Jag vill att det ska fortsätta att vara så.

Ledamoten Aspling nämnde några eventuella exempel som skulle kunna falla inom denna lagstiftning. Det första exemplet låter rimligt. Det är inte jag som ska göra den bedömningen, men det låter rimligt att en person som inte gör en handling som faller inom terrorbrottslagen ändå ska kunna utgöra ett hot mot landet.

Det kan finnas andra exempel. Man kan diskutera väldigt mycket. Man kan till exempel diskutera den Hamaskonferens som hölls i maj 2023 där till och med en riksdagsledamot, ledamoten Jamal El-Haj, deltog och där det fanns personer med mycket starka kopplingar till Hamas – en terrororganisation – som i dag är dömda för finansiering och som är i Holland. Det kan finnas situationer som Säkerhetspolisen bedömer utgör ett hot mot landets säkerhet, och jag låter Säkerhetspolisen göra den bedömningen – med allt förtroende.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

*Genomförande av
EU:s nya dricks-
vattendirektiv*

§ 4 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU6
Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv (prop. 2023/24:30)
föredrogs.

Anf. 41 JOHANNA HORNBERGER (M):

Fru ordförande! I dag ska vi debattera något av det viktigaste som finns: vårt dricksvatten. Det är livsviktigt för oss. Och vi ska diskutera hur EU i sitt gemensamma arbete har gått till väga för att säkerställa just detta för alla inom EU.

Rent, gott vatten direkt ur kranen är något som vi här i Sverige ofta tar för givet. Men det är en lyx som verkligen inte finns överallt.

Redan 1998 beslutade EU om ett direktiv med minimikrav på kranvattens kvalitet för att skydda människor från skadliga föroreningar i dricksvatten. Right to water var ett medborgarinitiativ som ledde till att EU-kommissionen beslutade sig för att utvärdera direktivet. Resultatet av det är det

som vi debatterar här i dag: ett nytt och mer ambitiöst direktiv för ett säkrare dricksvatten.

I Sverige är dricksvattnet vårt mest kontrollerade livsmedel.

Fru ordförande! Vad innebär då det nya direktiv som vi ska besluta om här i riksdagen? Jo, precis som tidigare finns det krav på vad dricksvattnet inte får innehålla och krav på att medlemsstaterna ska säkerställa att detta följs. Skillnaden och den ökade ambitionen handlar om att dricksvattnet nu också ska säkras genom att man identifierar risker för dricksvattnet. Nytt är också regler för att komma till rätta med vattenläckage. Det handlar också om material som kommer i kontakt med dricksvattnet vid byggnationer och i installationer. Dessutom ska medlemsstaterna säkra och förbättra tillgången på dricksvatten och främja användning av dricksvatten från kranen.

Nytt blir också att riskbedömning och riskhantering ska göras när det gäller det område där dricksvattnet tas. Det innebär att dricksvattnet inte bara skyddas per se. Man tittar även på dricksvattnet därifrån det kommer. Det införs alltså ett tydligare uppströmsperspektiv. Risker ska i möjligaste mån hanteras redan där föroreningarna av vattnet kan uppstå och inte när dricksvattnet bereds i vattenverket.

Den nya riskbaserade metoden pekar allt tydligare på huvudprincipen om att det är förorenaren som betalar för åtgärderna mot föroreningar. Dessutom blir förmodligen åtgärderna billigare än om man gör insatserna i efterhand. Hänsyn ska också tas till klimatförändringarna och hur de påverkar vattenresurserna.

Fru ordförande! Medlemsstaterna får nu också en skyldighet att bedöma vattenläckagenivåer och hur mycket läckaget kan minska. Bedömningen ska omfatta vattenleverantörer som tillhandahåller minst 10 000 kubikmeter per dag eller som försörjer minst 50 000 invånare. Resultatet ska överlämnas till kommissionen senast den 12 januari 2026. Utifrån det sätts sedan ett gemensamt tröskelvärde som vi har att förhålla oss till.

Fru ordförande! Vi får också nya bestämmelser som rör material som kommer i kontakt med dricksvattnet. Material som används i nya installationer ska uppfylla vissa krav. Det gäller även material som används vid reparationer eller ombyggnationer av befintliga installationer och som kommer i kontakt med dricksvattnet.

I plan- och bygglagen införs en bestämmelse om marknads kontroll. Byggprodukter på marknaden som är avsedda att komma i kontakt med dricksvattnet kommer att villkoras.

Likställda bestämmelser för produkter och material som används vid byggnation och som kommer i kontakt med dricksvattnet underlättar för svenska företag. Lika bestämmelser bidrar till en mer fungerande inre marknad. Det är även positivt för konkurrensen inom sektorn. Dessutom ger det konsumenterna tillgång till ett större utbud av säkra produkter.

Reglerna om säkrare dricksvatten förväntas få positiva effekter för både folkhälsan och miljön.

Fru ordförande! När vi nu genomför det nya dricksvattendirektivet i Sverige kommer det att innebära ett tryggare dricksvatten. Och tryggt och säkert dricksvatten är något som den här regeringen prioriterar.

Prot. 2023/24:63

31 januari

-----

*Genomförande av
EU:s nya dricks-
vattendirektiv*

Det har nog inte undgått någon att det försämrade säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde kräver ett starkt civilt försvar och en stark krishanteringsförmåga. En tryggad dricksvattenförsörjning är en mycket viktig del i beredskapen. Och som en del i att stärka uthålligheten avsatte regeringen i vårändringsbudgeten förra året medel för att utöka och förstärka nödvattenförsörjningen.

Det nya dricksvattendirektivet innebär förändringar i arbetet med beredskapsfrågorna. Det tidigare dricksvattendirektivet fokuserade i huvudsak på dricksvattnets kvalitet vid kranen, men med det nya direktivet tas det nu ett vidare och ambitiösare grepp om frågan. Implementeringen av det nya dricksvattendirektivet stärker och tryggar vårt dricksvatten ytterligare.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. Att ytterligare stärka och säkra vårt viktigaste livsmedel, dricksvattnet, är i grunden livsviktigt. (Applåder)

Anf. 42 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag räknade, och det sades ”ordförande” fem gånger. Det är talman här i kammaren. Jag brukar inte poängtera detta, men nu gjorde jag det eftersom det var så frekvent.

Anf. 43 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag har precis lyssnat till Johanna Hornbergers anförande. Ledamoten lyfte fram att regeringen verkligen prioriterar frågan om dricksvatten och höjd beredskap. Men verkligheten ser något annorlunda ut.

Det är kommunerna som är huvudmän för vattenförsörjningen i Sverige. Och precis som när det kommer till välfärden är frågan om vatteninfrastrukturen en stor utmaning för våra kommuner, givet det ekonomiska läget med hög inflation och det faktum att regeringen inte har räknat upp statsbidragen för att täcka de kostnadsökningar som kommunerna har.

Vi har också lyssnat på andra företrädare för Moderaterna som i ganska högt tonläge pratat om vikten av höjd beredskap men där fokus ligger på att den enskilde ska höja sin beredskap. Och det läggs mycket tryck på vikten av höjd beredskap när det kommer till kommuner och andra myndigheter. Men regeringen verkar inte vilja ta något ansvar själv.

Min fråga till ledamoten är: Hur planerar Moderaterna att säkerställa att kommunerna har tillräckliga resurser för att genomföra de nödvändiga investeringarna i vatteninfrastrukturen och upprätthålla beredskap med tanke på den nuvarande ekonomiska belastningen som inflation och otillräckliga statsbidrag innebär för kommunerna?

Anf. 44 JOHANNA HORNBERGER (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Järrebring för frågan. Det är en fråga som debatteras relativt ofta i denna kammare – resurserna till kommuner och regioner – särskilt i ljuset av den inflation som har varit och den belastning och utmaning som det innebär för de flesta delarna av vårt samhälle.

Denna regering har tillfört resurser till kommuner och regioner. Det innefattar en rad olika saker. Och precis som ledamoten nämner faller en stor del av ansvaret för beredskapen när det gäller dricksvattnet på just

kommunerna. Och som ledamoten redogör för är kommunerna också huvudman för vattenförsörjningen till medborgarna.

Med detta sagt har jag inte mer att tillföra än att jag vet att det flera gånger i denna kammare har framförts att tillräckliga resurser, som kan göras i det ekonomiska läge som Sverige nu befinner sig i, ändå avsätts till kommuner och regioner för att kommunerna med sin självbestämmanderätt ska kunna avgöra i vilken takt de genomför de beredskapsåtgärder som de behöver genomföra i förhållande till annan välfärd och uppgifter som åligger kommunerna.

Anf. 45 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Johanna Hornberger för svaret. Men vi måste ändå kunna vara överens om att resurserna från staten till kommuner, och regioner för den delen, är otillräckliga. Vi ser effekterna av statens budget när det kommer till välfärden och till sjukvården. Det är väl uppenbart att staten inte finansierar välfärden fullt ut.

När det finns otillräckliga resurser i kommunerna, och om fokus ska vara på att stärka beredskapen och trygga vattenförsörjningen, är det då Moderaternas uppfattning att kommunerna får dra ned ännu mer än de redan gör på skolan och på äldreomsorgen? Eller hur ska detta gå ihop?

Man hade kunnat välja att prioritera annorlunda och inte sänkt skatten för höginkomsttagare med 13 miljarder kronor. Man hade kunnat göra som vi har föreslagit och infört en bankskatt som hade kunnat dra in 10 miljarder kronor ytterligare till staten och sett till att trygga de ekonomiska förutsättningarna och därmed också förutsättningarna för kommunerna att faktiskt klara beredskapskraven som regeringen säger är så viktiga men inte följer upp med tillräckliga resurser.

Anf. 46 JOHANNA HORNBERGER (M) replik:

Herr talman! Vi kan inte vara överens om detta scenario. Min uppfattning är att regeringen tillför goda resurser till regioner och kommuner. Det ekonomiska läget är ansträngt. Det vet vi, och det är ett känt faktum för oss alla.

Jag menar att det finns kommuner som har en god ekonomisk förvaltning och som tar höjd för olika saker och prioriterar i det läge som vi nu befinner oss i och därför faktiskt klarar av sin uppgift, att se till att de har en hög kvalitet i välfärden och också i den takt som ekonomin tillåter tar stora steg framåt för att förbereda och stärka vår beredskap. Det gäller även vattenförsörjningen.

Anf. 47 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag EU:s nya vattendirektiv. Och jag måste börja med att säga att jag är otroligt glad över att vi äntligen har detta direktiv på plats, åtminstone efter dagens votering. Men det kommer också att krävas insatser för att få detta på plats.

Vattenförvaltningen har i dag många djupgående brister. Det är mycket som faktiskt behöver åtgärdas även i Sverige för att vi ska få en säker kvalitet och kvantitet på dricksvatten i Sverige.

När vi inför detta nya dricksvattendirektiv krävs det en nivåhöjning av det svenska arbetet. Precis som ledamoten före mig räknade upp innefattar det nya direktivet att vi ska ha ett rent och hälsosamt dricksvatten i hela

EU. Det ska vara fritt från skadliga föroreningar, fritt från mikroorganismer, fritt från parasiter och hälsoskadliga ämnen. Det kan låta självklart, men så är det inte överallt i dag.

Det är också nytt att det omfattar dricksvattnets hela väg från en dricksvattentäkt, genom ledningar, genom rening och ända ut i kranen och fram till ett glas vatten.

Man ska också ta hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurser, och man ska använda kunskapen om de åtgärder som har genomförts inom ramdirektivet för vatten.

Det är stora saker som ska göras, och det är hela kedjan. Och många intressenter är inblandade, ofta från kommunens va-bolag som ska se till att man har dricksvatten där till reningsverk, Livsmedelsverket, Kemikalieinspektionen och andra som ska övervaka detta. De ska till och med se till att det inte finns läckage i kedjan, och de bestämmer också vilka material som ska finnas i kedjan för vattnet. Detta är, som sagt, väldigt bra saker. Dricksvatten är kanske det viktigaste livsmedlet som vi har och grunden för allting.

Men jag tycker att regeringen missar flera saker som borde ha tagits med när detta nu genomförs.

Herr talman! Ett välfungerande va-system för dricksvatten och avloppsrening är också grunden för ett fungerande och hälsosamt samhälle. En stor del av det system som vi har i Sverige i dag kom till på 50- och 60-talen, och nu ser vi att vi har ett brådskande behov av att förnya, underhålla och förbättra dessa system. Vi ser att många städer växer. Och i takt med att fler människor flyttar in får vi också större belastningar på systemen, men de är inte utbyggda för detta.

Branschorganisationen Svenskt Vatten säger att investeringstakten i Sverige för va-strukturen är omkring 20 miljarder kronor per år. Det är mycket pengar. Men enligt samma organisation skulle det krävas 31 miljarder kronor för att modernisera den. Det fattas alltså mer än 50 procent. Skulle man förnya i den takt som görs i dag skulle det ta 200 år innan systemet har byggts ut och förnyats till den standard som behövs. Det säger sig självt att det inte är tillräckligt. Att skjuta på underhåll av vatten- och avloppsledningar är dyrt ekonomiskt, och det kan också bli allvarliga konsekvenser för både miljö och människors hälsa.

Om vi ska klara att leva upp till det nya dricksvattendirektivet anser Miljöpartiet att kommunerna och andra huvudmän behöver tydligare ramar.

Till skillnad från regeringen anser vi att det är huvudmännens, oftast kommunernas, underhållsansvar. Det behöver förtydligas i lagen om allmänna vattentjänster. Vi tycker också att det behövs en kontrollstation tre år efter införandet för att man ska se hur direktivet har trätt i kraft och om resultat har uppnåtts.

En annan del av genomförandet av direktivet där vi vill annorlunda gäller bestämmelserna om vissa ämnen, till exempel när det gäller riskbedömningar och gränsvärden för vissa ämnen. En sak som vi ser att regeringen har missat, och som har påtalats av flera remissinstanser, är att det saknas gränsvärden i fråga om hormonstörande ämnen som bisfenol A. Det används ofta i så kallad relining i olika ledningssystem och är ett hormonstörande ämne som vi ska fasa ut. Men det finns inte med som ett av

de ämnen man ska övervaka. Det här tycker vi är fel – man borde införa det.

En annan sak som vi också tycker att man borde ha med är hur dricksvattentäkter övervakas och vilka ämnen som får finnas där. Bara den senaste hösten har ämnen som PFAS kanske blivit allmängods i människors vetande. I våra dricksvattentäkter finns det otroligt många främmande ämnen som sedan hamnar i vårt dricksvatten men inte finns med på listan över det som ska övervakas. Vi tycker att man borde ta fram en nationell lista och ge både Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen i uppdrag att se till att det alltid finns en lista på det som ska övervakas, med gränsvärden utifrån rådande kunskapsläge och rekommendationer från Efsa, som man kan kalla vår europeiska kemikalieinspektion. Detta finns inte i dag, men vi vet att vi hela tiden får nya ämnen. Det som hänt i till exempel Kallinge, med PFAS i dricksvattentäkter, får aldrig hända igen.

Herr talman! Då man någon gång 2013–2014 insåg att det fanns PFAS i dricksvattnet i Kallinge var det inte många som visste vad PFAS var. Nu ser vi att det är ett ämne som vi använder högt och lågt, så att säga. Det finns i våra läkemedel. Det finns förmodligen i massor i en telefon. Och det är cancerframkallande.

Det finns över 10 000 olika sorters PFAS. Det kommer framför allt ut i naturen nära brandövningsplatser, försvarsverksamhet och andra övningsplatser – vad vi har sett i Sverige i alla fall. Nu kommer det också ut på andra ställen. Halterna kan vara enorma. Människorna i Kallinge har alltså fått i sig det här cancerframkallande ämnet ovetande genom att dricka kranvatten.

Herr talman! Högsta domstolen fastslog i höstas att de 150 boende i Kallinge som väckt talan har rätt till skadestånd. Det är det kommunala bolaget som hålls ansvarigt för att kompensera dessa personer för den skada som skett. Det här ska inte behöva ske igen. Vi tycker att det är bra att de har fått rätt, men vi måste se till att göra allt vi kan för att det inte ska ske igen. Vi behöver förhindra spridningen av PFAS. Vi behöver stoppa spridningen av ytterligare PFAS. Vi behöver ha regler som utformar hur en enskild medborgare ska kompenseras om den drabbas och vad som händer om den får PFAS i sin brunn. Vi anser också att kommunerna, som kanske inte har de ekonomiska möjligheterna att få till rening, ska få hjälp av staten för att kunna rena vattnet. Där skiljer vi oss från regeringen.

Herr talman! Sist men inte minst måste vi ha fungerande miljöövervakning. Tyvärr är det här ett område som jag ser att regeringen på många ställen har skurit ned på. Vi har tagit upp detta i många debatter med miljö- och jordbruksutskottet. I det här fallet är det samma sak. Om vi ska veta vad som finns där ute och vilka åtgärder som hjälper måste vi ha fungerande miljöövervakning. Detta har vi också en reservation om.

Herr talman! Jag står förstas bakom alla våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4 under punkt 5. Det är en reservation som handlar om statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS.

Anf. 48 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! När vi samlas här i dag gör vi det inte bara som beslutsfattare och politiker utan också som förvaltare av en framtid som förändras snabbare än någonsin tidigare. Vi står inför en av vår tids mest påträngande

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Genomförande av
EU:s nya dricks-
vattendirektiv*

frågor: klimatförändringarna och deras djupgående påverkan på vår mest grundläggande resurs, nämligen vatten.

Klimatförändringarna är inte längre en avlägsen oro; de är en omedelbar realitet. De påverkar allt från de minsta ekosystemen till de stora vattenkretslopp som styr vår planet. Översvämningar, torka och extremväder blir allt vanligare och utmanar på så sätt vår förmåga att säkerställa ren och tillgänglig vattenförsörjning för alla.

Genomförandet av EU:s nya dricksvattendirektiv i svensk rätt är därför inte bara en fråga om policyanpassning. Det är en nödvändighet för att säkra en motståndskraftig infrastruktur som kan stå emot de oförutsägbara konsekvenserna av klimatförändringarna. Detta direktiv ger oss verktygen att inte bara skydda vår vattenkvalitet utan också bygga ett system för vattenförvaltning som är anpassat för en värld där klimatet inte längre är stabilt.

I vår diskussion i dag måste vi hålla klimatförändringarnas centrala roll i åtanke. Våra beslut, vår beredskap och vår vilja att agera beslutsamt kommer att definiera vår förmåga att inte bara möta dagens utmaningar utan även säkra en hållbar och rättvis framtid för kommande generationer.

Herr talman! Det är därför beklämmande att regeringens klimatpolitiska handlingsplan tillåtits urvattnas av Sverigedemokraterna till den grad att den i praktiken består endast av förhoppningar och utredningar. Den SD-styrda regeringen skjuter således i realiteten ansvaret framför sig till kommande generationer.

Låt oss därför närma oss denna diskussion med en känsla av brådska och en gemensam beslutsamhet att agera. Vårt vatten, vår planet och vår framtid kräver inte mindre av oss.

Vi socialdemokrater har två reservationer i detta betänkande. Dessa reservationer rör en utvecklad vattenförvaltning respektive krisberedskapen i relation till klimatförändringarna.

Vår första reservation understryker behovet av en utvecklad vattenförvaltning. Vi står inför en tid då vattenresurserna blir alltmer ansträngda, inte bara på grund av en växande befolkning och den industriella utvecklingen utan även på grund av de stressfaktorer som klimatförändringarna medför. Att säkerställa en hållbar och rättvis tillgång till rent dricksvatten kräver ett aktivt förhållningssätt och en helhetssyn på vattenförvaltningen.

Vi menar att vattenförvaltningen måste vara holistisk och framtidssäker. Det innebär att man inte bara ska skydda vattenkvaliteten från föroreningar utan också aktivt ska förvalta vattenresurserna för att säkra dem mot torka, översvämningar och andra klimatrelaterade händelser. Det kräver innovativa lösningar, ökad forskning och utveckling och ett starkt samarbete mellan kommuner, statliga myndigheter och privata aktörer.

Som ett exempel på den tidigare S-ledda regeringens åtgärder inom detta område vill jag nämna att Va-beredskapsutredningen tillsattes för att granska och förbättra vår beredskap inom vattenförsörjningen. Utredningen skulle faktiskt enligt den initiala tidsplanen ha redovisats i dag, men nuvarande regering har förlängt tiden till den 30 november i år. Vi får väl avvakta något ytterligare för att se vilka åtgärder som regeringen eventuellt kommer med till riksdagen.

Vi kan konstatera att länsstyrelserna förvisso tilldelats 80 miljoner kronor per år för 2022 och 2023 för att arbeta med just dricksvattenförsörjning och vattenskydd. Problemet är att länsstyrelserna med de samlade anslagen

i regeringens budget är underfinansierade i förhållande till sina uppgifter. Men det är viktigt att arbetet på detta område snabbt leder till både konkreta och mätbara förbättringar.

Socialdemokraternas andra reservation gäller krisberedskap i relation till klimatförändringarna. Vi kan inte ignorera att frekvensen av och intensiteten i extremväderhändelser ökar. Detta märker inte minst Norge av just i dag.

Varje sådan händelse utgör en potentiell kris för vår vattenförsörjning, oavsett om det är en översvämning som kontaminerar vattentäkter eller en torka som tömmer dem. Socialdemokraterna menar att det behövs en robust och väl förberedd krisberedskap som kan hantera dessa utmaningar. Det innebär inte bara att ha planer på plats för att snabbt kunna svara på en akut vattenkris utan också att bygga en infrastruktur och ett samhälle som är motståndskraftigt mot dessa förändringar. Att införliva klimatanpassningsstrategier i vår vattenförvaltning kan inte längre ses som ett alternativ, utan det måste vara ett krav.

För att uppnå detta måste vi investera i forskning och teknologi som kan hjälpa oss att förutse och hantera dessa risker. Vi måste stärka samarbetet mellan olika nivåer. Regeringen har ett särskilt ansvar att se till att vår beredskap är integrerad och effektiv.

Det är ur detta perspektiv oroväckande att sex av tio kommuner i dag saknar en vattentjänstplan, vilket understryker behovet av att regeringen ökar sitt fokus på den lokala och regionala nivån. För att stärka vår förmåga att hantera vattenkriser behöver vi inte bara nationella riktlinjer och resurser utan också en stark lokal förvaltning och planering. Att regeringen inte har kompenserat kommunsektorn fullt ut i denna kostnadskris har såklart negativa effekter på alla välfärdsområden – så även på krisberedskapen. Sverige blir fattigare och farligare med SD-regeringens politik.

Socialdemokraterna har lagt fram sina ståndpunkter. De är grundade på vetenskap, beprövad policy och ett orubbligt åtagande till vår planets och vårt folks välfärd. Jag vill yrka bifall till reservation 8, herr talman, om krisberedskap och klimatförändringar.

Jag vänder mig nu direkt till regeringspartiernas företrädare. De frågor jag har tagit upp i dag – behovet av en utvecklad vattenförvaltning och en robust krisberedskap inför klimatförändringarna – bör inte vara partipolitiska frågor. De är frågor som berör oss alla, oavsett politisk färg, och det är därför av största vikt att ni tar den kritik och de förslag som vi framför på största allvar.

Vi står inom flera politikområden vid ett vägskäl. De beslut vi fattar i dag kommer att ha långtgående effekter för framtida generationer. Därför uppmanar jag er att återkomma till riksdagen med åtgärder för att skapa en framtid där vattenförvaltningen inte bara är en fråga om att reagera på kriser utan en fråga om att bygga ett samhälle som är både motståndskraftigt och rättvist. Låt oss se till att våra barn och barnbarn ärver en värld där rent vatten är en självklarhet för alla och inte en lyx för några få.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anna-Caren Säterberg (S).

Anf. 49 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag passa på att yrka bifall till reservation 6.

Vi har i dag att ta ställning till regeringens proposition som syftar till att genomföra EU:s nya vattendirektiv. Sverigedemokraterna har inga starka synpunkter på de lagändringar som föreslås. Vad vi nu gör i riksdagen är att administrera beslut som är fattade på överstatlig nivå.

Herr talman! Sverigedemokraterna har under många år lyft fram kritik mot hur dessa frågor hanterats på EU-nivå och inte minst mot hur vi i Sverige har valt att implementera EU-lagstiftningen. Implementeringen går i grunden ganska långt tillbaka – det var regeringen Persson som satt vid makten när vattendirektivet först införlivades i svensk rätt, och redan där blev det fel.

Även om vi inte har några synpunkter på implementeringen i sak, herr talman, kan riksdagen i dag såklart tycka till om vattenförvaltningen i stort. Det är också anledningen till att Sverigedemokraterna har en reservation i detta betänkande.

Kritiken mot vattenförvaltningen har varit intensiv såväl från kommuner och regioner som från de areella näringarna. Det är uppenbart att dagens system inte fungerar. Grundproblemet är att man inte klarar av att beakta värden som står i konflikt med varandra. Detta leder fram till negativa konsekvenser för lantbruket, vattenkraften, andra kulturvärden med mera.

Det är även uppenbart att miljö kvalitetsnormerna som de ser ut i dag skapar problem i tillämpningen. Processen är i dag extremt komplex. EU ger möjlighet till mindre stränga normer om kostnaderna är oproportionerliga, men i Sverige har vi satt ribban högre – här måste kostnaderna vara orimliga.

Resultatet har blivit att Sveriges tillämpning skiljer sig från hur man gör i andra medlemsstater. Detta missgynnar exempelvis svenskt jordbruk och svenska kulturvärden. Om ändring inte sker kan dessa värden komma att påverkas än mer negativt. Det är exempelvis orimligt att det ska vidtas samma åtgärder i glesbefolkade skogsområden som i tätbefolkade områden och att de ska kosta lika mycket.

Herr talman! Systemet för avgörande av åtgärder under EU:s ramdirektiv för vatten måste förändras i grunden. Detta har redan utretts av Vattenförvaltningsutredningen, som föreslog att vattenmyndigheterna läggs ned och att deras uppgifter fördelas ut på myndigheter och länsstyrelser. Tyvärr genomförde den socialdemokratiska regeringen inte dessa förslag.

Sverigedemokraterna har som bekant ett samarbete med regeringen, men detta samarbete omfattar i dag inte vattenfrågorna. Vi har dock utnyttjat de samarbetsformer som finns för att samtala med regeringen om vikten av att få till stånd åtgärder i dessa frågor. Nu har vi fått klarhet i att det pågår ett aktivt arbete på departementet. Det är glädjande och positivt, men det är såklart inte tillräckligt.

Vad regeringen ämnar göra är än så länge oklart, och någon tidsplan finns heller inte. Vi ser därför att det är viktigt att Sverigedemokraterna och andra partier i riksdagen trycker på. Det är därför vi har yrkat bifall till förslaget till tillkännagivande till regeringen om att genomföra den förändring som Vattenförvaltningsutredningen redan föreslagit och på så vis skapa bättre villkor för areella näringar med bättre möjligheter att väga intressen mot varandra.

Anf. 50 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Jag har samma frågor till Martin Kinnunen som jag ställde till Johanna Hornberger.

Jag studsade på en sak som ledamoten sa i sitt anförande kopplat till vad som är rimligt när det gäller åtgärder för att garantera vattenkvaliteten. Ledamoten ondgjorde sig över att orimliga kostnader är undantagna i vår lagstiftning. Jag förstår inte riktigt den kritiken. Motsatsen till orimliga kostnader är ju rimliga kostnader. Det låter för mig rimligt att det är rimliga kostnader för att garantera vattenkvaliteten som är lagkravet.

Man kan också fundera över hur Sverigedemokraterna ibland väljer att vara i opposition och ibland väljer att vara de som i praktiken styr den här regeringen. Vi har ju sett ett antal frågor som från början inte var reglerade i det så kallade Tidöavtalet men som senare, efter påtryckningar från Sverigedemokraterna, kanske – inte vet jag – med hot om att hoppa av samarbetet, tvingats in i till exempel klimathandlingsplanen. Detta är tydligen en fråga som Sverigedemokraterna inte brinner riktigt lika starkt för, eftersom man nu ställer sig i opposition.

Det skulle vara lite intressant att höra hur Martin Kinnunen resonerar om de här frågorna. Han får gärna reda ut detta med rimliga och orimliga kostnader och vad som är så fel med den definitionen.

Anf. 51 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Som jag sa tidigare: Är kostnaderna oproportionerliga tillåter EU att man ändrar normerna. I Sverige har ribban satts högre. Man skulle kunna använda andra definitioner, men grundproblemet är att vi har satt ribban annorlunda än andra länder. Jag nämnde oproportionerliga kostnader eftersom just det står i EU-regelverket. Sverige har satt ribban högre, och det tycker både vi och exempelvis Svenskt Vatten är beklagligt.

Sverigedemokraterna har inget formellt samarbete med regeringen i vattenfrågorna. Däremot har vi ett löpande samarbete, och Sverigedemokraterna är en konstruktiv kraft för att försöka åstadkomma så positiv politisk förändring som möjligt. Vi har också tagit upp vattenfrågorna med regeringen, så sent som i förra veckan här i kammaren och på andra sätt, varför vi kunnat försäkra oss om att det numera pågår ett aktivt arbete på Regeringskansliet i dessa frågor. Problemet tidigare var att det inte hände så mycket under Socialdemokraternas åtta år vid makten. De problem som jag lyfte fram har ju förekommit i alla de tio år jag har suttit i riksdagen.

Anf. 52 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Martin Kinnunen säger att Sverigedemokraterna är en konstruktiv kraft i samarbetet med regeringen. Ja, möjligtvis en konstruktiv kraft för sverigedemokratisk politik, för särskilt konstruktiva när det kommer till klimathandlingsplanen har de inte varit. Nu har vi en klimathandlingsplan som är ett luftslott, eller snarare ett koldioxidslott eftersom koldioxidhalten ökar med regeringens och Sverigedemokraternas politik.

Som regeringsunderlagets största parti och med betydande påverkan på statsbudgeten, hur avser Sverigedemokraterna att säkerställa att kommunerna, som redan kämpar med ekonomiska utmaningar på grund av det otillräckliga inflationsskyddet i statsbidragen, får nödvändiga resurser för att hantera vattenförvaltningen effektivt och upprätthålla nödvändig krisberedskap?

Anf. 53 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten nämnde klimathandlingsplanen, och vi kommer att ha en spännande debatt om den i kammaren framöver. Jag hävdar att Sverigedemokraterna har varit en extremt konstruktiv kraft i detta arbete och lyckats åstadkomma den bästa klimathandlingsplanen som någonsin har lagts på riksdagens bord. Jag delar alltså inte ledamotens bild av denna process.

Socialdemokraterna har ju själva varit ute på något slags turné och bett om ursäkt för alla brister som fanns under deras åtta år vid makten. En sådan brist var just klimatpolitiken eftersom de inte lyssnade på vanligt folk. Dessa brister åtgärdar vi nu i klimathandlingsplanen, och det borde även Socialdemokraterna tycka är positivt eftersom folklig förankring nu är en grundläggande del av klimathandlingsplanen, vilket det som sagt inte var under Socialdemokraternas år vid makten.

Herr talman! Järrebring tar också upp inflationsskydd. Man kan önska att det fanns ett inflationsskydd i budgeten så att ingen drabbades, men så fungerar det inte. Politiken och Riksbanken kan inte arbeta med att trycka ned inflationen om vi samtidigt smäller på en stor budgetpost som heter inflationsskydd. Om vi räknar upp alla statens utgifter med inflationen kommer vi inte att lyckas besegra inflationen.

Kommuner och regioner har fått stärkta statsbidrag, vilket är positivt, och Sverigedemokraterna har kämpat hårt för detta. Men bidragen kan inte utjäma alla kostnadsökningar i samhället, för de slår brett. Kommunerna måste ha bättre beredskap och bli bättre på att hushålla med sina resurser.

Anf. 54 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Vänsterpartiet välkomnar EU:s nya dricksvattendirektiv. Att förvalta och vårda våra vattentillgångar är avgörande för att vi i dag och i framtiden ska ha tillgång till dricksvatten av hög kvalitet. Det förutsätter att vi har bra vattenkvalitet i sjöar, älvar, åar och grundvatten.

Behovet av kontroll och förebyggande åtgärder ökar i takt med att klimatkrisen förvärras. I stort står vi bakom förslagen i regeringens proposition om hur det nya dricksvattendirektivet ska genomföras i Sverige. Vi anser dock att det finns behov av ytterligare åtgärder för att skydda människors hälsa från de skadliga effekterna av föroreningar i dricksvatten.

Sverige har historiskt haft hög kvalitet på dricksvattnet. Men i dag är många sjöar som även är viktiga dricksvattentäkter förorenade med både läkemedelsrester och PFAS. Hit hör exempelvis Vänern, Vättern och Mälaren.

Jag som är född, uppvuxen och boende i Stockholm har druckit vatten från Mälaren i hela mitt liv. Sedan jag för några år sedan förstod att de här evighetskemikalierna finns i mitt dricksvatten har jag inte kunnat låta bli att tänka på det då och då när jag håller upp ett glas vatten. Häri finns gifter som kan skada mig, men vad har jag för val? Att man ska behöva tänka den tanken är en skandal. Sverige borde kunna bättre, och vi måste ta bättre hand om vårt dricksvatten nu när vi känner till omfattningen av problemet. Det behövs tydliga föreskrifter om vad som ska ingå vid riskbedömning för att uppnå hälsosamt och rent vatten.

Dricksvattendirektivet omfattar en lista på ämnen som ska övervakas. Det är dock bara en bråkdel av de hälsofarliga ämnen som förekommer i dricksvattentäkterna och som därmed kan finnas i dricksvattnet som finns

med på listan. Det räcker alltså inte att bara förlita sig på den. De minimikrav för kemiska parametrar som finns där avspeglar inte heller det senaste forskningsläget och riskerar därför att inte hålla sig inom säkra gränser. Danmark har till exempel valt att på nationell nivå införa ett tuffare gränsvärde för PFAS.

I det nya dricksvattendirektivet framgår också att medlemsstaterna ska fastställa värden för ytterligare parametrar som inte ingår om skyddet av människors hälsa kräver det. Vänsterpartiet tycker därför att det finns starka skäl att införa en nationell lista som innehåller fler ämnen och lägre gränsvärden än i dricksvattendirektivet. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Herr talman! Det nya dricksvattendirektivet innehåller också bestämmelser gällande riskbedömning och åtgärder vid fastighetsinstallationer. Det kan exempelvis gälla ledningar som installeras mellan dricksvattenkranar och distributionsnätet. I riskbedömningen ingår övervakning av legionellabakterier och bly, men bisfenoler saknas på listan över vilka ämnen som ska beaktas vid riskbedömning av fastighetsinstallationer. Bisfenol A är hormonstörande och kan påverka möjligheten att få barn. Även små doser bedöms kunna skada foster och små barn. Andra bisfenoler påverkar oss på liknande sätt. I Sverige är det vanligt att man har utfört rellining av vattenledningar med bisfenoler. Då är det rimligt att riskbedömningen även ska omfatta förekomst av bisfenoler i dricksvattnet. Därför borde man lägga till dessa ämnen på listan och sätta gränsvärden för bisfenol A i kranvatten i linje med myndigheternas bedömning av vad som är en säker nivå.

Herr talman! Ingen ska behöva vara orolig för att vattnet i kranen inte är säkert att dricka. Tyvärr når vi inte dit i dag. De PFAS-föreningar som drabbade invånarna i Kallinge i Blekinge är det värsta exemplet, men det finns många fler platser i Sverige där vattnet är förorenat av giftiga ämnen.

Många av oss trodde nog att förorenat vatten i Sverige var något som tillhörde en svunnen tid. Så hade det också kunnat vara om det inte vore för skrupelfria kemiföretag som tillverkar och säljer hälsofarliga ämnen och om det inte vore för en bristfällig lagstiftning som tillåter företagen att göra så. Det krävs en lång rad åtgärder för att sätta stopp för det och städa upp efter dem, men en viktig sak vi kan göra för att skydda vår hälsa är att se till att vi har bättre koll och hårdare regler för dricksvatten.

Anf. 55 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Dricksvattnet är vårt främsta och viktigaste livsmedel. Trots det tar vi det alltför ofta för givet. Vatten är en förutsättning för allt liv och en av våra stora klimatutmaningar. I Sverige har vi mycket god tillgång till rent vatten. Många turister och långväga gäster ser med avund på vår goda tillgång på rent vatten i kranen.

Vi måste vara rädda om vattnet, vara varsamma och använda det till rätt saker – inte fylla exempelvis poolen med dricksvatten på våren när det är som torrast. Varje person förbrukar ungefär 140 liter vatten per dygn. Genom att till exempel stänga av kranen under tandborstningen eller ta en dusch i stället för ett bad kan vi alla spara massor av vatten. Det mesta av vattnet går åt till personlig hygien och toalettspolning. Bara en liten del, ungefär 10 liter, går åt till mat och dryck.

För inte så länge sedan fick vi rapporter om att många kommuner saknar beredskap för dricksvattenförsörjningen i händelse av kris eller krig. Flera kommuner saknar också reservvattentäkter. I veckan som gick kunde vi alla på nyheterna se bilder på mycket höga flöden i många vattendrag och röd varning i Kävlingeån – i min hemkommun. Jag kan berätta att vattennivån fortfarande är väldigt hög.

Sydvatten öppnade dammluckorna i Vombsjön mer än normalt för att säkra dricksvattnet. Det var annars risk för att dammvallarna skulle brista och att vi skulle få ett fritt flöde ur sjön, och att 400 000 människor därmed skulle bli utan vatten i kranen. I detta fall ser vi ett tydligt exempel på vad vi måste vara beredda på att göra – riskera hus och ägodelar för att säkra dricksvattnet.

Tillgången till rent dricksvatten är en av planetens stora utmaningar, och den kommer att bli ännu större med tanke på klimatförändringarna. I höstas fick vi rapporter om översvämningar från bland annat Dalsland, där vattnet blev förorenat. Det krävdes sanering av ledningsnätet, och invånarna hänvisades till dricksvattentankar. I Dagens Nyheter i går var rubriken på en artikel ”Dricksvatten för 30 000 hotas” – boende strider mot gruvbolag”. Ett bolag i Jämtland vill etablera en gruva, och många invånare är kritiska till hur det kommer att påverka närområdet och naturen. Den största oron är riskerna kring dricksvattnet. Ärendet ligger nu hos Mark- och miljööverdomstolen, så vi får väl se hur det landar i höst.

Extrem torka påverkar också tillgången till rent dricksvatten. Erfarenheter från Öland under torra år med tankbilar dygnet runt har i dag tvingat fram stora investeringar i va-verksamheten i bland annat Kalmar. Därför är det viktigt att det finns beredskap och en plan för hur vi kan säkra tillgången till dricksvatten både vid torka och vid översvämningar.

Herr talman! Centerpartiet värnar vattnet högt. Vi har lagt fram förslag för att säkra renoeringen av avloppsnätet och hantera klimatförändringarna genom klimatanpassning, och vi har ställt krav på att förorenaren ska betala för den rening som krävs när det gäller exempelvis läkemedelsrester.

I dagens betänkande finns ett par frågor som är värda att lyfta särskilt. Regeringen har valt att ge vattenmyndigheterna ytterligare arbetsuppgifter trots att det finns en färdig utredning som har sett över vattenförvaltningens fragmenterade organisation och föreslagit att vattenmyndigheterna ska avskaffas. Detta avskaffande har flera andra partier tidigare ställt sig bakom, inte minst de som nu sitter i regeringsställning. När det väl kommit till kritan har de dock tystnat ett efter ett – så också Sverigedemokraterna när det blev uppenbart i utskottet att regeringen kunde få ett tillkännagivande mot sig. Man ursäktar sig med vaga formuleringar om att beredning pågår inom Regeringskansliet, men varken regeringen eller Sverigedemokraterna kan svara konkret på hur beredningen sker och vad den väntas utmynna i.

Vi i Centerpartiet vidhåller däremot vår ståndpunkt att Vattenförvaltningsutredningens förslag bör genomföras och att vattenmyndigheterna bör avskaffas. Det är viktigt inte minst för arbetet med den småskaliga vattenkraften som har haft stora problem med splittrad myndighetsutövning och tveksamma tolkningar av lagstiftningen.

Herr talman! Tillgången till näst intill obegränsat med rent vatten har länge varit en självklarhet i Sverige. När vi vrider på kranen i hemmet eller

på arbetsplatsen är vi vana vid att få ut dricksvatten av hög kvalitet. Det senaste årtiondet har dock gett oss anledning att inse att vi inte kan ta allt detta för givet. Vår va-infrastruktur är föråldrad och behöver klimatanpassas, grundvattennivåerna har sjunkit och spår av kemikalier, exempelvis PFAS, samt läkemedel och mikroplaster är mer vanligt förekommande i dricksvattnet än tidigare. Också ur ett beredskaps- och sårbarhetsperspektiv är tillgången på rent dricksvatten en viktig fråga, inte minst i den fortsatta totalförsvarsplaneringen.

Av dessa anledningar bedömer jag och Centerpartiet att det är relevant att utveckla en nationell vattenresursstrategi som i tider av stor vattenbrist tar ett helhetsgrepp om vem eller vilka som ska få vatten, vid vilket tillfälle och hur mycket. Ju mer robust den grundläggande vatteninfrastrukturen är, desto mindre är risken för att dricksvattnet ska bli otjänligt.

Herr talman! Jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer men vill yrka bifall till reservation 9.

En trygg vattenförsörjning och en klok vattenförvaltning är något som prioriteras av oss i Centerpartiet. Fler partier borde anamma det synsättet. Förhoppningsvis kan det då också komma konkreta förslag från regeringen snarare än att man hänvisar till ännu en utredning utan konkret resultat.

Som sagt: Tillgången till dricksvatten är en av planetens stora utmaningar, och med tanke på klimatförändringarna kommer den att bli ännu större i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 5 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa

Skatteutskottets utlåtande 2023/24:SkU17

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa (COM(2023) 532) föredrogs.

Anf. 56 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Skatteutskottets utlåtande nummer 17, som vi nu ska debattera, handlar om subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa. Förslaget till direktiv 2023:532 kallas på engelska för *Business in Europe: Framework for Income Taxation*, med akronymen Befit.

Detta är den tredje subsidiaritetsdebatten och den tredje subsidiaritetsinvändningen som skatteutskottet har på kort tid gällande nya regler på skatteområdet från EU. Det är något som vi behöver diskutera.

Innan jag kastar mig över själva sakfrågan vill jag göra en liten utveckling. I natt hade jag den obehagligaste mardröm. Jag drömde att jag här och nu, i dagens kammardebatt, hade tagit fel manus och pratade om fel subsidiaritetsprövning. När jag vaknade kallsvettig var det första jag tänkte: ”Äh, jag hade kommit undan med det.”

Jag berättar inte detta nu för att jag helt plötsligt har fått för mig att kammaren är en lämplig plats för småprat om drömmar utan för att jag är

*Subsidiaritetsprövning
av kommissionens för-
slag till direktiv om ett
gemensamt ramverk
för företagsbeskattning
i Europa*

rädd för att jag har rätt: Hade jag pratat om fel betänkande så hade jag kommit undan. Utan tvekan hade skatteutskottets eminenta kanslipersonal och experter märkt det, kanske någon av kollegorna i skatteutskottet, och möjligen talmannen, men inte så många fler. Varför är det så? Jo, för att EU-kommissionen har lagt fram åtskilliga förslag till direktiv inom skatteområdet.

Även om vi socialdemokrater delar många av kommissionens utgångspunkter är vi skeptiska till att frågor om direkta skatter hanteras på EU-nivå, framför allt i den omfattning som nu sker. Därför har vi också valt att debattera dessa subsidiaritetsprövningar och våra invändningar, trots att utskottet har varit enigt i sin kritik mot direktiven.

I en annan subsidiaritetsprövning innan jul försökte jag introducera ett nytt ord i svenskan för att illustrera mängden av skattedirektiv som EU-kommissionen arbetar med just nu. Ordet var ”akronymbingo”. Nästan alla av dessa komplicerade produkter har en akronym som namn, för att någon ska känna till vad dessa direktiv handlar om: DAC, BEPS, Atad, FASTER, Vida och före jul Hots. Nu är det Befit.

Detta kan låta tekniskt och komplicerat, men det är viktiga principiella frågor. För oss socialdemokrater är utgångspunkten för samarbetet inom EU att skattebasen ska bestämmas nationellt, det vill säga att rätten att ta ut direkta skatter är medlemsstatens. Det är en oerhört viktig princip.

Det arbete som kommissionen har initierat är i grunden viktigt, men det är minst lika viktigt att EU prioriterar rätt. För oss socialdemokrater är grundprincipen att det är medlemsstaterna som ska fatta beslut om direkta skatter. Detta är viktigt och måste värnas. För tredje gången menar ett enigt utskott tyvärr alltså att så inte är fallet. Det är en oroande trend.

Vi socialdemokrater är dock pragmatiska. Före jul röstade Sveriges riksdag till exempel igenom lagen om tilläggsskatt. Det är i grunden en fråga om OECD:s andra pelare och en viktig lagstiftningsprodukt för att skapa en global miniminivå när det gäller bolagsskatter. Detta kan inte göras av en ensam nationalstat, och då är det rimligt med EU-reglering och OECD-regelverk. Men den typen av regler måste vara undantaget som bekräftar regeln, inte tvärtom.

Hur tänker vi då gällande denna subsidiaritetsprövning? Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen på de områden där den inte har exklusiv befogenhet vidta en åtgärd endast om den planerade åtgärden inte kan genomföras av medlemsstaterna själva.

En del av prövningen är också att väga förslaget mot proportionalitetsprincipen, det vill säga om unionens åtgärder är rimliga för att nå de mål som finns i fördraget. I detta fall handlar debatten om en gemensam ram för företagsbeskattning för multinationella bolag.

Kommissionen överlämnade redan 2011 ett direktivförslag om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas, som då fick den fina akronymen CCCTB. Sedan justerades förslaget 2016 eftersom det sköts i sank av medlemsländerna, och då hette det CCTB. Nu kommer alltså kommissionens förslag tillbaka igen i liknande form men med ett nytt namn, Befit.

Enligt förslaget ska ett gemensamt skatteunderlag beräknas för de företag i en koncern som berörs av Befit-regelverket. Kort sagt innebär detta att företagsbeskattningen kommer att harmoniseras i hög grad för stora företag i Europa.

Vi socialdemokrater menar, i likhet med ett enligt skatteutskott, att förslaget är långtgående och innebär en stor inskränkning av medlemsstaternas befogenheter när det gäller direkt skatt. Vi menar att det nu är rimligt att följa implementeringen av OECD:s andra pelare, som jag nämnde tidigare, i form av lagen om tilläggsskatt, i stället för att hänga på nya regelverk på en lag som inte är prövad och där vi inte vet vilka effekterna blir av att skapa nya regelverk som hängs på andra nya regelverk. Detta är grundproblemet här i dag.

Vi menar att det inte är säkert att nyttan av harmoniserade skatteregler på detta område uppväger inskränkningen av Sveriges och andra medlemsstaters möjlighet att styra över våra egna nationella skatteregler. Därför har vi en subsidiaritetsinvändning i denna fråga.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ge en känga åt Tidöpartierna och regeringen. I en tid när EU-kommissionen verkar för en ganska stor harmonisering inom skatteområdet är det ännu viktigare att Sverige talar med en gemensam röst. Tyvärr har vi sett ett skifte i denna fråga, som jag har nämnt tidigare här i kammaren. Detta skifte handlar om hur regeringen ser på förankringen av EU-skattefrågor.

Under hela 2000-talet har regeringar från vänster till höger säkrat en bred, blocköverskridande majoritet i dessa frågor. Det har varit bra för Sverige. Tyvärr förefaller Tidöavtalet sätta käppar i hjulet för den typen av bred och proaktiv förankring, som har skett både i Sveriges riksdag och mellan ledande större partier här i Sverige. Vi socialdemokrater beklagar detta.

Det är uppenbart för de flesta att moderater och socialdemokrater till exempel har olika syn på den svenska skattepolitiken, men vi menar att detta ska debatteras här i Sveriges riksdag och inte hanteras på EU-nivå. Historiskt har vi haft samma syn på vad som är EU-frågor just inom skatteområdet. Det är inte bra för Sverige om denna samsyn bryts.

Min bild är att kommissionens förslag när det gäller Befit har kommit till av rimliga skäl. Kommissionen vill både förenkla för företag och förhindra skattebrott. Det är i grunden bra. Vi är positiva till dessa ambitioner, men vi menar att detta inte är rätt väg att gå. Ett enligt utskott menar att detta är nationell kompetens, och det innebär ett ansvar för oss här i Sveriges riksdag. När det gäller dessa två grupper av frågor arbetar näringsutskottet med regelförenkling för företag medan skatteutskottet jobbar med skattefrågor.

Vi socialdemokrater är glada för att SD-regeringen har anslutit sig till den tidigare S-ledda regeringens mål för regelförenkling. Det är bra, men det är viktigt att SD-regeringen bekämpar skattefusk och skatteflykt med samma frenesi som den tidigare socialdemokratiska regeringen. Om vi på allvar menar att detta är nationell kompetens behöver vi göra jobbet här i Sverige. Jag menar att den nuvarande regeringen har mer att leverera på det området.

Om vi vill ha ett samhälle som håller ihop måste rätt vara rätt. Då måste också företag som klarar sig bra nationellt och globalt betala rimliga skatter. Jag vet inte om ni känner till det, men enligt OECD beskattas en tredjedel av de totala globala företagsvinsterna med under 15 procent.

Vidare, vilket är anmärkningsvärt, tillhör över hälften av de vinster som beskattas med under 15 procent företag som har sina huvudkontor i högskattejurisdiktioner, till exempel inom EU. Detta tyder på att även stora

europiska företag har en effektiv skattesats på under 15 procent. För mig indikerar detta att det behövs ett ökat arbete mot avancerad skatteplanering och skatteflykt. Detta ska huvudsakligen utföras av regeringen och här i Sveriges riksdag, inte av EU-kommissionen, då det är frågor som är möjliga att driva härifrån Sverige.

Herr talman! Det är viktigt, det är riktigt och det är nödvändigt med ett kraftfullt arbete mot skattefusk och skatteflykt. Därför yrkar jag bifall till förslaget i skatteutskottets utlåtande 17 och därmed också till utskottets motiverade yttrande.
(Applåder)

Anf. 57 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Herr talman! De internationella företagen är mycket viktiga för tillväxt och utveckling i hela EU och inte minst i Sverige. De svenska företagen har stor betydelse för svensk ekonomi och svensk tillväxt. Det är viktigt att vi nu står upp för våra svenska företag och för möjligheten för våra företag att konkurrera på den inre marknaden såväl som på den övriga marknaden.

Svenska företag har högt anseende inom Europeiska unionen och är världsledande på många områden. De är kända för sin noggrannhet och höga kvalitet på de tjänster och produkter som produceras. Svenska företag ligger också långt framme när det gäller den gröna omställningen och hållbarhetsambitioner och utmärker sig särskilt när det gäller att sänka koldioxidutsläppen. Många svenska företag arbetar också med att stärka den sociala dimensionen och säkerställa goda arbetsvillkor för sina anställda.

Konkurrenskraft för Sverige och övriga Europa är naturligtvis på många sätt avgörande för att vi ska lyckas öka tillväxten. Sverige har haft en bedrövlig utveckling de senaste åtta till tio åren när det gäller ekonomisk tillväxt, och där måste Sverige verkligen skärpa sig och bli bättre.

Herr talman! Vi moderater anser att det är viktigt och nödvändigt att förbättra funktionen på den inre marknaden särskilt vad avser förenklad administration och regelförenklingar för företagen. Det förslag som vi debatterar i dag är en del av motiveringen för att kunna genomföra det.

Vi moderater vill dock understryka att vi anser att skattepolitiken ska fortsätta att vara en del av den nationella beslutsförmågan. De skatter som behövs för att finansiera nationella åtaganden beslutas bäst nära medborgarna i respektive land, där prioriteringen mellan olika verksamheter och avvägningen kring vilka skatter som ska tas ut kan göras.

Företagsbeskattningen är ofta en viktig del i ett lands ekonomiska och politiska förhållanden och avvägningen mellan olika delar. Sverige bör därför utforma sina egna regelverk och självt avgöra hur företagsbeskattningen ska utformas.

I detta fall har kommissionen en ambitiös agenda och argumenterar för sitt förslag genom att lyfta fram olika delar som skulle kunna bli bättre med förslaget. Kommissionen vill bland annat motverka skatteflykt och skatteundandragande, och detta är naturligtvis bra. Det finns också förslag om en one-stop-shop för företagen för att det ska bli enklare för dem att lämna in deklARATIONER, som då kan inges på ett enda ställe.

Förslagen får nog anses vara svåra att uppfylla och genomföra, och därför kan vi inte ställa oss bakom dem. Vi anser heller inte att avvägningen när det gäller att flytta beslutskraften till Europeiska unionen moti-

verar den delen. Därför anser vi, precis som utskottet i övrigt, att vi ska lämna ett motiverat yttrande.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU10
En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen (prop.
2023/24:50)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Läkemedel och tandvård

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU12
Läkemedel och tandvård
föredrogs.

Anf. 58 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Herr talman! I nästa val, 2026, kommer den unga generationen som röstar att ha levt mer än halva livet i ett Sverige med en moderat statsminister. Mig veterligen är det första gången det händer i vårt land. Det land som har formats under denna tid är ett annat än det som tidigare generationer har känt. Vi har våra problem; det ska sägas. Men mycket har också blivit bättre, inte minst på det område som vi debatterar i dag.

I Sverige kan man nu välja vårdcentral. Man kan besöka apotek som finns på fler platser och har längre öppettider. Man har verkliga alternativ till folktandvården. Och den stressade småbarnsförälder som behöver köpa värktabletter kan nu göra det på macken och behöver inte vänta på att apoteket ska öppna sina dörrar nästkommande dag. Det är ett rikare, trevligare och tillgängligare Sverige där vuxna människor har större inflytande över den egna hälsan.

Herr talman! Framtagandet av nya läkemedel och behandlingsterapier går mycket snabbt, kanske snabbare än någonsin. Det är bra. Läkemedel förbättrar och förlänger liv. Därför är tillgängligheten när det gäller läkemedel avgörande.

I det här sammanhanget vill jag säga att tillgänglighet är en mycket bred fråga. Det handlar om att nya behandlingar ska godkännas i Sverige, om att införandet ska ske på ett likvärdigt sätt i regionerna, om att leveranser ska fungera och om att uppföljning av behandlingar ska kunna ske.

Låt mig göra några nedslag i vad som pågår på detta politikområde. I Europeiska unionen pågår ett arbete med att ta fram en ny läkemedelslag-

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Subsidiaritetprövning
av kommissionens för-
slag till direktiv om ett
gemensamt ramverk
för företagsbeskattning
i Europa*

*Läkemedel och
tandvård*

stiftning som ska säkra tillgången till läkemedel till rimliga priser. Under våren kommer det belgiska ordförandeskapet förhoppningsvis att ta stora kliv på området. Jag vill tydligt deklarerat att Moderaterna vill se en europeisk lagstiftning som gör att unionen och Sverige kan tävla med USA och Asien vad gäller konkurrenskraft. Vi ska inte bara vara bästa tvåa. Det kommer att kräva mycket, men det kommer att vara värt det.

Förra våren presenterades en promemoria, departementsskrivelse nummer 8, om förslag som kan skapa bättre förutsättningar för kliniska prövningar. Det är ett område där Sverige kontinuerligt tappat mark under lång tid. Även om reformutrymmet är mycket begränsat i dag vill jag säga från mitt partis sida att detta är en ödesfråga för en konkurrenskraftig life science-sektor i Sverige. Förslagen bereds i Regeringskansliet, och våra förhoppningar är mycket stora.

Trepartiregeringen med stöd av Sverigedemokraterna fortsätter också att ta initiativ på området digitalisering. Det finns redan ett arbete kring en nationell läkemedelslista, och det görs mycket kring den nationella digitala infrastrukturen för hälsodata. Det pågår också ett arbete med en nationell webbplats om kvalitet och effektivitet i vården.

Samtidigt som vi bejaktar digitaliseringens möjligheter behöver vi vara ärliga med att det finns fel och fusk i dessa system. Genom att bryta sekretessbarriärer och använda digitala verktyg kan överförskrivningar och brottslighet kopplat till just läkemedel stävjas bättre. Att strypa den kriminella ekonomin är en prioritering för hela regeringen, så även här.

En fråga som vi debatterade utförligt när detta betänkande togs upp i fjol var att det saknas en strategi för sällsynta hälsotillstånd. Det är glädjande att arbetet med en sådan nu har startat, på initiativ av regeringen. Vi moderater följer det med stort intresse.

Arbetet med att stärka sjukvårdens försörjningsberedskap fortgår med full kraft under ledning av statsråden Ankarberg Johansson och Bohlin. För oss är det också avgörande att de insatser som ska ske stärker försörjningsberedskapen på ett långsiktigt sätt och att de inte riskerar att leda till försämrad tillgänglighet i dag. Här finns skäl att vara tydlig: ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. För det behöver vi förbereda oss i dag, inte när krisen står för dörren. Den som inte förbereder sig är oförberedd.

Herr talman! Låt mig också säga något om vacciner. Det finns de i den svenska debatten som säger att det enda som kan minska överbelastningen inom vården är att pumpa ut nya miljarder utan krav på prestation och utan att ta hänsyn till den inflationsbrasa som fortfarande brinner. Samtidigt finns det en betydande rörelse som misskrediterar vaccin. Det såg vi inte minst under pandemin, som för övrigt är precis fyra år gammal i dag. Det är i dag fyra år sedan det första fallet konstaterades i Sverige.

Det är på sätt och vis sant att nya läkemedel som magiskt botar vartenda obehag helt utan bieffekter är en feberdröm. Men de beprövade vacciner och även nya vacciner som finns på den europeiska marknaden skulle med breda vaccinationskampanjer kunna göra en helt avgörande skillnad. Under året har regeringen pekat ut exempelvis HPV-vaccin till pojkar och män som en prioriterad fråga. Jag är mycket stolt över det.

Vi moderater vet också att stora hälsovinster som ger friskare liv och minskad belastning på vården är möjliga att nå med hjälp av vacciner mot exempelvis RS-virus, bältros och pneumokocker. Det är tydligt att den

utredning om vaccinationsprogrammen som presenterades tidigare i januari ger vissa men inte alla svar. Den är kanske inte helt i linje med de förväntningar som fanns från utskottet när man 2022 gjorde tillkännagivandet om just äldre vaccinationsprogram. Det kan inte utslutas att det behöver göras ett omtag i frågan.

Herr talman! Den nya regeringen har på relativt kort tid lagt om kursen för Sverige. Men vi vill göra mer. I det avtal som våra fyra samarbetspartier har slutit slår vi fast att apotekens roll i vårdkedjan behöver utvecklas. Vi vill att fler tjänster, exempelvis hälsoundersökningar och inte bara blodtryckskontroller och liknande, ska kunna erbjudas på apotek. Vi kommer också att gå fram med förslag om ett nytt farmaceutsortiment som ska vara ett mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt.

Med våra förslag, som en majoritet i kammaren står bakom, kan fler vuxna ta ansvar för sin egen och sin familjs hälsa samtidigt som en överbelastad vård kan få andrum och tillgängligheten kan öka. Det är bra för Sverige, för vården och för den breda folkhälsan.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 59 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att vi är överens om en del frågor men står långt ifrån varandra i andra. Jag saknar dock i ledamotens anförande en portion ödmjukhet. Man kan visserligen tycka att regeringen är bäst, men samtidigt måste man se utmaningarna.

Ledamoten tog bland annat upp beredskapen. Det är bra eftersom det är en oerhört viktig fråga. Vi ska vara beredda och förbereda oss. Men regeringen gör tvärtom. Vi har en sjukvårdskris på grund av en kostnads-kris eftersom regeringen inte har valt att prioritera den sektorn. Vad händer då med hälso- och sjukvårdens beredskap?

Herr talman! Jag tänker också ställa andra frågor till ledamoten. I regeringens budgetproposition aviseras en ganska rejäl neddragning av tandhälsan. Man föreslår att gränsen för den fria tandvården sänks 2025 från dagens nivå som är 23 år till 19 år. Man kommer också att ta bort det dubbla tandvårdsbidraget för dem mellan 24 och 29 år, vilket uppskattas ge en besparing på hundratals miljoner. Mina frågor till ledamoten är hur regeringens företrädare här i riksdagen tänker kring denna historiska neddragning och varför man inte använder de pengarna till att påbörja ett högkostnadsskydd.

(Applåder)

Anf. 60 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Dahlqvist för frågan i det här ämnet! Först och främst behöver regeringen stärka förtroendet för svensk ekonomi. Det är tydligt att inflationen plågar många hushåll och därigenom hela samhället. Det är tydligt att den svaga kronkursen exempelvis påverkar vad läkemedel kostar och hur de hamnar på den svenska marknaden.

Det är viktigt att vi i det här läget inte förvärrar situationen med inflationen. Det är viktigt för att läkemedelsbolag ska vilja sälja terapier i Sverige och för att sjuksköterskans lön ska räcka till mat, drivmedel och annat. Oaktat det bör man komma ihåg att 40 procent av det reformutrymme som finns i ekonomin kommer välfärden till del.

Vad gäller tandvården är det en komplex fråga som också rör många andra politikområden. Det handlar om att fler behöver utbildas för att kompetensbristen ska minska och om att prioritera resurser till dem med sämst tandhälsa. Min bild är att vi för att kunna prioritera resurser rätt och se till att kompetens används där det behövs som bäst behöver göra vissa omprioriteringar. Det är bakgrunden till att vissa förändringar görs av åldersgränser.

Regeringen kommer att gå fram med reformer som syftar till att de äldre som har sämst tandhälsa ska få den vård de behöver och förtjänar. Det behöver finnas ett tydligt svar på vad man får för sina skattepengar efter att ha jobbat ett helt liv, och det ska vara en tandvård som fungerar.

Anf. 61 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Det finns olika syn bland experter inom området ekonomi på hur inflation påverkar samhället. De flesta hävdar att en stark offentlig sektor inte påverkar inflationen. Dessutom är den på väg ned. Nu varnar vissa experter för att vi håller på att få deflation. Den frågan tycker jag alltså att vi kan lämna därhän.

Herr talman! Jag fick inte riktigt svar på min fråga. Den var på vilket sätt det blir bättre tandvård av att regeringen skär bort nästan en halv miljard, speciellt i dessa tider med kostnadschock för svenska hushåll och när vi vet att en stor del av tandvårdsbehandlingarna betalas ur egen plånbok. Vad händer med de grupper som har svag ekonomi? Jag ber om ett tydligare svar från ledamoten.

Det verkar som att regeringen har plockat delar ur den tidigare tandvårdsutredningen, så jag skulle också vilja höra ledamotens svar på varför man inte fullföljer det som sades i den utredningen om att de pengar som frigörs genom vissa reformer skulle läggas på en typ av högkostnadsskydd. Regeringen väljer i stället att avisera att man går fram med enbart en besparing.

Anf. 62 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Dahlqvist för de uppföljande frågorna.

Man kan se på ekonomin på olika sätt. Det är därför det finns olika partier. Men det är viktigt att notera att oavsett hur mycket man satsar på sjukvården – vi lägger ju 40 procent av reformutrymmet på just välfärden – har till exempel Sveriges riksbank sagt att alla reformer utanför reformutrymmet, det vill säga ofinansierade reformer, kommer att mötas med räntevapnet. Det tycker jag vore fel väg framåt.

När det gäller att plocka delar ur utredningar och inte gå vidare med alla förslag skulle jag säga att det är varje regerings rätt att ta de förslag man tycker är bra och gå vidare med dem. De förslag man tycker är dåliga lämnar man därhän. Det är också en strategi eller ett arbetssätt som Socialdemokraterna använt under sin tid vid regeringsmakten. Efter till exempel läkemedelsutredningen var det väl bara det kostnadsbesparande förslaget som genomfördes och inget av de andra. Att regeringen går fram med de förslag man tycker är aptitliga är alltså inget nytt för den här regeringen utan något som hänt under mycket lång tid.

Anf. 63 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten säger att vi kommer att vara väldigt beredda om det blir kris i Sverige. Men saken är den att befolkningen kanske är beredd medan hälso- och sjukvården definitivt inte längre är det. Vi lever just nu med en kris inom hälso- och sjukvården. Jag ska inte orda mer om det nu.

Den här debatten handlar om apotek och tandvård och även om läkemedel. Bland de läkemedel som är slut hos leverantörer utmärker sig exempelvis smärtstillande medel för barn, vilket är ganska allvarligt, och diabetesläkemedlet Ozempic som också går till överviktiga. Bristen gäller även antibiotika. Det har jag själv fått uppleva när jag fick borrelia och var tvungen att jaga runt trots att jag inte lever vid Kebnekaise utan i Stockholm.

Jag tycker att det här är ett megaproblem och att vi måste göra mer. Min första fråga är vad regeringen tänker göra. Problemet har ju vuxit under ett antal år. Ska exempelvis inte apoteksbranschen som kollektivt vara skyldig att ha lagerhållning? Det finns en mängd frågor.

Ledamoten talade väldigt lite om tandvården, som är en jättefråga just nu. Bland personer med mycket låga inkomster besöker endast 52 procent tandvården inom en tvåårsperiod. Man mätte 2018 och 2019. Det kan jämföras med en andel på 82 procent bland personer med högre inkomster. Det leder till väldigt akuta tandvårdsbesök, specifikt hos folktandvården. Anser ledamoten att det är ett problem? Vad behöver göras?

Ytterligare en fråga rör kravlösheten hos de privata tandläkarna. I dag är det främst folktandvården som tar emot barn, unga och äldre. Det skapar en otrolig ojämlikhet. Jag återkommer till det.

Anf. 64 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack till Karin Rågsjö för en uppsjö av olika frågor kring det vi i dag debatterar! Först och främst vill jag förtydliga att jag i mitt anförande inte sa att vi är otroligt väl förberedda för kriser. Vi behöver tvärtom tydligt och kraftfullt redan nu börja förbereda oss för kriser.

Det är alltså inte så att den svenska krisberedskapen i alla delar är god. Det finns skäl för tydliga prioriteringar på det här området och för ett stort arbete, men med det sagt är min bild att det precis som Karin Rågsjö säger finns en viss beredskap hos befolkningen. Den har ökat de senaste veckorna, men mer behöver göras.

När det gäller bristen på läkemedel är det en flerbottnad kris. Det handlar bland annat om störningar i leveranskedjan och värdenätverken globalt efter pandemin. Det är ju inte så att vi i Sverige har hela produktionen här och kan påverka, utan det handlar mycket om att andra länder ska komma i kapp. Vi behöver också se till att frihandeln fungerar. Därutöver är den svaga kronkursen ett problem, och på området godkännande av nya läkemedel ser vi att det finns mer att göra.

I det korta perspektivet är det ändå värt att notera att TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, aktivt jobbar med frågan och genomför vissa prisjusteringar just för att läkemedel inte enbart ska finnas restanmälda. De ska finnas på hyllan. Det är på hyllan och i händerna på patienter som de gör nytta, och här pågår ett arbete på myndighetsnivå.

Anf. 65 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att detta är en katastrofsituation. Antalet rest-anmälda läkemedel som inte fanns på apoteken ökade med 100 procent under 2023 jämfört med året dessförinnan. Då pratar vi alltså om väldiga problem, och då kanske man måste börja titta på detta även i Sverige. Detta är globalt, men vi måste också titta på vad vi kan göra i Sverige. Kan vi göra något själva? Skulle vi drabbas av en enorm kris nu – som, gud förbjude, en ny pandemi – skulle vi stå väldigt dåligt rustade. Det är inget snack om det.

Sedan har vi detta med tandvården, som jag tycker är en jättefråga. Det handlar just om vad man ska göra. Ledamoten sa inte så många ord om just tandvården, och man kan fundera på varför. Privat tandvård utgör bara 14 procent av tandvården till barn, unga och vuxna med dålig tandhälsa medan hela 58 procent av det statliga tandvårdsstödet gick till den privata tandvårdssektorn. Det kan man fundera på, tycker jag.

Jag tror att vi måste titta över fördelningen så att även privata tandläkare tar emot unga, barn, äldre och personer med sämre tandhälsa, för det gör de inte i dag. Det faller i stället på folktandvården. Detta märks till och med i en storstad som Stockholm, där det är enorma köer till just folktandvården medan privat sektor tar in personer som har lite lättare problem. Det blir då förstås en större kaka till dem.

Jag tycker att vi måste titta på detta. Anser ledamoten att det är en fråga vi ska titta på, eller ska vi köra vidare på det sätt vi gör nu – vilket ökar ojämlikheten inom tandvården?

Anf. 66 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Rågsjö för hennes uppföljande frågor.

Jag håller med ledamoten Rågsjö om att det inte är tillfredsställande att så många läkemedel är restanmälda. Samtidigt är det viktigt att notera att vi under det senaste året har fått en bättre bild av hur situationen verkligen ser ut.

Regeringen har gått fram med förslag och även lagstiftning om att de som riskerar att få en bristsituation bör anmäla detta. Informationsskyldigheten, det vill säga skyldigheten att berätta när det uppstår bristsituationer, har alltså kommit på plats. Det gör att fler kan anmäla och berätta när det finns risk för brist. Även om problemet är stort är väl en del i detta att informationsskyldigheten har stärkts.

När det gäller de äldre som har sämst munhälsa delar jag Rågsjös ambition att de ska prioriteras. Det finns säkert olika sätt att göra detta på, och vi lär diskutera det mer framöver. När det gäller just de äldre personer som har sämst munhälsa ska de dock prioriteras; det nämns på sidan 8 i det så kallade Tidöavtalet och är också väl beskrivet i de budgetpropositioner som vi har debatterat i denna kammare.

Anf. 67 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag börjar med en liten betraktelse: Det är alltid spännande att de debatter som socialutskottet har om olika sakfrågor förr eller senare spårar ur och blir en debatt mellan socialdemokrater och moderater om hur vi på bästa sätt ska bekämpa inflationen. Jag tror att det vore bra om man kunde gå in lite mer i de sakfrågor som detta faktiskt handlar om.

Jag blev glad när jag hörde den moderate ledamoten lyfta just tillgänglighet som en stor utmaning vad gäller läkemedel. Sedan blev jag dock besviken eftersom de riktigt stora problemen vad gäller tillgängligheten inte nämns.

Jag ska lyfta ett, och det handlar om de rekvirerade läkemedlen. Nya läkemedel godkänns av NT-rådet, och sedan är det upp till regionerna att använda dem. Det handlar ofta om väldigt svåra sjukdomar. Här ser vi en betydande skillnad mellan regionerna gällande om de över huvud taget har råd att rekquirera läkemedlen. Det är ett mycket stort problem vad gäller tillgänglighet.

Ledamoten lyfte också glädjen i att vi kommer att få många ytterligare vacciner, men även där ser vi denna problematik. Stockholmsregionen har starka finanser, och man är beredd att gå före när det gäller att använda nya vacciner – men regioner som har stora ekonomiska problem på grund av geografiska avstånd och annat, till exempel Norrbotten och Västerbotten, har inte de ekonomiska resurserna.

Vi har denna situation, och när regeringen dessutom sätter regioner och den svenska sjukvården på svältkost kommer detta att bli ytterligare allvarligt. Jag tycker att det vore intressant att höra hur Jesper Skalberg Karlsson ser på problematiken i tillgängligheten, där vi får större och större skillnader mellan olika regioner just på grund av hur regeringen ser på läkemedel – och dessutom på grund av hur den väljer att finansiera regionerna.

Anf. 68 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten W Jonsson för en mycket specifik, direkt och konkret fråga. Jag instämmer i att situationen på detta område inte är tillfredsställande. Jag tycker inte heller att den har varit tillfredsställande under relativt lång tid.

När det gäller ett jämlikt införande av nya läkemedel och terapier i regionerna har Moderaterna i opposition till exempel drivit förslag om att lagreglera NT-rådets verksamhet på ett sätt som inte är fallet i dag. Jag kan instämma i att det är viktigt att stärka likvärdigheten.

Jag vet dock också att det pågår ett arbete inom den så kallade Vårdansvarskommittén, som ska titta inte bara på helheten i den svenska sjukvården utan också på delar av den svenska sjukvården och var det behövs mer nationell styrning och ett större nationellt ansvar. Jag både förväntar mig att detta ska diskuteras utförligt och vet att det kommer att diskuteras utförligt. Jag ser fram emot slutsatserna, och jag hoppas att de kommer som ett delbetänkande i stället för i slutbetänkandet.

Anf. 69 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte riktigt något svar på min fråga. Detta är ett verkligt problem. Ledamoten säger att läget inte är tillfredsställande, vilket jag väl tycker snarast är ett understatement med tanke på hur det ser ut runt om i landet. Regionerna har inte råd att rekquirera nya läkemedel och inte råd att erbjuda nya vacciner.

Förslaget att lagreglera NT-rådet hjälper inte den fattiga regionen. Problemet är ju inte att NT-rådet inte har fattat beslut, utan problemet är att regionerna inte har pengar att rekquirera läkemedel – och än mindre erbjuda nya vacciner – med. Att detta är ett problem som har funnits under lång tid är ett väldigt dåligt försvar, även om man säkert ska läsa in i det att det är

sosseregeringens fel. Men detta är ett problem som nu accentueras, och därför tycker jag att det vore på sin plats att få lyssna på lite förslag från den moderate ledamoten.

Man skulle till exempel kunna tänka sig att staten gick in och tog ett ekonomiskt ansvar för nya vaccinationer. Man skulle också kunna tänka sig att finansieringen av läkemedel sågs över. Dessutom skulle den svältkost som den nuvarande regeringen har utsatt sjukvården i Sverige för kunna ses över. Till och med Stockholm står ju inför mycket stora nedskärningar.

Jag tycker att det vore intressant om ledamoten använde dessa två minuter till att precisera sig. Vad finns det för tankar kring hur man ska lösa denna situation? Detta är nämligen ett allvarligt problem vad gäller tillgänglighet: Vissa regioner har inte råd att rekvirera nya läkemedel. Det är ett nationellt problem, och därför bör en företrädare för regeringen ha tankar om hur det skulle kunna lösas.

Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Centerpartiet är ett litet parti, men det är verkligen ett parti med stora ord och stora löften.

När vi nu talar om sjukvårdens finansiering och att regionerna inte har råd är det värt att påminna om att på det utgiftsområde där hälso- och sjukvården finns satsar Centerpartiet 1 miljard mindre än regeringen. Jag har svårt att se hur det blir radikalt mycket mer rekvirerade läkemedel med dess budgetförslag.

När det gäller att ändra ansvarsfördelning inte bara för införande av utan också för finansiering av läkemedel är mitt svar att det är en fråga som ska diskuteras i Vårdansvarskommittén. Det är inte min plats att stå här och komma med olika fantasifulla förslag om hur det skulle kunna se ut. Det handlar om ett systematiskt, genomtänkt och långsiktigt arbete för att få på plats en situation som fungerar bättre än i dag.

Vi moderater har under vår tid i opposition haft flera förslag på området för att få en mer jämlik tillgång till läkemedel. Vi kommer nu att lyfta in sådana förslag i Vårdansvarskommittén. Vi hoppas att den kan komma ut med delar som riksdagen kan diskutera och besluta om och inte bara komma med ett slutbetänkande om flera år.

Anf. 71 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr talman! Inledningsvis vill jag bara markera att vi socialdemokrater har en särskild reservation, reservation 10 under punkt 7, som jag för tids vinning yrkar bifall till. Men vi står naturligtvis bakom samtliga reservationer.

I dag debatterar vi ett stort område som handlar om både läkemedel och apotek men även om vår tandhälsa. Jag vill börja med läkemedel.

Att kunna hämta ut ett receptbelagt läkemedel på ett apotek tar de flesta av oss för givet. Men så är inte alltid fallet. Allt fler läkemedel saknas i Sverige. Enligt statistik från Läkemedelsverket fördubblades antalet restnoterade läkemedel under 2023 i jämförelse med 2022. För den enskilde får det allvarliga konsekvenser om man inte kan finna ett utbytbart läkemedel. Men även sjukvården drabbas av stora konsekvenser.

Herr talman! Det här problemet har funnits i några år. Men det som oroar mig är att utvecklingen går åt fel håll. Jag håller med om att lösning-

en är komplex. Det beror på många olika faktorer. Men för cirka ett år sedan lämnade Läkemedelsverket en rapport om läget och även ett antal förslag. Vad gör regeringen med det underlaget? Här har vi socialdemokrater yrkat särskilt under punkten om restnoterade läkemedel att det måste göras mer och att det måste ske snabbare.

Herr talman! Ett annat stort problem är läkare som frikostigt skriver ut olika mediciner, kanske på bristfälliga indikationer. Vi har till exempel ett diabetesläkemedel som heter Ozempic som i dag används som bantningsmedel i stället för vid diabetes som det är avsett för.

Det har fått jätteallvarliga konsekvenser genom att läkemedlet har tagit slut på många håll. Det gör att diabetiker står utan behandling. Dessutom finns det inte tillräcklig forskning på området om vad det får för konsekvenser när man använder det för en helt annan indikation.

Men det är inte nog med det. Läkaren fyller också i rutan att det ska ingå i läkemedelsförmånerna, alltså subventioneras, för en felaktig indikation. Det kostade bara under två månader 20 miljoner kronor för staten. Tyvärr förekommer det också för andra läkemedel.

Jag vill understryka att den fria förskrivningsrätten är viktig för läkare, patienter och svensk sjukvård. Men det får aldrig missbrukas. Läkemedelsverket kan göra begränsningar av förskrivningsrätten, men de verktygen är trubbiga. Här behöver man fundera en hel del om man kan justera förskrivningsrätten.

Herr talman! År 2009 förkunnade socialminister Göran Hägglund på DN Debatt att regeringen har antagit en proposition om att bryta Apotekets monopol. Reformen kunde sedan träda i kraft under sommaren. Motivet för reformen var då att den skulle leda till förbättrad service, ökad tillgänglighet och sänkta priser.

Blev det så? Både ja och nej, om man ska vara ödmjuk. Tillgängligheten generellt har ökat i storstäderna. Men i glesbygden vill jag påstå att det i många fall har blivit sämre. Apotek har lagts ned, och det har inte kommit några nya.

Den boom av nya apotek som vi såg tidigare, som följde efter avregleringen, är borta. TLV bedömer att vart tionde apotek har dålig lönsamhet. Det finns rapporter om att om ingenting görs kan 800 000 svenskar stå utan sitt apotek.

Redan 2012 såg TLV att man inte nådde upp till den målsättning som regeringen då hade om mångfald och tillgänglighet. Men det var tyvärr inget förvånande. Marknaden tjänar bara vinstintresset.

Tidigare hade Apoteket AB ett tydligt ansvar för Sveriges medicinförserjning i kris. År 2009 avvecklades Sveriges medicinberedskap och även de nationella beredskapslagren. Här får man fundera på hur alliansregeringen tänkte. Vem ska ha ansvar för läkemedelsförråd, och var ska de finnas? Nu görs det en del i den frågan, herr talman. Men det finns anledning att skynda på, speciellt med tanke på det vi såg under pandemin. Vi socialdemokrater tycker att det efter 15 år är dags att göra en genomgripande översyn av apoteksmarknaden.

Det finns också till följd av att avregleringen har skett intressen hos privata aktörer både inom sjukvården och på apoteksmarknaden att ta över vårdcentraler inom samma concern. Här är vi bekymrade. Risken är uppenbar att personalen kan hamna i olika lojalitetskonflikter och intresse-

konflikter där vinstintresset kan styra val av till exempel medicinska produkter.

Därför har vi i betänkandet yrkat på att vårdgivare inte ska få äga apotek och att apotek inte ska få äga vårdgivare. Jag tycker att det är självklart. Vi vill också lyfta frågan att farmaceuter på distans ska införas. Det sker vissa piloter på området. Vi tror att det är ett sätt att öka apoteksnärvaron på landsbygden.

Herr talman! Jag går över till frågan om tandvård. Samtidigt som vi ser att tandhälsan på befolkningsnivå är positiv ser vi tydliga socioekonomiska skillnader. Inkomstskillnader förstärker skillnader i tandhälsa. Personer med lägre utbildningsnivå har en sämre tandhälsa. Socioekonomiska skillnader har också betydelse för barns tandhälsa.

Genom att tandvårdspatienterna betalar största andelen av kostnaden är tyvärr möjligheten till god tandhälsa en ekonomisk fråga för många. Det gäller speciellt i tider där svenska hushåll genomgår en kostnadschock och allt fler har svårt att klara vardagliga utgifter. Tyvärr tror jag vi kommer att få se en ännu sämre tandhälsa framöver, speciellt i de grupper som har det ekonomiskt knapert.

Den SD-ledda regeringen har aviserat en historisk besparing inom tandvårdsområdet. Den har plockat delar ur tandvårdsutredningen. Den vill ta bort den fria tandvården upp till 23 år som i dag och sänka åldern till 19 år och även ta bort dubbelersättningen.

Herr talman! Man kan fråga sig vart förslaget om att man ska omfördela pengarna till bland annat ett högkostnadsskydd tog vägen. Här är det uppenbart för oss socialdemokrater att regeringen än en gång prioriterar skattesänkningar för de rika.

Därför har vi socialdemokrater i betänkandet motsatt oss nedskärningar som regeringen aviserat. Vi vill införa en modell för högkostnadsskydd för att få ett jämlikt system där behoven prioriteras tydligare. Det syftar till att motverka ojämlikhet. Jag har noterat att regeringen har tillsatt en översyn av riskbedömningen, vilket är bra. Men vi vill se mer på området.

Herr talman! Ett annat viktigt område är avslutningsvis kontrollen av framför allt privata aktörer som bedriver tandvård. Låt mig ge några exempel. Lönsamheten är till att börja med dubbelt så hög inom tandvården jämfört med andra privata sektorer inom sjukvården. Även Riksrevisionen har tidigare påpekat i en rapport att det finns en tendens till överbehandlingar framför allt hos privata vårdgivare. Därför är det dags att se över systemet och kanske införa tillståndsplikt.

Vi vill också ha en skyddad yrkestitel för tandsköterskor, som man har fått för undersköterskor, för vi vet att detta också är ett sätt att motverka pågående kompetensbrist.

(Applåder)

Anf. 72 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Mikael Dahlgvist, för anförandet! Socialdemokraterna är på turné med sin nya samhällsanalys. Man konstaterar att man gick för långt i klimatpolitiken och att det var Miljöpartiets fel. Man hade fel om migrationen, och det var samhällsklimatets fel. Man har ändrat sig om Nato, och man har ändrat sig om kärnkraften. Man säger att man gjorde för lite för integrationen av nya svenskar, för lite på det brottsförebyggande området och för lite på det brottsbekämpande området.

Min fråga gäller dock det betänkande vi diskuterar i dag: Är det inte dags att Socialdemokraternas samhällsanalys också inkluderar att man gjorde för lite på detta område?

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Läkemedel och
tandvård*

Anf. 73 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Jesper Skalberg Karlsson, för din fråga! Ledamoten hänvisar till ett internt pågående arbete där ett antal grupper har fått möjlighet att göra analyser av partiets tidigare och kommande politik. Jag vill bara understryka att det mest intressanta med detta arbete kommer framöver: Vad lägger vi för skarpa förslag?

Jag delar inte heller ledamotens analys i alla dess delar. Kärnkraften, till exempel, är en sådan fråga som Socialdemokraterna alltid har stått bakom – naturligtvis i kombination med förnybart.

Jag kan ödmjukt konstatera att det är klart att vi kan göra mer. Det gäller även när jag var företrädare för regeringssidan här i riksdagen under förra mandatperioden; vi kunde ha gjort mer och gjort annorlunda även då. Personligen är jag väldigt besviken över att vi inte kom i mål med läkemedelsutredningen, för vi behöver en översyn av finansieringsfrågan, beslutsnivåerna och så vidare.

Jag är dock också förvånad över regeringens företrädare och arbetssätt. Vi fick ofta tillkännagivanden på olika områden om att det gick för långsamt och att man hamnade fel. Men det har snart gått två år med den nya regeringen, herr talman, och jag kan bara konstatera att alla våra yrkanden har avslagits i betänkandet och att regeringen hänvisar till pågående utredningar. Många av dessa utredningar är klara sedan flera år tillbaka, herr talman, men det står att de bereds i Regeringskansliet. Man kan ju fundera lite grann på regeringens tempo.

Som svar på Jesper Skalberg Karlssons fråga om vad vi har yrkat på i betänkandet kan jag säga att det behöver göras mer, och vi har nämnt fullt ut konkreta förslag på området.

Anf. 74 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman och ledamoten Dahlqvist! Ett tema i debatterna brukar vara att det händer mycket på området. Det kommer nya läkemedel och nya behandlingsterapier. Det finns en ny dynamik i sjukvården i Sverige.

Regeringen har en mycket ambitiös reformagenda på området. Det handlar om att stärka apotekens roll i vårdkedjan, om en nationell digital infrastruktur, om farmaceutsortiment och om en strategi för sällsynta sjukdomar. Det är en mycket ambitiös reformagenda.

Precis som ledamoten Dahlqvist säger är det viktigt att vara ödmjuk. Då infinner sig frågan gällande framtiden. Det förslag som Socialdemokraterna samlar bredast stöd för i betänkandet är en liten del av Treklöverutredningens förslag från 2021. I övrigt vill man i huvudsak att regeringen genomför Tidöavtalet snabbare. Mot bakgrund av att det är just en liten del av en tre år gammal utredning som är ert stora förslag är min fråga: När kommer Socialdemokraternas nya förslag?

Anf. 75 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Jesper Skalberg Karlsson för frågan. Jag kan ödmjukt konstatera att vi under de åtta år som vi styrde, till stor del tillsammans med Centerpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna, kunde ha

gjort en del saker annorlunda och snabbare. Vissa förslag var kanske inte heller sådana som vi i partiet gillade mest.

Herr talman! Jag konstaterar att vi måste göra mer. Det jag känner mig trygg med i dag är att våra yrkanden är ganska tydliga inom flera viktiga områden. Det gäller exempelvis finansieringen av tandhälsan, där det föreslås en stor besparing. Vi vill använda de pengarna till att införa ett högkostnadsskydd, vilket skulle ge en mer jämlik vård och behandling i landet. Vi har också konkreta förslag när det gäller glesbygdspotek, farmaceuter på distans och så vidare.

Jag håller med ledamoten om att ni har många idéer och många utredningar. Det ska bli oerhört spännande att följa vad som blir konkreta förslag. När jag läser betänkandet ser jag dock att en del utredningar som är klara sedan flera år tillbaka – som kanske var klara redan i slutet på den S-ledda regeringens tid – ligger och skvalpar. En del förslag går, som jag uppfattar det, i linje med regeringens ambitioner. Varför läggs inte dessa förslag fram konkret här på kammarens bord?

Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Omregleringen av apoteksmarknaden är en av de mest framgångsrika reformer som har genomförts. Vi har gått från 900 till 1 400 apotek. Dessutom är öppettiderna helt andra.

Jag minns tiden då vi hade monopol, då föräldrar som fick penicillin utskrivet möjligtvis kunde få en tablett ur förrådet på akutmottagningen. Nu kan man säga: Åk till Ica Maxi – apoteket där har öppet samma tider som butiken, det vill säga att de öppnar klockan 7 på morgonen och stänger klockan 21!

I reformen var det några saker som var kvar att göra. Men historieskrivningen måste vara korrekt. Alliansregeringen var tydlig med att lagerhållning av läkemedel måste utredas vidare. Sedan fick vi ett regeringsskifte 2014, och regeringen Löfven valde att inte utreda frågan vidare. Historieskrivningen måste vara korrekt.

Jag blir fascinerad över att man från Socialdemokraternas håll ofta säger att det har lagts ned apotek i glesbygden. Vi har 100 kommuner som bara har ett enda apotek, och det är en utmaning. Jag ska återkomma till det senare i debatten. Men när det gäller myten att man i glesbygden lägger ned apotek handlar det såvitt jag vet om två apotek: apoteket i Lima och apoteket i Ljusne. Där har apoteken legat precis vid hälsocentralen. Regionen har bestämt att man ska lägga ned hälsocentralen, och då går det förstås inte att ha kvar ett apotek.

Min fråga till Mikael Dahlqvist är: Hur ser affärsmodellen ut i Ljusne utanför Söderhamn och i Lima i Dalarna om man ska kunna driva ett apotek i ett läge där regionen har lagt ned hälsocentralen? Vad är det för bild som Mikael Dahlqvist har för att det över huvud taget ska vara möjligt? Jag tycker att det är synd att man har lagt ned apoteken, men det följer såklart av det beslut regionen har fattat. Det vore intressant att höra hur det skulle kunna fungera med ett apotek utan en hälsocentral.

Anf. 77 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Anders W Jonsson för frågan. Jag blir förvånad över ledamotens syn att avregleringen av apoteksmarknaden var så fantastisk bra. Centerpartiet är ju ett glesbygdsparti – eller var det i alla fall

tidigare. Anders W Jonsson konstaterar ju själv att 100 kommuner har ett enda apotek.

Jag bor i en del av Värmland där vi absolut inte har fått bättre tillgänglighet när det gäller apoteksmarknaden. Vi har visserligen fortfarande ett apotek, men åker vi lite norrut i Värmland kommer vi till Likenäs, en ganska stor ort med ett stort upptagningsområde, speciellt vintertid. Det apoteket är nu under lupp. Bland annat stänger man det tre månader varje sommar.

Jag bara redogjorde, herr talman, för siffror från Läkemedelsverket och TLV, där man nu ser att allt fler apotek läggs ned. Det sker snabbast i städerna på grund av bristande lönsamhet, men också i glesbygd läggs det ned, trots det glesbygdstöd vi införde för att man skulle kunna driva apotek även där.

I den rapporten står det – jag utgår från att siffran är korrekt eftersom den kommer från myndigheterna – att 800 000 svenskar riskerar att stå utan ett apotek i närheten. Att då tycka att apoteksreformen är bra och positiv är inte en uppfattning jag delar.

Jag delar uppfattningen att det i städerna generellt har blivit bättre öppettider och så vidare. Men för stora delar av Sveriges inland har det absolut inte blivit bättre.

Om vi ska återgå till statligt ansvar igen vet jag inte. Vårt förslag är att vi ska se över detta. Det behövs en översyn. Vi behöver reda ut en del frågor. Det hoppas jag att Centern är med på.

Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Min fråga till Mikael Dahlqvist var om han tror att det över huvud taget är möjligt att driva apotek i ett läge där regionen stänger hälsocentralen.

Sedan delar jag Mikael Dahlqvists bild, och den är allvarlig. Den TLV-rapport som kom under förra året visar att 11 procent av samtliga apotek i landet – glesbygdsapotek är inte särskilt utpekade, men där finns också ett antal sådana – är hotade. Detta beror på att handelsmarginalerna har blivit betydligt mindre och ett antal andra saker. Det är ett allvarligt problem som jag utgår från att regeringen kommer att hantera.

Här sprids dock en bild av att förut, när vi hade monopolet, fanns det apotek runt om i hela Sverige, men när vi fick omregleringen och öppnade för andra aktörer blev det plötsligt sämre och man började lägga ned. Det är ju inte sant. Vi har ett stort antal ställen där det har funnits ett apotek och där det fortfarande finns ett apotek. Sedan finns det mindre orter som har fått nyetableringar av apotek, och så finns det som sagt några få där man har stängt. Men där har det oftast varit kopplat till att hälsocentralerna har lagts ned.

Det finns ett antal åtgärder man kan vidta för att åstadkomma förbättring. Men kom inte med bilden att det är på grund av att vi avskaffade monopolet som det lades ned apotek på den svenska glesbygden! Under 90-talet och 00-talet var det ett antal apotek på svenska småorter som lades ned trots att vi hade ett monopol. Sedan har situationen för de allra flesta blivit väldigt mycket bättre, inte minst öppettiderna. Där är det en ganska dramatisk skillnad i dag för de människor som bor på småorter i förhållande till hur det var på monopoltiden.

Jag känner mig helt förvissad om detta: Går vi ut på gatorna, oavsett om det är hemma i Hedesunda eller i Stockholm, och frågar människor om de vill ha tillbaka monopolet och att staten ska äga alla apotek kommer svaret att vara: Nej, vi vill inte tillbaka till den tiden. Det är mycket bättre nu.

Anf. 79 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte att jag fick någon direkt fråga av ledamoten. Det var mer en argumentation för varför nuvarande reform är så bra.

Jag delar ledamotens syn att tillgängligheten och öppettiderna i delar av landet är bättre, till exempel i Stockholm, Göteborg, Malmö och Karlstad. Men om jag besöker akutmottagningen på Torsby sjukhus efter klockan 18 – och det ser likadant ut i stora delar av Värmland – är det samma öppettider. Man har inga Ica Maxi-tider där.

Det gör mig lite bekymrad, Anders W Jonsson, att du har en så okritisk bild av hur avregleringen har skett. Vi socialdemokrater yrkar på en översyn av apoteksmarknaden för att motverka en eventuell kommande storskalig nedläggning av apotek, vilket TLV varnar för. Jag utgår också från att regeringen agerar i den här frågan.

Samtidigt tror jag att vi måste fundera på apotekens roll, vilket produktsortiment de ska ha, hur ägarstrukturen ska se ut och om man ska få driva apotek och vårdcentral samtidigt. Det är den typen av frågor som vi socialdemokrater, i alla fall utskottets ledamöter, vill se en översyn av. Det är ju 15 år sedan sist, och jag tycker att det är bra att ibland ha en kontrollstation.

Anf. 80 DAN HOVSKÄR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Läkemedel och medicintekniska produkter är en integrerad del av hälso- och sjukvården och omsorgen. När man blir sjuk och behöver vård är det viktigt att snabbt få en medicinsk bedömning – kan jag klara det själv med egenvård, eller behöver jag få del av primärvårdens eller slutenvårdens insatser? Om det är egenvård som är bäst utgör apoteken en omistlig del för att tillhandahålla godkända läkemedel och medicintekniska produkter.

Apoteken kan också bidra med rådgivning i en större omfattning än i dag mot bakgrund av farmaceuternas höga kompetens. Behöver jag få del av primär- eller slutenvårdens insatser kommer läkemedel och medicintekniska produkter förmodligen att vara en viktig del i behandlingen. Inom omsorgen är apotek, läkemedel och medicintekniska produkter lika viktiga delar för att upprätthålla en god kvalitet och för att ge omsorgstagaren goda livsvillkor.

Kristdemokraternas syn på läkemedel och medicintekniska produkter, apotekens och farmaceuternas roll i hälso- och sjukvårdskedjan samt en trygg läkemedelsförsörjning är att de är viktiga för att helheten ska fungera. Samtliga delar behövs om vi ska klara en behovsstyrd vård och omsorg på lika villkor till hela befolkningen.

Läkemedelsbristen är dock ett stort problem. Den har också ökat, som vi har hört tidigare i debatten.

Hur ser det ut internationellt? Det är väldigt svårt att göra en jämförelse av antalet restsituationer i olika länder. Den främsta anledningen är att det inte finns samma krav på att anmäla restsituationer i alla länder. I vissa länder finns inte ens krav på att anmäla dessa.

Ländernas myndigheter har också olika uppfattning om i vilken utsträckning man vill presentera uppgifter om restsituationer avseende läkemedel. I Grekland publiceras de endast som nyheter när det finns risk för att patientsäkerheten ska drabbas, vilket gör att det ser ut som att Grekland har haft väldigt få restsituationer.

I Sverige är vi unika såtillvida att vi publicerar en lista över samtliga restsituationer. Jämförelser mellan länder bör därför göras mellan antalet restsituationer i förhållande till antalet marknadsförda produkter i landet.

Om man gör en sådan jämförelse kan man sätta de nordiska länderna i relation till varandra. Man kan då se att Danmark har det minsta antalet restsituationer i förhållande till antalet marknadsförda produkter, med Sverige som god tvåa, medan Norge har störst antal restsituationer.

Regeringen har nu gett konkreta uppdrag för att komma till rätta med situationen.

Läkemedelsverket har fått ett omfattande uppdrag att kartlägga, analysera och föreslå åtgärder som syftar till att förebygga och hantera rest- och bristsituationer avseende läkemedel för den svenska marknaden till människor och djur i alla delar av landet.

Socialstyrelsen ska informera om egenberedskap när det gäller läkemedel och medicintekniska produkter och har även andra uppdrag som syftar till att stärka försörjningsberedskapen för läkemedel och andra sjukvårdsprodukter.

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, ska utreda frågor om omsättningslagring av läkemedel.

Läkemedelsverket och E-hälsomyndigheten har gjort en förstudie om ett system för en nationell lägesbild över tillgång till läkemedel, allt för att vi ska komma till rätta med restsituationerna med läkemedel. Detta är några av de åtgärder som nu är på gång.

Fru talman! Nu går jag över till tandvården.

Ingen ska behöva avstå från att gå till tandläkaren för att man har stora problem. Tandvårdens resurser ska gå till dem som behöver det mest, menar vi kristdemokrater. Alltför många i Sverige, inte minst äldre, har i dag inte råd med den tandvård de behöver. Därför tar vi nu första steget mot en ny tandvårdsreform.

Regeringen och dess samarbetsparti har tillsatt en utredning om att tandvårdens högkostnadsskydd mer ska efterlikna det högkostnadsskydd som finns i hälso- och sjukvården, vilket vi kristdemokrater är mycket nöjda med. Det är viktigt för oss att äldre med sämst munhälsa prioriteras. Ett förstärkt högkostnadsskydd skulle innebära lägre tandvårdskostnader för patienterna, vilket kan bidra till en besöksfrekvens anpassad efter patientens behov och därigenom en bättre munhälsa och folkhälsa.

Fru talman! Att äldre med sämst munhälsa ska prioriteras innebär att vi vill att det statliga tandvårdsstödet i första hand ska gå till personer i behov av tandvård. Den gruppen utgörs främst av äldre personer med stora behov.

Hos äldre personer finns flera faktorer som kan bidra till en försämrad munhälsa. Till exempel får ofta äldre personer en försämrad salivsekretion

dels på grund av just högre ålder, dels på grund av att många har läkemedel som påverkar salivproduktionen. Äldre personer kan också få försämrad motorik och därmed svårare att sköta sin munhygien.

Att gruppen ska prioriteras innebär att vi vill att utredaren särskilt ska titta på detta och koppla förslag till gruppen äldre. Det ser vi fram emot. Vi kristdemokrater tycker att det är bra att det nya högkostnadsskyddet ska stärkas så att det mer liknar det som finns inom den övriga vården.

Anf. 81 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Under hösten kom den återkommande rapporten från TLV gällande utvecklingen på apoteksmarknaden. Det var väldigt skrämmande läsning. Till skillnad från tidigare visade nu TLV att uppemot 11 procent av de svenska apoteken hade en hotad ekonomi och till och med kunde hotas av nedläggning.

Apoteken utgör nyckelfunktioner. I 100 av Sveriges kommuner finns bara ett enda apotek, och när det kommer en sådan här rapport blir det otroligt viktigt att man har en handlingskraftig regering som är beredd att gå in med åtgärder för att förhindra att nedläggning sker.

TLV har kommit med ett förslag som är ute på remiss, eller kanske remisstiden har gått ut nu. Men det som skrämmer mig i det här är att när TLV beskriver hur utvecklingen kan komma att se ut kommande år, inte minst i de 100 kommunerna där det bara finns ett apotek, händer det absolut ingenting från regeringens sida.

Jag skulle vilja ställa frågan till Dan Hovskär som företrädare för KD: Vad är det för förslag som ligger i byrålådan? Vad tänker man vidta för åtgärder för att undvika denna katastrof på många ställen? Apoteken har en nyckelfunktion. Det handlar inte bara om distribution av läkemedel, utan de har så många andra uppgifter.

Jag skulle därför vilja höra vilka förslag KD ser som skulle kunna vara aktuella i ett läge där man säger sig vilja värna glesbygden i Sverige, där det nu enligt TLV finns ett stort hot. Vad föreslår KD för åtgärder för att undvika att så sker?

Anf. 82 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Det är en allvarstygnd fråga som Anders W Jonsson lyfter här. Som vi har varit inne på förut var ju apoteksreformen en bra satsning som vi var överens om och genomförde tillsammans. Där har vi sett en bra utveckling.

Apoteksbranschen är inte vilken bransch som helst. De som är verk-samma i den här sektorn tar ju på sig ett ansvar att tillhandahålla livsnöd-vändiga läkemedel och medicintekniska produkter som är viktiga för vår befolkning.

Jag vet att regeringen jobbar med vissa åtgärder. Själv sitter jag ju inte i regeringen, så jag har inte sett slutförslaget än. Men jag vet att det finns ett antal olika delar uppe för att just bevara där det är som trängst, framför allt i de här 100 kommunerna som bara har ett apotek.

Jag har i detta läge inte hört vad det är för åtgärder man kommer att komma fram med från regeringens sida, men jag vet att man håller på och processar denna allvarliga fråga.

Anf. 83 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Min fråga var inte vad regeringen gör, för det kommer ingenting från regeringen nu. Min fråga var vilka åtgärder Kristdemokraterna som parti föreslår. Det måste ju hos Kristdemokraterna finnas ett antal tankar om hur man ska lösa det här.

TLV har kommit med ett förslag, och det är att man ganska snabbt ska gå in och öka handelsmarginalen. Till skillnad från i andra branscher är det ju egentligen en myndighet som fattar beslut om hur stor handelsmarginalen ska vara. Detta är en enkel åtgärd som kan genomföras här och nu.

Det andra är, som jag ser det, glesbygdsstödet som infördes redan av alliansregeringen. Det finns möjlighet att styra det betydligt mer och framför allt öka mängden pengar i systemet. Det skulle också kunna vara ett förslag.

Det tredje, som KD tyvärr verkar vara helt ointresserade av, är att öppna möjligheten för farmaceut på distans. Det som beskrivs som problemet för många apotek som befinner sig i de mer perifera delarna av landet är ju just att få fram farmaceuter. Det är klart att om jag som patient kan möta min läkare digitalt borde det vara möjligt att möta även min farmaceut på apoteket digitalt. Sedan kan någon annan personal, exempelvis en apotekstekniker, sköta själva utlämnandet av läkemedlen.

Det fjärde förslaget är att se till att man öppnar för moderna apotek där man tillåter att apoteken kan integreras väldigt mycket mer med sjukvården och sätter stopp för en del av de förslag som kommer från inte minst Treklöverutredningen om ägandefrågan. Man bör snarast bejaka att apoteken ska kunna erbjuda mer av sjukvård.

Det finns alltså ett antal åtgärder som man skulle kunna vidta. Men vad föreslår KD? Det här är ett akut problem och inte någonting långvarigt under ett decennium. Det här kom i en rapport under hösten, och nu krävs det att man kliver fram med förslag på hur man kan undvika de stora problemen.

Anf. 84 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Anders W Jonsson!

Detta är en viktig del som Kristdemokraterna har pratat om. Det handlar också om hur vi kan fortsätta att bygga ut olika delar, till exempel hur man kan distribuera läkemedel med hjälp av e-handel och så vidare. Vi tittar på det här med internapotek och hur man kan stötta för att få marginalerna att bli bättre.

Det finns alltså flera saker som ligger i pipeline som vi från Kristdemokraterna vill stötta. Det handlar ju om att väga vända och vrida på olika delar, och glesbygdsstödet är en sådan fråga som man bollar med för att se hur man kan stötta denna viktiga verksamhet.

Mycket pågår inom området. Det är väl det jag kan säga i dag.

Anf. 85 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har ett antal frågor till ledamoten. Jag är bekymrad över den rådande läkemedelsbristen, och den ökar hela tiden. Nu talar jag om Sverige.

Jag ser inga propåer om lager i regionerna, som vi har pratat så mycket om. Vi pratade mycket under pandemin om att det vore fiffigt om det lagstiftades att regioner ska hålla lager. Det är inte fel. Det går inte att ha ett

system ungefär som det i livsmedelsbranschen, nämligen att när kaffet är nästan slut beställs mer in. Här måste det finnas ett bastant system. Vad tror ledamoten händer med lagren?

Jag går vidare till jättefrågan om tandvården. Under valrörelsen kunde man höra från Tidöpartierna att det skulle inrättas ett högkostnadsskydd. Nu blir det inte riktigt så, utan vad jag förstår är ett begränsat högkostnads-skydd för äldre på gång.

En aspekt som jag undrar över är behovet av en solidaritetsprincip, det vill säga att den som har sämst tandhälsa kommer in först – även på de privata tandvårdsklinikerna. Så är det inte i dag, utan här ”plockar” man inom exempelvis den privata tandvården patienter medan den offentliga folktandvården är ”tvingad” att ta många barn och unga. Därför är det också långa köer till den offentliga tandvården runt om i Sverige eftersom de är upptagna med barn, unga och människor som har svårare problem med sina tänder.

Har Tidöpartierna tittat på vad som ska styra detta?

Anf. 86 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågorna. Jag har antecknat en hel del här, och vi får se hur mycket jag hinner svara på.

Låt oss börja med läkemedelsbristen. Vi är överens om att där finns stora utmaningar. Här ligger vi långt framme med registrering så att det verkligen går att följa var bristerna finns. Det är den enklare delen för att följa lagerhållningen där inte allt finns framme att använda direkt. Här har vi kommit jämförelsevis långt – jag försökte göra en överflygning av hur det ser ut i grannländerna. Danmark har kommit ännu längre, men vi ligger nära.

Allt detta måste bli bättre, och vi måste jobba vidare. Vi ser nu över hur tidsfristerna kan göras längre så att det syns en längre tid i förväg att ett läkemedel måste restnoteras. Vi måste hela tiden titta på hur vi kan reducera den rådande situationen. Antalet restnoteringar för läkemedel i Sverige har ökat från 2,4 procent 2021 till 3,8 procent 2022. Problemet har funnits tidigare, och vi försöker nu att åtgärda detta.

Låt mig säga något om tandvården. I den utredning som har startats ska man titta på frågan om att de som har störst behov ska få tillgång till tandvård först. Jag tycker att det är viktigt att flytta tidsgränser för ungdomar som har god tandhälsa till äldre. Det är ett bra förslag.

Anf. 87 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Den reform som ni plitar på handlar om att fokusera på äldre, inte det klassmässiga. Man kan ha dålig tandhälsa och vara 42 år.

Bland personer med låga inkomster besökte endast 42 procent tandvården under en tvåårsperiod. Då har man mätt perioden 2018–2019. Det kan jämföras med 82 procent av dem med högre inkomster, exempelvis vi i den här salen. Det är en markant skillnad.

Detta leder till att det blir många akuta tandvårdsbesök, och det drabbar främst glesbygdsregionerna. De har stora problem i exempelvis Västerboten. Det här drabbar också personer med svagare ekonomisk ställning.

Hur tänkte ni i fråga om att vända sig till enbart äldre? Det blir ändå en skiktning. Sedan var det också någonting om att nationalitet är inbakat i detta. Jag har inte tittat, och jag kommer inte ihåg vad det var för något. Kanske ledamoten kan upplysa mig.

Jag har ytterligare en fråga. En privat tandvårdsmottagning behöver inte ta in alla som ringer. Man kan exempelvis i hög utsträckning säga nej till barn och unga, och man kan säga nej till dem som har besvärliga tandvårdsproblem. Det är de som sedan landar i folktandvården, vilket blir ett problem. Vi andra som inte har jätteproblem med våra tänder kommer inte in via folktandvården i exempelvis Stockholm. Det är köer överallt. Regeringen borde titta på att även de privata tandvårdsaktörerna ska ta ett ansvar för helheten. Annars sitter vi kvar med de problem vi har.

Anf. 88 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Låt oss börja med utredningen om förstärkt högkostnads-skydd. Vad skulle det innebära? Det handlar om lägre tandvårdskostnader för patienterna, och de som behöver göra många besök ska få högre bidrag. Det gäller även dem med stora behov. Då blir det en bättre folkhälsa och munhälsa. Det är en bra reform, och den kommer många till del. Många äldre kan ha det tufft i fråga om munhälsan. Det är alltså en bra reform, som innebär en bättre fördelning än i dag.

Låt oss diskutera de privata aktörerna inom tandvården. De tar en stor del av kakan. Vi i regeringspartierna tycker att det är bra med en mångfald av utförare, och vi anser att det är viktigt att det är möjligt att välja till eller välja ifrån. Vi tror att det höjer kvaliteten.

Det är svårt att fördela patientströmmarna. Barn förs automatiskt till folktandvården i dag, och jag har inte sett att någon vill förändra det systemet just nu. Den reform som utreds nu, ett högkostnadsskydd, är bra för alla.

Anf. 89 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för Dan Hovskärs anförande.

Jag tvivlar inte en sekund på att ledamoten värnar om svensk sjukvård eller tandvård. Det som jag däremot förundras över är att Kristdemokraterna har hållit fanan högt i fråga om svensk hälso- och sjukvård. Det är en prioriterad fråga. Dessutom innehar ni de flesta ministerposterna på Socialdepartementet, vilket visar en tydlig prioritering.

Men jag blir förvånad, fru talman, över den enorma kostnadskrisen inom hälso- och sjukvården just nu. Vi får larmrapporter varje dag om att i princip samtliga 21 regioner kommer att avveckla verksamhet på grund av enormt stora underskott. Det hänger samman med läkemedel eftersom läkemedel till stor del köps in av regionerna.

Ledamoten Anders W Jonsson tog tidigare upp en viktig fråga om att rekvirera läkemedel. Det är en adekvat fråga. Vad kommer att hända nu när personal varslas?

Min fråga till ledamoten Dan Hovskär är till honom som partiföreträdare men också till regeringen. Tar ledamoten det här på allvar, och vad tänker ledamoten och sedermera regeringen komma med för åtgärder för att motverka läkemedelskrisen och sjukvårdskrisen?

Anf. 90 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlgvist, för frågan!

Jag måste börja med att säga att vi har ett väldigt tufft ekonomiskt läge. Det är tufft för regioner och kommuner. Vi har ett tufft läge för landet. Inflationen stiger. Nu har vi sett att den kanske avmattas något, men det är därför vi har fått hålla i våra pengar från statens sida. Vår krona har varit svag, och det påverkar vår ekonomiska utveckling och kostnaderna när det gäller läkemedel. Det måste man ha respekt för.

Sedan ser det olika ut i olika regioner. Några har det oerhört tufft och får nästan låna till driften medan andra regioner fungerar ganska bra och har stabilitet. Men jag håller med om att det är ett tufft ekonomiskt läge. Vi måste titta på hur vi ska kunna vara med och stötta framför allt regionerna framöver.

Det man kan konstatera är att vi i en tuff ekonomisk situation ändå har använt 40 procent av reformutrymmet i budgeten till välfärdssatsningar. Vi kommer att fortsätta bevaka det här området, för det är ett av kärnuppdragen som vi har.

Anf. 91 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Dan Hovskär, för svaret!

Politik handlar om vilja. Politik handlar om att prioritera. Därför har Socialdemokraterna i sitt budgetförslag för i år till exempel en fördubbling av det allmänna stödet till välfärdssektorn, framför allt till regionerna. Reformutrymme och ekonomiskt utrymme finns, anser vi.

Det handlar om vilka prioriteringar man gör, fru talman. Väljer man som regering att prioritera skattesänkningar för rika och andra reformer som gynnar ett fåtal blir det kanske ett begränsat utrymme för hälso- och sjukvården och tandhälsan. Det förvånar mig att KD, som är en del av regeringen och har en hög profil i hälso- och sjukvårdsfrågorna, väljer att blunda för det problemet.

Min fråga kvarstår, Dan Hovskär. Konkret, här och nu, är ni beredda att ge mer pengar till hälso- och sjukvården och därmed i förlängningen också ge bättre möjligheter för det område vi debatterar nu när det gäller läkemedel?

Min andra, korta fråga gäller tandvården. Jag konstaterar att Tidöregeringen har aviserat en historisk besparing 2025. Man genomför delar av en gammal utredning och tittar på ett högkostnadsskydd. Det är väl bra, men min fråga är varför man inte använder förslagen som finns i en tidigare utredning. Då kan man troligtvis snabbare komma fram till ett beslut när det gäller ett allmänskydd.

Under tiden man väntar in det så kallade högkostnadsskyddet, som vi stöttar, borde man använda pengarna till att motverka akuta ojämlikheter. Vi ser dem särskilt hos socioekonomiskt svaga grupper när det gäller tandhälsa.

Anf. 92 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Mikael Dahlgvist, för frågorna!

För att börja med den sista frågan är det vad jag förstår så att man behövde ta den tidigare utredningen i sin helhet för att få den att fungera. Det är de uppgifter jag har fått. Regeringen har valt att inte gå vidare med den utan lyfta ut vissa delar som vi tror får större effekt för den enskilda patienten.

ten. Det är det som är det viktiga. Systemet i sig är kanske inte det viktiga, utan det handlar om vad vi kan göra för de äldre, till exempel, som har det tufft med tandhälsan och kanske inte har råd. Med ett nytt förslag som nu utreds skulle vi kunna komma till rätta med det här. Det är en positiv sak, tycker jag.

Sedan handlar det återigen om att prioritera. I den lågkonjunktur som vi gick in i för ett par år sedan har vi haft en tuff ekonomi. Då måste vi också ta ansvar för utvecklingen. Inflationen är kanske den enskilt svåraste delen, för ökar inflationen minskar ju pengarnas värde. Där måste vi reglera, och det är det vi har varit med och gjort nu. Det var en viktig åtgärd.

Nu har vi till viss del fått bukt med detta. Vi har fått en något stabilare ekonomi, och framöver får vi titta på hur vi kan vara med och stötta regionerna på bästa sätt.

Kristdemokraterna är en garant för att vi kommer att satsa på sjukvården på olika sätt. Det är vår hjärtefråga. Och vi har nu en regering som också har det som ett av de högst prioriterade målen, så här kommer det att hända saker framöver. Vi har redan satt igång oerhört många uppdrag, och vi kommer att fortsätta jobba med detta.

Anf. 93 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Det är kanske inte helt intuitivt att läkemedelsfrågorna och tandvården hamnar under samma betänkande, men vi får tacka för möjligheten att avhandla så mycket intressant på en och samma gång.

Det är en hel del som händer på områdena. Låt oss börja med tandvården.

Jag är givetvis inte helt opartisk, men jag vill ändå hävda att Sverigedemokraterna är regeringssamarbetets tandvårdsparti. Både i valrörelsen och i förhandlingar har vi drivit på hårt för viktiga tandvårdsreformer.

Det kanske viktigaste är det som redan nämnts flera gånger i den här debatten, nämligen att tandvården ska täckas av ett högkostnadsskydd för att göra den mer tillgänglig oavsett ekonomisk situation. Munhälsan är givetvis en del av hälsan i dess helhet och bör behandlas därefter.

Enligt Folkhälsomyndighetens årsrapport från 2023 visade det sig tyvärr att ungefär 9 procent av befolkningen avstår tandvård av ekonomiska skäl. I andra undersökningar är andelen betydligt högre.

Vi är därför väldigt optimistiska inför att en utredning har tillsatts för att stärka tandvårdens högkostnadsskydd för att mer efterlikna det som finns i övrig vård. Det här innebär kort och gott en billigare tandvård för de allra flesta med svåra besvär.

Det är faktiskt tack vare Sverigedemokraterna som detta nu utreds. Vi var helt ensamma om att driva det under valet, kan jag säga med stolthet. Det finns andra partier som beklagar sig över att det inte går tillräckligt fort. Jag tycker att man kan ta ett större ansvar även inför valet.

Sedan har vi frågan om skyddad titel för tandsköterskor, något som vi driver i vår kommittémotion.

Skyddad titel skulle innebära högre status, bättre förutsättningar och större möjligheter till löneökningar inom yrket. Samtidigt skulle det bidra till att öka patientsäkerheten och göra yrket mer attraktivt. Att behålla, rekrytera och locka ny personal är av yttersta vikt för att skapa en långsiktig och hållbar arbetsmiljö.

Vi är glada för att regeringen även här har gått oss till mötes och tillsatt en utredning om just yrkesreglering inom hälso- och sjukvård och tandvård.

Slutligen vad gäller tandvården i det här anförandet har vi den så kallade femtiolappen.

Den 22 maj 2013 debatterade och beslutade riksdagen att ge illegala utlännningar, alltså personer som inte ens får vistas i Sverige, rätt till avgiftsfri sjuk- och tandvård. SD var det enda parti som tog strid mot förslaget medan övriga partier i den före detta – med betoning på före detta – sjuklövern försvarade det och röstade igenom det.

Vi ansåg såklart att politiken var djupt orättvis då, och det är den nu också. Medan svenska pensionärer som kanske jobbat hela livet avstod tandvård i brist på pengar gav de övriga partierna detta avgiftsfritt till personer som inte har rätt att vistas i landet.

Dessutom skapade politiken helt fel incitament när det gäller att invandra illegalt till Sverige. Det har med största sannolikhet bidragit till den situation vi har i dag med problem med illegal invandring.

När Björn Söder föredömligt sammanfattade debatten talade han om ”skammens dag”. Jag vill hävda att skammens tid är förbi. Nu kan vi äntligen se fram emot en politik att vara stolta över. Diskrimineringen av svenskar inom den svenska tandvården kommer äntligen att få ett slut.

Detta är ett tilläggsdirektiv i utredningen om stärkt stöd till tandvård för våldsutsatta och ökad kontroll över tandvårdssektorn, med slutdatum den 31 oktober i år.

För alla som vill se hur det kan fungera i praktiken med tandvård för illegala vill jag verkligen tipsa om att söka på ”dold kamera, tandvård för 50 kronor” i valfri sökmotor. Det är en skrämmande demonstration av hur enkelt systemet har kunnat missbrukas genom åren.

Sedan något om läkemedel. Som vi har varit inne på under dagen är läkemedelsbrist och sällsynta hälsotillstånd kanske det mest aktuella på läkemedelsområdet nu. Vi har en EU-lagstiftning som direkt eller indirekt berör alla dessa saker.

Sverigedemokraterna har i sina kommittémotioner påtalat orimligheten i att Sverige fortfarande saknar en nationell strategi för sällsynta sjukdomar. Man ska komma ihåg att även om sjukdomarna i sig är sällsynta är de många; den samlade patientgruppen är alltså stor.

Därför är det väldigt glädjande för oss att även detta snart kan prickas av på att-göra-listan då regeringen officiellt har påbörjat ett arbete med att ta fram en sådan strategi. Detta är givetvis något som Sverigedemokraterna ser med glädje på och kommer att följa upp.

Läkemedelsverkets statistik visar att läkemedelsbristen ökar. Detta är givetvis inte alltid kopplat till politiken – det kanske bör tilläggas till de tidigare inläggen. Det kan handla om problem på tillverkningsidan eller om brist på aktiva substanser och andra komponenter, som ni säkert vet. Öväntat hög efterfrågan är också en sak som ibland är svår att ta höjd för.

I maj 2023 gav regeringen i uppdrag till Läkemedelsverket att kartlägga, analysera och föreslå åtgärder för att förebygga och hantera rest- och bristsituationer när det gäller läkemedel för den svenska marknaden. Även detta följer vi med glädje upp senare.

Det är kanske ganska få saker som vi sverigedemokrater anser hanteras bättre på EU-nivå, men läkemedelstillgänglighet är nog en sådan fråga. De nya förslagen från EU kommer att innebära förenklade patentprocesser och ett ökat samarbete, vilket vi hoppas kommer att bidra till en bättre tillgänglighet till läkemedel inte bara i Sverige utan i hela Europa.

Sammanfattningsvis är det alltså väldigt mycket bra som görs och som fortsatt kommer att behöva göras, sannolikt även av kommande regeringar.

Anf. 94 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Yurkovskiy säga att Sverigedemokraterna är Tidögängets tandvårdsparti. Då vore det intressant att ställa frågan hur det här tandvårdspartiet tänkte när man förhandlade budget och gjorde en mycket stor nedskärning på just tandvården. Det var väl uppåt en halv miljard ni strök där för att, antar jag, kunna finansiera sänkningen av snusskatten eller något sådant. Det vore intressant att höra vad Yurkovskiy har att säga om detta, om Sverigedemokraterna nu är tandvårdspartiet.

Läkemedelspartiet är man definitivt inte. Under förra mandatperioden drev Centerpartiet tillsammans med övriga oppositionspartier – Sverigedemokraterna var med – på ganska hårt för att se till att sär-läkemedel, det vill säga läkemedel som används för en väldigt liten grupp människor men är väldigt kostsamma, skulle kunna bli tillgängliga även i Sverige. Vi såg tillsammans till att driva på med tillkännagivanden och verkligen pressa den socialdemokratiska regeringen framför oss.

Det värsta exemplet på detta handlade om Kaftrio, ett läkemedel som verkligen förändrar livet för människor med den svåra lungsjukdomen cystisk fibros. Det problemet löste TLV, så det läkemedlet är tack och lov nu tillgängligt.

Men det jag tycker är förvånande när det gäller de partier som Centerpartiet krokade arm med för att driva på sosseregeringen och som efter valet får regeringsmakten är att absolut ingenting händer vad gäller sär-läkemedel. Då försvinner plötsligt intresset. Nu säger Yurkovskiy: Men vi ska ju ta fram en strategi för sällsynta diagnoser. En strategi, ja – men detta handlar om de läkemedel som dessa patienter ska få tillgång till här och nu.

Min fråga till Yurkovskiy när det gäller detta är: Varför händer ingenting? Varför var det så hårda och tuffa ord före valet men tystnad efter valet? Det var alltså två frågor.

Anf. 95 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! När det först gäller tandvården och ekonomin är det, som tidigare ledamöter har varit inne på, inte alls omprioriteringar gällande snus eller annat som detta handlar om, utan det är ett tufft ekonomiskt läge som gör att omprioriteringar krävs. Och nyckelordet är just omprioriteringar; det handlar inte om någon total nedskärning på tandvården för patienterna. Det som sker är i stället en prioritering inom tandvården av dem med allra sämst munhälsa.

Detta är något som även professionen backar. Det vi har sett hittills, innan vi började fokusera på de äldre, är att väldigt många som söker tandvård inte riktigt är i behov av det – i kombination med enorma brister när det gäller personalresurserna. Detta blir alltså ett slags vinn-vinnsituation

även om det naturligtvis inte är önskvärt att resurserna minskar över tid. Detta kommer det att ändras på.

För Sverigedemokraterna har det viktigaste i förhandlingarna varit just högkostnadsskyddet, och det har vi fått igenom. I ett regeringssamarbete kan man, som Centerpartiet själva vet, inte minst efter tidigare regeringssamarbeten nyligen, verkligen inte få allt; det är det absolut värt att påminna om. Men vi i Sverigedemokraterna är väldigt nöjda över att vi har fått igenom just detta med högkostnadsskyddet, som jag hoppas att vi kan vara överens om är bra.

En kort kommentar gällande sällsynta sjukdomar: Ledamoten sitter givetvis på en detaljkunskap som är svår för mig att gå in på här och nu. Vi kan konstatera att detta är något som kanske lämpar sig bättre för en interpellationsdebatt, där ett ansvarigt statsråd kan kommentera den konkreta situationen och vilket arbete som är på gång. Inom regeringssamarbetet är det statsråden som har arbetat gentemot vårt parti.

Men man kan konstatera att TLV i september 2023 lämnade en slutrapport där man kommer med förslag på vad som kan göras för att förbättra situationen när det gäller sällsynta hälsotillstånd. Man föreslår bland mycket annat en högre tolerans för kostnader. Jag utgår från att regeringen kommer att följa dessa råd och om inte ta ställning på annat lämpligt sätt.

I detta anförande instämde Jonas Andersson (SD).

Anf. 96 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Ja, det var verkligen en omprioritering. Man säger att man vill satsa på tandvården för människor och börjar med att omprioritera och plocka bort i storleksordningen en halv miljard från stödet till människor som behöver tandvård och lägga de pengarna på att sänka skatten på snus. För mig är detta en väldigt tydlig omprioritering, men det är definitivt inte en satsning på tandvård.

Sverigedemokraterna har i så fall blivit helt blåsta i förhandlingarna, för när det gäller högkostnadsskyddet har det tillsatts en utredning. Det är inte så att den direkta neddragningen med en halv miljard på något vis motsvarades av att man samtidigt fick ett högkostnadsskydd. I stället försvann pengarna, och snusskatten sänktes. Och sedan har man fått en utredning som ska ta fram ett förslag. Detta ligger ju flera år fram i tiden.

Man slår sig för bröstet och säger: Vi är det stora tandvårdspartiet! Det kanske skulle vara lite mer eftertänksamhet där.

Den här kontrasten blir så stor för mig. Jag har i och för sig hört en partiledare medge att man säger en sak före valet och något annat efter. Det är denna logik Sverigedemokraterna står för.

Här i riksdagen drev vi tillsammans på stenhårt för att våra krav gällande sär-läkemedel – specifika läkemedel för en väldigt liten grupp, som kan vara livräddande och förändra livet – skulle förverkligas. Den socialdemokratiska regeringen gav TLV i uppdrag att ta fram ett förslag. Det är nu ganska länge sedan det förslaget, som alltså var ett svar från den socialdemokratiska regeringen, kom.

Sedan Sverigedemokraterna fick makt över regeringen har man inte sagt flaska om den väldigt utsatta grupp människor som behöver sär-läkemedel. Även där ska man få en utredning om en strategi, men det kommer

inga konkreta besked från Sverigedemokraterna. Man säger en sak före valet och något helt annat efter.

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Läkemedel och
tandvård*

Anf. 97 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Jag måste tyvärr rätta ledamoten när det gäller några detaljer. För det första finansierades inte snuset genom tandvården. Det finansierades främst genom höjning av skatten på cigaretter. Det som händer inom tandvården får man se som en helhetsåtgärd för budgeten, inte som en åtgärd för att sänka priset på snus.

Vi har fått till en utredning om högkostnadsskyddet, och som ledamoten mycket väl vet är det så processen fungerar.

Dessutom är utredningen ganska tydlig med att avsikten är att detta ska bli verklighet, som det är lämpligt i en utredning. Sverigedemokraterna kan absolut vara nöjda.

Sedan har jag en generell kommentar när det gäller vad man säger före ett val och efter ett val. Ingen kan förneka att Sverigedemokraterna är det parti som har fått absolut mest genomslag, i rimlig proportion till sin storlek, när det gäller den politik som genomförs. Inget annat parti i modern historia som inte haft egen majoritet kan vara så nöjda som Sverigedemokraterna. Det är en rättelse.

Slutligen vill jag ta upp detta med sällsynta sjukdomar. Ja, man önskar att detta skulle gå fortare. Det jag kan hänvisa till är Sverigedemokraternas politik, som finns i kommittémotionen. Där vill vi ha en nationell strategi som vi fortfarande inväntar. Det är officiellt påbörjat arbete. Sedan ska vi ta ställning till det som TLV inkommer med i sina rapporter.

Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten nämnde skammens dag. Om jag skulle stå här och prata om skamliga moment sedan Tidöpartiet tillträdde skulle jag få stå här tills i morgon. Men nog om det.

Precis som Anders W Jonsson tycker jag att detta med särläkemedel är allvarligt. Man pratar om det i fyra år, driver på frågan och skriver artiklar – det gjorde vi alla – men sedan blir det nada. Då blir jag bekymrad. Det kan jag säga.

Detta att en halv miljard kronor försvann från tandvården kan man också fundera på. Det innebär ju att det blir ännu sämre med tandvården just nu. Är inte detta något som ledamoten är bekymrad över? Klasskillnaderna ökar ju ännu mer.

Sedan har vi detta med högkostnadsskydd. Det låter väldigt bra. Vi har ju också drivit det i Vänsterpartiet. Men då menar vi att det ska gälla hela den vuxna befolkningen, för vi ser att skillnaderna är så stora. Men när Sverigedemokraterna pratar om högkostnadsskydd – det gjorde ni före valet – undrar jag vad det är som ingår. Ledamoten säger att det omfattar de allra flesta. Jag vill gärna få detta förklarad.

Det här med invandringen förstår jag. Det är alltid ett kort på ett eller annat sätt. Ni kallar er för det drivande partiet. Alla i den här salen och alla som lyssnar vet ju att om ni skulle dra försvinner också den här regeringen. Det är bra att komma ihåg att regeringen är helt beroende av er, på gott och ont.

Jag vill gärna ha reda på vad som ingår i det förslag som ska utarbetas. Vad finns det för direktiv till utredningen? Vilka ska ingå, och hur ska den

disponeras? Hur är det tänkt budgetmässigt – vet ni det? Och vad ska ni göra åt att bara 52 procent av dem som har liten ekonomi besöker tandvården under en tvåårsperiod, medan siffran är 82 procent när det gäller dem som har bättre ekonomi?

Anf. 99 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för ytterligare intressanta frågor! Jag kan rekommendera även Vänsterpartiets väljare att rösta på Sverigedemokraterna i nästa val för att få större sannolikhet till en perfekt budget, så att säga. Nu handlar det om det ekonomiska läget och om de kompromisser som man behöver göra i ett samarbete, med reservation för att jag själv inte sitter med alla detaljer som har föranlett den ekonomiska verklighet i budgeten som vi bevittnar nu.

Det som står i utredningen angående högkostnadsskyddet är att vi ska efterlikna det som gäller i övrig sjukvård. På det sättet kommer det att hjälpa de allra flesta som lider av svår munhälsa.

När det gäller sällsynta sjukdomar får jag hänvisa till det tidigare replikskiftet och det pågående arbetet.

Anf. 100 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! ”De allra flesta” säger ledamoten hela tiden. Jag hör ”äldre”, och det är ju inte de allra flesta. Det är väl bra att man betonar vad högkostnadsskyddet egentligen handlar om.

En fråga som ni drev före valet var att det saknas många tandläkare och tandhygienister, exempelvis i Västernorrland men inte bara där utan lite varstans i övre delen av Sverige. År 2022 rapporterade 17 respektive 19 regioner brist på tandläkare och tandhygienister. Det har speciellt drabbat områden som är glest befolkade men även lite större städer.

Jag undrar: Hur har ni tänkt runt detta när ni nu också har dragit bort pengar? Det kan ju bli problem. Har ni något uppdrag till Nationella vårdkompetensrådet om att utföra och dimensionera tandvårdens kompetensbehov? Det är ju verkligen någonting som tickar. Där får vi alla ta på oss ansvaret, men nu sitter ni nära makten och styr från baksätet, så ni kanske har tankar om hur man ska fixa fram detta. Detta är ett jätteproblem, specifikt för regioner som kallar sig för glesbygdsregioner. I hela norra Sverige, från Dalarna och uppåt, saknas det tandläkare och tandhygienister. Man har jätteproblem. Detta måste SD, som anser sig vara det nya tandvårdspartiet, ha någon typ av svar på.

För mig är det ett väldigt problem att det under en tvåårsperiod bara är 52 procent som har utnyttjat tandvården bland dem som har lägre inkomster medan det är 82 procent bland dem som har lite högre inkomster som har uppsökt en tandläkare under samma tidsperiod. Detta verkar SD inte ha någon lösning på.

Anf. 101 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för följdfrågorna! Ledamoten talar om prioritering av äldre, och det jag tror att hon åsyftar är gränsen för fri tandvård. Där har det gjorts en prioritering av dem med allra sämst munhälsa, det vill säga de äldre, och så försöker man avlasta tandvårdens personal när det gäller dem med kanske allra bäst munhälsa, det vill säga de lite yngre.

När det gäller utredningen om högkostnadsskyddet får jag återgå till min tidigare formulering om de allra flesta. De som är i behov av ett högkostnadsskydd kommer att få billigare tandvård.

Sedan stämmer det som ledamoten säger om bristen på tandläkare, sjuksköterskor och annan tandvårdspersonal. Detta är i synnerhet ett stort problem på landsbygden. Sveriges Radio rapporterade tidigare att man på vissa håll kunde få vänta i två år på att få tid hos folktandvården, och det kan tyvärr bli ännu längre.

Mycket av detta handlar om ett löpande arbete som inte ryms inom en betänkandedebatt i den här kammaren med enskilda förslag. Från Sverigedemokraternas sida kan jag nämna vårt förslag om att tandsköterska ska bli en skyddad titel. Som jag var inne på tidigare pågår nu ett slags process kring detta också.

Anf. 102 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Yurkovskiy, för anförandet!

Tidigare mandatperioder har Sverigedemokraterna med rätta hänvisat till att de inte har varit med och styrt, utan man har alltid varit ett oppositionsparti. Därför har företrädare för ledamotens parti kunnat luta sig tillbaka och säga att det inte är de som har ställt till det.

Nu är dock Sverigedemokraterna en del av regeringen. Ledamoten framhåller själv vilket stort inflytande Sverigedemokraterna har över den nuvarande regeringen. Det är viktigt att klargöra detta, för nu kommer min fråga till ledamoten, och den handlar om att utkräva ansvar. Då kan man ju med rätta utkräva ansvar hos Sverigedemokraterna lika väl som hos regeringen.

Läkemedel är till stor del en kostnadsfråga. En stor del av läkemedlen betalas av regionerna. Vi har en kostnadskris, enligt min mening. Det är 18 av 21 regioner som gör omfattande besparingar, vilket kommer att få allvarliga konsekvenser. Detta är något som uppmärksammas alltmer hos professionen och hos medierna i dessa dagar.

Fru talman! Min fråga till ledamoten Yurkovskiy är följande: Vad tänker ledamoten som en del av regeringsunderlaget göra här och nu – är Sverigedemokraterna beredda att tillskjuta de resurser som svensk sjukvård behöver och därmed också säkra inköp av läkemedel?

Anf. 103 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Först måste jag konstatera att det inte spelar någon roll hur ofta Socialdemokraterna upprepar detta. Det är inte en SD-regering oavsett hur mycket man upprepar det. SD ingår i regeringssamarbetet. Vi har ett gott inflytande i proportion till vår storlek. Det är på gott och ont. Detta kan även partiet som leder regeringen så att säga känna stolthet för. SD ingår inte i det underlaget. Då menar jag att det som blir bra kan regeringen också ha så kallad kredd för.

Det är orimligt att Socialdemokraterna efter åtta år utan någon som helst större tandvårdsreform kommer in här och klagar på att Sverigedemokraterna, som de facto står utanför själva regeringen, inte har levererat när det gäller exempelvis högkostnadsskyddet efter knappt två år av mandatperioden. Det är naturligtvis orimligt.

Vi sverigedemokrater är väldigt nöjda över att vi har fått in två väldigt viktiga punkter. Den ena gäller såklart högkostnadsskyddet. Den andra gäller den orimliga diskriminering som Socialdemokraterna införde: att man skulle ge gratis tandvård till illegala invandrare och asylsökande.

Det är, återigen, magstarkt att tala om resursbrist när man helt kompromisslöst och helt utan någon skam i kroppen – om vi hänvisar till skammens dag – år efter år gör denna prioritering.

Jag kommer snart att få en replik till, men jag hänvisar i övrigt till det jag redan har sagt. Många av dessa frågor har upprepats sedan tidigare replikskiften.

I detta anförande instämde Jonas Andersson (SD).

Anf. 104 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Yurkovskiy! Svar på frågan fick jag absolut inte. Jag ställde en konkret fråga till ledamoten – och det är jag som ställer frågor nu: Vad tänker ledamoten här och nu göra för att säkra ekonomin i regionerna?

Man vilseleder lyssnarna med att säga: Vi är inte en del av regeringen. Det tycker jag är falsk marknadsföring. Regeringen skulle aldrig ha kunnat bildas utan stöd av er, Sverigedemokraterna. Regeringen skulle aldrig ha kunnat gå fram med budgeten i riksdagen. Du och dina partikamrater är alltså lika skyldiga till det som görs i regeringen, både gott och ont, när det gäller ekonomin. Hoppas att vi kan vara överens om det, ledamoten!

Jag kan ta en konkret fråga. Vi är i alla fall överens om en sak. Det är att vi vill ha skyddad yrkestitel för tandsköterska. Det var den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen som drev fram detta för undersköterska. Nu vill vi gå vidare, och även Sverigedemokraterna driver den frågan.

Fru talman! Min enkla fråga till ledamoten blir då: Varför ställer ni er inte bakom vårt yrkande i vår kommittémotion om att införa skyddad yrkestitel? I betänkandet avstyrks det. Men egentligen driver ni själva detta. Det är lite spännande att få svar på den frågan.

Anf. 105 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Fru talman! Först måste jag säga att jag inte håller med. Vi är nog inte överens när det gäller definitionerna av regering och regeringssamarbete. Ja, Sverigedemokraterna är en del av regeringssamarbetet. Ja, Sverigedemokraterna är en förutsättning. Men det finns kanske en anledning till att vi inte är en del av regeringen. Och detta medför vissa konsekvenser.

Med det sagt vill jag ändå säga att vi absolut har förtroende för regeringen och budgetprocessen, som den ser ut.

Jag ska ge ett konkret svar på den ursprungliga frågan. Det är inte lämpligt att jag föregriper något slags budgetprocess. Det är inte den roll jag har som ledamot i socialutskottet. Givetvis kommer vi med inspel om klok politik som vi vill genomföra, men jag kan inte ge något besked här om hur budgeten kommer att se ut. Det kan inte heller ledamoten göra från sin sida.

När det gäller skyddad yrkestitel är det korrekt att det är något som våra partier har gemensamt. Som jag nämnde i mitt ursprungsanförande har regeringen faktiskt gått oss till mötes och börjat utreda saken. Det är

den konkreta anledningen till att vi inte vill gå vidare med ett tillkännagivande.

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Läkemedel och
tandvård*

Anf. 106 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Det är en bred debatt vi har i dag. Den handlar om allt från brist på befintliga läkemedel till svårigheter med att få fram nya läkemedel, apoteksmarknadens utformning och finansieringen av tandvård. Det är väldigt mycket och väldigt spretigt. Hur hör detta egentligen ihop?

Jag tänker att det som dessa frågor har gemensamt är att de ofta glöms bort trots att de faktiskt är oerhört viktiga. De spelar en väldigt stor roll för människor i deras vardag, särskilt för sjuka människor.

Men oppositionspartiernas motionsförslag på dessa områden håller helt enkelt inte för en hel debatt för vardera området. Liberalernas politik håller däremot alldeles utmärkt. Därför, fru talman, kommer jag att prata i ungefär sex timmar, fram till kvällens *Rapport*.

Jag ska börja med att berätta om det som jag tycker är fantastiskt, det som nu pågår i regeringen. Nu händer det saker som jag tror att vi har väntat på länge. En del saker spinner vidare på Socialdemokraternas tidigare påbörjade arbete men nu i högre tempo. Andra saker är sådant som inte över huvud taget har varit igång tidigare men där det nu börjar rulla framåt.

Regeringsunderlaget är till att börja med överens om att stärka tandvårdens högkostnadsskydd. Det är helt enkelt dags att laga hålen i tandvården. Det ska inte vara en fråga om plånbok. Alla ska ha råd med en frisk mun och friska tänder. Här är vi överens om att äldre med sämst munhälsa ska prioriteras.

Sedan har vi detta med läkemedel och läkemedelsutveckling. Där fortsätter tidigare arbete men i lite högre takt. I höstas fick till exempel Läke- medelsverket i uppdrag av regeringen att öka kompetensen för kliniska prövningar i Sverige även när det gäller medicinteknik, inte bara läkemedel.

Innan dess, i maj tror jag att det var, gav regeringen Läke- medelsverket i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att förebygga och hantera restnoteringar av läkemedel och brist på läkemedel. När ett läkemedel faktisk finns och det går att förskriva måste man som patient också kunna få det i sin hand. Det ska inte vara så himla svårt, fru talman.

Apotekens roll ska stärkas. Vi har en överenskommelse om att utveckla apotekens roll i vårdkedjan både genom nya tjänster, som hälsoundersökningar och annat, och genom att införa ett farmaceutsortiment. Det är något helt nytt för Sverige, men det är inte nytt i världen. Det är ett mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt. Detta arbete är nu påbörjat, och delar utreds faktiskt redan. Det gör mig glad.

Jag skulle, som sagt, kunna prata fram till *Rapport*, men jag ska låta bli. Jag tänker i stället avsluta med det som jag är allra mest glad och hoppfull över: Äntligen är en strategi för sällsynta hälsotillstånd på väg.

Vi vet att det kan vara en enda eller väldigt få i landet som drabbas av en viss sjukdom eller funktionsnedsättning. Ofta påverkas hela vardagen och hela livet. Personerna hamnar i kläm i vården och i vardagen. Deras närstående hamnar i kläm.

När livet knakar eller kanske till och med brister borde det inte spela någon roll om det som har hänt oss är vanligt, ovanligt eller sällsynt. Men så har det varit.

Vi kämpade länge – Centerpartiet, Kristdemokraterna, Moderaterna och Liberalerna. Sverigedemokraterna anslöt. Vi fick till ett tillkännagivande. Och nu, flera år efter detta, händer det faktiskt. I nära samverkan med patientföreningar tas nu denna strategi faktiskt fram.

Vi i Liberalerna trycker även på i fråga om det arbete som fortsätter i Regeringskansliet när det gäller ett större ansvar för finansieringen av läkemedel vid sällsynta sjukdomar och diagnoser.

När det gäller hela det här området, oavsett om vi pratar om apotek, medicinteknik, utveckling av nya läkemedel eller sällsynta diagnoser, är det egentligen inte konstigare än att patienter var de än bor och vad de än drabbas av ska få tillgång till bästa möjliga vård, bemötande, kunskap och behandling.

Det ska inte spela någon roll om man drabbas av en vanlig eller en ovanlig sjukdom, och det ska inte spela någon roll vilket postnummer man har. Oavsett detta ska man möta kunniga människor och veta att man är väl omhändertagen.

Jag vill tacka er i salen, som jag vet har drivit på för detta, och naturligtvis regeringen som nu tar förslagen vidare för nya steg mot ett liv i frihet även för dem som drabbas av något ovanligt och även för dem som råkar bo på en plats där vården tidigare har varit svårare att ge.

Anf. 107 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Denna debatt handlar om läkemedel, apotek och den alltmer ojämlika tandvården.

Antalet restanmälda läkemedel, alltså läkemedel som inte finns på apoteken, ökade med mer än 100 procent under 2023 jämfört med året dessförinnan enligt nya siffror från Läkemedelsverket. Och så har det varit ganska länge.

De läkemedel som tog slut hos leverantörer är smärtstillande medel för barn – det har många hört av sig om – och Ozempic, ett läkemedel för diabetiker men som också används av dem som vill gå ned i vikt och är överviktiga. Men det handlar även om antibiotika, vilket är oerhört allvarligt. Det har jag själv fått studera i närtid, så att säga, när jag har försökt att få Kåvepenin på Kungsholmen.

Det system som vi har nu med läkemedelstillverkning i Sverige och i andra länder med bristande krav på lagerhållning skapar enorma risksituationer för tusentals människor. Vi anser att apoteksbranschen som kollektiv bör ges skyldighet till lagerhållning.

De som skriver ut läkemedel och expedierar måste ha full koll på vad som finns tillgängligt. Läkemedelsverket bör ges ansvar för en nationell lista där man snabbt kan se var det finns läkemedel. Även sjukhus, apotek och läkemedelsföretag – allt – ska in där.

År 2009 sålde den numera insomnade Alliansen, om ni kommer ihåg dem – det var Centern, Moderaterna, Folkpartiet, som det hette då, och Kristdemokraterna, och de hade orange tröjor på sig – ut en stor del av det statliga Apoteket AB till privata aktörer. Hur blev det? Det kan man fundera på. Det blev både bra och dåligt. Detta var ett ideologiskt beslut.

Som vanligt när högern gör affärer är vinnaren näringen, måste man säga. Företagen som köpte apotek i samband med omregleringen gjorde mycket goda affärer. Staten sålde ut delar av Apoteket AB för 5,9 miljarder kronor till fyra bolag. Och något år senare var enbart ett av bolagen värt nästan samma summa. Där cashade man så att säga in.

Det sades att ett av huvudskälen var att man ville öka tillgängligheten till apotek och att man ville ha mer flexibla apotek när det gäller öppettider. Och så är det. Jag bor i innerstan och har fyra apotek på 200 meters avstånd. Det är suveränt. Man kan gå dit när som helst. Men det är inte så överallt.

Vi har pratat lite grann om glesbygden. Jag tänker också på Jordbro i Haninge. Det är inte glesbygd. Men där försvann apoteket. Det är en förort och ett socialt utsatt område. Och det fanns ingen bäring att ha ett apotek där.

Avregleringen syftade också till att ge små ägare en chans att öppna apotek. Det pratades om det, och det var nästan lite gulligt. Men det blev inte riktigt så. Jag tänker på Apotek Hjärtats marknadsandel som uppgår till 25 procent. Det är alltså oligopol som vi har fått i stället. Det är inte små familjedrivna apotek, det ska vi komma ihåg, utan dessa apotek har också internationella förgreningar.

Tillgängligheten är så mycket mer än antal apotek per invånare. Det handlar om möjligheten att få tag på läkemedel. Och vilken region man bor i ska inte styra detta. Det behövs helt enkelt en översyn av apoteksmarknaden.

Just marknaden är inte superintresserad av folkhälsa, utan vinsten är det primära och har alltid varit det.

Nu rusar jag vidare till tandvården. De höga kostnaderna för undersökning och behandling gör att många som tjänar mindre besöker tandläkare mycket mer sällan eller avstår från tandläkarbesök. Och de som har väldigt låga inkomster har ingen nytta av dagens högkostnadsskydd, eftersom det bara gäller kostnader över 3 000 kronor och eftersom det endast är halva kostnaden som ersätts.

Vänsterpartiet har ett reformpaket för tandvården som handlar om ökad jämlikhet, förbättrad tillgänglighet och bättre generell tandhälsa. Vi lade fram ett förslag redan före valet om ett högkostnadsskydd på riktigt. Det skulle innebära att patienten betalar maximalt 1 200 kronor under tolv månader, likt det system som vi har inom hälso- och sjukvården. Kostnader över det ska subventioneras. Förslaget har utretts och är ett färdigt förslag som kan rullas ut.

Vi vill också att de vanligaste behandlingarna får en nationell taxa som innebär ett tak för vad respektive behandling får kosta. Då har man mer koll på läget när man besöker en tandläkare, och då vet man vad man ska betala.

Socioekonomiska förhållanden har en stor påverkan på munhälsan. Och som vanligt handlar det om klass. Inte minst märks det bland barn, då barn i familjer med låg inkomst löper 60 procent större risk för karies jämfört med barn i familjer med hög inkomst.

Likt välfärden i stort anser vi att tandvården ska styras av behovs- och solidaritetsprincipen, där störst behov kommer först. Vi vill inte ta bort privata tandläkare, utan vi vill bara ha lite mer reglering. Det är aldrig fel.

För privata utförare är det de friskaste patienterna som kräver minst insats som ger hög ersättning och är de mest lönsamma.

Därför måste också den offentliga tandvården ta ett större ansvar. Det har vi pratat om lite grann tidigare. Vi anser att principen om vård efter behov tydligare än i dag ska styra prioritering och resursfördelning i tandvården.

Regeringen bör återkomma med förslag på hur behovs- och solidaritetsprincipen kan föras in i tandvårdslagen utifrån förslagen i SOU 2021:8. Detta tar vi upp i reservation 20.

Bland personer med mycket låga inkomster besökte endast 52 procent tandvården under en tvåårsperiod – 2018–2019. Det kan jämföras med att det var 82 procent bland personer med högre inkomster. Det innebär att alla akuta tandvårdsbesök tornar upp sig specifikt för Folktandvården.

De stora regionala skillnaderna, där den yttersta konsekvensen är en ojämlik tand- och munhälsa, måste tas bort. Vi vill se en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur tandvården kan arbeta mer regionöverskridande. Man måste kunna göra mer mellan regionerna.

Fru talman! Etableringsfriheten innebär att det i princip inte finns någon vårdkö för vuxna patienter utan särskilda behov i Stockholms innerstad, och det är väl bra. Samtidigt kan väntetiden vara flera år på andra platser i landet och för patienter med särskilda behov.

Utvecklingen inom den privata tandvårdssektorn är alldeles lysande, kan man säga. Sedan flera år är tandvården den mest lönsamma sektorn, sett till privata aktörer. År 2019 var rörelsemarginalen 12,7 procent, vilket kan jämföras med privata vårdcentraler inom primärvården där den var 5,6 procent.

Det ställs inte samma krav på privata tandvårdsföretag som på den offentliga tandvården. Det handlar om någon typ av kravlöshet. Det innebär att privata tandvårdsföretag kan neka att ta emot patienter för akuttandvård, kan neka att ge tandvård till barn och kan neka tandvård till äldre och multisjuka. Ska det vara så? Det tycker inte vi.

Exempelvis stod privat tandvård 2019 endast för 14 procent av tandvården till barn och unga, medan hela 58 procent av det statliga tandvårdsstödet gick till just privat tandvård. Det tycker jag är intressanta siffror. Det innebär att en allt större del av Folktandvårdens resurser tas i anspråk för tandvård till barn och unga vuxna, för befolkningsansvaret och för patientgrupper med särskilda behov.

Vi vill se förslag från regeringen där det ställs samma krav på privat tandvård som på offentlig tandvård när det gäller akuttandvård, barntandvård och tandvård till äldre och multisjuka, så att man delar lite grann på gracerna.

Anf. 108 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Jag tänker fokusera på läkemedel, för det är där jag ser de största bekymren, inte minst när det handlar om tillgänglighet till läkemedel i Sverige. Jag har tidigare i repliker lyft fram olika problemområden. Det är främst tre områden som är riktigt bekymmersamma.

Det första har vi diskuterat. Det handlar om sällsynta läkemedel – specifika läkemedel som används för mycket små patientgrupper. I och med att de används för små patientgrupper blir utvecklingskostnaderna väldigt stora i förhållande till antalet patienter. Kostnaden blir därför hög. Det svenska

sättet att beräkna och prissätta läkemedel gör att dessa läkemedel har väldigt svårt att ta sig in på den svenska marknaden. Det här är någonting som vi uppmärksammade gemensamt under den förra mandatperioden. Vi var flera partier som drev fram tillkännagivanden och beställningar från riksdagen. Men det är sorgligt, tycker jag, att se att ingenting händer efter valet. Det handlar om tillgänglighet för en väldigt liten patientgrupp, och de här läkemedlen är faktiskt helt livsavgörande.

Det som har hänt på det här området är att vi till slut fick den socialdemokratiska regeringen att ge TLV i uppdrag att ta fram en ny modell. Det har TLV gjort. Men från Tidöregeringen har ingenting hänt. Det är flera som har varit uppe i talarstolen och sagt att man nu har gett ett uppdrag att ta fram en strategi för sällsynta diagnoser. Det är jättebra. Det är på tiden att vi får en strategi för hela det här området och de här diagnoserna. Men det uppdraget omfattar inte särskilda läkemedel. Det är också därför Riksförbundet Sällsynta diagnoser är mycket kritiskt mot den här regeringen, som inte gör någonting vad gäller läkemedel och framför allt inte lyfter in dem i detta arbete. Sedan är det också så att den strategin inte kommer att vara klar förrän någon gång under 2025 och därmed inte bli verklighet förrän långt senare. Detta är alltså en väldigt dålig tröst för de patienter som dag efter dag väntar på att få de här mycket viktiga läkemedlen. Där kan man tala om bristande tillgänglighet. Där kan man tala om att säga en sak före valet men sedan efter valet i regeringsställning säga någonting helt annat.

Den andra utmaning som vi har vad gäller tillgänglighet beskrivs i en rapport som även den kom från TLV under förra året. Man gick igenom apoteksmarknaden i Sverige och kunde konstatera att 11 procent av samtliga apotek – det finns ungefär 1 400 i landet – är hotade ekonomiskt beroende på att marginalerna är alldeles för små. TLV har uppdraget att ta fram den här typen av rapporter med jämna mellanrum beroende på att det är politiska beslut som ligger bakom hur stora marginalerna ska vara.

Av en handlingskraftig regering som värnar glesbygden hade man då kunnat förvänta sig en lång rad olika åtgärder för att se till att det som TLV målar upp om att 11 procent av apoteken är hotade inte blir verklighet. Men även där är det alldeles tyst från regeringen. Det som finns på bordet är ett förslag direkt från myndigheten TLV som säger att vi direkt måste gå in och ändra på handelsmarginalen. Förslaget är ute på remiss, och jag hoppas att det blir verklighet.

Regeringen kunde även ha kommit med beskedet om att öka det särskilda glesbygdstöd som finns – det är inte många miljoner – och rikta det specifikt mot de 100 kommuner i Sverige där det bara finns ett enda apotek, så att de apoteken under inga som helst omständigheter läggs ned. Något sådant besked har dock inte kommit från regeringen.

Det man också skulle ha kunnat göra är att införa det här med farmaceut på distans. En av de saker som hotar apoteken i Sverige, fransett små marginaler, är den mycket stora bristen på farmaceuter. Öppna för möjligheten till farmaceut på distans! Då kan man på precis samma sätt som man kan träffa sin läkare på distans också träffa sin farmaceut för att sedan få ett läkemedel expedierat av någon från en annan personalkategori, företrädesvis en apotekstekniker. Det är tillgänglighet på riktigt, men här kommer det ingenting från regeringen. Det, fru talman, gör mig riktigt orolig.

Det tredje området handlar om de läkemedel som sjukhusen rekviderar. Det är det så kallade NT-rådet som bestämmer om läkemedlen ska användas i landet eller inte. Men flera regioner har i dag en så pressad ekonomi att de saknar ekonomiska möjligheter till det även om NT-rådet ger grönt ljus för ett nytt läkemedel för till exempel cancerbehandling. Det är samma sak vad gäller nya vacciner. Stockholmsregionen vill gå före och erbjuda vaccinationer för sina medborgare, men fattigare regioner har inte de möjligheterna.

Det här är verkliga problem vad gäller tillgänglighet på läkemedelssidan. Vi har flera reservationer från Centerpartiets sida, men den viktigaste är reservation 2, som handlar om att regeringen måste ta ett helhetsgrepp när det gäller tillgängligheten till läkemedel, oavsett om det är fråga om sär läkemedel, nya vacciner, läkemedel som rekvideras eller sådana man beställer på apotek. Här måste man göra någonting från regeringens sida. Tiden håller på att rinna ut. Jag står bakom alla våra reservationer, fru talman, men jag väljer att yrka bifall endast till reservation 2.

Anf. 109 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Kvarvarande kollegor i salen! Den här debatten rör frågor som engagerar många människor. Det har vi märkt här i dag. Det är inte överraskande, eftersom många människor har erfarenheter av att till exempel försöka hämta ut en viktig medicin och få upplysningen att den är restnoterad eller att det närmaste apoteket inte har medicinen inne utan måste beställa den. Många har också erfarenhet av att behöva betala en hög tandläkarräkning, ibland så hög att det inte går att få ihop privatekonomin under lång tid till följd av den höga kostnaden för helt nödvändig vård. Särskilt svårt kan det vara för unga människor med sämre ekonomi och för äldre som ofta har både sämre ekonomi än vad de haft tidigare i livet och sämre tandhälsa.

Miljöpartiet lyfter ofta frågor om vikten av förebyggande arbete för hälsan, och det vill jag göra även i dag. Det finns sjukdomstillstånd som lika gärna eller hellre kan förbättras på andra sätt än genom läkemedel. Vi har en utmaning som samhälle i hur vi ska kunna arbeta för livsstilsförändringar som minskar riskerna för sjukdom. Här behövs det som vanligt mer forskning, men Miljöpartiet vill också se en folkhälsolag som skulle kunna bidra till en bättre grund för hälsa i hela samhället och därmed minskad risk för ohälsa.

Vilka instanser i samhället ska ansvara för att säkerställa att informationen om vad individen själv kan göra för att minska risken för sjukdom når alla? Att alkohol och tobak är skadligt för hälsan vet nog de flesta, men kanske har inte riktigt lika många nåtts av informationen om till exempel vikten av att minska på saltintaget. Bara en sådan åtgärd skulle kunna få ned högt blodtryck för många drabbade och på så vis minska behovet av läkemedel.

Men samtidigt finns det många läkemedel som är nödvändiga och som vi behöver. Här finns många reformer som Miljöpartiet skulle vilja se för att säkerställa tillgången för alla, oavsett var i Sverige vi bor. Mycket har hänt sedan apoteken avreglerades 2009, och det är dags för en genomgripande översyn av den svenska apoteksmarknaden som inte utesluter ett återförstatligande.

På senare tid har det av givna skäl varit ett starkt fokus på att hälso- och sjukvårdens beredskap för att säkra tillgången till exempelvis nödvändiga mediciner måste stärkas. Även av detta skäl finns alltså anledning att göra en översyn av apoteksmarknaden. Regeringen måste se till att Sverige har tillräckliga beredskapslager av läkemedel för att klara såväl normalläge som kris och i värsta fall krig. En strategi måste finnas för hur tillgången till läkemedel kan stärkas.

Det finns fler åtgärder som skulle behöva vidtas. Fler patienter i Sverige borde få tillgång till innovativa läkemedel, säräkemedel, och regeringen borde se över vilka förändringar som är nödvändiga för att detta ska vara möjligt. Dessutom borde farmaceuternas roll stärkas. Farmaceuter bör kunna förskriva receptförlängning av till exempel p-piller, astmamediciner, insulin, blodtrycksmediciner och liknande läkemedel.

Apoteken borde också få större möjligheter att avhjälpa problemen med läkemedel som tar slut. Till de åtgärder som apoteken själva har föreslagit hör att tillåta byten som i dag är otillåtna, exempelvis avseende förpackningsstorlek, styrka, dosering, annan beredningsform och i vissa fall annan läkemedelssubstans. Det här är också en fråga som regeringen borde se över. Till de angelägna åtgärder på läkemedelsområdet som Miljöpartiet skulle vilja vidta hör även kostnadsfria preventivmedel för unga. Vi vill också att åtgärder vidtas för att komma till rätta med felaktig läkemedelsanvändning. Detta förekommer i alla åldersgrupper, men äldre är ofta särskilt utsatta. Regeringen bör utreda om till exempel en anmälningsskyldighet för misstänkt läkemedelsvanvård bör införas.

Fru talman! Miljöpartiet har länge drivit frågan om att jämställa tandvården med vården i övrigt för alla i Sverige. Vår målsättning är därför att tandvården ska ingå i samma högkostnadsskydd som vården i övrigt. Men vi anser att det förslag som kom från tandvårdsutredningen om ett separat högkostnadsskydd på 1 200 kronor per år är ett viktigt steg på vägen. Det skulle betyda mycket för enskilda personer. Då den vägen kan vara mer framkomlig anser vi att det i nuläget är det förslaget som bör ligga till grund för nödvändiga reformer.

Ett annat viktigt förslag från tandvårdsutredningen som vi vill framhålla är att de människor som har störst behov ska prioriteras. De redan framlagda förslagen bör vara en utgångspunkt för fortsatt arbete med ett högkostnadsskydd för tandvården.

Vi motsätter oss den besparing som regeringen föreslår inom tandvårdsområdet så länge denna inte kompletteras med de andra föreslagna reformerna från tandvårdsutredningen. Att sänka åldersgränsen för fri tandvård från 23 år till 19 år och avskaffa ordningen med dubbelt tandvårdsbidrag för unga mellan 24 och 29 utan att införa ett högkostnadsskydd riskerar att drabba dem som har allra sämst tandhälsa.

Jag står bakom samtliga Miljöpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 16.

I detta anförande instämde Katarina Luhr (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU7

Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden
(prop. 2023/24:5)
föredrogs.

Anf. 110 BJÖRN TIDLAND (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i civilutskottets betänkande 2023/24:CU7.

Förslaget innebär i korthet att regeringen ska meddela föreskrifter om avgifter i ärenden hos Allmänna reklamationsnämnden. Upprinnelsen till detta lagförslag var det tvistlösningsdirektiv som antogs av Europaparlamentet 2013. Direktivet säger att medlemsstaterna har en skyldighet att inrätta ett system för alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden.

Vad har då Sverige gjort för att uppfylla kraven i EU:s direktiv? Sverige har stiftat två lagar, 2015:671 och 2015:739, som ger regeringen rätt att utse en förvaltningsmyndighet för alternativ tvistlösning. Detta har regeringen gjort, och Allmänna reklamationsnämnden, förkortad Arn, är just en sådan myndighet.

Vad är syftet med Allmänna reklamationsnämnden? Det finns en uppsjö av varor på marknaden som av olika anledningar är undermåliga eller helt enkelt, för att använda ett annat ord, kassa. Sådana varor gör att kunden känner sig lurad. För att slippa krångel med domstolar och dylikt kan konsumenter vända sig till Arn. På Arns egen hemsida står att myndigheten avgör tvister på ett snabbt och enkelt men ändå rättssäkert sätt samt att man erbjuder att alternativ till att få en tvist prövad i domstol.

Varför vill regeringen införa en avgift? Är det inte bra som det är i dag?

För det första: Det har blivit mer att göra. Ärendena blir fler och fler – trots effektiviseringar lägger sig ärendena på hög.

För det andra: Arn har en ansträngd ekonomisk situation. De ekonomiska ramarna tillåter inte en större personalstyrka.

För det tredje: Regeringen anser att en avgift skulle minska antalet så kallade okynnesanmälningar, som tar tid och resurser från Arn.

För det fjärde: En avgift skulle troligen minska andelen avvisade ärenden. Ett ärende avvisas om inte korrekta handlingar har kommit in. I dag avvisas cirka 33 procent av ärendena, och detta tar givetvis resurser från Arn.

Fru talman! Jag finner ingen anledning att ifrågasätta att lagen kommer att fylla sitt syfte, nämligen att Arn ska korta ned sina handläggningstider och att andelen avvisade ärenden ska minska drastiskt. Både konsumenter och skattebetalare kommer att vinna på att en avgift införs.

Anf. 111 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Ledamoten beskrev väldigt väl vad ärendet handlar om. Han tycker att en avgift skulle tjäna sitt syfte.

Om nu en anmälningsavgift införs, enligt förslaget, är det otroligt viktigt att konsumenterna får tydlig information om avgiften och vad den betyder. Vad är det till exempel som gäller i fråga om eventuell ersättning från motparten för anmälningsavgiften? Hur ser det ut med möjlighet till

omprövning? Vad är det som gäller när ett ärende avvisas? Hur ska begreppet tvist bedömas? Blir det en ytterligare avgift beroende på om man betalar med till exempel Swish, faktura eller bankgiro?

Fru talman! Min fråga till ledamoten Björn Tidland är om han anser att detta förslag är tydligt för Sveriges konsumenter.

Anf. 112 BJÖRN TIDLAND (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag kommer att ta upp arbetsbelastningen och de administrativa kostnaderna. På 70-, 80- eller 90-talet hade det blivit mycket mer administration, med blanketter och byråkrati, men nu är det ju 2000-talet. En blankett ifylls snabbt på webben. Man identifierar sig med bank-id och betalar snabbt med till exempel Swish – sedan är det färdigt. Vad är problemet?

Jag ser inte problemet. Jag ser bara fördelar. En hundring eller två är väl inget problem. Man slipper ju att resa, ta en kölapp och konfronteras med en byråkrat. Man sitter hemma och fyller i en anmälan och kompletterar sedan anmälan om något skulle fattas. Jag tycker att det är enkelt och begripligt. Det finns ju redan i dag många sådana administrativa system; det är bara att kopiera dem.

Anf. 113 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Björn Tidland för svaret.

Jag kan konstatera att ledamoten inte kunde förklara för Sveriges konsumenter om detta är tydligt eller inte. Det är inte ovanligt att en anmälan från en konsument innehåller krav som riktar sig mot flera näringsidkare eller flera krav mot en och samma. Låt mig ta ett exempel.

Om en konsument har utsatts för bedrägeri där hen har frånlurats pengar från konton i tre olika banker och konsumenten i en och samma anmälan riktar krav mot samtliga tre banker, är det då en tvist eller tre tvister? Ska man betala 150 kronor, som det föreslås här, eller tre gånger denna summa?

Fru talman! Min fråga till ledamoten är om han fortfarande tycker att det är tydligt för Sveriges konsumenter vad detta förslag egentligen innebär.

Anf. 114 BJÖRN TIDLAND (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Belle Strömberg för frågan.

Om det är mer eller mindre tydligt är en detaljfråga. Jag har inget enkelt och rakt svar på det.

Om man får rätt i en tvist kommer avgiften att debiteras företaget. Som svar på argumentet att det kommer att bli dyrare kan jag säga att det är företaget som kommer att stå för avgiften.

Anf. 115 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Vi har full förståelse för att ärendetillströmningen till Allmänna reklamationsnämnden har ökat, inte minst med anledning av pandemin. Antalet inställda resor och evenemang samt bedrägerier har ökat, vilket har bidragit till att många konsumenter har vänt sig till Allmänna reklamationsnämnden då det uppstått tvister. Det är inte heller konstigt att antalet ärenden har ökat kraftigt eftersom anmälningsmöjligheterna digita-

liserats, e-handeln ökat, marknaden blivit mer komplex och konsumenternas kännedom om den alternativa tvistlösningen ökat i och med att handlare enligt lag blivit skyldiga att upplysa om just denna möjlighet.

Vi socialdemokrater tror dock inte att införandet av en avgift är rätt väg att gå för att minska antalet anmälningar som inte kommer att prövas i sak. Detta riskerar i stället att leda till att ekonomiskt utsatta konsumenter måste avstå från att få sin sak prövad eftersom avgiften blir ännu en utgift i hushållens redan svåra ekonomiska situation. Även Konsumentverket är emot att en avgift införs. De lyfter även upp gruppen ekonomiskt utsatta äldre som i stor utsträckning är måltavla för oseriösa företag, och många av dem har en ansträngd ekonomi.

Att avgiften inte återbetalas om anmälan avvisas eller för att värdegränsen inte uppnås är något som riskerar att drabba alla anmälare och är särskilt olyckligt för ekonomiskt svaga konsumenter. Det kan vara svårt för den som anmäler att förstå och uppfylla kraven som ställs på en anmälan för att den inte ska avvisas. Exempelvis kan det vara svårt att avgöra om ärendet faller utanför de tidsgränser som har satts. Att avgiften då inte återbetalas är olyckligt.

Den föreslagna avgiften och att färre ärenden därmed förväntas prövas är knappast det som kommer att avskräcka osunda näringsidkare. I stället riskerar sådana verksamheter att kunna fortgå under längre tid då färre näringsidkare kommer att bli anmälda. Avgiften styr endast vilka som har råd att anmäla och inte vad eller hur de anmäler, så även ärenden som är ofullständiga eller orimliga kommer fortsättningsvis att förekomma.

Allmänna reklamationsnämnden gör bedömningen i sitt yttrande att antalet pappersanmälningar kommer att fördubblas om en avgift införs. Det innebär att ytterligare cirka 2 000 anmälningar kommer att hanteras manuellt, och den genomsnittliga arbetstiden för att hantera pappersanmälningar är klart längre än vid elektroniska anmälningar.

Det är viktigt att det är så lätt som möjligt för en konsument att göra en anmälan och få sin sak prövad. En avgift, oavsett hur låg den blir, utgör ett hinder för konsumenter att tillvarata sin rätt. Kombinerat med det faktum att Allmänna reklamationsnämndens beslut inte är bindande för parterna utan endast rekommendationer blir risken uppenbar att fler konsumenter gör bedömningen att det inte ens är värt att försöka få sin sak prövad. Samtidigt blir Allmänna reklamationsnämndens prövningar allt viktigare, särskilt i takt med att allt fler inköp sker via nätet och att bedrägerierna ökar.

Att tjänster som till exempel Blocket kräver att näringsidkare ska följa rekommendationer från Allmänna reklamationsnämnden för att få finnas kvar i tjänsten innebär ett stort framsteg för konsumentskyddet. Att då, som föreslås i betänkandet, göra det svårare för en konsument att hävda sin rätt går helt emot syftet med konsumentlagstiftningen.

Fru talman! Vi anser att det finns andra lösningar för att hantera Allmänna reklamationsnämndens ökade arbetsbörda. En lösning är att vid digitala anmälningar efterfråga alla de uppgifter som krävs för att anmälan ska kunna hanteras och gå vidare i systemet. Det skulle minska antalet ärenden som måste kompletteras både en och flera gånger för att de är ofullständiga, med tidsspillan som följd.

Det primära är ändå det förebyggande arbetet, det vill säga att försöka se till att en anmälan aldrig behöver göras.

En annan lösning är en starkare och mer omfattande konsumentvägledning i alla våra kommuner. Med en lokalt förankrad konsumentvägledning kan man besöka sin kommunala konsumentvägledare för att få hjälp att ta fram uppgifter, fylla i en anmälan korrekt och redan innan man gör en anmälan få information om vad som kan och vad som inte kan prövas vid det förenklade förfarande som nämnden erbjuder.

Den kommunala konsumentvägledningen tar i många fall kontakt med företag, medlar mellan konsument och företag samt granskar avtal och kan därmed förhindra att det blir en anmälan till Allmänna reklamationsnämnden. De kan även hjälpa konsumenter att göra en bra och fullständig anmälan och hjälper till med rådgivning före, under och efter prövningen och tolkar Allmänna reklamationsnämndens beslut.

I Allmänna reklamationsnämndens årsstatistik finns ett diagram som visar sambandet mellan avslag i Allmänna reklamationsnämnden och utbliven konsumentvägledning. Över 30 procent blir avvisade. Det innebär att om konsumenten hade fått hjälp av en kommunal konsumentrådgivare hade konsumenten fått bättre förutsättningar att få ärendet prövat och kanske inte fått det avvisat. Det har också visat sig medföra mindre handläggning för Allmänna reklamationsnämnden.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att införandet av en avgift bör avslås utifrån att lagändringen innebär att det är regeringen som beslutar om storleken på avgiften. Det är heller inte tydligt vad som gäller när en anmälan innehåller krav mot flera näringsidkare eller flera krav mot en och samma. Är det då *en* tvist med *en* avgift, eller måste konsumenten betala för flera tvister? Och kommer en avgift att tas ut vid begäran om omprövning? Här finns flera frågetecken.

Vi saknar även ett resonemang kring om det blir ytterligare avgift utifrån hur man väljer att betala, till exempel via faktura, Swish eller bankgiro. Vi saknar också resonemang om riskerna för att svaga grupper inte kan anmäla tvister då 150 kronor kan vara en för hög tröskel och om den utsatta gruppen äldre som i högre grad är utsatta för bedrägerier.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till Socialdemokraternas reservation.

Anf. 116 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Belle Strömberg för anförandet.

Som framgick av Björn Tidlands utmärkta redogörelse är det ungefär en tredjedel av de ärenden som kommer in till Allmänna reklamationsnämnden, Arn, som avvisas. En idé som regeringen och Tidöpartierna i riksdagen har är att de ärenden som verkligen ska behandlas av Arn, det vill säga de två tredjedelar som är kvar, nu kommer att få ökade resurser.

Fru talman! Tillsammans med Tidöpartierna i riksdagen förbättrar regeringen för konsumenterna. Redan i årets budget har vi tillfört ekonomiska resurser till Arn, och med den symboliska avgiften i förslaget kommer vi att tillföra ännu mer resurser för att Arn ska kunna ägna sig åt de två tredjedelar av ärendena som faktiskt ska behandlas.

Socialdemokrater i opposition har en tendens att bli väldigt populistiska. Att de nu inte vill införa denna symboliska avgift ingår givetvis i den populism Socialdemokraterna ägnar sig åt. Förra veckan gjorde en socialdemokratisk riksdagsledamot ett utspel om att man ska jobba fyra dagar i veckan – samtidigt som det är personalbrist i offentlig sektor. Socialdemokraterna är alltså populisterna när de är i opposition.

Anna-Belle Strömberg kan få förklara i detalj hur vi utan avgiften ska få bort den tredjedel av anmälningarna till Arn som inte är så genomtänkta, till exempel den där anmälan av någon som fått dålig narkotika. Det är ju en sådan anmälan som inte ska prövas i Arn. Det vore intressant att veta hur Socialdemokraterna har tänkt att få bort en tredjedel av anmälningarna så att resurserna kan gå till de två tredjedelar som faktiskt ska prövas.

Anf. 117 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Vi anser att både SD och regeringen har gjort försämringar av konsumenternas rättigheter. Införandet av en avgift innebär att det skapas en tröskel och en risk för att konsumenter väljer att inte begära att få sin sak prövad. Det innebär också en maktförskjutning från konsumenterna till näringsidkarna.

Ledamoten nämnde att regeringen skulle tillföra ytterligare resurser. Det är ju tacknämligt, men varifrån tar ni då dem? Nu tillförde ni resurser genom de pengar som ni har tagit från de civila organisationer som nu kommer att helt slaktas. De gör en fantastisk insats för våra konsumenter med att ge stöd och råd.

Ledamoten ställde också en fråga om detaljerna i hur vi ska komma till rätta med anmälningarna. Det borde egentligen vara en mycket enkel it-teknisk åtgärd utan att man behöver ta ut någon avgift. I dag kan man utnyttja de digitaliserade tjänsterna mycket väl och dra nytta av digitaliseringsmöjligheterna. Det borde vara en enkel it-teknisk åtgärd till en kostnad av ett ringa antal timmar för programmeringsarbete att skapa en automatiserad rutin som i samband med inkommande ärenden granskar beloppets gräns och datumfält i ansökan, sänder automatiska avslag samt loggar ärendena direkt till diariet, med tydlig information i det digitala ansökningsförfarandet. Det kan ge en möjlighet att sända in anmälan direkt, och om kriterierna inte uppfylls blir det avslag direkt.

(Applåder)

Anf. 118 LARS BECKMAN (M) replik:

Fru talman! Det är rätt fascinerande att ledamoten Anna-Belle Strömberg står här och berättar hur Arn ska konstruera sina it-system. För egen del har jag fullt förtroende för Arn och andra myndigheter när det gäller hur de i detalj ska drifva sin verksamhet. Det är inget vi brukar lagstifta om här.

Fru talman! Populisterna i Socialdemokraterna försöker nu hitta på låtsasargument för att inte göra det enda rimliga: att ha en liten symbolisk avgift. Det är helt korrekt som ledamoten säger, att tröskeln ska vara lite högre när man sitter där och kanske vill göra en anmälan, så att man tänker efter ett steg till. Det gör att Arns resurser kan läggas på de två tredjedelar som faktiskt ska prövas, för den tredjedel som i dag avvisas på många goda grunder ska helt enkelt inte prövas.

När det gäller maktförskjutningen är det rent trams. Som framgår – jag förutsätter att Anna-Belle Strömberg har läst regeringens proposition – och precis som Björn Tidland sa har den som har betalat den symboliska avgiften och får rätt i Arn möjlighet att be att få den symboliska avgiften återbetald av företaget, vilket blir ett led i att följa Arns beslut.

Socialdemokraternas hela populistargumentation faller platt till marken. Man kan vara emot avgifter i offentligt drivna system av ideologiska skäl, såklart, men säg det då! Kom inte här med populistiska hittepå-argument.

Jag tror att detta är ett väldigt bra beslut. Jag tycker att det är ett steg i rätt riktning. Regeringen och Tidöpartierna i riksdagen har på allvar förbättrat konsumentskyddet när vi har förstärkt de ekonomiska resurserna till Arn, som är överbelastade, och det är bra för konsumenterna. Den symboliska avgift som eventuellt kommer att införas av regeringen, som regeringen gör det möjligt att införa, kommer dessutom att tillföra ännu mer ekonomiska resurser. Det är klokt och bra av regeringen.

Anf. 119 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik:

Fru talman! Det är inte någon liten symbolisk summa, vill jag svara Lars Beckman.

Arn tar upp tvister på belopp om upp till 500 kronor. En prövningsavgift på 150 kronor, som man nu pratar om, motsvarar då 30 procent av tvistebeloppet. Det kan anses orimligt mycket att kräva av en konsument som på grund av en ekonomiskt svår situation inte kan lägga 150 kronor på en tvist när det egentligen handlar om 30 procent av en summa som kanske uppgår till 500 kronor. Dessutom får man stå för den kostnaden om ärendet avslås.

Jag tycker att det är alldeles för mycket frågetecken i det här förslaget. Jag ställde en skriftlig fråga till civilministern om avgiften kan överklagas eller omprövas och hur man bedömer en tvist. Är det en symbolisk summa, som Lars Beckman säger, på 150 kronor eller är det kanske tre gånger den summan som man ska betala? Jag fick svaret att det är otroligt viktigt för konsumenterna att det är tydligt hur stor en avgift ska vara. Men det är det inte i det här förslaget. Svaret jag fick är att regeringen bemyndigas att sätta och införa en avgift.

(Applåder)

Anf. 120 LARS BECKMAN (M):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till civilutskottets betänkande 2023/24:CU7 där riksdagen kommer att ge regeringen en möjlighet att införa en avgift för prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden.

Fru talman! Steg för steg förbättrar den moderatledda regeringen och Tidöpartierna även konsumentpolitiken. Vi har tillfört resurser till Allmänna reklamationsnämnden. Vi har omfördelat resurser från vissa organisationer som står vissa partier nära för att i stället ge dessa till Arn, och nu ger vi alltså möjlighet att införa en symbolisk avgift, som framgår av betänkandet.

Fru talman! Ungefär en tredjedel av ärendena som kommer till Allmänna reklamationsnämnden avvisas av olika anledningar. Tidöpartierna i riksdagen vill att resurserna ska användas till de två tredjedelar som verkligen ska behandlas i Arn. Det blir en kraftfull förstärkning till Allmänna reklamationsnämnden. Den symboliska avgiften kommer också att gå till Arn. Det betyder alltså att det blir en dubbelförstärkning, vilket är klokt och bra.

Vi har tidigare hört populisterna från Socialdemokraterna här i talarstolen förklara varför man inte vill ha avgifter, men man är fullständigt svarslös på frågan hur man ska lösa ärendemängden i stället. Man står här och pratar om att kommunala konsumentvägledare ska förstärkas. Men Socialdemokraterna hade i åtta år möjlighet att förstärka konsumentvägledningen – det finns två tillkännagivande från riksdagen i just den frågan – men man gjorde inget.

Skillnaden är att den här regeringen och riksdagen levererar. Vi gör skillnad på riktigt. Vi står inte bara här och säger saker utan att leverera. Den här regeringen gör precis tvärtom: Vi tar ett samhällsproblem på allvar, nämligen att det i dag är väldigt långa handläggningstider hos Arn. Vi vill förkorta de handläggningstiderna för de konsumenter som behöver hjälp. Arn är ett väldigt bra verktyg. De allra flesta företag följer Arns beslut; det visar Arns egen statistik. Vi gör alltså skillnad på riktigt. Den socialistiska regeringen lät i stället köerna växa. Man tillförde inte resurser till Arn, och många konsumenter kom i kläm. Men med det här förslaget gör vi nu förbättringar på riktigt.

Kommer det att lösas över en natt? Nej. Kommer avgiften att lösa alla problem? Nej. Men förhoppningsvis blir det en lite högre tröskel som gör att konsumenten får ett moment till och tänker efter om man verkligen ska göra anmälan. Precis som har framgått här av debatten är det så att om en konsument har fått rätt i Arn kommer Arn sannolikt att säga att konsumenten får tillbaka den symboliska avgiften.

Man kan förstås hitta på 50, 100 eller 500 olika anledningar till att inte göra detta om man är populist, och det är tyvärr där Socialdemokraterna har hamnat i opposition. De har blivit rena populisterna. Alla samhällsproblem som de inte löste i regeringsställning har de nu uppfunnit lösningar på. Förra veckan hörde vi talas om att man skulle införa både ökad semester och arbetstidsförkortningar. Så gör ett populistparti.

Vi moderater, Tidöpartierna och regeringen tar ansvar på riktigt. Detta är klok och rätt och riktig konsumentpolitik som gör skillnad.

Anf. 121 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation.

Vi i Vänsterpartiet tror inte att den avgift som regeringen nu vill införa för prövning av tvister hos Allmänna reklamationsnämnden är rätt väg att gå, utan vi ser, liksom Konsumentverket, en risk för att en avgift kommer att göra det mer otillgängligt att lämna in en anmälan och få sin sak prövad, inte minst för dem med lägre inkomst.

Fru talman! I stället för att införa en avgift vill Vänsterpartiet att man satsar på den kommunala konsumentvägledningen. Under flera år har kommunerna stegvis skurit ned på sin konsumentvägledning. I dag har 168 kommuner någon form av konsumentvägledning, vilket är 102 färre än

2015. Detta är beklagligt, inte minst därför att mycket kan redas ut redan hos den kommunala konsumentvägledningen, utan att det behöver gå vidare till Allmänna rekommendationsnämnden.

Om man ändå ska skicka in en anmälan kan man hos den kommunala konsumentvägledningen också få hjälp så att anmälan blir korrekt och fullständig och därmed inte tar tid i anspråk i form av kompletteringar när den väl hanteras hos Arn. Vi tror därför att satsningar på den kommunala konsumentvägledningen är ett bättre sätt att reglera vilka anmälningar som kommer in till nämnden än att införa en avgift.

(Applåder)

Anf. 122 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Våra myndigheter och speciellt Allmänna reklamationsnämnden har en viktig uppgift för oss medborgare. Våra samlade resurser är begränsade, och vi måste försöka använda varje krona så bra som möjligt för medborgarnas bästa och nytta.

Arn är den instans som medborgarna kan anmäla företag till om de anser sig orättvist hanterade. Det har vi nog alla känt ibland som medborgare. Tyvärr har jag inte anmält till Arn någon gång, men jag har personer i min närhet som har gjort det. Det fungerar alldeles utmärkt.

Under de senaste åren har strömmen av ärenden till Allmänna reklamationsnämnden ökat alltmer. År 2022 var det ungefär 30 000 ärenden. I detta sammanhang ska man veta att Arn de senaste åren har effektiviserat sitt arbete rätt rejält, och man har trots en kraftig ökning av ärendena lyckats hantera det väldigt bra. Men någonstans går gränsen även för Arn att klara av detta, och det är viktigt att göra en resursförstärkning på ett eller annat sätt.

Konsumenten fick helt eller delvis rätt i 44 procent av de ärenden som Arn prövade under 2022, vilket jag tycker är en hög procent. Arns beslut är rekommendationer och inte tvingande, men 79 procent av företagen följer besluten.

Jag tycker att dessa siffror först och främst visar att de kompletta anmälningar som finns har relevans, det vill säga att de som anmäler också har god grund för att göra detta, och att vi ska använda resurserna på bästa sätt för att hantera de ärenden som faktiskt är kompletta.

I dag avvisas ungefär en tredjedel av de ärenden som kommer in till Arn, precis som vi hörde tidigare. Den vanligaste orsaken till att ett ärende avvisas är att en komplettering som Arn har begärt av anmälaren inte kommer in inom angiven tid. I sådana fall läggs resurser på att handlägga ärenden som inte kommer att prövas i sak utan som helt enkelt är slöseri med de resurser vi har.

Av dessa orsaker tycker vi kristdemokrater att det är både befogat och rätt att införa en avgift för att anmäla till Allmänna reklamationsnämnden, detta för att ge ett incitament så man som konsument tänker till en extra gång om det är rätt väg att gå att anmäla till Arn. Det blir även ett incitament för att se till anmälningarna blir så kompletta som möjligt så att Arn kan göra sitt arbete. De måste kunna lägga tiden på de ärenden som är kompletta.

Sedan är det väl ingen vild gissning att det kan bli en dipp i ärendena när avgiften införs, som några har sagt här. Jag tror dock att ärendemäng-

Prot. 2023/24:63

31 januari

-----

*Avgift vid prövning av
en tvist hos Allmänna
reklamationsnämnden*

den kommer att öka igen längre fram, och då måste vi hantera det på ett eller annat sätt.

Jag vill även, precis som en del har gjort, lyfta fram de lokala konsumentvägledarna, som jag tror är väldigt viktiga. Under en tid har vi minskat den lokala konsumentvägledningen, men det tror jag är fel väg att gå. Jag tror att vi måste satsa på den kommunala konsumentvägledningen som ett komplement och en hjälp för konsumenten. Även om man inte vill ta hela steget att anmäla till Arn ska man få hjälp på plats.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 123 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen i betänkandet.

På Allmänna reklamationsnämndens hemsida finns ett avsnitt med vanliga frågor, det vill säga ärenden och frågor som är återkommande hos nämnden. Det kan handla om så kallad värdeslösa investeringsrådgivning, där den som har köpt tjänsten inte har förstått hur stor risken för en investering faktiskt är. Det kan handla om för dålig information när man har köpt en hemförsäkring, där försäkringen kanske inte gäller när det händer någonting. Det kan handla om att man har köpt en produkt som var trasig eller inte fungerade eller om att ett företag inte vill ge ångerrätt när man har köpt något av en telefonförsäljare.

Många av oss som sitter här i dag kanske känner att det skulle vara möjligt att hamna i någon av dessa situationer. Först kanske man blir lite förvånad över att företaget inte vill medge att de har gjort fel. Sedan bråkar man lite med själva företaget, om man orkar och har tid. Sedan kanske man helt enkelt bara knyter handen i fickan, känner sig lurad och låter ärendet vara.

Man kan också fundera en extra gång på om man borde ha lagt tid på att anmäla ärendet eller företaget i dessa situationer. Eller tänker många av oss att tid är pengar och struntar i att anmäla? Det som är lite dumt med detta beteende är att det faktiskt blir lönsamt för både okunniga och oseriösa aktörer. Kanske tjänar en försäljare av en undermålig produkt pengar på att kunna fortsätta sälja den, om ingen anmäler.

En telefonförsäljare kanske skulle lära sig hur ångerrätten fungerar om Arn gav dem svart på vitt vad som gäller. Det är därför inte bara den enskilde drabbade som kan skyddas av Arns verksamhet utan också en större mängd personer som kan slippa drabbas efter en anmälan. Det är helt enkelt bra om fler anmäler när de drabbas av felaktig rådgivning eller dåliga produkter eller helt enkelt blir lurade. Man kan se det som en extra kontrollstation ordnad av medborgare.

Fru talman! Det ärende vi hanterar här i dag handlar om att det har skett en ökning av anmälningarna till Arn efter att det blivit enklare att anmäla genom en digital lösning. I dag är det gratis, men förslaget innebär att man nu vill införa en avgift, bland annat för att kunna hålla nere antalet anmälningar. Miljöpartiet tror inte att det är rätt väg att gå, inte minst därför att det troligen redan i dag finns många som inte anmäler, bara för att slippa krångel.

Vi anser också att förslaget innebär en försämring av konsumentskyddet, ifall en avgift införs, och att det finns risk att fler slutar att anmäla. Detta gäller kanske speciellt ekonomiskt utsatta konsumenter eller konsu-

menter med lågt förtroende för myndigheter, grupper som kanske har absolut störst behov av hjälp i dag.

Som vi har pratat om tidigare är ett problem som särskilt lyfts upp att många inte följer upp sin digitala anmälan med den dokumentation som efterfrågats. Där instämmer vi i att en lösning skulle kunna vara att det inte går att slutföra en anmälan innan all information är inskickad. På så sätt kan man minska arbetsbördan och samtidigt se till att anmälningarna går att hantera rätt redan från början.

Fru talman! Vi tycker att det är viktigt att alla som inte själva lyckas lösa en tvist med en näringsidkare enkelt får rätt hjälp. Vi anser därför att processen även fortsatt ska vara avgiftsfri.

Anf. 124 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som Miljöpartiet sa, men jag har en fundering. Att vi har ett sådant inflöde av ärenden till Allmänna reklamationsnämnden betyder att det går så långt i hanteringen av ärenden att en del av dem blir så gamla att man inte kan göra något åt dem över huvud taget när beslutet kommer. Åtgärden, med den avgift som vi nu inför, betyder att ärendena kan hanteras i snabbare takt så att de inte blir så gamla att de går ur tiden.

Tycker inte Miljöpartiet att det ändå är en ganska bra idé att se till att ärenden där man har en komplett ärendehantering och har gjort sitt case bra ska kunna avgöras i god tid, så att människor får tillbaka sina pengar, får en ny produkt eller vad det nu kan vara som Arn bestämmer? Jag tycker att en central grej i detta är att människor gör rätt och fixar alla handlingar men att ärendena blir för gamla på grund av att Arn har för mycket att göra. Det blir också konstigt. Och det är inte konsumentvänligt.

Anf. 125 KATARINA LUHR (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Larry Söder lyfter upp en viktig aspekt. Men vi har föreslagit en annan typ av tröskel: att man måste skicka in rätt information från början.

Med en avgift kan jag tänka mig att ganska många backar. Om man köper en produkt, till exempel en steamer till sina kläder, för 699 kronor som slutar fungera efter att man har använt den tre gånger ska man alltså betala 150 kronor för att möjligen få rätt. Men man kan också gå och köpa något ännu billigare någon annanstans.

Jag tror att det kommer att vara en tröskel när man vill anmäla. Det kan innebära att produkterna kan fortsätta säljas ganska länge, eftersom ingen säger ifrån. Det är ett problem.

När det gäller avgiften har man faktiskt testat att införa en avgift tidigare. Då såg man att administrationen för avgiften var ganska betungande och kostade mer än det gav. Det tycker jag också att man ska ta i beaktande.

Anf. 126 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Tiden jobbar för oss ibland. I dag finns det alltså andra sätt att ta ut en avgift som gör att administrationen inte behöver bli så betungande. Allmänna reklamationsnämnden har själva arbetat ganska länge med att kunna införa en avgift och är nog ganska bra förberedda. De är också positiva till att införa en avgift.

Prot. 2023/24:63

31 januari

-----

*Avgift vid prövning av
en tvist hos Allmänna
reklamationsnämnden*

Även om man gör ett system med vissa kriterier för en anmälan ligger problematiken oftast inte där utan i kompletteringen av ärendena. När Arn upptäcker att något behöver kompletteras i ett ärende struntar vi som anmälare eller medborgare i att hantera det över huvud taget. Det betyder att anmälan inte blir fullständig och att man inte kan göra något åt den.

Jag tror inte att ett digitalt system kommer att lösa det, utan det är handpåläggning av personalen som gör att ärenden blir fullständiga och kan avgöras. Därför tror jag på en anmälan där man får fundera en gång till på om det verkligen känns viktigt. Om man betalar 150 kronor tror jag också att man kan ställa högre krav på att det är effektivt, det vill säga att ärendet avgörs i tid.

Vi får rapporter om att Arn har så pass många ärenden att de avgörs alldeles för sent för att jag som medborgare ska kunna få en ny produkt, få tillbaka pengar eller vad det nu kan vara. Företaget har kanske till och med gått i konkurs under tiden.

Jag tycker att man lägger för mycket kraft och engagemang på att digitaliseringen ska lösa det. Det är ändå handpåläggning av personal vi pratar om. Personal kostar pengar, och därför behövs en avgift.

Anf. 127 KATARINA LUHR (MP) replik:

Herr talman! Vi har en annan lösning på den problematik som Larry Söder lyfter upp. Ett problem inom konsumentpolitiken som vi diskuterar även i andra ärenden är dock att om något kostar lite för lite krävs det ganska mycket för att man ska gå vidare med ett fall. Det gör att de som säljer billiga produkter som kanske inte är bra eller funktionella har ganska stor chans att fortsätta sälja dem. Få protesterar när en billig produkt kanske går sönder eller inte uppfyller kraven.

Att sätta in en avgift kommer bara att försvåra ytterligare för att få folk att anmäla så att man kan upptäcka problematiken. Vi tror helt enkelt att det är fel typ av tröskel.

Anf. 128 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag vill uppmuntra alla som inte har varit inne på Allmänna reklamationsnämndens hemsida att gå in där för att se hur den är uppbyggd, hur den fungerar och hur man går till väga när man ska göra en anmälan. Många myndigheters hemsidor kan vara komplexa och komplicerade att navigera i och förstå. Men det är en sann fröjd att gå in på Arns hemsida. Det är enkelt och pedagogiskt. Det förklaras på ett tydligt sätt vad man behöver göra.

Denna myndighet har lyckats bra med sin hemsida. Det är viktigt. När man ska anmäla ett ärende eller reklamera något beror det ju på att något har gått snett, på att köpet inte har blivit som man tänkt sig. Då är det mycket som snurrar i huvudet. Därför är de enkla instruktionerna på hemsidan och beskrivningen av hur det går till oerhört värdefulla.

Herr talman! Det är helt naturligt att Arn fått utmärkelsen Sveriges modernaste myndighet. Det är vackert att en av våra myndigheter får ett sådant omnämnande, att den är modern och följer med i tiden. Vi kan vara stolta över den. I en annan mätning fick Arn ett mycket gott betyg när det

gäller till exempel övergripande rykte och anseende, personligt intryck samt tillit och kvalitet i sina tjänster.

Det är intressant att ta del av vilka som sitter i själva nämnden i Allmänna reklamationsnämnden. Det är personer med titlar som hovrättsråd, justitieråd, chefsjurist, chefsrådmann, hovrättslagman och professor. Det är mycket kompetenta människor som hjälper och vägleder våra konsumenter och medborgare rätt vid en tvist.

Att antalet anmälningar till Arn ökade med ungefär 24 procent det senaste året gör att vi måste se över hur det fungerar. Det ska vara lätt att göra rätt hos Arn. Den här myndigheten, Sveriges modernaste myndighet, har fått goda omdömen och vitsord, gör allt de kan, är duktiga på att effektivisera och är ett föredöme. Ändå finns det ett problem.

Lösningen kan vara en låg avgift. Pengarna kan vara ett mindre tillskott. Men det är kanske inte huvudpoängen när det gäller att få Arn att fungera ännu bättre. Det handlar i stället om hur vi som medborgare kan förbättra hur vi använder oss av Arn och hur vi anstränger oss, alltså en motprestation.

Den mindre avgiften som en förutsättning för att handläggningen ska inledas skulle sannolikt innebära att en större del av dem som anmäler vid en tvist och betalar avgiften också följer upp med de kompletteringar som kan behövas. Trots att man på den fina hemsidan har fyllt i, klickat i, skickat in och gjort det man ska behöver man ibland komplettera. Det är tydligt vad som behöver göras, men man väljer ändå att inte göra det. Då kanske en avgift kan göra att man skärper till sig lite, herr talman. Det gör det lättare att göra rätt, och man får en push för att få det att fungera bättre.

Det är självklart också viktigt att det finns kommunal konsumentvägledning, vilket vi har varit inne på, som kan stötta upp vid en ansökan.

En sådan här kompetent, modern och bra myndighet ska vi hjälpa till att förbättra. Det här är en tydlig förbättringsåtgärd. Vid ärenden som gäller 500 kronor och uppåt och vid spel och annat från 1 000 kronor och uppåt ska man kunna göra en anmälan hos Arn.

Vi kommer givetvis att följa utvecklingen när det gäller denna avgift.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Associationsrätt

Prot. 2023/24:63
31 januari

-----
*Avgift vid prövning av
en tvist hos Allmänna
reklamationsnämnden*

Associationsrätt

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU14
Associationsrätt
föredrogs.

Anf. 129 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater står bakom ett helt enigt utskottsförslag om att avslå samtliga motioner på associationsrättens område, i huvudsak med hänvisning till redan pågående beredning av reformförslag i Regeringskansliet.

I allt väsentligt är det alltjämt den tidigare S-ledda regeringens arbete på området som tas vidare av regeringen Kristersson.

Här kan nämnas digitala bolags- och föreningsstämmor och näringsförbud till följd av förbud mot att bedriva näringsverksamhet som har meddelats i en annan stat. Nu föreligger också en lagrådsremiss gällande avskaffat krav på bevarande av räkenskapsinformation i original. Det är ett välkommet förslag om modernisering av redovisningsreglerna.

Vi socialdemokrater kommer givetvis även i fortsättningen att konstruktivt och kritiskt granska förslag när de väl kommer på riksdagens bord och kan mycket väl återkomma med egna initiativ under mandatperioden. Men det är naturligtvis i grunden bra för Sverige att det råder bred enighet här i riksdagen om att associationsrättsliga frågor om bolagsformer, bolagsstyrning, bokföringsregler med mera bör utredas och beredas noga innan beslut om ny lagstiftning fattas.

Dessutom uppfattar jag att det råder stor samsyn om att associationsrätten måste utformas med ett flertal legitima ändamål i sikte. Det gäller företagandets behov av rimligt smidig administration, statens intresse av ordning och reda i bland annat skatteuppbörden, allmänhetens möjligheter att bevaka sina intressen som anställda, kunder eller leverantörer till exempelvis aktiebolag och intresset av skydd mot överutnyttjande av associationsformer såsom aktiebolag för kriminell verksamhet. Associationsrätten är ett område för sans och balans, som de allra flesta politikområden.

Herr talman! Jag hoppas att civilutskottets viktiga arbete med associationsrätten även framöver präglas av det allvar som frågor om företagandets och civilsamhällets villkor, skattesystemets funktionssätt och kampen mot ekonomisk brottslighet förtjänar.

Anf. 130 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! När man läser underlaget kan det kanske framstå som att det finns två ganska tydliga alternativ när det gäller aktiekapital. Det ena är ett högre aktiekapital på 50 000, och det andra ett lägre på 25 000. Det är dock inte riktigt så.

Sverigedemokraterna anser att det borde finnas ett annat system för lägsta tillåtna aktiekapital. Vi förespråkar ett system där man kan starta ett bolag med ett relativt lågt aktiekapital, liknande det som finns i dag med en ingångssumma som är överkomlig, men där man sedan successivt ökar aktiekapitalet.

Vi vill ha så lite hinder som möjligt just när man startar bolaget, eftersom aktiebolag på så många sätt är den bästa företagsformen – särskilt om bolaget därefter expanderar. Det skulle kunna vara ett system med en nivå för startkapital som är hanterbar även för mindre kapitalstarka individer och en högre nivå för aktiekapitalet när bolaget sedan kommit igång. Sådana system förekommer i många andra länder och borde kunna tjäna som inspiration även för Sverige. De borde kunna visa vägen för ett nytt svenskt system. I det danska systemet finns begränsningar av bolags möjligheter att besluta om utdelning till dess att de är fullvärdiga aktiebolag med ett högre aktiekapital.

Vi anser att Sverige ska hämta inspiration från Danmark och ta fram mer ändamålsenliga regler för aktiebolag. Det är också viktigt att begreppet aktiebolag inte blir alltför urvattnat genom att värdet på bolaget blir för lågt. Det bör finnas ett egenvärde i aktiebolaget, men samtidigt ska möjligheten att starta ett nytt bolag vara realistisk och nåbar även för individer som inte är kapitalstarka.

Kriminalitet ska givetvis motverkas, men att kriminaliteten är starkt kopplad till aktiekapitalet och drastiskt skulle minska bara för att aktiekapitalet blir lite högre är väldigt naivt att tro. Kriminella företag är alltför lukrativa för att begränsas av ett aktiekapital på till exempel 50 000 kronor, och dessutom skulle de kriminella fortfarande ha rådighet över dessa 50 000 kronor.

Det finns också möjligheter att starta bolag i andra länder med mycket lägre summor än 50 000 om man behöver ett företag. Det går även att använda enskilda firmor som registreras på till exempel samordningsnummer för personer som kanske inte ens finns i landet eller att registrera företaget på någon som får agera målvakt. Oavsett vilket är det kostnadsfritt.

Kriminella organisationer köper ofta bolag som har funnits i många år, som har startats långt innan aktiekapitalet sänktes och som de betalar mycket mer för än aktiekapitalets värde. De behöver ju en trovärdighet hos bolaget som gör att det åtminstone på ytan ser seriöst ut.

Totalt sett är alltså aktiekapitalet inte alls ensamt avgörande för huruvida ett bolag används i kriminella sammanhang eller ej. Andra åtgärder behövs för att stoppa de kriminella nätverken och klanerna som har vuxit fram under den socialdemokratiska regeringens styre.

Utredningen *Bolaget som brottsverktyg* bereds just nu i Regeringskansliet. Vi kommer från majoritetens sida att inom kort återkomma med förslag som på riktigt gör skillnad på området och begränsar möjligheten att använda bolag på ett kriminellt sätt.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att för oss sverigedemokrater är inte summan 25 000 kronor helig på något sätt. Vi ser gärna över vad som utgör ett optimalt startkapital, gärna i samband med att vi ser över hur ett system där aktiekapitalet höjs efter en tid kan fungera.

Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 131 JENNIE WERNÄNG (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det ska vara enkelt att driva företag i Sverige. Moderaterna vill ta bort onödig byråkrati och regelkrångel för landets företagare, och det gör vi nu steg för steg.

På bordet ligger en lagändring gällande digitala kvitton. Bevarandekravet har inneburit omfattande administration och kostnader. Att ta bort kravet på fysiska papper och ersätta dem med digitala lösningar kommer att minska kostnaderna med närmare 4 miljarder kronor för Sveriges företagare. Ändringen föreslås börja gälla redan den 1 juli i år.

Beslut har också tagits som gör det möjligt för bland annat aktiebolag och ekonomiska föreningar att hålla digitala stämmor. Detta gäller från och med i år.

Villkoren för att starta eller expandera behöver vara goda för att fler ska våga starta företag, men i takt med att vi vill förenkla ser också de kriminella möjligheten att starta bolag för att tvätta kriminell verksamhet och pengar. Utöver det är företagare många gånger måltavlor för gängens systemhotande angrepp. Så mycket som var femte företagare drabbas av sådan kriminalitet och överväger därefter att lägga ned sin verksamhet, enligt Företagarnas rapport *Brott mot företagare* 2021.

Herr talman! I ämnet associationsrätt, som vi debatterar i dag, är det glädjande nog mycket som vi i politiken är överens om. Det är långsiktigt bra för företagen och bra för Sverige. Därför vill jag också nämna ämnet aktiekapital, som förekommer i våra debatter.

Moderaterna ser allvarligt på att aktiebolag i större utsträckning används i brottslig verksamhet. Det ligger just nu en utredning på regeringens bord om bolag som brottsverktyg. Utredningen har föreslagit olika alternativ för att komma till rätta med detta, däribland att Bolagsverkets kontrollerande roll ska stärkas och att en ny straffbestämmelse om företagskapning eventuellt införs.

Utredaren har inte fått i uppdrag att se över vilken summa som ska gälla för aktiekapitalet, men vi ser att man måste väga olika intressen mot varandra. Aktiekapitalregeln för privata aktiebolag ändrades så sent som 2020 för att stimulera nyföretagande i aktiebolagsform. Att höja summan skulle försvåra små- och nyföretagande för den som vill bedriva näringsverksamhet i just denna form.

Herr talman! Vi moderater ska stå på företagarnas sida. Olika intressen måste hela tiden ställas mot varandra – dels att skydda företag mot brottslighet, dels att skapa möjlighet att starta nya företag. Byråkrati och regelkrångel ska minska i vårt byråkratiska Sverige, men det ska givetvis kombineras med en stor rättssäkerhet. Med en gemensam politisk vilja tror jag att vi kommer att lyckas med detta tillsammans.

Avslutningsvis vill jag nämna att det alltid ska finnas en frihet att avtala affärer och transaktioner i näringslivet. Det är en fundamental och nödvändig förutsättning för en väl fungerande marknadsekonomi. Varför säger jag då detta? Jo, det tas ständigt beslut på olika nivåer inom EU som kan påverka vardagen för våra företag. Vi i Moderaterna håller och kommer fortsättningsvis att hålla ögonen på dessa förslag för att fortsätta försvara företag och företagande i Sverige. Men det är som sagt en avancerad värld där inte bara tekniken går framåt utan också sätten som den brottsliga verksamheten bedrivs på. Men med det i beaktande står vi för att det ska vara lätt att göra rätt i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Kollektivtrafikfrågor

§ 10 Kollektivtrafikfrågor

Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU5
Kollektivtrafikfrågor
föredrogs.

Anf. 132 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Herr talman! Vi ska nu debattera betänkande TU5 om kollektivtrafik. I betänkandet behandlas bland annat ett femtiotal motioner från höstens allmänna motionstid. Dessa enskilda förslag har klumpats ihop i kategorier som trygg, jämställd och gränsöverskridande kollektivtrafik, kollektivtrafik på vatten, biljettsystem, färdtjänst och vissa övriga frågor.

För mig är detta en av de huvudsakliga anledningarna till att jag över huvud taget valde att engagera mig i politiken. Det allra första skälet fick jag när jag som matematiklärare stod där och inte fick köpa en klassuppsättning matematikböcker. Jag kände: Hur jädra svårt ska det vara? Efter det var steget ganska lätt att ta; det fanns ju hur mycket som helst att jobba med, och tågen – en fungerande kollektivtrafik – var nästa fråga.

Varför just denna fråga? Jo, den är så liten men ändå så enormt viktig i människors vardag. Det är en sådan där fråga som avgör om dagen blir bra eller inte, lite som gott eller mindre gott kaffe för kaffedrickaren på morgonkvisten. Det handlar om en fungerande kollektivtrafik där samhällskontraktet håller ihop och där precis det jag önskar levereras: ett tåg, en buss eller en båt som kommer när det är meningen, går när det är meningen och tar mig till mitt mål precis enligt plan.

Herr talman! Kollektivtrafik ligger nära människor. Vi använder den på olika sätt, mer eller mindre, under livets alla faser. Ansvaret för den ligger ytterst hos kommuner och regioner. Utöver förväntan att den kollektiva trafiken tar mig dit jag vill när jag vill finns det en förväntan på en servicenivå som gör resan värd resan.

Resorna med Mälartåg i mitt hemlän Sörmland är ett fantastiskt exempel på just detta. Där finns variation bland sittplatserna, med alltifrån ensamsäten till fyrbord. Det finns plats för barnvagnen, rullstolen och det stora bagaget. Det finns gott om ladduttag precis vid stolen, vilket gör det smidigt att börja jobba direkt.

För några dagar sedan fick jag ett samtal med Annette, en av tågets medarbetare som jag flera gånger tidigare har berömt eftersom hon är en del i just en sådan reseupplevelse där det känns som att man möts av ett: ”Åh, äntligen har du klivit på! Nu ska vi se till att göra din resa till jobbet eller hem igen till precis det du önskar.” Annette utgår från Hallsberg och är en riktig stjärna på service och bemötande – och visst lyser det igenom att hon tidigare har jobbat som flygvärdinna.

Vad vill jag då säga med detta? Jo, med fler utbildningstillfällen som säkerställer att kompetensen finns tillgänglig och undanröjer hindret att trafik ställs in på grund av brist på personal och med fler som Annette, som med fingertoppskänsla och trygghet tar sin del av samhällsuppdraget till nya höjder, kan resan ge möjligheter som resan med bil aldrig någonsin kommer att kunna konkurrera med. Det handlar om att service och trygghet tillsammans med tillförlitlighet och punktlighet skapa det attraktiva resandet, som genom att leverera också kan konkurrera.

Herr talman! I förra veckan var jag på flera gymnasiebesök i sörländska skolor. Både på Nyköpings enskilda gymnasium och på Europa-skolan i Strängnäs träffade jag elever som pratade om ungas förutsättningar.

De pratade om friheten att kunna ta sig dit de vill och att de tack vare kollektivtrafiken hade haft möjlighet att välja just sin fina skola trots att de egentligen inte bodde i närheten eller ens i kommunen. Joanna, som bor på landet, kan ta sin A-traktor till pendlarparkeringen för att sedan smidigt åka kollektivt den stora delen av resan. Eleverna pratade också om hur den gemensamma upplevelsen av resan påverkas av att det är rent och snyggt. Ett jämställt resande är helt självklart för dessa unga, och både tjejer och

killar lyfter fram att tryggheten är en viktig faktor när de reser hem ensamma en sen kväll efter träningen.

Det här visar tydligt att kommuner och regioner med en väl fungerande och tillförlitlig kollektivtrafik skapar förutsättningar för arbetsmarknadsregioner långt större än tidigare, oavsett om det handlar om unga människor som breddar sitt utbud i valet av skola eller om det handlar om vuxna som får ett stort utbud av arbetstillfällen. Samarbeten över kommun-, region- och länsgränser öppnar möjligheter och skapar utveckling.

Herr talman! För mig som moderat är en väl fungerande kollektivtrafik viktigare än höghastighetståg. Att ha spår som håller, underhålls, utvecklas och har förutsättningar att klara svenska väderförhållanden skapar förutsättningar för klimatsmarta val i vardagen – varje dag. Med fler stationer i stället för färre, om tåget skulle ha susat förbi i en svindlande hastighet, skapar vi stationstillfällen och orters utveckling på ett klimatsmart sätt långt mer effektivt för många fler.

Kommuner och regioner i samverkan i Mälardalen ligger i framkant med det gemensamma biljettsystemet Movingo, där resan görs just så flytande och flexibel som den bör vara för att vara det attraktiva alternativet. Allt finns smidigt i appen, från A till B. Det är lätt att boka och lätt att resa över länsgränserna. För att göra kollektivtrafiken mer effektiv och tillgänglig behövs nya lösningar. Digitalisering, delningstjänster och kombinerad mobilitet kan vara det avgörande verktyget i arbetet med att minska behovet av personbilstransporter.

Framför allt är det i mindre tätbefolkade delar av landet som det finns ett behov av innovativa lösningar som hjälper och underlättar i en utökad kollektivtrafik där tomma bussar är förödande men där någonting så enkelt som anropsstyrd trafik kan bidra till utbud där behovet finns.

Ett exempel är Alice och Ebbas skolbuss: Töserna följer lätt bussens färd i realtid, från starten till just deras hållplats, direkt i mobilen – allt hemifrån vårt köksbord på morgonkvisten, medan de dricker varm choklad och planerar dagen. Det är ett säkert resande, med tydlig förväntan och tydlig information. Med mer pengar till underhåll av vägen kommer bussens nu något skumpiga färd också att bli bra mycket mer trivsamt. Resan kommer att gå något snabbare och bussen vara ett attraktivt färdmedel.

Herr talman! När tåget går som tåget – ett uttryck vi måste återerövra – kan det klimatsmarta resandets andel av våra gemensamt genomförda resor öka. Med robusthet i systemet och garanterade tåglägen för studie- och arbetspendling regionalt kan detta vara en del i omställningen för att nå klimatmålen.

Kollektivtrafiken är till för alla. Barnvagnen ska åka med på bussen eller tåget och rullstolen likaså. I andra fall är färdtjänst en avgörande faktor för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i samhället och leva ett aktivt och självständigt liv. Vi framhåller därför att färdtjänsten är en demokratifråga som berör både rättigheter och levnadsvillkor. Alla som har rätt till färdtjänst ska också få det. Det är en frihetsfråga.

Avslutningsvis vill jag nämna något om vikten av kollektivtrafik i hela landet. Gotland har en särskild situation som inte återfinns någon annanstans. Ingen annan får sin motorväg avstängd under en stor del av dagen på samma sätt som när gotlänningarnas väg till fastlandet, och vår väg till

dem, stängs av. Därför blir det än viktigare att lösa situationen så att antalet avgångar på attraktiva tider säkerställs och så att priset dessutom är rimligt. Såväl gods som invånare och turister ska kunna resa på ett snabbt, smidigt, klimatsmart och kostnadseffektivt sätt. Hurlösa priser och märkliga avgångstider riskerar att allvarligt skada den regionala utvecklingen.

Här följer vi ytterst noga utvecklingen så att Trafikverket ger oss och gotlänningarna prisvärda och konkurrenskraftiga resor med god turtäthet. Såväl palsternackan som arbetspendlaren, farmor och semesterfiraren ska kunna resa till och från ön.

Med det sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 133 TALMANNEN:

Jag påminner om att det inte är tillåtet att använda svordomar i kammaren.

Anf. 134 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Ann-Sofie Lifvenhage, för en väldigt fin beskrivning av kollektivtrafik. Jag tänker att vi alla säkert instämmer i hur vi vill att det ska fungera oavsett om det handlar om storstaden eller landsbygden.

Jag lyssnade länge efter hela-landet-perspektivet. Det kom också kopplat till de delar som man ser behövs för att vi ska vara innovativa och att det ska vara möjligt att leva och bo i hela landet. Likaväl rullstolen som barnvagnen och allt det som Ann-Sofie Lifvenhage nämnde ska vara möjliga att frakta med landsbygdens olika kollektivtrafiklösningar.

Jag skulle vilja ställa några frågor. Anne-Sofie Lifvenhage nämnde i inledningen vilka rubriker som det landat under. Jag vet att ledamoten är engagerad i möjligheten till det gränsöverskridande inte bara över länsgränsen utan också över till exempel landsgränserna i Norden.

Jag läser i betänkandet att i november 2022 i Fredrikstad i Norge enades de nordiska ministrarna om att överväga en gemensam nordisk strategi för långsiktig utveckling av gränsöverskridande relationer med utgångspunkt i de enskilda ländernas strategiska transportplaner. Det sades 2022. I Sveriges inriktning till 2024, när man leder arbetet, står det igen exakt samma ordalydelse om att man ska överväga en gemensam nordisk strategi.

Jag vill passa på att fråga Ann-Sofie Lifvenhage, som ändå tillhör statsministerns parti: När kommer förslagen? Kommer man att överväga och sedan låta det vara? På vilket sätt kommer man från regeringens sida att lyfta fram och i än högre grad möjliggöra de gränsöverskridande relationerna men också transportererna av olika slag?

Anf. 135 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för en viktig fråga!

Jag tror på samverkan och samarbeten. Det har vi sett på flera ställen i Norden. Exempelvis var vi från den moderata delen av trafikutskottet på studiebesök i Öresundsregionen. Där ser vi att vi till och med har ett gemensamt bolag mellan Danmark och Sverige för att på ett effektivt sätt kunna se till att vi har arbetspendling och gods som smidigt och sömfritt tar sig över gränserna.

Jag ser inga hinder mot att vi skulle kunna ha liknande lösningar på andra ställen i landet. Det gäller oavsett om det handlar om trafik mot Finland eller mot Norge.

Anf. 136 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten Lifvenhage, för svaret!

Jag vill vara ännu mer konkret. När kommer den här möjligheten? Regeringen har sagt i sitt program att man ska överväga en gemensam strategi. Ledamoten ser inga hinder för att det ska kunna ske. Exemplet blir den väldigt persontäta region som Öresundsregionen ändå är.

Vi har till exempel en väldigt lång gräns mot Norge. På vilket sätt avser ledamoten att driva att det ändå blir verklighet? Det är en skillnad mellan att säga att man inte ser några hinder och att driva en politik som ger förutsättningar också i våra glesare bygder för en kollektivtrafik som fungerar över landsgränsen.

Jag är väldigt angelägen att ledamoten fördjupar det och kan berätta för oss andra när ledamoten tror att det kan bli verklighet också från den nationella nivån.

Jag är också lite undrande över den andra jätteviktiga del som ledamoten nämnde, nämligen Gotlandstrafiken. Vi har många färjor runt vårt lands gränser där vattenvägen är den väg man har till fastlandet.

Ledamoten nämner att det är Trafikverket som ska se till att vi får bra avgångar och bra priser. Men då vill det också till att regeringen tillskjuter medel så att det går att göra på det sättet.

Jag skulle vilja höra ännu lite mer om det. De medel som man har skjutit till från regeringspartiernas sida räcker inte alls för att kunna ta sig an utmaningen att både ha en utökad trafik och inte ha hutlösa priser. Jag vill gärna vilja ha ett förtydligande också där.

Anf. 137 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik:

Herr talman! Tack återigen till ledamoten för att vi ytterligare sätter fingret på viktiga frågor!

Jag ser inga hinder för ytterligare samverkan och samarbete över kommungränser, regiongränser och landsgränser. Jag tror på samverkan. Det är när vi jobbar tillsammans och har nära samarbeten som vi kan utveckla och hitta lösningar för framtiden. Jag upprepar att jag inte ser några hinder för att ha en samverkan och ett samarbete över våra nordiska gränser.

Ledamotens andra fråga gällde Gotlandstrafiken. Det är en oerhört viktig fråga för oss i regeringsställning. Det ska vara lika smidigt att ta sig över hela landet. Vissa regioner har det knepigare därför att man inte har en landförbindelse som är permanent, som Gotland.

Vi kommer även fortsättningsvis aktivt att följa det arbete som görs. Det är för att vi ska kunna ha gods. Vi har lärt oss att palsternackorna i princip enbart växer på Gotland och behöver komma till fastlandet. Men det gäller lika mycket att farmor ska kunna göra ett besök hos barnbarnen utan att det ska vara jättedyrt.

Det här är en viktig fråga. Vi kommer att följa den på samma sätt som vi har gjort hittills. Vi har tillfört medel för att kunna ha priser som möter den tyvärr höjda kostnaden för drivmedel. Det har varit en engångsgrej.

Men vi kommer varje gång att följa upp det beroende på hur utvecklingen ser ut. Det följer vi nogsam. Det är oerhört viktigt med en smidig förbindelse mellan Gotland och fastlandet åt bägge håll.

Prot. 2023/24:63
31 januari

Kollektivtrafikfrågor

Anf. 138 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! Alla våra trafikslag är också en del i det som är kollektivtrafiken. Det beror på var vi bor i landet om vi är beroende av flyget som en del av kollektivtrafiken eller av färjorna, tågen och bilarna. Oavsett var vi bor ska vi ha en möjlighet att också kunna resa kollektivt.

Nu finns inte den möjligheten i dag. Det är väldigt många människor som ställs i princip utan kollektivtrafik. Här skulle jag önska att regeringspartierna var lite tydligare med på vilket sätt man avser att vara innovativ. Man nämner anropsstyrd trafik. Det är ingen nyhet. Det har funnits ganska länge. Vi eftersträvar allihop ytterligare innovativa delar. Vi vet att det bedrivs forskning på olika sätt. Det vore väl viktigt att också ta den delen till sig.

Herr talman! Jag vill uppehålla mig vid tre olika delar när det gäller kollektivtrafiken. Det handlar om en stärkt kollektivtrafik, om en jämställd och jämlik kollektivtrafik och också om en gränsöverskridande kollektivtrafik. Jag vill tala om det jag hade förmånen att diskutera ytterligare i replikskiftet med ledamoten Lifvenhage om möjligheten till det gränsöverskridande.

Det blev oerhört tydligt när pandemin slog till att våra öppna gränser stängdes oerhört snabbt. Det drabbade kompetensförsörjningen i gränsbygder på ett mycket starkt sätt. Här är jag väldigt angelägen om att också regeringen tar det på största allvar på vilket sätt man driver de frågorna i det nordiska samarbetet.

Jag vet att flera ledamöter som finns i utskottet är väldigt engagerade i de nordiska frågorna och skulle vilja se ett ministerråd kopplat till detta. Men oavsett om det finns ett ministerråd eller inte är det otroligt viktigt att vi löser de gränsöverskridande frågorna. Det är relativt lätt att göra det i befolkningstäta delar, men det är betydligt svårare att göra det i andra delar, inte minst längs hela den gräns som går mellan Norge och Sverige.

Jag är glad att utskottets majoritetstext lyfter fram en del av det som Centerpartiet har lyft i sina motioner, nämligen att möjliggöra nya kollektiva transportlösningar. Jag skulle jättegärna vilja höra mer från regeringspartierna, både samarbetspartiet Sverigedemokraterna och Liberalerna och Kristdemokraterna, vad det är man ser från deras sida. Vad är nya kollektiva transportlösningar? Vi kan ju inte kalla anropsstyrd trafik en ny lösning, utan det måste finnas något ytterligare man har span på. Jag ser fram emot att få diskutera detta mer.

När det gäller jämställd och jämlik kollektivtrafik finns det ganska mycket att göra på området. Vi ser nu till exempel att kvinnors arbetsmarknadsregioner är betydligt mindre än vad många mäns arbetsmarknadsregioner är. Där kan man se att tidsfaktorn är en viktig del, men det gäller också tillgången till kollektivtrafik.

Regeringspartierna har i sin retorik lyft fram vikten av just arbetskrafts-pendling. När man stoppade de nya stambanorna var det detta man förde fram i stället. Det är viktigt att vi ska kunna arbetspendla, och jag tänker att det då är viktigt att detta fungerar i alla delar av Sverige.

Jag är nyfiken och skulle gärna vilja höra om ytterligare delar. När kommer förslag för en mer jämställd kollektivtrafik från regeringspartiernas sida? Än så länge har det ju varit relativt tyst när det gäller kollektivtrafiken. Regeringen hänvisar till att det är ett ansvar för kommuner och regioner. Men om vi ska komma någonvart kan det också behövas nationella regelverk som ändras. Jag är därför nyfiken på vad som ligger på regeringens bord.

Vi har ännu inte lyssnat på infrastrukturministerns parti, så jag hoppas att vi får höra om en del av de innovativa lösningar som nu förhoppningsvis förbereds på Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Bara inledningen på departementets namn för tankarna till att det här borde finnas goda lösningar, inte minst för landsbygdens möjligheter. Vi har ju hittills hört mest om storstadens möjligheter och lösningar för kollektivtrafik där.

När det handlar om en stärkt kollektivtrafik blir innovationerna oerhört viktiga. Det förvånar mig att man inte lyfter fram de satsningar som görs på både Stockholms universitet och Lunds universitet med flera på den kollektivtrafikforskning som finns. Jag är lite nyfiken på hur regeringspartierna ser på dessa delar av politikutvecklingen och att ta in de forskningsbaserade kunskaper som lyfts fram.

Herr talman! Jag nämnde väg, järnväg, färjor och flyg i min inledning. Jag har inte uppehållit mig vid alla dessa delar, men jag vill framhålla de färjor som finns längs våra kuster. Det handlar ibland om ganska korta sträckor, men det är likafullt oerhört angeläget. Det handlar om människor som till exempel bor i Karlskrona skärgård, där det finns en problematik kopplad till en betydligt sämre turtäthet, vilket många av oss i utskottet har blivit varse. Det gör att de här landsbygdsområdena inte blir beboeliga för familjer med barn och ungdomar. Vi har alla hört om Aspöfärjan och möjligheterna att idrotta i land – om jag kan kalla det så – och sedan ta sig hem under rimliga tider.

Jag hoppas att det finns en tanke hos regeringspartierna att se över landsbygdsperspektivet och på vilket sätt landsbygden är tillgänglig för barnfamiljer när det gäller att kunna använda sig av kollektivtrafiken i form av färja.

Herr talman! Centerpartiet står givetvis bakom alla sina reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservation 3.

Anf. 139 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Tack, Ulrika Heie, för möjligheten och nöjet att komma upp i talarstolen!

Ulrika Heie pratade om stängda gränser under pandemin. Om jag inte minns fel var Ulrika Heie en del av regeringen under den tiden och var med och stängde gränserna. Att gränserna stängdes fick konsekvenser av oerhört stora proportioner för dem som utestängdes, till exempel nere i Ystad. Det var väldigt många danskar som inte kunde komma från Danmark hem till Bornholm eller från Bornholm till Danmark.

Vi har haft uppe frågan om denna problematik, och även den som gällde den norska sidan. Vi måste ha bra dialoger med våra grannländer och hitta innovativa lösningar när vi tvingas att stänga gränserna för att skydda vårt land. Jag har stor förståelse för att man vidtog explicita åtgärder under pandemin när man greps av panik och inte visste vad pandemin

skulle kunna ställa till med i samhället. Vi har alltså förståelse för att det fattades snabba beslut, men nu kan vi göra om och göra rätt.

Ulrika Heie pratade också om innovativ kollektivtrafik. Ulrika Heie och Centerpartiet har varit en del av den socialdemokratiska regeringen. Jag skulle gärna vilja höra från Ulrika Heie vilken innovativ kollektivtrafik Centerpartiet och den förra regeringen bidrog med under de år Centerpartiet var med.

Anf. 140 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Jimmy Ståhl, för frågorna! Jag ska gärna svara på dem.

Vid två tillfällen säger ledamoten att Centerpartiet var med i den socialdemokratiska regeringen. Det var vi inte. Det fanns ett januariavtal, vilket gjorde att vi var överens om ett antal frågor som vi skulle driva. Det förvånar mig att man sprider en så felaktig beskrivning.

Däremot drev vi olika frågor i januariavtalet som också hade med infrastruktur att göra. Ett tydligt exempel var att vi tyckte att det borde finnas ett nationellt biljettsystem över hela landet. Vi var också med när den utredning tillsattes som presenterade sitt förslag för flera år sedan. Det var en viktig del i att kunna visa på just det som ledamoten Lifvenhage var inne på, nämligen att vi underlättar resandet över länsgränser och så vidare. Här har man kommit långt i Mälardalen, medan det i andra delar av Sverige är väldigt svårt att ta sig över länsgränsen om man bor i gränsbygder. Förhoppningsvis är det mer saker på gång, men detta är ändå ett exempel på hur vi inom januariavtalets ram drev frågor som var kopplade till infrastrukturen.

Andra delar som Centerpartiet har drivit hårt genom åren handlar om landsbygdens möjligheter till en god kollektivtrafik. Vi har också drivit på för ytterligare satsningar på förnybara drivmedel och så vidare.

Jag är inte riktigt säker, men jag tror att också Sverigedemokraterna står bakom majoritetstexten i betänkandet. Den första meningen lyder: Utskottet vill inledningsvis påminna om att transportsektorn i dag står för nästan en tredjedel av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Det är otroligt viktigt att vi också där har innovativa förslag för att sektorn inte ska vara en klimatbov i sammanhanget.

Anf. 141 JIMMY STÅHL (SD) replik:

Herr talman! Det nationella biljettsystem som Ulrika pratar om slutade i en utredning som kom fram till att man behöver utreda frågan ytterligare. Den slutade tyvärr i ingenting.

Vi sverigedemokrater är också mycket positiva till detta och driver frågan än i dag om att fortsätta utreda den, för vi behöver ett nationellt biljettsystem. Vi behöver göra det enkelt att resa i hela Sverige. Du ska kunna veta i Kiruna hur du köper biljetter i Göteborg eller Stockholm. I dag är det ett litet äventyr, och det är fruktansvärt.

Om man ser till innovativa lösningar är det inte busenkelt. Om det hade varit enkelt att skapa kollektivtrafik och göra alla nöjda hade det redan varit genomfört. Biljettsystemet är en del, men det handlar exempelvis också om att kunna ta sig till kollektivtrafiken genom att skapa pendelparkeringar. Man skulle i dessa pendelparkeringar, självklart närmare städer-

na, kunna skapa knutpunkter där man till exempel kan ha hyrcyklar, hyrbilar och olika typer av trafikslag i form av bussar, spårvagnar, tunnelbana och andra möjligheter att förflytta sig vidare. I dag är det nästan hopplöst att ens kunna åka med bil till en parkering för att få livet att gå ihop.

När det gäller förnybara drivmedel tycker vi också att det är positivt. Nackdelen är att detta med reduktionsplikten har drivit upp kostnaderna något enormt för alla transporter, inte minst för biljettpiserna i kollektivtrafiken.

Anf. 142 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Jimmy Ståhl, för de olika förslagen på kanske inte så innovativa men ändå nödvändiga lösningar för att skapa en större möjlighet för kollektivtrafikens utveckling.

Ledamoten sa att den utredning som tillsattes under den förra regeringen, på januariavtalets tid, inte ledde fram till någonting förutom att det fanns behov av en ny utredning. I nästa mening sa han att Sverigedemokraterna står bakom att det behövs en ny utredning. Då delar man väl den syn som den utredningen kom fram till, och då var det väl ändå någonting.

Det är ju inte ovanligt att man när man fördjupar sig i en fråga ser behov av ytterligare fördjupning för att kunna göra rätt saker framåt. Har ni då tillsatt en utredning, Jimmy Ståhl? Om man kom fram till behovet av en ny utredning under förra mandatperioden och Sverigedemokraterna nu ser ett behov av en ny utredning blir ju frågan: Har man tillsatt en sådan?

Ledamoten säger att det enkla då redan hade varit gjort. Att tillsätta en utredning är många gånger inte jättesvårt, men ibland är det svårt att komma överens om vilka utredningsdirektiv som ska gälla. Kanske är det detta som är det svåra den här gången, att komma överens inom Tidöpartierna om vilken typ av utredning man skulle behöva göra för att underlätta för trafiken i hela landet.

Det kan verka tyket att i sista repliken i ett replikskifte ställa en fråga, men jag är oerhört medveten om att ledamoten fortfarande har talartid i talarstolen. Vi har då chansen att fortsätta diskussionen. Jag är väldigt nyfiken på, eftersom man nu har så många idéer från Sverigedemokraternas sida, vad man i närtid avser att göra verklighet av.

(forts. § 12)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

SfU8 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen

Punkt 1 (Återkallelse av uppehållstillstånd)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

35 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 1: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Återkallelse av uppehållstillstånd vid koppling till terrorism)

1. utskottet

2. res. 2 (V, C, MP)

Votering:

247 för utskottet

56 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 20 V, 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

MJU6 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Punkt 3 (Nationell lista över hälsofarliga ämnen)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

35 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 5 (Statligt stöd för att rena dricksvatten från PFAS)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

288 för utskottet

15 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 63 SD, 60 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 4: 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 7 (Fördelning av vattenmyndigheternas arbetsuppgifter)

1. utskottet

2. res. 6 (SD, C)

Votering:

218 för utskottet

84 för res. 6

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 6: 62 SD, 21 C, 1 -

Avstod: 1 SD

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 9 (Krisberedskap och klimatförändringar)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

3. res. 9 (C)

Förberedande votering:

94 för res. 8

21 för res. 9

188 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

173 för utskottet

94 för res. 8

36 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 8: 94 S

Avstod: 21 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

SkU17 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU10 En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU12 Läkemedel och tandvård

Punkt 1 (Tillgänglighet till läkemedel)

1. utskottet
2. res. 2 (C, MP)

Votering:

203 för utskottet

36 för res. 2

64 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 20 V, 16 KD, 13 L

För res. 2: 21 C, 15 MP

Avstod: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 7 (Översyn av apoteksmarknaden)

1. utskottet
2. res. 10 (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

129 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 10: 94 S, 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 12 (Finansiering av tandvård)

1. utskottet
2. res. 16 (S, MP)

Votering:

194 för utskottet

109 för res. 16

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 20 V, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 16: 94 S, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 14 (Jämlik tandvård m.m.)

1. utskottet
2. res. 20 (V)

Votering:

174 för utskottet

20 för res. 20

109 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res. 20: 20 V

Avstod: 94 S, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU7 Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden

1. utskottet
2. res. (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

129 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 16 KD, 13 L, 1 -

För res.: 94 S, 20 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 4 V, 3 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

CU14 Associationsrätt

Kammaren biföll utskottets förslag.

Kollektivtrafikfrågor

§ 12 (forts. från § 10) **Kollektivtrafikfrågor** (forts. TU5)

Anf. 143 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Kollektivtrafiken är en av våra viktigaste samhällsfunktioner. Den är en förutsättning för att samhället ska vara tillgängligt för alla, oavsett var man bor i Sveriges avlånga land eller vilka möjligheter man har till egen transport. Genom att skapa möjligheter för människor att resa till och från arbete, utbildning, fritidsaktiviteter och service skapar kollektivtrafiken nytta för hela samhället.

De bekymmer som resenärer kan stöta på är inställda avgångar. Ibland är det på grund av väder, och det har en hel del av oss varit med om under vintern, men ibland saknas helt enkelt personal. Det råder stor brist på

bussförare, lokförare och mekaniker, och det är en fråga som är oerhört viktig att lösa.

I vårändringsbudgeten för 2023 satsade regeringen därför ytterligare 400 miljoner kronor för att förstärka regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning – komvux. Det motsvarar cirka 7 400 årsplatser i yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux under 2023. Dessutom tillfördes 70 miljoner kronor till yrkeshögskolan. Det finansierade 950 årsplatser i yrkeshögskolan under hösten 2023. Men det finns också behov av att öka insatserna för arbetsmarknadsåtgärder, bland annat matchningstjänster som kan förkorta arbetslöshetstiderna. Arbetsmarknadsutbildning för att motverka kompetensbristen och arbetspraktik för att förbättra jobbchanserna är ytterligare insatser som regeringen gör.

Herr talman! Arbetspendlingen är inte bara viktig för att göra samhället tillgängligt, utan den är också en nyckelfaktor i vår strävan att uppnå våra transportpolitiska mål. Genom att vidga arbetsmarknadsregionerna och minska klimatutsläppen är kollektivtrafiken en viktig del av vårt arbete mot ett hållbart samhälle.

Regeringens klimatpolitik är ambitiös och effektiv. Tillsammans med andra effektiva styrmedel kommer den att bidra till att nå klimatmålen och de svenska åtagandena i EU. Samtidigt är det helt centralt att hela Sverige kan vara med på omställningen. Graden av elektrifiering, energieffektivisering, andelen hållbara förnybara drivmedel och trafikarbetets utveckling är de faktorer som har störst betydelse för hur utsläppen ska kunna minska inom transportsektorn.

Transporterna och infrastrukturen lägger grunden till den gröna omställningen. De har en avgörande betydelse för både arbetspendling och godstrafik i hela landet. För att underlätta dessa viktiga funktioner måste investeringar göras på flera områden.

Herr talman! I Sverige har vi en väl fungerande modell för att organisera lokal och regional kollektivtrafik. Ansvaret är tydligt utpekat, och i varje län finns en regional kollektivtrafikmyndighet som ska tillgodose behoven av regional kollektivtrafik och se till att målen för kollektivtrafikförsörjningen uppfylls. Staten bidrar i första hand med finansiering av den infrastruktur som krävs för att bedriva trafik.

Pandemin var en stor påfrestning för kollektivtrafiken. Samtidigt som resandet minskade på grund av restriktionerna var det nödvändigt att upprätthålla utbudet av kollektivtrafik för att minska trängseln och smittspridningen. Riksdagen fattade beslut om stöd på 7 miljarder kronor över tre års tid till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna. Det var en helt nödvändig satsning för att kompensera för de minskade biljettintäkterna under pandemin.

Även om pandemin har varit en stor utmaning för kollektivtrafiken kan vi skönja en ljusare framtid för sektorn. Det finns en ökad medvetenhet om vikten av kollektivtrafik eftersom den är smidig och effektiv. En önskan att återgå till ett mer normalt liv efter pandemin gör att fler har börjat resa kollektivt igen.

Herr talman! Trygghet i kollektivtrafiken är en oerhört viktig fråga. Människor ska känna sig trygga när de väntar på bussen eller går till och från stationen på kvällarna. Det är inte hederliga medborgare som ska känna rädsla för att vistas ute i det offentliga rummet, utan det är de kriminella.

Den ökade hotbilden påverkar många delar av samhället. Inom transportområdet ska resenärer känna sig trygga när de reser kollektivt, vare sig det är med buss, tåg, spårväg eller tunnelbana, om det är under resan eller när de vistas på järnvägsstationen eller i terminalen. Det är en självklarhet.

Trygghet och säkerhet i järnvägs- och kollektivtrafiken är en viktig fråga för oss kristdemokrater och för regeringen. Därför gav regeringen den 18 augusti förra året Trafikverket och Transportstyrelsen i uppdrag att utreda behovet av och föreslå eventuella åtgärder för att stärka skyddet. Uppdraget skulle göras tillsammans med andra berörda aktörer i Nationella rådet för järnvägs- och kollektivtrafikskydd. Trafikverket och Transportstyrelsen skulle även vid uppdragets genomförande samråda med Samverkansrådet mot terrorism. Utredningsuppdraget är precis klart och har i dag lämnats över till regeringen. Det ska bli mycket spännande att se vad man har kommit fram till.

Anf. 144 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Oscarsson, för anförandet! Dock väckte det ett antal frågor som jag skulle vilja få hjälp att reda ut.

Alldeles i inledningen av anförandet sa ledamoten att det ska finnas kollektivtrafik ”oavsett var man bor”. Då blev jag väldigt nyfiken på hur Kristdemokraterna, som också ansvarar för Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, avser att förverkliga den visionen.

I det här betänkandet, som heter *Kollektivtrafikfrågor*, kan vi se att det står i utskottets ställningstagande att ”andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer”. Det är ju nästa år.

Ledamoten sa själv att man har en väldigt ambitiös klimatpolitik. Att öka kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige och nå det här målet – hur långt är det kvar till dess? Jag frågar verkligen av nyfikenhet, för jag tänker att det borde vara ganska många satsningar som man skulle behöva göra för att nå målet redan nästa år. Och jag uppfattar av ledamoten att det verkligen är ambitionen att nå högt ställda målsättningar när det gäller både klimat och miljö.

Den andra frågan jag skulle vilja ställa handlar om kompetensförsörjningen.

Jag är glad att ledamoten verkligen lyfte fram de satsningar på både yrkesvux och yrkeshögskola som regeringen gjorde. Det låter alltid mycket när det är flera hundra miljoner, men hur många bussförare blir det? Vi vet ju att kompetensbristen är stor när det gäller både bussförare och lokförare och så vidare. Ledamoten nämnde 400 miljoner kronor, men det kostar också ganska mycket för varje plats. Hur mycket räcker det till, och vad tror regeringen blir effekten av den satsningen?

Anf. 145 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Ulrika Heie, för frågorna!

Jag försökte ju berätta hur mycket det här skulle innebära. Som ledamoten säger kan man tala om miljoner, och det låter kanske inte så mycket. Men det här är alltså ytterligare 400 miljoner för att förstärka regionalt yrkesvux inom den kommunala vuxenutbildningen.

Är det då så att alla blir busschaufförer? Så är det nog inte, men då finns i alla fall chansen. Faktum är att det motsvarar 7 400 årsplatser. I det

här läget tycker jag ändå att det är något att ta fram som ett gott exempel på att regeringen har sett och försöker göra någonting. Dessutom tillförs ytterligare 70 miljoner till yrkeshögskolan. Jag tänker mig att där någonstans är svaret på ledamotens fråga. Man har sett bekymret.

När man lyssnar på tåg företagen och andra kollektivtrafikföretag runt om i landet märker man att problemet inte bara är att det varit en besvärlig vinter hittills. Faktum är att vissa avgångar inte går därför att det inte finns några busschaufförer eller lokförare med mera. Det här är en viktig fråga som lyfts fram när man träffar dem som jobbar inom det här. Därför tänker jag att där någonstans är det väldigt viktigt att vi har gjort någonting.

Det var andra frågor som ledamoten tog upp. Vi tar dem sedan – jag hinner inte på tio sekunder.

Anf. 146 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Tack för svaren! Jag uppskattar verkligen det konkreta och att få reda på hur mycket resurser som har satsats.

Men om man dividerar 400 miljoner kronor med 7 400 platser ser man ju att det är långt ifrån att räckta till priset per plats på en bussförarutbildning. Det är kanske det tredubbla, och då skulle det inte bli någonting kvar. Det kanske bara räcker till en tredjedel så många platser på de yrkesförarutbildningar som vi vet är väldigt kostsamma. Det kanske blir bara typ 2 500 platser kvar om vi nu ska räkna fram och tillbaka.

Men jag skulle vilja uppehålla mig vid min andra fråga, den som ledamoten väntade med att besvara, och så kan vi koncentrera oss helt och fullt på den.

Vi har ju olika typer av mål för kollektivtrafiken. Här är då målet att andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer. Då är min fråga hur nära vi är att nå målet. Jag kan tänka mig att det hade varit stora rubriker om vi redan hade nått målet, så jag tänker att vi har en bit kvar. Då undrar jag hur långt det är kvar för att nå det målet och vad regeringen kommer att göra för insatser för att nå ett mål som faktiskt är satt redan till nästa år.

Ledamoten sa i sitt anförande att man är väldigt angelägen om att nå mål av olika slag. Han nämnde både EU:s olika klimatmål och de svenska målen för att nå detta, och det är jag väldigt nyfiken på.

Hur långt är det kvar innan man når målet om andelen persontransporter som sker med hjälp av kollektivtrafik?

Anf. 147 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack till Ulrika Heie för ytterligare en fråga!

Precis, man kan kritisera vad vi än gör och tycka att det är för lite pengar när man kokar ned det. Men jag tänker att det ändå är viktigt att vidta åtgärder för att försöka komma åt detta.

Sedan är det här inte det enda regeringen gör, som jag var inne på, utan det är fler saker man tänker göra för att motverka kompetensbristen. Det är det här som jag tycker att det är viktigt att man lyssnar in och försöker göra någonting åt. Det var den frågan.

När det gäller den andra frågan som ledamoten ställde till mig är det klart att regeringen är ambitiös i fråga om att göra saker inom exempelvis cykling. Jag vet att man på Regeringskansliet ser över hur man ska komma

till rätta med det här. Sverige är ju ett stort cykelland, och jag vet att man ser över hur man ska kunna bli ännu bättre för säkerhet och annat. Regeringen har tillsatt pengar med tanke på just trafiksäkerheten, och cyklingen är en del i detta. Om det cyklas på vägar kanske man ska bygga cykelvägar eller på annat sätt förbättra säkerheten för cykeltrafikanter. Jag tror att det är en jätteviktig fråga. Vi får återkomma, ledamoten, när vi kommer till delen om just cykling här under våren.

Anf. 148 JAMAL EL-HAJ (S):

Herr talman! Vi debatterar nu betänkandet *Kollektivtrafik*. Vi socialdemokrater har tre reservationer och står bakom dessa, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Väl fungerande kollektivtrafik är en grundförutsättning för att klara både arbetspendling och resor på fritiden. Kollektivtrafiken är också helt grundläggande för att vi ska kunna klara vår tids stora samhällsutmaning, klimatet, för bara om vi har ett klimatriktigt, resurssnålt, effektivt och hållbart transportsystem kan vi klara klimatutmaningen samtidigt som vi förbättrar möjligheten för människor att resa från hem till arbete, fritidsaktiviteter, studier och allt annat som gör livet värt att leva.

Kollektivtrafiken är avgörande för att få väl fungerande och allt större arbetsmarknadsregioner. Dessa underlättar kompetensförsörjning och tillgång till arbetskraft och möjliggör ökad tillgång till jobb för den enskilde. Kollektivtrafiken är därför direkt avgörande för våra företag och för vår ekonomi – för att samhällsmaskineriet som helhet ska fungera.

Dessa systemviktiga funktioner som kollektivtrafiken har framstår om möjligt än klarare i perspektivet att vårt land måste stå starkt också i kriser och vid yttre hot. Kollektivtrafiken spelar en central roll för vår civila och ekonomiska försvarsförmåga.

Herr talman! Det finns ett mål som nämndes tidigare, och jag nämner det gärna igen: 2025 ska 25 procent av alla resor genomföras med gång-, cykel- och kollektivtrafik, det så kallade GCK-målet. För att uppnå detta mål krävs en väl utbyggd och fungerande kollektivtrafik.

För att öka andelen kollektivtrafikresenärer måste hela kollektivtrafiken få både ökad kapacitet och högre kvalitet. Det ska vara tryggt och komfortabelt att resa kollektivt. På detta sätt kan vi utvidga arbetsmarknadsregionerna och därmed öka förutsättningarna för jobb och tillväxt.

Transportsektorn står för en stor del av Sveriges utsläpp, och detta måste varje ansvarsfull förtroendevald ta på allvar. Sju av riksdagens partier har under gångna mandatperioder enats om viktiga mål för att minska utsläppen, bland annat klimatmålet att vi inom transportsektorn ska ha sänkt utsläppen med 70 procent 2030.

Kollektivtrafiken har mycket låga klimatutsläpp och är därför absolut viktig för att vi ska klara klimatomställningen. Mot den bakgrunden är regeringens förslag om neddragning av stödet till regionerna oroande. Regionernas ekonomiska kris kommer att bidra till neddragningar i kollektivtrafiken och höjda taxor.

En väl fungerande kollektivtrafik måste finnas också på obekväma arbetstider. Det får inte bara vara vinstintresset som styr när kollektivtrafiken är tillgänglig.

En väl utbyggd kollektivtrafik är viktig för jämställdheten. Det är i huvudsak kvinnor, inte sällan i välfärdsyrken, som reser kollektivt. Satsningar på kollektivtrafiken är således på samma gång direkta satsningar på jämställdheten och på att göra det möjligt för fler kvinnor att resa.

Kollektivtrafiken måste göras mer tillgänglig för personer med funktionsvariationer. Även om utvecklingen på detta område kommit en bit är det långt kvar.

Taxitrafiken är viktig som komplement för resor dit övrig kollektivtrafik inte når eller är en möjlighet. Taxi är därtill helt avgörande för att människors vardag ska gå ihop genom fungerande samhällsresor i form av färdtjänst, sjukresor och skolskjuts. Det finns oroande tecken på att vissa regioner i syfte att spara pengar kraftigt försvårar tillgången till färdtjänst för de människor som är i behov av den.

För oss socialdemokrater är det självklart att alla människor, oavsett funktionsvariation, ska ha möjlighet att resa. Friheten att kunna förflytta sig måste omfatta även de människor som exempelvis saknar syn eller har nedsatt rörelseförmåga. Färdtjänstverksamheten är en frihetsfråga.

År 1990 avreglerades taxibranschen. Avregleringen har dock tyvärr gått för långt, och olika applikationstjänster förstör för seriösa aktörer genom att man inte tar arbetsgivaransvar och därigenom dumpar priser och villkor. Detta ställer till problem för både taxiförare, medborgare och seriösa taxibolag.

Det är inte okej att denna viktiga verksamhet dras med dessa problem. Yrkestrafik ska bara utföras av seriösa aktörer. Det ska vara sjysta villkor och konkurrens på lika villkor.

Slutligen, herr talman, ska hela Sverige leva och utvecklas. Därför vill jag passa på att säga några ord om Gotlandstrafiken. Gotland är en del av Sverige. Det är därför viktigt att förbindelserna mellan Gotland och fastlandet fungerar på bästa möjliga sätt. Vi socialdemokrater vill betona vikten av att Gotlandstrafiken fungerar och att det är möjligt för människor att resa till och från Gotland till en rimlig kostnad.

(Applåder)

Anf. 149 HELENA GELLERMAN (L):

Herr talman! I dag debatterar vi kollektivtrafikfrågor. Kollektivtrafiken spelar en väldigt stor roll i människors vardag, för att man ska kunna få ihop sina resor till jobb och utbildning. Av alla inrikesresor vi gör sker en av fem med kollektivtrafik.

En väl fungerande kollektivtrafik är viktig för att hela transportsystemet i Sverige ska fungera. Kollektivtrafiken knyter ihop och samverkar med transporter på väg och järnväg samt med sjöfart och flyg. Att resa kollektivt minskar också utsläppen och trängseln på vägarna runt våra städer och större tätorter. Kollektivtrafiken behöver därför byggas ut i hela landet.

Ur klimatsynpunkt är kollektivtrafiken i dagsläget den viktigaste orsaken till att vi har så låga utsläpp som vi har i Sverige. Det är väldigt positivt att större delen av kollektivtrafiken i städerna är fossilfri i dag – det har gått väldigt fort. Men arbetet för fossilfrihet måste fortsätta, och därför vill Liberalerna att all kollektivtrafik på väg och spår ska drivas av el eller fossilfria bränslen 2030. Vi liberaler vill också skynda på omställningen

till fossilfri kollektivtrafik genom att energiskatten på elbussar jämföras med skatten för annan kollektivtrafik.

Herr talman! Liberalerna vill se ett ökat fokus på hela transporten. Hur lång tid tar det att resa från dörr till dörr? Det är ju den tiden som räknas för var och en av oss när vi transporterar oss.

Ska totaltiden dörr till dörr minska måste vi börja prioritera alla situationer där man går från ett färd sätt till ett annat. Utöver det självklara med tajmade tidtabeller vill vi se fler och bättre placerade pendelparkeringar, bättre utrustade hållplatser och smidigare övergångar vid våra hamnar och flygplatser. Vi måste också fokusera på upplevelsen och trafiksäkerheten för barn, äldre och funktionsnedsatta vid byte.

Ett glädjande exempel är därför att det äntligen planeras för en tågförbindelse till Landvetter flygplats i samband med järnvägsutbyggnaden mellan Göteborg och Borås. EU kräver nämligen att alla stomflygplatser från 2030 ska kunna nås med spårbinden trafik. Samtidigt behöver vi av samma skäl se utbyggd kollektivtrafik till Arlanda för att ytterligare minska beroendet av bilen.

Herr talman! Liberalerna värnar rätten och möjligheten till färdtjänst. Antalet beviljade ansökningar om färdtjänst har dock minskat på senare tid, och vi behöver bevaka utvecklingen av rättspraxis när det gäller färdtjänstillstånd, i synnerhet tillstånd för synnedsatta. Allt fler kommuner och regioner nekar nämligen tillstånd med motiveringen att människor som har en grav synnedsättning eller är blinda kan lära sig sträckor utantill. Eftersom de kan gå anses de inte behöva färdtjänst trots att de inte kan se.

Detta låter helt tokigt. Liberalerna anser att rätten till färdtjänst måste värnas och att motiveringen för att inte bevilja färdtjänst måste ha en bättre verklighetsförankring.

Herr talman! Angående färdtjänst kan jag också konstatera att de nordiska länderna har väldigt olika nationella färdtjänstsystem för personer med funktionsnedsättning. Detta gör att det i dag tyvärr inte finns någon möjlighet att resa över nationsgränserna med färdtjänst för personer som bor i gränsområdena. Jag anser därför att en rätt till färdtjänst över nationsgränserna för personer som är bosatta i gränsområdena bör säkerställas i ett samarbete mellan de nordiska länderna.

Rent generellt behöver vi göra en översyn för att människor som lever i gränsområden i Norden lättare ska kunna pendla till jobb över gränsen.

Kollektivtrafiken behöver utvecklas i hela landet. Trafikutskottets grupp för forsknings- och framtidsfrågor tog under förra mandatperioden fram en forskningsöversikt om mobilitet på landsbygden. Nya former av kollektivtrafik, bildelning, kombinerade gods- och persontransporter och elbilar kan på kort sikt öka tillgängligheten på landsbygden. På lite längre sikt kan drönare, elflygplan och självkörande bilar bidra till ökad tillgänglighet.

Jag har själv här i talarstolen utifrån definitionen av kollektivtrafik undrat när man kommer att diskutera hur självkörande bilar skulle kunna bli en del av kollektivtrafiken. Det är viktigt att sprida kunskap om vilka mobilitetslösningar som fungerar i vilka sammanhang. Framför allt måste vi sprida goda exempel mellan regionerna. Vi får inte glömma bort att det är regionerna som har huvudansvaret för kollektivtrafiken.

Herr talman! Vi behöver bejaka den tekniska utvecklingen. Med ett utbyggt bredband kan digitala tjänster ge oss möjlighet till klimatsmarta val i trafiken. I dag har vi bilpooler, elsparkcyklar, elcyklar, mopedbilar och i framtiden självkörande bilar. Jag anser att vi behöver utreda hur man kan möjliggöra att dessa nya transportmedel kan inkluderas på ett annat sätt i kollektivtrafiken. Detta bör även inkludera delningsekonomins nya koncept för taxi. Regelverken behöver ses över så att vi tillvaratar möjligheterna i den tekniska utvecklingen. Det gäller inte minst på landsbygden.

Herr talman! Svensk kollektivtrafik går igenom en svår tid efter pandemin. Kraven på att upprätthålla trafiken för att människor skulle kunna ta sig till jobbet samtidigt som det är relativt få resenärer skapar fortfarande ekonomiska bekymmer för många regioner och företag. Detta hör vi från kollektivtrafiken.

Sveriges bussföretag, Tåg företagen och Svensk Kollektivtrafik startade under 2022 initiativet Nystart av kollektivtrafiken i Sverige. Här finns en rad intressanta förslag om hur kollektivtrafiken kan bli mer attraktiv för människor runt om i vårt land. Det är också viktigt att konstatera att de flesta av förslagen här är något som regionerna själva har rådighet över. Men det finns alltså många bra förslag.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 150 JIMMY STÅHL (SD):

Herr talman! Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall enbart till reservation 17.

Vi sverigedemokrater förstår, till skillnad från en del andra partier, att man under sitt liv har olika förutsättningar och möjligheter att klara sitt livspussel. Ibland kan det låta från vissa partier som att alla bor vid en tunnelbana, att solen ständigt lyser och värmer, att cykeln är Guds gåva till mänskligheten och att kollektivtrafiken ska vara näst intill gratis.

Herr talman! Ofta får man höra att gratis är gott, men vad är gratis? Någon betalar för det som är gratis för någon annan. Det vore naturligtvis bra om kostnaden för kollektivtrafik blev lägre, men det förutsätter att de som nyttjar kollektivtrafiken också betalar för att nyttja den och att förstörelsen av densamma upphör. Då tänker jag på klotter, förstörda hållplatser med mera.

Kollektivtrafik är dyrt. Vi måste försöka hitta ett sätt att minska kostnaden för att öka resandet och turtätheten, inte minst på landsbygd och glesbygd, där det stundtals är mer eller mindre obefintligt med kollektivtrafik.

Varje år betalar Sveriges regioner närmare 50 miljarder för kollektivtrafiken. Hälften av detta kommer från biljettintäkter och reklam och andra halvan från skattefinansiering. Dock varierar skattefinansieringen stort. Den varierar mellan 44 och 80 procent. Problemet med dagens kollektivtrafik är att ju fler som åker kollektivt, desto dyrare är det för regionerna. Det bör finnas smarta lösningar som gör resandet billigare ju fler som åker.

Det är dock glädjande att det sker en utveckling och ett nytänkande för att få ned kostnaderna och utnyttja kollektivtrafiken mer effektivt. Nu görs försök att på sina ställen ha kollektivtrafik on demand, det vill säga beställningskollektivtrafik. Det funkalar ganska bra. Förhoppningen är att detta slår väl ut och att tillgängligheten till kollektivt resande ökar.

Herr talman! För att få fler att åka kollektivt måste det vara lätt att göra rätt. Det har under en längre tid pratats om att man ska försöka få till stånd ett nationellt biljettsystem, men ännu är detta inte infört. Det gjordes en utredning, och där kom man fram till att detta behövde utredas ytterligare.

Staten bör i samarbete med landets kollektivtrafikmyndigheter ta fram ett gemensamt bokningssystem för all kollektivtrafik i hela Sverige. Det finns goda exempel på hur nationella biljettsystem fungerar. Exempelvis var delar av utskottet i Schweiz för att se hur man hade lyckats där. Det fungerade väldigt väl, även om inte alla kollektivbolag var nöjda med lösningen eftersom de inte fick lika mycket som innan.

I samband med ett kommande införande – för jag hoppas innerligt att ett sådant kommer – bör man också se över möjligheten att biljettsystem och säljkanaler i så stor utsträckning som möjligt ska anpassas så att personer med olika funktionsnedsättningar ska kunna genomföra biljettköp utan hjälp av andra.

Låt mig återgå till det jag började mitt anförande med, att få ihop livspusslet. Vi sverigedemokrater vill göra det enklare att åka kollektivt genom att kommuner bygger trygga och säkra pendelparkeringar. Om man kan bör man även göra dessa till knutpunkter, där det går att välja mellan olika transportslag.

Bilen är för många ett viktigt transportslag för att få vardagen att gå ihop, inte minst när man har barn. Alla bor inte intill en hållplats, vilket gör att bilen eller cykeln är en del av resan. Inte minst gäller det dem som lämnar och hämtar barn, så att barnen ska slippa att vara hela dagen på förskolan.

Herr talman! Sjöfart är kanske inte det första man tänker på när man talar kollektivtrafik. Våra vattenvägar är alldeles för lågt utnyttjade, speciellt nu när ambitionen är att försöka öka kollektivtrafiken. Det finns redan i dag en del kollektivtrafik på vatten, men denna andel kan öka ganska mycket.

Vi var några som besökte Safety- & Navigationsgruppen för ett tag sedan. Där fick vi möjlighet att åka med en båt från Candela. Den är eldriven och drivs med bärplan. När båten ökar i fart lyfts båten upp, och endast bärplanen är i vattnet. Det gör att inga vågor och inget svall bildas. Med denna teknik har Candela fått dispens för att köra i 25 knop, det vill säga 46 kilometer i timmen, i stället för dagens 8 knop, ungefär 15 kilometer i timmen, vilket är fartgränsen för att det inte ska skapas för mycket svallvågor som i sin tur förstör för förtöjda båtar och annan trafik i farlederna.

Candela informerade om att man med denna dispens kan köra från Ekerö in till Stockholm på 25 minuter. Den sträckan tar med bil eller buss i dag 55 minuter.

Herr talman! Jag ska gå över lite till färdtjänsten. Vi har ett antal förslag för att förbättra för dem som har behov av färdtjänst.

Det handlar om en översyn av bland annat färdtjänstlagen för att identifiera hinder för dem som utövar parasport. Det gäller till exempel möjligheten att ta med sig specialrullstol, begränsning av antalet färdtjänstresor och möjligheten till personlig assistans i samband med idrottsutövandet.

Det handlar om att komplettera färdtjänstlagen med ett syfte där det tydligt framgår att färdtjänsten ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att bosätta sig, arbeta, studera och ha en aktiv fritid.

Utan möjligheter att förflytta sig smidigt till en rimlig kostnad går det inte att vara aktiv och delaktig i samhället.

Det handlar om att komplettera färdtjänstlagen så att resenären har rätt att göra korta uppehåll under resan. Det kan exempelvis handla om att hämta och lämna barn i förskola och skola, hämta paket, besöka apotek och liknande. Det är något som annars skulle kräva nya resebokningar och ytterligare väntetider.

Det handlar om att se över möjligheten att lagstadga om rätt till färdtjänst i en annan kommun. Kommuner har möjlighet att erbjuda detta men ingen skyldighet.

Det handlar om att regleringar av färdtjänsten återförs till socialtjänstlagen. Färdtjänsten ska vara individanpassad så långt som det bara är möjligt. Det duger inte att betrakta färdtjänsten som en samhällstjänst för funktionsnedsatta.

Det handlar om en översyn av färdtjänstens funktion och tillsyn samt om sanktioner och om kompensation till drabbade kunder. Villkoren för funktionshindrade skiljer sig åt beroende på var man bor, vilket gör att färdtjänsten inte fungerar som den ska. Det kan exempelvis vara färdtjänstbilar som aldrig dyker upp eller som är så sena att man missar bokade möten.

(Applåder)

Anf. 151 LINDA W SNECKER (V):

Herr talman! Vänsterpartiet föreslår att det ska införas en Sverigebiljett för 450 kronor. Den ska gälla all kollektivtrafik i hela Sverige. Resan till jobbet ska nämligen inte gräva ett stort hål i din plånbok. För klimatomställningen är det helt nödvändigt att vi reser mer med buss, tåg, pendel och båt – alla de transportmedel som ingår i den regionala kollektivtrafiken.

Men bussen måste gå oftare, och det måste vara betydligt billigare än i dag. Därför föreslår Vänsterpartiet att en Sverigebiljett ska införas – en biljett för hela kollektivtrafiken. Glöm krångliga appar och detta med att registrera bankkort och välja zoner. Det ska vara en biljett för 450 spann, som gäller i hela Sverige.

Men i stället går utvecklingen åt helt fel håll. Priset på enkel- och månadsbiljetter har ökat med 139 procent på 20 år, och var fjärde resa med kollektiva färdmedel har försvunnit i jämförelse med 2019.

Klimatmålet, som riksdagen har beslutat om och som handlar om att till 2030 minska transportsektorns utsläpp med 70 procent, har klimat- och miljöministern lagt i en tre veckors utredning som görs av en nationalekonom som med lätthet viftar bort allt som heter klimatutsläpp.

Inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp. Vägtrafiken står i sin tur för mer än 90 procent av transportsektorns utsläpp.

Vänsterpartiet vill ha ett nytt investeringsstöd för kollektivtrafiken för att öka klimatambitionerna med kollektivtrafiken och säkerställa en förbättrad turtäthet, en tydligare klimatprofil och en förbättrad tillgänglighet. Därför avsätter vi 5 miljarder kronor årligen för att bidra till en utbyggd och förbättrad kollektivtrafik, vilket även omfattar elektrifierade busslinjer med tillhörande elbussflotta. För att investera i Sverigebiljetten lägger vi 5 miljarder detta år och 10 miljarder nästkommande år.

Herr talman! Vårt sätt att bygga samhällen och transportera oss måste baseras på hållbarhet för vanligt folk. Det måste gå att ta bussen till jobbet till ett rimligt pris. Vi är många som inser nödvändigheten av att ställa om. Infrastrukturen måste planeras utifrån miljömålen men också utifrån att kommuner och regioner har stora behov av arbetspendling, arbetsmarknadsförstoringar och hållbara transporter.

Men i stället för att satsa på till exempel stadsmiljöavtal som hjälper kommuner att bygga för en bra kollektivtrafik lägger regeringen ned avtalen. I stället för att fokusera på att minska biltrafiken, som man gör i många städer ute i Europa, arbetar Trafikverket utifrån modeller som uppgraderar biltrafiken och nedvärderar tiden på tåg.

Det är mycket som behöver ändras, men ett steg i rätt riktning är att införa en Sverigebiljett. Jag yrkar bifall till reservation 12.

Anf. 152 LINUS LAKSO (MP):

Herr talman! Det är trevligt att jag får ha min första debatt som ledamot i trafikutskottet.

Herr talman! Det har blivit på tok för dyrt att resa kollektivt. Det vill vi i Miljöpartiet ändra på. Vi behöver en månadsbiljett som gäller för all kollektivtrafik i hela landet, precis som i Tyskland. Det ska kosta under 500 kronor i månaden och hälften av det för unga, studenter och pensionärer – ett Sverigekort.

Kostnaden för kollektivtrafikresenärer har ökat med cirka 140 procent de senaste 20 åren, dubbelt så mycket som bensinpriset. Men hittills har ingenting gjorts för att sänka kostnaderna för dem som reser kollektivt – i alla fall har det gjorts alldeles för lite. Samtidigt lades 31 miljarder kronor förra året på fossila subventioner. Det är tvärs emot vad vi behöver göra för att uppnå klimatmålen.

Kollektivtrafiken används av 81 procent av svenskarna. Halva Sverige åker buss och tåg varje månad. Det är totalt 1,7 miljarder resor per år. Det är ett jättemaskineri av kapillärer som håller igång vårt land, våra jobb och vår ekonomi. Men ett buskort har i dag blivit en klassfråga i Sverige.

Herr talman! Priserna har skenat iväg samtidigt som en stor del av budgeten i stället går till fossila bränslen, och detta gynnar främst höginkomsttagare. En sådan politik lämnar över 8 miljoner kollektivtrafikresenärer i sticket. Här skulle ett Sverigekort hjälpa. Jag är glad över att Vänsterpartiet har ställt sig bakom ett sådant förslag. Jag hoppas att det blir fler partier i Sveriges riksdag som gör det.

För att delvis bemöta eventuell kritik om att ett Sverigekort inte hjälper alla – det hjälper inte dem som inte har tillgång till kollektivtrafik – vill jag passa på att nämna att vi har lagt fram en lång rad förslag för att stötta hushållen på ett sätt som inte ökar utsläppen. Det handlar om sänkt skatt i glesbygd. Det är ett förslag som skulle ge glesbygdsbilister mer i plånbocken än vad de får med regeringens bensinskattesänkning.

Vi vill också ha ett leasingstöd för elbilar för personer med lägre inkomster – minst 1 500 kronor i månaden – så att den som inte kan eller inte vill köpa en elbil ändå kan köra miljövänligt och till en låg driftskostnad. Vi vill också inflationssäkra flera stöd som är viktiga för Sveriges barnfamiljer, till exempel barnbidrag och bostadsbidrag. Vi har alltså en paketlösning. Men Sverigekortet är en viktig del av detta.

Herr talman! Kollektivtrafiken är en regional fråga, hörde jag påstås. Men det är även sjukvården. Det är tydligt att staten måste ta ett ansvar och stötta upp när båda går på knäna. Hälso- och sjukvården diskuteras ändå friskt inom den nationella politiken, men kollektivtrafiken diskuteras alldeles för lite.

Det är dags för fler partier att se allvaret i denna situation. I Norrbotten kostar ett månadskort över 3 000 kronor, medan det kostar bara en tredjedel för kollektivtrafiken i Stockholm.

För Miljöpartiet är svaret på denna situation enkelt. Vi vill kraftigt minska kostnaderna för hållbart resande, vilket i synnerhet skulle gynna just låginkomsttagare med små marginaler.

Det saknas dessutom, som nämnts, ett nationellt biljettsystem för kollektivtrafiken. Det är också en fråga som vi har drivit tidigare. Det försvårar resor över länsgränser eller när man vill resa kollektivt i en annan region som man reser till. Ett Sverigekort löser även detta problem. Men oavsett detta bör ett nationellt biljettsystem tas fram. Detta är också en uppgift för den nationella kollektivtrafikmyndighet som vi anser behövs.

Herr talman! Helt i onödan har vi en ojämlikhet i Sverige när det gäller människors möjligheter att transportera sig. Vi har en möjlighet att jämna ut denna ojämlikhet samtidigt som vi förenklar och effektiviserar för vanligt folk. Vårt svar är Sverigekortet.

Vi har många andra reservationer i detta betänkande som vi står bakom, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 14.

Anf. 153 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Linus Lakso för ett intressant anförande. Jag välkomnar honom också till debatten i utskottet.

Ledamoten tog upp Sverigekortet. Ingen kan ha missat det. Men för dem som kanske lyssnar på detta, och för mig, vore det intressant att få veta vilka kostnader som detta innebär. Vi vet att Sverigekortet kommer att kosta mindre än 500 kronor, tror jag. Men vad kommer det att kosta för staten? Någonstans måste detta tas, och det kan vara intressant att få veta om Miljöpartiet har gjort någon kostnadsanalys. Det är min första fråga.

Anf. 154 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Självklart har vi gjort en kostnadsanalys, och den finns med i vår budget. Detta var i och för sig en förväntad fråga, och jag borde ha haft siffran i minnet. Men ta mig med en nypa salt: Jag tror att det landade på 8 miljarder kronor per år, och det finns såklart med i vår budget.

Jag kan också passa på att nämna att vi har lagt fram en investeringsbudget för klimatet på 100 miljarder kronor per år som frigör resurser. Detta ligger i en driftsbudget. Men då kan vi också satsa mycket mer på både kollektivtrafiken och järnvägen men även på de klimatåtgärder som faktiskt behövs. Vi har ju en klimatkris här och nu, och vi behöver få lösningarna på plats här och nu och inte sedan. Det är därför motiverat att satsa på detta.

Jag har även noterat att ledamotens partiledare har öppnat upp för att ha en investeringsbudget för att lösa akuta problem. Jag ser med spänning fram emot var detta kommer att landa.

Anf. 155 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Linus Lakso för svaret.

Jag tänkte ställa en annan fråga. Sverige är stort och långt, och det bor många människor runt om i hela vårt land. Men det är inte överallt som det finns kollektivtrafik. Hur tänker ledamoten och Miljöpartiet där? Vill ni förstärka kollektivtrafiken?

Jag kommer från Östergötland, och Miljöpartiet var tidigare med och styrde regionen där. Men där lade man ned flera linjer. Hur tänker Miljöpartiet där? Ska ni förstärka kollektivtrafiken i regionerna?

Anf. 156 LINUS LAKSO (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för en väldigt viktig fråga. Självklart ska man kunna resa i hela landet. Och jag tror att jag i mitt anförande var inne på att kollektivtrafiken inte löser allt. Jag är själv uppväxt i en liten by i Västerbottens inland, och jag har släkt och vänner som bor kvar där. Jag vet därför mycket väl hur det är att bo på landsbygden. Och självklart kan man inte ha samma turtäthet överallt.

Vi vill självklart ha en välutbyggd kollektivtrafik. Men jag nämnde också att vi behöver annat för att hjälpa människor att klara sin vardags ekonomi och samtidigt kunna vara med på resan mot ett fossilfritt Sverige. Där är elbilen naturligtvis en lågt hängande frukt. Och vi vill ge människor i glesbygd ett extra stöd för att de ska kunna köpa en elbil, förutom att vi vill sänka skatten i glesbygd. Vi vill också ge ett leasingstöd till låginkomsttagare för att de ska ha råd att leasa en elbil om de inte har råd eller inte vill köpa en elbil.

Detta möjliggör för människor att resa fossilfritt och billigt i hela landet eftersom en elbil har låga driftskostnader. Detta är ett exempel på kompletterande åtgärder som vi vill se för att klara klimatmålen och samtidigt göra det möjligt för människor att resa både billigt och fossilfritt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 februari.)

§ 13 Järnvägsfrågor

Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU6

Järnvägsfrågor

föredrogs.

Anf. 157 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Vi ska återigen diskutera järnvägsfrågor i denna kammar. Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Att debattera motionsbetänkanden kan ibland ge en känsla av att man har upplevt debatten förut. Till viss del är det också så. Det är inte så att frågorna är eviga, men under en mandatperiod är frågeställningarna ofta återkommande. Det stämmer även i år. Återförstatligande av järnvägsunderhållet, ERMTS och banavgifter är några saker som återkommer i detta betänkande och som har varit med tidigare. Det är viktiga frågor som är avgörande för att järnvägssystemet ska fungera.

Sedan oktober 2022 har vi en regering med ambitionen att steg för steg få ordning på Sverige igen. Det är också en viktig utgångspunkt inom infrastrukturen och järnvägstrafiken. Det är ett stort arbete, och det finns inga genvägar. Mandatperiodens viktigaste proposition inom trafikutskottets beredningsområde är infrastrukturpropositionen, som följs av en nationell plan för perioden 2026–2037. Trafikverkets inriktningsunderlag har presenterats och skickats ut på remiss. Den ska vara klar till den 15 april. Därefter görs analyser och bearbetning innan en proposition presenteras.

För att blicka framåt, i vid mening, måste man ibland titta bakåt, inte minst för att lära och dra slutsatser av det som varit. En myndighet som har gjort det är Riksrevisionen. I december förra året presenterade man en rapport som jag tror att det var väldigt många som reagerade starkt på. Det var en total sägning av hur den förra regeringen hanterade infrastrukturpolitiken under sina åtta år. Riksrevisionen skriver i ett pressmeddelande om rapporten: ”Regeringen har satt den långsiktiga infrastrukturplaneringen ur spel genom sin styrning av Trafikverket. Trafikverkets svaga kostnadskontroll har förvärrat situationen. Resultatet är sämre transportmöjligheter och fler döda i trafiken än vad som annars hade varit möjligt.”

Detta är oerhört stark kritik. Läser man hela rapporten blir man faktiskt mörkrädd. Det är en fruktansvärd slutsats som Riksrevisionen levererar, och de stod fast vid den när de fick en fråga om det vid vår utskottspresentation av deras rapport.

Den nya regeringen, vår regering, vill jobba med infrastruktur genom att ha fokus på det som är samhällsekonomiskt lönsamt och se till att det som vi redan har på plats fungerar. Att man valt att satsa mycket på nya stora och dyra projekt i stället för att säkerställa att vi har en järnväg som verkligen fungerar är någonting som väldigt många får lida för i dag. Vi har växlar som borde ha bytts för länge sedan. Att tåg spårar ur och så vidare beror på att vi har bristande underhåll. Det har att göra med den politik som den förra regeringen med berått mod förde, trots att Trafikverket var tydligt: Om man inte höjer anslagen till underhåll kommer våra järnvägar att vara i sämre skick i slutet av planperioden än i början.

Vi kommer att försöka se till att detta inte fortsätter, så att vi kan få ordning på järnvägen. Det är mycket som behöver göras, och det finns inga genvägar. Vi behöver som sagt se till att vi vårdar det vi har, så att människor kan lita på att tågen går i tid och att de kommer fram i tid och inte blir sittande ute på spåren. Det är också viktigt att se till att våra företag får sina leveranser i tid.

Man måste som regering våga prioritera och se till att det som vi har fungerar och att vi gör rätt prioriteringar, så att de blir samhällsekonomiskt lönsamma. Det är väldigt många som i debatten på olika sätt förringar det här med samhällsekonomisk lönsamhet, vilket jag tycker är oerhört märkligt. Från moderat sida, herr talman, är vi noga med att skattepengar ska användas klokt, och då måste man säkerställa att vi prioriterar efter samhällsekonomisk lönsamhet. Det gäller inte minst järnvägen.

(Applåder)

Anf. 158 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Vi har under de senaste månaderna haft försenade tåg, stillastående tåg, inställda tåg och urspårade tåg. Vid många av dessa tillfällen har det berott på brister i järnvägen som skulle ha undvikits om

järnvägen underhållits i tid i förebyggande syfte. Vi vill i vår budget satsa 500 miljoner mer än högern på järnvägsunderhållet.

I regeringens budgetproposition framförs att ”regeringen anser att den avreglerade järnvägsmarknaden har bidragit till en positiv utveckling av järnvägsunderhållet”. Sverige har världens mest avreglerade järnväg. Vi har försenade tåg och inställda tåg. Vari ligger den positiva utvecklingen? (Applåder)

Anf. 159 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Herr talman! Det finns en utredning från 2015 som pekar på hur man skulle kunna organisera om underhållet och vilka åtgärder som skulle behöva vidtas avseende styrningen av Trafikverket. Den utredningen var väldigt tydlig med en sak i sin utvärdering av avregleringen av järnvägsunderhållet: När man använt sig av ett upphandlingsförfarande i stället för att Trafikverket eller Banverket skulle sköta allting i egen regi har kostnaderna blivit 25 procent lägre och kvaliteten densamma. Man får alltså ut mycket mer för pengarna när man använder sig av upphandling än om Trafikverket skulle göra det här självt.

Riksrevisionens utvärdering av Trafikverkets arbete visar dock att man inte jobbar på ett tillräckligt effektivt sätt i upphandlingen av järnvägsunderhållet. Kritiken mot Trafikverket har varit omfattande i fråga om deras hantering och organisering av underhållet. Jag har väldigt svårt att tro att det skulle bli bättre om de skulle ta över det själva. Dessutom visar oberoende utvärderingar att man har fått ut mer för samma kostnad.

Utredningen från 2015 hade ett antal förslag om hur underhållet skulle kunna organiseras och hur Trafikverket borde arbeta. Den förra regeringen skickade ut utredningen på remiss, men sedan försvann den i ett svart hål. Min fråga tillbaka till Åsa Karlsson är: Varför tog man inte tag i det här – varför gjorde man ingenting åt Trafikverkets upphandlingar och annat och såg till att de jobbar på ett effektivt sätt? Då hade vi inte haft den situation vi har i dag. När man dessutom medvetet under många år satsar för lite på underhållet blir det en perfekt storm av elände, skulle jag säga. Den har lett till den situation vi nu befinner oss i.

Anf. 160 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Svaret väcker funderingar hos mig. Man hänvisar gärna till utredningar som lyfter fram ens egna åsikter. Den utredning som Maria Stockhaus hänvisar till är från 2015. Men vi har till exempel också det betydligt modernare utredningsbetänkandet *Framtidens järnvägsunderhåll*, som är från 2020. Där lyfts det fram att det behöver göras förändringar eftersom man inte får till bra upphandlingar. Ändå vägrar regeringspartierna att gå med på att ens utreda om en överföring av järnvägsunderhåll till Trafikverket skulle förbättra underhållet.

Hur ser ledamoten på att avregleringen ”bidragit till en positiv utveckling”? Vad är det som är det positiva? Jag kan inte se det.

Anf. 161 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Herr talman! Det hade varit intressant att ha två parallella järnvägssystem där man gjort på respektive sätt för att kunna jämföra. Då hade vi kunnat få en ordentlig oberoende utvärdering. Men här har VTI – som är väldigt oberoende, får vi väl lov att säga – tittat på detta och sagt att privata

företag gör det effektivare. De utvecklar sina metoder på ett sätt som gör att man får ut mer underhåll för de pengar man satsar.

Herr talman! Elva riksrevisionsrapporter, varav flera rör järnvägsunderhållet, har totalt sågat hur Trafikverket arbetar. Man har inte koll på anläggningarna. Man gör inte upphandlingarna på rätt underlag. Det har gjorts att vi hamnat där vi är i dag. Den förra regeringen gjorde inte någonting alls med anledning av de riksrevisionsrapporterna.

Den här regeringen försöker nu tillsammans med vårt samarbetsparti få till en förändring av Trafikverket – en förändring som den förra regeringen hade massor med underlag för att göra men valde att inte göra. Det handlar om att det är privata aktörer som genomför själva underhållet. Där tror jag att vi hamnar i en ideologisk fråga om synen på privata företag och huruvida de sköter saker och ting mer effektivt än vad en statlig myndighet skulle göra. Jag förlitar mig på oberoende utvärderingar som visar på att vi får mer för pengarna.

Sedan behöver Trafikverket steppa upp när det gäller hur de arbetar med de här upphandlingarna. Det är ett arbete som tyvärr borde ha gjorts för länge sedan, som den förra regeringen inte gjorde men som den här regeringen nu tar tag i.

(Applåder)

Anf. 162 ULRIKA HEIE (C):

Herr talman! Järnvägen i Sverige har en relativt lång historia. Den är oerhört viktig. Vi har många gånger hört om hur oerhört snabbt det gick att bygga ganska många mil järnväg på 1800-talet. Det blir ju lite haltande att jämföra detta med det avancerade system som det i dag handlar om när man bygger ny järnväg.

Trafikutskottet har många olika betänkanden under en vår. Detta betänkande heter TU6 *Järnvägsfrågor*, men ganska många av järnvägsfrågorna återkommer i det infrastrukturbetänkande som vi kommer att debattera vid ett annat tillfälle. Man kanske undrar varför vissa järnvägsfrågor inte kommer upp här. Jag ville förklara detta för dem som lyssnar på debatten och kanske undrar varför inte alla järnvägsfrågor ryms i samma debatt.

Icke förty finns det många viktiga järnvägsfrågor i detta betänkande. Ledamoten från Moderaterna tog ju upp frågan om organisering av underhåll. Där har Centerpartiet en reservation som har nummer 4, och jag vill redan nu passa på att yrka bifall till den.

Detta handlar om organisering av järnvägsunderhåll. I det tidigare replikskiftet kunde vi höra att Moderaterna var väldigt tydliga med vikten av att fortsatt ha underhållet i privat regi men ändå ha en god kompetens på Trafikverket för att upphandlingen av underhåll ska fungera på ett bra sätt. Även Centerpartiet lyfter fram detta som en väldigt viktig del.

Det behövs både effektivt och högteknologiskt underhåll. Centerpartiet tror också att upphandling på marknadsmässiga villkor är det bästa sättet att göra detta. Myndigheten har då rätt kunskap och kompetens för att stärka detta så att det blir effektivt. Det här är en jätteviktig del. Ökad konkurrens ger lägre priser och bättre kvalitet om det sköts på rätt sätt.

Herr talman! Man blir ganska nyfiken på det politiska spel som pågår just nu. Jag vill passa på att nämna detta, för i det här betänkandet finns det väldigt många reservationer från Sverigedemokraterna.

Nu vet vi att infrastrukturfrågorna kommer att bli en del av Tidöavtalet. Jag noterade att Sverigedemokraterna kraftfullt applåderade Moderaternas inlägg, som handlade om ett underhåll som fortsatt bedrivs i privat regi. Ett antal av reservationerna på detta område i betänkandet handlar om att Sverigedemokraterna är väldigt kritiska till att det görs på detta sätt – man skulle vilja återförstatliga underhållet. Det blir spännande att ställa frågor framöver när Sverigedemokraterna nu avser att förhandla med regeringspartierna i denna fråga. Hur tänker sig regeringspartierna och Sverigedemokraterna att parterna i Tidösamarbetet ska kunna samsas?

En annan viktig del med koppling till järnvägsutvecklingen är den tekniska utvecklingen för signalsystemet. När man började diskutera ERTMS trodde man att det kanske skulle kosta ett par miljarder, men nu är man uppe i helt andra siffror. Jag kan fundera på hur regeringspartierna avser att jobba med denna fråga. Jag kan också känna att frågan är lite för tidigt väckt. Den kommer att hanteras i den infrastrukturproposition som kommer senare i år, och därför valde jag att inte ställa någon fråga om detta till ledamoten som representerar regeringspartiet.

Herr talman! Klimatmålen är viktiga också för järnvägen. Vi vet att det är oerhört klimatsmart att transportera gods och personer på järnväg. Det finns dock ett antal järnvägar i Sverige – inte jättemånga – som inte är elektrifierade och där man framför diesellok. Energimyndigheten har levererat en utredning, och jag tänker mig att regeringspartierna tittar nyfiket på hur det skulle gå att ha en strategi för till exempel vätgaståg och på hur detta skulle kunna vara en möjlighet på till exempel Inlandsbanan. Kinnekullebanan, hemma hos mig i Västsverige, är en annan bana där det skulle vara oerhört intressant med vätgaståg. Det skulle vara spännande att se hur regeringspartierna ställer sig i denna fråga utöver att de följer utvecklingen, som det brukar heta.

Det finns ytterligare en viktig fråga som jag skulle vilja ta upp i det här sammanhanget. Det är något som har blivit tydligare för varje år. Jag nämnde klimatfrågan och möjligheten att framföra tåg på annat sätt än med diesel, men jag tänker också på möjligheten att framföra tåg på annat sätt än med elektrifiering. I ett totalförsvarsperspektiv blir det otroligt viktigt att man kan hålla uppe tågtrafiken även om det skulle bli störningar i elsystemet. Därför blir denna fråga viktig för oss att följa.

Samtidigt blir det viktigt att inte bara följa frågan utan också se till att dessa sträckor, till exempel Inlandsbanan, får rätt förutsättningar för att man ska kunna tanka vätgas på det sätt som man skulle behöva göra framöver.

Detta var några frågor som vi från Centerpartiets sida ville ta upp. Det handlar om fortsatt organisering av underhållet. Det handlar också om signalsystemets utformning framöver, även om jag valde att vänta med själva debatten om detta.

Det handlar dessutom om klimatfrågan. Vi har en stor utmaning ur ett totalförsvarsperspektiv när det gäller att kunna använda järnvägen också i händelse av kris eller krig. Därför är det jätteviktigt att kunna se att tåg kan gå på andra bränslen än el eller diesel.

Anf. 163 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag.

Hela Sverige ska fungera – det är en tydlig prioritering för oss kristdemokrater och för hela regeringen. Därför värnas jobb och tillväxt i hela landet.

För att landet ska ha bra möjligheter att växa, leva och utvecklas behövs det stora satsningar på transportinfrastrukturen. Ingen av oss behöver färdas så långt i vårt land för att inse att det krävs stora investeringar i både vägnätet och järnvägsnätet. Därför är jag glad att vi har en regering som prioriterar kapacitetshöjning och upprustning av befintlig järnväg, bättre vägstandard och utbyggnad av laddinfrastrukturen.

Herr talman! Utvecklingen av järnvägstrafiken har varit mycket kraftig sedan lång tid tillbaka. Detta är positivt, men det har medfört kapacitetsbrister och ett hårt slitage på en åldrande järnvägsanläggning. Tidöpartierna har därför lagt om växlarna för järnvägsinfrastrukturen.

Herr talman! Vi har en väldigt stor underhållsskuld. Enligt Trafikverkets senaste bedömning uppgår underhållsskulden till cirka 35 miljarder kronor för väg och cirka 91 miljarder kronor för järnväg. Därför ska regeringen under den kommande mandatperioden prioritera fortsatta förbättringar av den infrastruktur som finns, reparera där det behövs och förvalta våra gemensamma resurser på bästa sätt.

Förebyggande underhåll ökar livslängden på våra vägar och järnvägar. Detta är en teknikintensiv verksamhet. Digitalisering utökar möjligheterna att bedriva ett effektivare och mer ändamålsenligt underhåll.

Kristdemokraterna anser, liksom de andra Tidöpartierna, att planering och genomförande av underhålls- och kapacitetshöjande åtgärder i järnvägsnätet ska utgå från samhällsekonomisk lönsamhet och en långsiktigt hållbar transportförsörjning. Detta kommer att vara en viktig utgångspunkt i arbetet mot en ny nationell plan för planperioden 2026–2037.

Herr talman! Ett Natointräde kommer att föra med sig både möjligheter och utmaningar. Transportsektorn behöver utvecklas och stärka sin förmåga för att upprätthålla samhällsviktiga funktioner, både vid olika typer av fredstida kriser och vid höjd beredskap eller, i värsta fall, krig.

(Applåder)

Anf. 164 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för anförandet, och vi delar mycket av synen på hur underhållet ska vara organiserat. I utskottets ställningstagande kan man tydligt läsa att utskottet delar regeringens uppfattning att den nuvarande ordningen med avreglerad järnvägsmarknad har bidragit till en positiv utveckling av järnvägsunderhållet och därför finner att det inte finns någon anledning att vidta någon åtgärd med anledning av motionsförslagen om att Trafikverket i ökad utsträckning ska bedriva järnvägsunderhåll i egen regi.

Magnus Oscarssons parti är ju ansvarigt för infrastrukturfrågorna i regeringen, så därför frågar jag: Hur kan man lita på att det fortsätter så nu när Sverigedemokraterna ska vara med även i infrastrukturdelarna? Jag ser fram emot att lyssna på Sverigedemokraternas anförande om en stund, men jag funderar på när ni kommer att jämka ihop er avseende hur järnvägsunderhållet ska bedrivas framöver.

Anf. 165 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Ulrika Heie för frågan.

Precis som ledamoten är inne på har vi ett tydligt ställningstagande i frågan. Diskussioner förs givetvis med alla Tidöpartier, och jag kan säga att vi är trygga med den politik vi har lagt fram. Givetvis finns det sådant som måste förbättras, och det har vi också påpekat via Trafikverket. Regeringspartierna för diskussioner med Sverigedemokraterna om hur vi kan förbättra situationen i trafikinätet.

Det är positivt att Tidöpartierna har en väldigt fin dialog med ett givande och tagande, och jag tror att denna dialog kommer att vara viktig för att växla spår när det gäller synsättet. Det är ju så mycket i vårt land som vi behöver ta tag i, och i trafikfrågorna är det väldigt viktigt att se till att få ordning på våra vägar och på järnvägen, vilket det har pratats länge om. Underhållsskulden har ju inte kommit nu, utan den har funnits väldigt länge. Jag ser fram emot detta samarbete mellan Tidöpartierna.

Anf. 166 ULRIKA HEIE (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för svaret.

Både Maria Stockhaus och Magnus Oscarsson lyfter fram vikten av att fortsätta att ha ett järnvägsunderhåll på en fri marknad eftersom det sänker kostnaderna och ökar kvaliteten men säger att man också behöver säkerställa att Trafikverket har rätt kompetens för att kunna göra rätt upphandlingar. Är detta något ni kommer att hålla fast vid, eller kommer ni att gå över mer till Sverigedemokraternas synsätt att allt järnvägsunderhåll ska förstatligas? Det är nämligen diametralt olika inställningar. Man säger sig ha en fin dialog och applåderar varandras anföranden trots att det är annan politik än i utskottets ställningstagande.

Kan vi lita på att Kristdemokraterna håller i synsättet om marknads ekonomi för ett effektivt järnvägsunderhåll? Eller är man beredd att offra detta i en förhandling för att få något annat? Det är en viktig fråga, för det är viktigt att fundera över vilka ställningstaganden man har som också håller över tid.

Anf. 167 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Ulrika Heie för hennes retoriska fråga, för det handlar väl om retorik. När vi var i opposition ställde vi samma fråga till Centerpartiet: Kan man lita på er? Ni stödde ju den dåvarande regeringen. Svaret som vi alltid fick från Centerpartiet var: Ni kan lita på oss. Mitt svar är detsamma: Ulrika Heie kan lita på Kristdemokraterna. Vi kommer inte att förstatliga mer. Det är inte nödvändigt eftersom det finns företag som kan göra detta bra. Mitt svar på den retoriska frågan är alltså: Ledamoten kan absolut lita på Kristdemokraterna.

Anf. 168 ÅSA KARLSSON (S):

Herr talman! Nu debatterar vi trafikutskottets betänkande TU6 *Järnvägsfrågor*, och jag börjar med att yrka bifall till reservation 2.

Sverige är ett avlångt land, 205 mil långt från Treriksroset till Smygehuk. För att infrastrukturen ska fungera i hela landet krävs det att vi har tillgång till alla de fyra trafikslagen: väg, luftfart, sjöfart och järnväg, som vi debatterar här i dag.

Ett starkt transportsystem är en förutsättning för jobb och tillväxt. Det är viktigt att trafikslagen samspelar väl för att transporterna ska vara så enkla och smidiga som möjligt. Det gäller även gränsöverskridande transporter, som har blivit alltmer uppmärksammade i och med det geopolitiska läget med krig i vår närhet och genom det kommande Natomedlemskapet. Vi kommer att behöva se över behoven av infrastruktur ur ett totalförsvarsperspektiv. Här har järnvägen en viktig roll att spela. Vikten av att ha en robust järnväg i ett förändrat geopolitiskt läge måste tas på allvar. Vi måste ha tillräckligt med spår, och de spår som redan finns måste underhållas.

Herr talman! Persontrafiken på järnvägen har ökat kraftigt sedan 1990-talet. Den har mer än fördubblats, och prognosen framåt ser stark ut. Tåget har redan återhämtat sig efter pandemin. Allt fler väljer tåget eftersom det är ett klimatsmart och bekvämt sätt att resa och ett effektivt sätt att få till större arbetsmarknadsregioner. Man kommer betydligt längre på samma tid med tåg än med bil. Även godstrafiken har på senare tid ökat kraftigt och har en enorm betydelse för näringslivet. Ökningen innebär att allt fler persontåg och godståg ska samsas på spåren, där det redan nu är trångt. Även banarbeten och järnvägsunderhåll ska samsas på spåren.

Det är redan nu trångt på spåren, och det kommer att bli allt trängre i och med ökningen av tågtrafiken. När Fehmarn Bält-förbindelsen öppnar 2029 kommer behovet av järnvägstransporter mellan Skandinavien och kontinenten att öka ytterligare samtidigt som behovet av järnvägsunderhåll ökar.

I dag har vi 14 200 kilometer järnvägsspår, 525 stationer, 11 000 växlar, 4 100 broar och 165 tunnlår, men det räcker inte till. Vi behöver bygga ut järnväg där behov finns. Vi behöver få bort de flaskhalsar som stoppar upp flödet i infrastrukturen.

Herr talman! Dagen före julafton 2022 kom beskedet att planeringen för nya stambanor skulle stoppas eller pausas. Sträckan Göteborg–Borås pausades, sträckan Hässleholm–Lund stoppades och planeringen för sträckan Jönköping–Hässleholm avbröts. Ostlänken, Järna–Linköping, hade kommit för långt i planeringen för att kunna avbrytas men skulle utredas för kostnadsreducering. Dessa besked har lett till ytterligare fördröjning av utbyggnaden av nya stambanor.

Dessutom låg överklaganden gällande Norrbotniabanans dragning Däva–Skellefteå på regeringens bord i nästan ett år innan besked kom strax före jul om att alla överklaganden avslogs. Detta fördröjde projektet, som skulle ha behövt vara klart redan med tanke på den gröna industriella utvecklingen i norra Sverige. Förresten hade Norrbotniabanans redan varit klar om inte högerregeringen som tillträdde 2006 snabbt stoppat bygget.

Det är olyckligt att högerregeringen har en så negativ inställning till byggandet av ny järnväg. Det riskerar att ge Sverige ett föråldrat transportsystem. En förbättrad infrastruktur gynnar alla invånare i landet, inte minst näringslivet, som också är drivande i den gröna omställning som nu sker och som behöver en väl utbyggd infrastruktur och pålitliga transporter. Finns det på plats kan gods komma fram snabbare och mer klimatsmart och arbetsmarknadsregioner växa. Vi måste ha en järnväg som binder samman landet.

Herr talman! Vi behöver också underhålla den järnväg vi har. Den senaste tiden har vi nästan varje dag hört om försenade tåg, inställda tåg, växel och brist på tåg. Så kan vi inte ha det! Dessutom har vi haft flera fall av urspårade tåg. Det är inte acceptabelt!

Den senaste urspårningen skedde den 17 december när ett godståg spårade ur på Malmbanan mellan Kiruna och Narvik, en sträcka som vanligtvis trafikeras med åtta till tio tåg om dagen. LKAB får räkna med inkomstförluster på åtminstone 100 miljoner kronor per dag. Prognosen för när banan ska öppnas igen var egentligen satt till i dag, men den är försenad och beräknas nu öppnas den 4 februari. Då är det ändå 60 till 100 personer som arbetat dygnet runt med att laga denna bana sedan urspårningen. Det är en sträcka på 15 kilometer som behöver åtgärdas. Det handlar om ungefär 25 000 sliprar som måste bytas ut, liksom växlar och ledningar och allt annat som tillkommer, och detta under en period då det har rått extremväder med en kyla på minus 35, stormar och snöfall.

Vi ville i vårt budgetförslag satsa 500 miljoner mer än högerregeringen på järnvägsunderhåll. Det röstades ned av majoriteten i Sveriges riksdag. De pengarna skulle ha behövts nu.

Sverige har under en lång tid under många olika regeringar underinvesterat i järnvägsunderhållet. Det är det som märks nu med urspårningar, förseningar och försämrade framkomlighet. Vi behöver nu satsa både på ny järnväg och på underhåll av den befintliga järnvägen. Vi måste också satsa mer på förebyggande underhåll då det är billigare i slutändan än avhjälpande underhåll, det vill säga att laga när det redan är trasigt.

Det är viktigt att ha kontroll över kostnaderna vid infrastrukturinvesteringar, som järnvägsunderhållet är, och att det finns en transparens kring orsakerna till att kostnadsökningarna skenat. Om Trafikverket bedrev järnvägsunderhållet i egen regi skulle det leda till ökad kompetens inom staten kring järnvägens beskaffenhet.

Människor och företag ska kunna lita på att järnvägen och tågen fungerar varje dag. Ett effektivt och fungerande järnvägsunderhåll är en förutsättning för detta. Vi kan konstatera att den avreglerade järnvägen tyvärr har lett till att staten har förlorat kompetens när det gäller järnvägsunderhåll. Förebyggande arbete är betydligt billigare än det avhjälpande underhållet. För att staten ska öka sin kompetens anser vi att en ökad del av järnvägsunderhållet bör utföras i egen regi. Vi anser att det är nödvändigt för att få till stånd en robust svensk järnväg.

Vi anser därför att regeringen bör se över möjligheten för staten att i ökad utsträckning bedriva järnvägsunderhåll i egen regi.

(Applåder)

Anf. 169 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Herr talman! Jag vet faktiskt inte riktigt var jag ska börja. Jag har skrivit "åtta år!!" högst upp på min manuskript. När ledamoten pratar kan man tro att hennes parti har varit långt ifrån att ta ansvar för något som har med järnväg att göra, men det stämmer ju inte. Det är inte så länge sedan Socialdemokraterna lämnade Rosenbad.

Jag citerade tidigare Riksrevisionens senaste rapport. Där kan man läsa att det med den förra regeringens styrning av Trafikverket har blivit sämre transportmöjligheter och fler döda i trafiken. Det är ganska allvarlig kritik.

I och med att man sa ”lagt kort ligger” när man lade den förra planen har man inte kunnat pröva olönsamma projekt. Trafikverket var ändå i sitt underlag till den förra planen jättetydliga med att så som fördelningen såg ut mellan underhåll och nyinvesteringar skulle anläggningarnas status vara betydligt sämre än de var i början av perioden.

Det är lite anmärkningsvärt, herr talman, att stå och prata om allt underhåll som behövs när man så medvetet har åsidosatt och struntat i allt som Trafikverket har sagt och varnat för och att man helt enkelt har detaljstyrt Trafikverket på ett sätt som har lett till den situation som vi befinner oss i nu.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man sätter sig på så höga hästar och låtsas att man inte har haft något ansvar alls, trots att man har haft ansvar i åtta år och trots att Riksrevisionen totalt har sågat den förra regeringens infarstrukturpolitik.

Anf. 170 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att påminna om att Socialdemokraterna hade 500 miljoner mer i järnvägsunderhåll än vad regeringen hade.

Kritiken var svidande från Riksrevisionen. Jag har läst den, förstås. Den gick väldigt hårt åt den förra regeringens planering. Angående ”lagt kort ligger” vet vi att näringslivet och kommuner och regioner har varit tacksamma över att få en långsiktig planering och att planeringen inte läggs om vart fjärde år. Därför är ”lagt kort ligger” en bra strategi.

Riksrevisionen skrev också att de tyckte att satsningen på Malmbanan var onyttig för att den inte skulle ge någon samhällsekonomisk vinst. Malmbanan fraktar malm, stål, från LKAB. Det handlar om 90 procent av Europas stålproduktion. Är inte det samhällsnytta så vet jag inte vad. Vad ska vi då bygga av?

Riksrevisionen tyckte också att Norrbottenbanan inte skulle ha lagts till för att det inte hade analyserats tillräckligt. Men då måste vi vara medvetna om den akuta situationen uppe i norra Sverige med den gröna omställningen. Norrbottenbanan skulle redan ha varit på plats; den skulle redan ha behövts. Det är ett akut behov av Norrbottenbanan. Den dåvarande regeringen tog sitt ansvar och lade in den i den nationella planen.

Anf. 171 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Herr talman! Det som Riksrevisionen kritiserade med ”lagt kort ligger” var att det inte finns någon möjlighet att ompröva projekt där kostnaderna drar iväg till helt orimliga nivåer. Ostlänken är ett sådant exempel. Nu har planeringen gått så långt att det är svårt att stoppa. Det projektet borde man ha sett över och gett helt andra direktiv till långt tidigare.

Det är anmärkningsvärt att man vågar slänga in Norrbottenbanan i planen utan att ha ordentligt underlag. Jag säger inte att Norrbottenbanan inte behövs, och ibland får man titta också på andra aspekter än bara den rent samhällsekonomiska lönsamheten – det är det många som säger. Men med principen om lagt kort ligger blir det ett problem när vi har projekt där kostnaderna inte bara har stigit några procent utan har blivit flera gånger dyrare. Då måste man kunna ompröva.

Jag tror att svenska folket och även företag som är beroende av vår infrastruktur förväntar sig att vi tar ansvar för skattepengarna i stället för att bara låta dem rulla iväg utan kontroll och utan att fundera över om detta är rätt att fortsätta med eller inte.

Herr talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man slår sig för bröstet för att man minsann lägger 500 miljoner mer än regeringen på järnvägsunderhåll. Men faktum är att man i sin förra plan gjorde en fördelning av pengarna mellan nya investeringar och underhåll när Trafikverket uttryckligen skrivit att anläggningarna kommer att vara i sämre skick i slutet av perioden än vad de var i början. Ändå valde man att låta det stå fast och inte göra några förändringar, vilket har inneburit att vi har bristande underhåll, och att vi har haft det under väldigt lång tid.

Som sagt, 500 miljoner i all ära, men den här kritiken rör att man inte har satsat tillräckligt på underhåll under flera år tillbaka, vilket gör att vi i dag är i den situation som vi är i. Det har varit roligare att klippa band i valrörelser än att se till att den anläggning vi har fungerar.

Anf. 172 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag nämnde också i mitt anförande att det har varit bristande underhåll under en ganska lång tid och under många olika regeringar – inte bara S-regeringen utan även tidigare regeringar.

Detta uppmärksammade den förra regeringen. I den infrastrukturproposition som lades inför den nationella plan som kom 2022 uppgick den ekonomiska ramen till 876 miljarder. Det var en ökning med 176 miljarder jämfört med föregående plan.

I planen avsattes också 165 miljarder till järnvägsunderhåll, och det var en ökning med 40 miljarder. Vi uppmärksammade alltså redan i början av den förra mandatperioden den underhållsskuld vi hade, och vi tog tag i frågan då.

(Applåder)

Anf. 173 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr talman och ledamoten Åsa Karlsson! Sedan Trafikverket bildades 2010 har Trafikverket svällt med 4 200 anställda. Att Trafikverket – detta samordningsvinstprojekt som är ett samordningsförlustprojekt – bildades är inte Socialdemokraternas fel, men Socialdemokraterna har hållit fast vid det. De 4 200 människor som har tillkommit sedan Trafikverket bildades utför inget underhåll över huvud taget, utan de är kontorspersonal.

Trafikverket har svällt mest under Socialdemokraternas tid, med över 50 procent, och man tillät det att svälla ohämmat. Kostnaden för de 4 200 anställda är i runda slängar 3 miljarder. Då ska man ha med sig att järnvägen i dag har en underhållsskuld på 60 miljarder. De 3 miljarderna hade räckt väldigt långt för att beta av denna underhållsskuld. 4 miljarder om året i 15 år blir 60 miljarder.

Jag har en fråga till Åsa Karlsson: Hur ser du på att ni har haft en så dålig styrning på Trafikverket?

Min andra fråga gäller höghastighetståg. Det går ett tåg i timmen – ett snabbtåg, X 2000 – i vardera riktningen mellan Malmö och Stockholm, och det går 1,4 tåg i timmen mellan Göteborg och Stockholm, som trafikeras av två operatörer. Ni vill alltså bygga ut för 400 miljarder, och då ska man ta i beaktande att mer än 90 procent av resorna är lokala och regionala,

ej långfärdsresor. Jag undrar, Åsa Karlsson: Kan ni motivera den utbyggnad av höghastighetståg som ni föreslog?

Slutligen: Sverige är långt, men inte 205 mil. Det är 157,2 mil mellan Tretriksroset och Smygehuk.

Prot. 2023/24:63

31 januari

Järnvägsfrågor

Anf. 174 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, ledamoten Jönsson!

Trafikverket har växt under en lång period sedan 2010. Så ser det ut. Den organisation som Trafikverket har i dag har också lett till att det har blivit fler anställda. Jag kan inte säga mer än så i denna fråga.

Angående höghastighetståg är det ett begrepp som vi har lämnat sedan länge. Det vi behöver är stambanor som håller ihop Sverige. Nu när vi är i så stort behov av upprustning av redan befintliga järnvägsspår måste det också finnas nya järnvägar att åka på.

Vi vet att Fehmarn Bält kommer att stå klart 2029. Då kommer vi också att behöva stärka upp den svenska järnvägen. Det kommer att bli mycket mer trafik mellan Sverige, Skandinavien och Europa.

Anf. 175 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Herr talman! Precis! Vi kommer inte att ha någon färdig järnväg mellan Hässleholm och Lund 2029 när tågen börjar rulla därför att Socialdemokraterna enträget har drivit sitt storvulna och, med Sveriges mått mätt, snudd på galna projekt. Det hade gått på över 400 miljarder att bygga denna höghastighetsjärnväg för en väldigt liten andel människor. Om ni hade gjort rätt från början, Åsa Karlsson, hade vi kanske redan nu haft fyrspar mellan Hässleholm och Lund. Jag tycker verkligen att detta är sorgligt.

Jag välkomnar Socialdemokraternas tillnyktring i frågan. Man har faktiskt förstått att det inte är höghastighetståg som gäller, utan vi behöver nya stambanor. Det uppskattar jag.

Sedan har vi den viktiga frågan att en stor del av underhållsskulden kan kopplas till den tid då Socialdemokraterna styrde, då man lät Trafikverket äta upp de pengar som skulle gå till underhåll. De gick till kontorstjänster, och jag har själv suttit på en tjänst som jag menar absolut skulle kunna rationaliseras bort. Det handlar om kvalitetsavgifterna, där pengar skiftas till ingen nytta alls och där Riksrevisionen kan styrka att det inte går att se någon som helst förbättring för tågföringen. Det går inte fler tåg i tid på grund av kvalitetsavgifter, utan färre.

Det finns mängder med pengar att spara. Runt 3 miljarder har utökningen av tjänster kostat, men jag tycker att svaret från ledamoten Åsa Karlsson är väldigt lamt. Hon konstaterar bara att det är så. Jag undrar: Känns det bra att pengarna äts upp av kontorstjänster i stället för att det finns människor ute i spåren? Är det socialdemokratisk politik?

Anf. 176 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tänker att man måste kunna ha två tankar i huvudet samtidigt. Vi behöver se till att Trafikverket har de förutsättningar de behöver och att det finns folk på både planerings- och kontorstjänster och ute i spåren. De ska inte stå emot varandra, utan båda måste finnas.

Ledamoten sa att om vi socialdemokrater inte hade jobbat för de nya stambanorna skulle dubbelspår finnas på plats på sträckan mellan Hässleholm och Lund. Jag vill bara påminna om att det ju var den delen av vår infrastrukturplan som stoppades helt av den nytilträdde regeringen dagen före julafton 2022.

(Applåder)

Anf. 177 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Åsa Karlsson, för anförandet! Jag har några frågor som jag skulle vilja ha svar på.

Ledamoten sa att människor ska kunna lita på en väl fungerande järnväg. Det håller jag verkligen med ledamoten om att människor ska kunna göra.

Sedan tycker jag att det är intressant. Vi har en underskottsskuld på 91 miljarder för järnvägen, och ledamoten funderar säkert också på hur mycket pengar det egentligen är. Egentligen tycker jag inte om när man kastar fram och tillbaka mellan den förra regeringen, den här regeringen och så vidare, men i och med att ledamoten Åsa Karlsson var ganska tuff mot den här regeringen har jag ändå några tankar.

Som någon av mina kollegor var inne på hade vi besök av Riksrevisionen i går, vars rapport heter *Nationell plan för transportinfrastrukturen – lovar mer än den kan hålla*. Man tog upp exempelvis signalsystemet ERTMS, som har försenats och fördröjats, trots varningar från Trafikverket. Man pratar om att det kommer att vara färdigt 2070 i denna takt, tack vare att den förra regeringen lyfte bort pengar. Med tanke på vad ledamoten själv sa, att människor ska kunna lita på en väl fungerande järnväg, tycker jag att det blir lite ihåligt. Ledamoten säger detta till oss, men vi kan titta lite i backspegeln på vad vissa beslut har medfört. År 2070 är ändå ganska lång tid framåt.

Anf. 178 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Oscarsson, för frågorna! I vilken ände ska jag börja? Jag börjar med ERTMS, som blev dyrare än tänkt när det började införas. Det finns nu infört i den norra delen av Sverige. Vi har det på Malmbanan, Botniabanan och Ådalsbanan.

Det har varit stora inkörningsproblem. Man måste ju ha båda systemen. Problemen börjar nu rätta till sig, och det går faktiskt väldigt bra nu. Om man står på tågstationen i Sundsvall, som jag ibland gör, ser man att tågen som kommer norrifrån håller tiden betydligt bättre än tågen som kommer söderifrån. Arbetet med det nya signalsystemet måste givetvis fortgå.

När det gäller att prata om den förra regeringen och den här regeringen och att skylla på varandra är vi kanske lika goda kålsupare båda två, för den här regeringen har ju all möjlighet i världen att fatta nya beslut.

Anf. 179 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Åsa Karlsson för svaret!

Ledamoten vill skylla på den här regeringen, men jag menar att i backspegeln finns det mycket att fundera över som man kunde ha gjort då. Ledamoten tog som exempel att det fungerar uppe i norr, men med den förra regeringens takt hade det blivit färdigt 2070, så det är en lång tid. Det kan jag tycka är anmärkningsvärt.

Ledamoten säger också att den här regeringen inte vill bygga någon ny järnväg, men det är faktiskt fel. Jag läser innantill från oktober 2023: ”Regeringen har fattat beslut om att Trafikverket ska återstarta planläggningen för ny järnväg Göteborg–Borås.” Vi är också på gång med flera grejer i Skåne för att öka kapaciteten när Fehmarn Bält öppnar. Ostlänken är ett exempel som den här regeringen jobbar vidare på, och vi tar också fram och analyserar åtgärder för Norrbottens och Västerbottens län.

Den här regeringen gör alltså hela tiden saker för att det ska byggas järnväg i vårt land. Jag tycker att det ska rättas till för dem som lyssnar på detta, förutom för oss som sitter här: Den här regeringen vill bygga, men man är aktsam och lyssnar först in den kritik som den förra regeringen fick om att man bara körde på.

Nu lyssnar man på vad Trafikverket säger och får rätt faktaunderlag. Sedan kan man bygga och köra. Det ville jag få med i inlägget.

Anf. 180 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Vad som hände när regeringen stoppade och pausade de här banorna och när överklagandena angående Norrbotniabanan låg på regeringens bord i nästan ett år var att det blev en fördröjning av bygget. Vi behöver komma igång med nya stambanor så att de finns på plats när vi behöver dem! När det gäller Norrbotniabanan är det katastrof. Den skulle ha behövts för länge sedan. Den skulle behöva stå klar nu!

Jag glömde i det förra replikskiftet att svara på det här om Riksrevisionen. Vad som är viktigt, tänker jag, är att vi på något vis måste se över den samhällsekonomiska modell som vi har i dag, för den är missvisande. SCB:s befolkningsstatistik släpar efter. Om man till exempel tittar på befolkningsutvecklingen för min hemstad Skellefteå i den senaste rapporten, som kom i oktober, ser det ut som om Skellefteå till 2040 ska minska med 2 500 personer när vi i realiteten ökade med 2 000 personer 2023.

Man ser på ett så långt tidsspänn att den utveckling som har skett de senaste åren inte finns med. Den finns inte i underlagen, och då blir det en felaktig bild av utvecklingen i norra Sverige.

(Applåder)

Anf. 181 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnade noga när ledamoten gjorde sin presentation. Någoting som återkom var att Socialdemokraterna i sin budget satsade 500 miljoner mer än vad regeringen med samarbetspartier satsade i sin budget.

Det tycker jag är anmärkningsvärt, för när det gäller underhåll har Socialdemokraterna varit ansvariga i åtta år i regeringsställning, och i det inriktningsunderlag som Trafikverket har lagt fram pekar de på att det behövs 570 miljarder de närmaste tolv åren för att järnvägssystemet ska bibehålla sin kapacitet och verksamhet.

Ledamoten lyfter fram de 500 miljonerna och trycker på att hade vi bara gjort de sakerna så hade det löst sig, men 500 miljoner är alltså mindre än en tusendel av det Trafikverket säger behövs de närmaste tolv åren.

Dessa signaler fanns ju väldigt tydligt i det inriktningsunderlag som fanns till den nuvarande nationella planen. Varför gjorde ni inte mer under era åtta år i regeringsställning? 500 miljoner är väldigt lite i förhållande till det enormt stora behov som finns.

Anf. 182 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Vi behöver mycket pengar till underhåll. Vi har en stor underhållsskuld, och den behöver rättas till.

Som jag sa i ett tidigare replikskifte anslog den S-ledda regeringen inför förra transportplanen 165 miljarder till järnvägsunderhåll. Det var en ökning med 40 miljarder, så att Socialdemokraterna inte skulle ha satsat på underhåll är helt felaktigt. Vi ökade underhållsdelen i planen med 40 miljarder kronor.

Anf. 183 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Herr talman! Ni satsade 165 miljarder, men det behov som Trafikverket nu signalerar och som har blivit väsentligt mycket större signalerades redan i det förra inriktningsunderlaget. Men då valde Socialdemokraterna att dra ned, vilket har gjort att behovet nästan har exploderat fram till den tidpunkt där vi är i dag.

En kritik som kommer från Riksrevisionen är att den här planen på 800 miljarder har en negativ samhällsnytta. Det innebär alltså att vi satsar 800 miljarder men får tillbaka mindre på att bygga dessa järnvägar och vägar. Och näringslivet står och skriker om att vi ska bygga mer järnväg för att de ska kunna få ut sitt gods och så vidare.

Anledningen till att det blev en negativ samhällsnytta är nya stambanor. Riksrevisionen pekar på att om man hade gjort en annan prioritering hade man kunnat få ut sex gånger så mycket samhällsnytta som man får med nuvarande plan.

Jag undrar: Hur resonerade man när man prioriterade bland olika projekt? Det är ju väldigt tydligt i det underlag som Trafikverket har tagit fram nu, där man visar med schematiska bilder var de stora samhällsnyttorna ligger – nämligen i underhåll. Varför prioriterade man inte det mer?

Anf. 184 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Det gjordes en stor ökning på underhållsdelen. Det satsades 40 miljarder; det är en stor ökning. Mer behövs, och då är det upp till bevis för den nya regeringen. Då kan man plocka fram de pengarna i stället för att sänka skatterna.

Angående Riksrevisionen, den samhällsekonomiska modellen och samhällsnyttan tänker jag återigen att vi behöver se över modellen, för den fungerar inte för den utveckling som sker i norra Sverige i dag. Precis som jag sa släpar befolkningsstatistiken efter. Man ser inte vad som händer i norra Sverige, och behovet är enormt stort. Vi behöver Norrbotniabanan. Vi behöver den förstärkta Malmbanan, för ut från Malmbanan kommer faktiskt 90 procent av Europas stål. Vi måste ha en fungerande och robust infrastruktur i de norra delarna av Sverige.

Vi behöver också bygga ihop hela landet. De nya stambanorna som vi hade med i vår infrastrukturplan är viktiga för att hålla ihop landet och för att binda samman Sverige med kontinenten och för den delen också med Finland och Norge.

Vi måste ha ett sammanhållet land, och då måste vi rusta de gamla järnvägarna men också bygga nya banor.

(Applåder)

Herr talman! I dag debatterar vi järnvägsfrågor. För att Sverige ska fungera måste transportsystemen hänga ihop. Vi är beroende av att alla trafikslag är robusta och fungerar som de ska; järnväg, väg, flyg och sjöfart. Sverige är ett avlångt land med den längsta kuststräckan och flest öar i Europa, och det ställer krav på våra transportsystem. Transporterna tar oss till jobbet eller studierna, tar hit internationell kompetens och fraktar företagets gods.

Järnvägen spelar här en viktig roll i transportsystemet, kanske framför allt för sin förmåga att transportera många människor samtidigt eller stora mängder gods på ett effektivt sätt, både över långa avstånd och i regionerna runt våra städer. Den funktionen ska vi vara rädda om.

Den enskilt viktigaste åtgärden för en ökad kapacitet på järnvägen är att vi underhåller befintlig järnväg. Den kalla vintern har också visat att vi behöver se över robustheten i tågtrafiken vid ökad nederbörd i form av regn eller snö och kallare väderlek. Det gäller både räls och fordon. Det handlar inte bara om Trafikverket, utan det handlar även om tågoperatörerna.

Herr talman! Den 15 januari levererade Trafikverket inriktningsunderlaget till den nya nationella infrastrukturplanen 2026–2037. Direktivet från regeringen var att underlätta för arbetspendling och godstrafik och att ha ett perspektiv där alla trafikslagen ska samverka. Underhåll och kostnadseffektiva åtgärder för att öka kapaciteten ska stå i centrum.

I underlaget från Trafikverket kan man läsa att det behövs hela 571 miljarder under perioden 2026–2037 för att bibehålla anläggningens funktion, och då pratar vi både järnväg och väg. Till det vill man lägga 119 miljarder till eftersatt underhåll. Det är gigantiska summor. Samtidigt har underhåll den högsta samhällsnyttan, att vårda det vi har. Det är därför frågan är starkt prioriterad hos nuvarande regering.

Likt andra talare före mig kommer jag att säga något om Riksrevisionens rapport. De lade fram en rapport i december där de analyserat den nuvarande nationella planen. Kritiken var kraftig och gällde framför allt att man inte kunde se en koppling mellan innehåll och samhällsnytta. Man sa att kopplingen var obefintlig; man kunde inte hitta den.

Den i särklass största orsaken till att den totala planen visar på en negativ samhällsnytta är den dåvarande regeringens satsning på projektet nya stambanor. Riksrevisionen pekar på att nuvarande plan kunde haft sex gånger så hög samhällsnytta med andra projekt i planen. Den nuvarande regeringens prioritering av underhåll kommer att vända trenden, så att samhällsnyttan åter kommer i fokus.

I inriktningsunderlaget framgår att det i dagsläget krävs en ökning av planbudgeten på 20 procent för att det ska finnas plats för nya projekt om alla nuvarande projekt ska genomföras. Det är många projekt med en hög samhällsekonomisk nytta som står på kö. Detta beror till stor del på den bristande kostnadskontrollen hos Trafikverket, vilket Riksrevisionen påpekat i nio rapporter sedan 2017. Trots det tog den dåvarande regeringen inte krafttag mot kostnadsöverskridandena. Problemet gäller framför allt, som också Riksrevisionen pekar på, den initiala kalkylen, alltså den kalkyl på vilken vi politiker prioriterar projekten. Det gör att risken för felprioritering ökar och att mer samhällsnyttiga infrastrukturprojekt hamnar utanför plan.

Jag kan ta de nya stambanorna som exempel. När de förslagen lades fram första gången kostade de 120 miljarder. I dagsläget kostar de tre gånger så mycket. Det är inte rimligt eftersom det tränger undan mer samhällsnyttiga projekt.

Samhällsnyttan ska stå i centrum, samtidigt som andra nödvändiga projekt, till exempel den eftersatta byggnationen i Norrland som hotar att fördröja den gröna omställningen, måste vägas in.

Genom beslutet att stoppa projektet för nya stambanor kan fler kapacitetsbrister på den svenska järnvägen lösas på sikt. Det gäller inte minst den största kapacitetsbristen på hela järnvägsnätet, nämligen sträckan Göteborg–Alingsås. För mig är det obegripligt att den inte får högre prioritet sett ur ett hela-Sverige-perspektiv. Göteborgs Hamn, Green Cargo, SJ och MTRX, men även regionerna i norr, pekar alla på denna sträcka som en av de absolut högst prioriterade sträckorna i Sverige. Ändå ligger den inte i nuvarande plan. För mig är det en gåta varför den förra regeringen inte tog med den sträckan i den nuvarande infrastrukturplanen. Sträckan har stor påverkan på hela Sverige, både på resenärer och för företagens gods, inte minst på den viktiga sträckan mellan Sveriges två största städer och på godsstråken, till exempel Norrlandskusten ned ut genom Göteborgs Hamn. Liberalerna vill se spaden i marken på den sträckan under nästa mandatperiod.

Arbetet med inriktningsunderlaget kommer att prägla resten av denna mandatperiod, och underlaget från Trafikverket är nu ute på remiss. Slutprodukten är en ny nationell infrastrukturplan 2026–2037, som kommer att läggas fram under våren 2026. Den kommer att ha ett betydligt starkare fokus på samhällsnytta än den nuvarande.

Herr talman! Liberalerna anser att järnvägsunderhållet ska upphandlas i konkurrens även i fortsättningen. Då tar vi vara på den samlade kompetensen i de internationella bolagen om hur man på ett effektivt sätt underhåller järnväg och kan utnyttja kreativiteten och flexibiliteten hos mindre bolag. Utredningen av Gunnar Alexandersson 2015, *Koll på anläggningen*, visar tydligt att det kan bli bättre underhåll till en lägre kostnad genom att upphandla underlaget i stället för att staten ska sköta allt.

Trafikverket behöver dock ha bättre kunskap om statusen på våra järnvägar och förmåga att effektivt upphandla underlaget. Det är de två grundorsakerna till att vi inte har ett bättre kostnadseffektivt underhåll i dag. Trafikverket har inte koll på sin anläggning.

Här behövs en ökad digitalisering för att dels effektivt samla in information om järnvägen, dels med hjälp av AI prioritera var underhållet ska göras först.

Ett sätt att snabbt öka kapaciteten är att möjliggöra för längre och tyngre tåg så att färre godståg kan transportera samma mängd gods och varje persontåg ta betydligt fler passagerare. Det innebär att ledig kapacitet kan utnyttjas mer optimalt och utsläppen av koldioxid minska. Liberalerna vill därför satsa på de mindre investeringar i järnväg och perronger som krävs för att möjliggöra längre och tyngre tåg.

Som jag nämnt tidigare är järnvägssystemet i stort behov av underhåll. Vissa delar är över 100 år gamla. Samtidigt sätter större underhållsarbete den nuvarande trafiken under press. Vi liberaler är mycket bekymrade över det kontaktledningsbyte som planeras för sträckan Göteborg–Alingsås, just med anledning av att det är Sveriges mest utnyttjade järnvägssträcka.

Det finns ett stort problem med kontaktledningsbyten. Det gäller inte bara den sträckan. Byten kommer att behövas på många ställen. Men det blir akut på sträckan Göteborg–Alingsås i och med att där ska köras enkel-spårigt i två och ett halvt år.

Här behöver Trafikverket jobba med nya, moderna metoder och maskiner för att effektivisera sina processer, minimera underhållstiden och därigenom sätta kunderna i centrum.

Slutligen vill jag lyfta fram vår gränsöverskridande järnvägstrafik, som behöver rustas upp och byggas ut. Samordningen mellan de nordiska länderna är helt avgörande, inte minst nu med ett förestående inträde i Nato. Det ställer stora krav på våra järnvägar, inte minst i öst-västlig riktning. Liberalerna anser att vi bör utreda hur vi organisatoriskt kan underlätta för framtida gemensamma nordiska infrastruktursatsningar.

Med de orden, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

(Applåder)

Anf. 186 PATRIK JÖNSSON (SD):

Herr talman, kära utskottskollegor och övriga tittare i vårt avlånga land!

Vi sverigedemokrater står bakom samtliga av våra reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 3 rörande organisering av järnvägens underhåll och ett återförstatligande av järnvägsunderhållet.

Som ni kanske minns var Sverige i maj i fjol nära att få en av sina värsta järnvägsolyckor någonsin, där antalet omkomna skulle ha kunnat överstiga hundra personer. Ren tur gjorde att så inte blev fallet. Det var ett Arlanda Express-tåg som spårade ur i 150 kilometer i timmen på grund av fel på en korsningsspets i en spårväxel.

Inte lång tid därefter inträffade en annan förödande olycka när ett X55-tåg spårade ur vid middagstid den 7 augusti mellan Iggesund och Hudiksvall. Orsaken var här att Trafikverket valt att köra tågen på en underminerad banvall där man fått in rapporter om kraftiga sättningar i kombination med att det stod vatten upp till sliperkanten. Lyckligtvis kom ingen till skada.

Under 2023 fick vi också uppleva haveriet i det nya planeringssystemet MPK. Trafikverket valde att sjösätta det helt centrala planeringssystemet för tilldelningen av spårkapaciteten med vetskap om att det inte skulle fungera. Man visste alltså långt innan att MPK inte skulle fungera; ändå valde man att ta det i drift, dessutom utan att ha det gamla systemet att falla tillbaka på. Som väntat havererade systemet. Trafikplanerarna på Trafikverket fick jobba häcken av sig. Gods- och persontrafikoperatörerna bedömde kostnaderna och intäktsförlusterna till över 1 miljard kronor. Resenärerna och godstransportköparna fick ofta välja andra lösningar än tåget. Bil och lastbil blev det vanligaste alternativet.

Sedan har vi planeringen av bytet av kontaktledning på Västra stambanan. Vi i trafikutskottet har haft flera möten och unisont riktat skarp kritik mot Trafikverket för den dåliga planeringen och upphandlingen av det kommande arbetet, som skulle slå sönder trafiken på den viktiga Västra stambanan under väldigt lång tid.

Det finns fler exempel på misslyckanden.

Vad är det då vi har bevittnat gång på gång under 2023? Jo, en koloss till myndighet som agerat oprofessionellt och med en nonchalant inställning till resenärer och godstransportköpare, en nonchalant inställning till godstrafikoperatörer och persontrafikoperatörer och en nonchalant attityd mot politiken. Man skyller alltid ifrån sig. Man har alltid en ursäkt. Man erkänner aldrig ett misslyckande.

Att styra en myndighet som på kort tid svällt från cirka 6 800 anställda till runt 11 000 anställda är säkert inte lätt. Steget från toppen till botten blir ju väldigt långt. Men för den verksamhetsvolym på runt 90 miljarder med ursprung från skattebetalarnas medel och andra avgifter kunde vi ha förväntat oss bättre – betydligt bättre. Framför allt kunde vi ha förväntat oss en portion ödmjukhet. Den kostar ingenting alls.

Trafikverket brottas med stora problem med bristande underhåll, skenande kostnader för såväl underhåll som investering, kompetensbortfall och därtill beroende av inköp av externa konsulter. Det är därför inte konstigt att vi ser en stadigt växande underhållsskuld och att kostnadskontrollen brister i det ena stora projektet efter det andra. Bara för att Trafikverket nästan dubblat antalet anställda från 6 806 år 2010 till dagens ungefär 11 000 har inte Trafikverket blivit dubbelt så bra. Jag vill säga att det snarare blivit hälften så bra, och då är jag ändå ganska snäll.

Man kan se en viss ironi, herr talman, i att sammanslagningen av Vägverket och Banverket gjordes i syfte att nå samordningsvinster. Resultatet blev ju i stället samordningsförluster.

Det är otroligt uppenbart, i vart fall för oss sverigedemokrater, att denna monsterkoloss till myndighet måste delas. Vi måste gå tillbaka till ett vägverk och ett banverk. Vi kan inte ha kvar denna gigantiska myndighet längre. Och det räcker inte med det. Vi måste även minska antalet anställda. Vi måste gå tillbaka och se hur Banverket klarade sig med runt hälften så många anställda innan det avvecklades.

Det minns jag, för jag har varit med på den här resan. Jag har jobbat 20 år inom järnvägen och började på Banverket 2001 eller 2002. Jag minns att jag tyckte att det var för många anställda på Banverket redan då. Man kunde verkligen rakt av ha tagit bort minst 10 procent.

I dag skulle man kunna skala av 20 eller kanske 25 procent utan minsta negativ påverkan på tågföringen och produktionen. Utfallet skulle nog snarare bli positivt, i synnerhet om den ekonomiska vinsten skulle användas till direkt underhåll i spåret.

Betänk att vi fått 4 200 nya skrivbordstjänster på Trafikverket men att antalet som faktiskt underhåller vår järnväg nästan halverats sedan millennieskiftet och nu uppgår till cirka 3 700 personer.

Fru talman! När det gäller järnvägstekniker har de att göra, och fler behövs.

När Trafikverket besökte trafikutskottet för cirka tre år sedan med anledning av trafikstopp på grund av spruckna räler berättade man att 280 mil eller 20 procent av all räls och mängder av spårväxlar behöver bytas ut. Det har vi hört förr. Detta skulle absolut inte hinnas med inom den ligande tolvårsplanen.

Lägg därtill det enorma reinvesteringsprojektet ERTMS för runt 50 miljarder, som är smått akut då ungefär en tredjedel av ställverken är så gamla att de uppnått sin tekniska livslängd. Det kan diskuteras lite – vissa hävdar att det är så lite som en tiondel, men jag har också hört en tredjedel. Oavsett har vi väldigt många gamla ställverk som behöver bytas ut, då de inom en tioårsperiod kommer att bli uttjänta. Och det saknas reservdelar – man får helt enkelt kannibalisera på ställverk som man har tagit ur drift.

Att snabbt stärka upp underhållet är en direkt ödesfråga för den svenska järnvägen. Jag överdriver inte när jag hävdar att det är runt 4 miljarder mer per år i 15 år som måste läggas på att arbeta bort underhållsskulden, som enligt Omtag Svensk Järnväg i dag beräknas till 60 miljarder.

Fru talman! Vi fortsätter på temat Trafikverket.

År 2010 gick Vägverket och Banverket i graven. De slogs samman och bildade Trafikverket. Men det stannade inte där. Lika illa var att eget underhåll avvecklades.

Dessutom såldes den så viktiga konsultverksamheten. Det är mindre känt. Vägverket Konsult och Banverket Projektering sambolagiserades till Vectura år 2009, och senare sålde staten bolaget till teknikkonsulten Sweco. Så försvann den kompetensen också.

Banverket Industridivision avvecklades i samma veva. De ansågs på sin tid vara Europas främsta järnvägsbyggare.

Fru talman! Det är enkelt att med ett klubbslag i Sveriges riksdag rasera något, men det krävs många år av hårt arbete att återställa detsamma. Detta hårda arbete menar vi sverigedemokrater skulle ha påbörjats för flera år sedan. För var dag som inget händer blir det värre och värre. Vi kommer att arbeta enträget för att dela Trafikverket, återupprätta Banverket och Vägverket, återta underhåll i egen regi i paritet med verksamheten i Infra-nord, som vi därefter vill likvidera, och lägga fram ett effektiviseringsprogram för ett blivande banverk och vägverk.

Mer pengar måste till, men de måste också användas på rätt sätt. Kompetensen måste stärkas, och det kommer också att ske genom att karriärvägarna återupprättas med underhåll i egen regi.

Alla problem som rör järnvägen har dock inte Trafikverket rådighet över. Så sent som i dag nåddes vi av beskedet från Tågstatistik att otroliga 11 000 tågavgångar ställdes in under december och januari. Av dessa stod SJ för ungefär 1 900. Att Tågstatistik också rapporterar om en så låg punktlighet som 75 procent för januari, de inställda tågen inkluderade, är oro-väckande.

Utöver personalbrist bottenar mycket i att tågtrafiken vuxit i omfattning och att fler tåg köpts in utan att antalet avisningsanläggningar har ökat i motsvarande takt. Är tåget inte avisat kan det inte underhållas, och då får det inte köras. Detta drabbar bland annat mig och väldigt många andra resenärer. Ungefär vart tredje X 2000-tåg till Skåne ställs in.

Man kan inte sätta sin tilltro till att det alltid är plusgrader i Skåne, får jag tyvärr säga – jag hade uppskattat om det varit varmare. I så fall kör man dit tåg för avisning, men det kan man inte alltid hoppas på. De ansvariga får helt enkelt bygga fler avisningsanläggningar.

Fru talman! Järnvägsnätet är hårt ansträngt och behöver byggas ut. Vi måste få många spadar i backen och starta byggprojekt i stor omfattning.

Från Sverigedemokraternas sida menar vi att Göteborg–Alingsås måste lyftas upp som ett prioriterat stråk, något som inte ligger i Trafikverkets planer. Arbetet med att få till fyra spår på den sträckan måste omgående påbörjas.

Den kraftigt fördrade Ostlänken är på gång. För Göteborg–Borås väntar vi på lokaliseringsförhandlingar. När det gäller den för såväl godstrafiken som persontrafiken viktiga sträckan Hässleholm–Lund bedömer i alla fall jag att vi i slutet av mandatperioden kan se en byggstart börja närma sig.

Det finns också skriande behov av fyrspar mellan Uppsala och länsgränsen till Stockholm och dubbelspar på de hårdast belastade enkelsparsträckorna, som Hässleholm–Kristianstad, Alvesta–Växjö, Kil–Karlstad, Lockarp–Trelleborg och de för Norrland så viktiga Ostkustbanan och Norrbotniabanan.

Jag hoppas att det finns en bred samsyn om att få igång dessa projekt. Vi kommer dessutom att behöva ta hänsyn till krav från Nato i samband med att vi snart ingår i denna försvarsallians.

Fru talman! Klockan är inte fem i tolv – den är fem över tolv. Drastiska åtgärder måste till. Betydligt högre anslag kommer att krävas, och en hårdare styrning av myndigheten Trafikverket krävs.

Vi sverigedemokrater står redo. Vi ska ge svenska folket och svenska företag tåg i tid och bättre kapacitet med vår politik. Men vi ska alla vara medvetna om att detta kräver uthållighet, målmedvetenhet och en viss portion mod. Vi tror på att Sverige kan. Vi tror på att en järnvägsmyndighet kan, och vi tror på att våra järnvägstekniker och byggföretag kan. Kvar är bara att bevisa att politiken också kan.

(Applåder)

Anf. 187 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Organiseringen av järnvägsunderhållet har diskuterats flera gånger i Sveriges riksdag, senast i juni förra året. Då som nu hade Sverigedemokraterna en reservation angående förstatligande av järnvägsunderhållet. Vid det tillfället röstade Sverigedemokraterna när det blev dags för omröstning för sitt eget förslag. Men när det föll mot Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservation, som också handlade om förstatligande av järnvägsunderhållet, valde Sverigedemokraterna att i stället för att avstå från att rösta, som brukligt är när ens eget förslag fallit, aktivt rösta på regeringens förslag, det vill säga rösta tvärtemot sitt eget förslag.

Är det så Sverigedemokraterna kommer att agera i kammaren den här gången också? Har ledamoten Jönsson stått i talarstolen i dag och sagt en sak för att sedan rösta på ett helt motsatt förslag när det blir dags att trycka på knappen?

(Applåder)

Anf. 188 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Under förra eller förrförra mandatperioden samtalade jag med förra infrastrukturministern Tomas Eneroth och kom med förslag som är ganska lika våra förslag nu. Vi har väldigt bra förslag om hur man ska

organisera både järnvägsunderhållet och Trafikverket – som inte ska finnas kvar, för den delen.

Tyvårr kom det en utredning som var så oerhört dålig att vi inte kunde stå bakom den. En av anledningarna till att det inte har blivit något är att de förslag som kommit från Socialdemokraterna helt enkelt inte har varit bra nog. Hade de varit bättre än att inte göra något alls? Det är möjligt; det är svårt att bedöma. Men vår uppfattning är i alla fall att de helt enkelt inte har varit bra nog. Att man inte har gjort något bra av detta under sina tidigare två mandatperioder tycker jag är märkligt.

När det gäller vårt förfarande är vi väldigt tydliga med vad vi vill. Men precis som när Socialdemokraterna styrde ihop med Miljöpartiet får vi inte alltid som vi vill. Det kan vara ett givande och ett tagande. Ibland kan det vara partier från andra delar av Tidöunderlaget – Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – som är missnöjda, och ibland kan det vara vi som är missnöjda. Nu har vi en ny mandatperiod, och vi har ett väldigt bra samarbete. Jag är full av tillförsikt och tror att vi kommer fram till något bra. Men man är inte alltid överens i alla frågor.

Låt mig påminna om en vice statsminister som stod och grät på en presskonferens för att hon inte fick igenom sin politik. Jag tänker inte stå och gråta i någon talarstol, fru talman, och det kommer säkert ingen annan från Tidöpartierna heller att göra om vi inte kommer överens i exakt alla frågor. Men vi kommer överens om ganska mycket, och det är jag väldigt nöjd med hittills.

Anf. 189 ÅSA KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att jag fick svar på min fråga. Frågan handlade om hur SD tänker agera i kammaren vid omröstningen om järnvägsunderhållet. Kommer ni att stå bakom ert eget förslag, eller kommer ni att rösta på regeringens helt motsatta förslag?

Anf. 190 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta är ganska intressant. Man har haft åtta år på sig att få till stånd ett underhåll i statlig regi. Ingen hade varit gladare än jag om vi hade kommit så långt.

Skulle hela kakan vara i statlig regi? Nej, det tror jag faktiskt inte att Trafikverket hade rätt ut. Däremot tycker jag och Sverigedemokraterna som parti att vi skulle börja med att återta den del som är Infranords, vilket är ungefär hälften av underhållet. Det bör handla om underhåll på en sammanhållen sträcka, förslagsvis stambanorna. Vi bör ha ett underhåll på större områden. När det gäller det underhåll som vi fortsatt tänker ha ute på anbud bör, tycker jag, områdena korrigeras och göras större, och kontrakten bör sannolikt också göras längre. Man bör utreda detta.

Här kunde vi ha kommit väldigt långt. Vi har haft väldigt lång tid på oss. Jag vet att ledamoten Åsa Karlsson inte satt i trafikutskottet då, så ingen skugga ska falla över henne men däremot över Åsa Karlssons tidigare infrastrukturminister, som hade kunnat komma väldigt långt i denna fråga men medvetet valde att inte göra det. Det tycker jag är sorgligt.

Anf. 191 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman och Patrik Jönsson! Jag måste säga att detta känns som en av de märkligaste debatter jag har varit med om i det politiska livet. Det är synd att trafikutskottet inte representeras av alla partier här i kammaren – att det största partiet i regeringen inte har möjlighet att vara kvar när vi diskuterar viktiga frågor.

Men kanske ännu märkligare blir det när Sverigedemokraterna, som har flest reservationer i detta betänkande – jag har visserligen inte räknat exakt – ändå är det parti som har applåderat Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, som har yrkat avslag på alla reservationer. Detta har väldigt tydligt applåderats av alla Sverigedemokraternas ledamöter.

Sedan ställer man sig i talarstolen och säger att man står bakom alla sina reservationer men yrkar bifall endast till reservation 3, som handlar om det underhåll som också Åsa Karlsson frågade om. Och hon fick inget svar på frågan hur man kommer att agera under omröstningen, som kommer att äga rum någon gång i nästa vecka.

Patrik Jönsson säger: Vi står redo med vår politik. Vi är inte alltid överens i alla frågor. Då blir det väldigt spännande att försöka få ett tydligt svar på vad som är det mest prioriterade. Vi har ju förstått att Tidösamarbetet också kommer att omfatta infrastrukturfrågorna. Är detta sista gången Sverigedemokraterna har allra flest reservationer? Kommer man så småningom inte att ha några reservationer? Och hur kommer man att ta ställning, när det blir tydligt att det finns en majoritet emot ett visst förstatligande och att Sverigedemokraterna står på diametralt motsatt plats? Det vore spännande med ett svar!

Anf. 192 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Ulrika Heie vill ha detta till en av de märkligaste debatter hon har tagit del i. Då måste jag säga att hennes politiska liv måste ha varit ganska torftigt, för jag har varit med om mer besynnerliga debatter än detta.

Men jag håller med ledamoten om en sak. Jag tycker att det är oerhört besynnerligt – det är första gången jag är med om detta – att man diskuterar vem som applåderar vem. Givetvis har vi folkvett och är artiga i vårt parti. Vi samarbetar och gör vad vi kan för att få en så bra politik som möjligt för Sveriges infrastruktur. Den aspekten är kanske märklig, men märkligare debatter har förmodligen Ulrika Heie tagit del av. Det gissar jag faktiskt.

När det gäller själva sakfrågan ska jag säga att det nog inte finns någon politiker som har kristallkula. Det är ganska nytt att vi ska ha ett samarbete gällande infrastrukturpropositionen. Detta är också vad som har gått ut i offentligheten.

Givetvis är vår målsättning i Tidösamarbetet att samarbeta så gott som möjligt med frågor där vi har gemensamma beröringspunkter. Jag vet mycket väl att när Centern samarbetade med Socialdemokraterna under tidigare mandatperioder fick man inte igenom all sin politik. Det var ju saker som var föremål för meningsskiljaktigheter, och då har de frågorna kanske begravts, eller så har man gjort en kompromiss. Så fungerar ju politiken.

När det gäller järnvägsfrågor hade väl ingen varit gladare än jag om Sverigedemokraterna hade fått 51 procent i ett val. Jag ska inte vara negativ, men jag tror kanske inte att vi någonsin får 51 procent, även om jag hoppas på det, för då hade allt varit väldigt enkelt. Det hade varit drastiska åtgärder. Exakt det jag står här och säger skulle jag också ha verkställt om jag hade varit minister.

Anf. 193 ULRIKA HEIE (C) replik:

Fru talman! Jag kanske uttryckte mig slarvigt när jag sa att det var bland det märkligaste jag varit med om. Det kan ju alltid finnas olika märkligheter. Men jag har aldrig varit med om att man hjärtligt applåderar att regeringspartierna yrkar avslag på alla reservationer för att sedan ställa sig i talarstolen och säga att man står bakom alla egna reservationer. Det var detta jag menade var det märkliga.

Jag upplever att Sverigedemokraterna talar med dubbla tungor i dessa frågor. Man förespeglar att all deras politik kommer att genomföras, men samtidigt säger Patrik Jönsson nu i replikskiftet att man förmodligen kommer att begrava vissa frågor i samarbetet med de andra Tidöpartierna medan man kan komma överens om annat. Vi vet alla att man i politiken ibland får komma överens och att man ibland får låta vissa frågor vara liggande. Men jag har inte sett detta skifte tidigare, där man ger sken av att stå för både och. Detta tyckte jag var det märkliga i replikskiftet.

Nu vet jag inte om min tid är ute eller om jag har någon talartid kvar.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Två minuter har gått.)

Då ska jag be att få tacka och emotser svaret om den dubbelhet som jag upplever i dagens debatt.

Anf. 194 PATRIK JÖNSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det anstår oss att ens ha en debatt om vem man applåderar eller inte. Jag har gett ett svar, och jag tackar för debatten.

Anf. 195 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Vi debatterar järnvägsfrågor, och jag förväntar mig inga applåder. Det ska ni ha klart för er innan jag börjar.

En gång i tiden kunde man lita på den svenska järnvägen. Tågen kom i tid och biljettpiserna var rimliga. Så är det inte i dag. Det som en gång var ett välfungerande, sammanhållet järnvägssystem har havererat. De flesta har någon gång hamnat mitt i det svenska tågkaoset. Jag åker sällan tåg, men till och med jag har fått uppleva det.

Vi har i dag en situation där en mängd olika aktörer ansvarar för sin lilla avgränsade del av järnvägssystemet. I många fall drivs de dessutom av ett rent vinstintresse i stället för att se till tågtrafikens bästa. Ingen tar ansvar för helheten. Samhället saknar kontroll. Så är det.

Därför vill Vänsterpartiet ta tillbaka kontrollen över helheten. Vi vill tillskapa Järnväg Sverige, som vi har döpt det till, med ett helhetsansvar i linje med den brittiska återregleringen av tågen. De ska äga och underhålla statens järnvägsinfrastruktur i egen regi samt sätta priser, ansvara för all

bokning och ha fullt ansvar för tågplanering. Tågoperatörerna skulle kvarstå på grund av EU-regler, tyvärr.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservation 1.

Regeringen är tyvärr ointresserad av att uppnå något slags klimatmål över huvud taget. Men ska Sveriges klimatomställning lyckas måste järnvägen fungera betydligt bättre än i dag. Ibland räcker det med att det blir nollgradigt så slutar de 70-åriga gamla växlarna att fungera, den redan fullbelagda järnvägens tåg förfrysar och tågavgångar ställs in i rasande fart. Det hörde vi exempel på i nyheterna i morse.

Lägg därtill införandet av det digitala tågplaneringssystemet, som förra året skapade förseningar, så förstår vi att sättet som järnvägen organiseras i dag inte hjälper vare sig resenärer, godstransportörer eller klimatomställningen. Det är helt klart att staten, precis som i Storbritannien, behöver ta tillbaka kontrollen över järnvägen.

Ett tydligt exempel är att Trafikverket är en upphandlingsmyndighet i stället för en utförarmyndighet. Då är det inte konstigt att spårväxlar inte byts, när det är lägsta pris i upphandlingarna som får styra.

Det är bra att Socialdemokraterna stundtals lyfter att staten ska ta mer ansvar för underhållet, men frågan är då varför Socialdemokraterna inte lägger mer än de 500 miljoner som man har talat om, när man behöver göra ett kompetenslyft. Med samma snåla budget kommer man ju ingestans. Det kommer inte att hända något. Detta vet givetvis både Socialdemokraterna och regeringen.

Fru talman! Sverigedemokraterna är inte bättre de heller, trots en hård linje om att Trafikverket ska delas i flera delar och att Infranord inte ska finnas kvar. Men i stället för att gå samman i oppositionen och kräva att regeringen ska ta tag i underhållet backade SD och gick till regeringen och kohandlade. Ingen människa vet vad de fick i utbyte!

Bristande kapacitet på järnvägarna i norra Sverige är ett av de största hindren för flera av de stora industrisatsningar som påbörjats.

Inom ett par år kommer delar av Norrlandsstråken, däribland Malmbanan, att vara så trafikerade att det inte finns plats för fler tåg. Trafikverket har gjort bedömningen att de behöver tidigarelägga ett flertal av de planerade järnvägsprojekten.

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som krävs för att rusta transportinfrastrukturen i norra Sverige. Trafikverkets lösning är att lånefinansiera – räntorna belastar på så sätt efterkommande nationella plan.

Det handlar bland annat om dubbelspår mellan Boden och Luleå för att säkra framtida malmleveranser och om att tidigarelägga färdigställandet av Norrbotniabanan – en viktig åtgärd för både godstrafik och arbetsmarknad. Mängden godstransporter till Luleå Hamn beräknas öka till 25 miljoner ton per år. En ökad järnvägskapacitet kommer givetvis även att främja Sveriges sjöfart.

Volvo Cars, Green Cargo, Stora Enso och SSAB skrev i maj ett brev till infrastrukturministern om hur tåg förseningar påverkade Sveriges basindustri negativt. Handelskamrarna i norr har länge varit bekymrade över den undermåliga järnvägen, som de ser begränsar industrins potential.

Det finns flera sätt att finansiera stora infrastruktursatsningar, och det kan vara betydelsefullt att utreda en mer mångfasetterad finansieringsmodell. Men Trafikverkets vädjan om att få lånefinansiera för att kunna åtgärda de mest akuta behoven och utöka kapaciteten på prioriterade järnvägssträckor bör höras.

Vänsterpartiet har lagt fram ett förslag till utskottsinitiativ och har länge drivit att stora infrastruktursatsningar ska lånefinansieras. Det är bra att flera partier har börjat ändra sina åsikter om finansieringen. Men det behöver gå betydligt snabbare, och fler miljarder måste investeras.

På kvällen den 17 december spårade ett fullastat malmtåg ur – det kom från Kiruna och var på väg till Narvik. Det är mycket känt i dag.

Sträckan Kiruna–Narvik står för cirka två tredjedelar av LKAB:s leveranser av järnmalmsprodukter med tio fullastade malmtåg om dagen. Varje tågsätt tar 6 800 ton. Om det som finns i dessa tio tågsätt skulle transporteras med lastbil till Narvik skulle det – håll i er nu – behövas över tusen lastbilstransporter varje dag. Alla förstår att det är omöjligt.

Allt detta om dubbelspår mellan Kiruna och Narvik har legat på bordet i decennier. Det har varit olika färger på regeringar, men de är lika goda kålsupare. Man har vetat i decennier att detta behövs.

Jag tänker på intäkterna. Detta har också länge basunerats ut i medierna. Varje vecka som malmtågstrafiken till Narvik ställs in betyder 1 miljard i förlorade intäkter för LKAB.

Jag tror att de började rulla i går eller något sådant, men 4–5 miljarder har man i alla fall mist. Snacka om samhällsnytta!

Man vet att 25 000 sliprar behöver återställas. Det är räls, växelkomponenter och kontaktledning på en sträcka om 15 kilometer som behöver återställas. Det är det som man har jobbat med sedan urspårningen.

Malmbanan är navet i svensk järnmalmsindustri. Det finns inga andra alternativ än att transportera den tunga malmen på godståg. Malmbanan är 50 mil lång, och där trängs persontåg, godståg och malmtåg. Ett dubbelspår behövs. LKAB har, som jag sa, förordat dubbelspår jättelänge. I decennier har man pratat om att det skulle behövas. Regeringen är säkert väl medveten om detta. Men man lanserar ändå bara 3 mil av Malmbanan, mellan Luleå och Boden. Det är bara 3 av 50 mil.

Ska Sverige ha en infrastruktur som klarar sig även i mer utmanande tider behöver investeringarna öka. Trafikverket menar att den ekonomiska ramen måste öka då vi har en underhållsskuld – siffrorna har vi hört i debatten i dag – när det gäller både järnvägen och vägnätet. Transporter är ett fundament i civil och militär beredskap, och ett väl fungerande underhåll är det viktigaste ur beredskapssynpunkt. Infrastruktur är inte bara något vi kan unna oss i goda tider. Infrastruktur är navet i klimatomställningen, i beredskapen och när det gäller resiliensen i samhället.

Anf. 196 LINUS LAKSO (MP):

Fru talman! Vi har kommit till ett nytt kapitel i svensk järnvägshistoria. Det har blivit smärtsamt tydligt för svenska folket vilket dåligt skick som vår järnväg befinner sig i.

Det har varit 11 000 inställda tågavgångar bara i december och januari. De senaste tre åren har vi sett en kraftig nedgång när det gäller tåg som kommer i tid. Straffavgifterna för tågbolag och Trafikverket har skjutit i höjden. I dag släpper SJ tågbiljetter för perioden från den 9 april till den

3 juni. Men en tredjedel av avgångarna går inte att boka. Varför? Det är för att de tågen helt enkelt inte kommer att lämna perrongen. Om vi inte har insett allvaret i detta tidigare är det hög tid att göra det.

Fru talman! Det var en vacker novemberdag år 2007 som den dåvarande finansminister Anders Borg intervjuades i Sydsvenskan. Han sa: En investering i väg är fyra till fem gånger viktigare än i järnväg. Vi har överinvesterat i järnvägar. Så sa den dåvarande moderate finansministern. Vi ser resultatet av den inställningen i dag.

År 2010, när Alliansen satt vid rodret, lades underhållet av järnvägen ut på entreprenad. Det var ett misstag vars konsekvenser vi ser i dag.

Vi behöver börja ställa oss några frågor:

Vill vi ha ett modernt Sverige som axlar det hållbara samhällsbygget? Ja, då behöver vi fungerande tåg. Vill vi ha ett Sverige som präglas av ett konkurrenskraftigt näringsliv och levande arbetsmarknadsregioner? Ja, då behöver vi ha fungerande tåg. Och vill vi ha ett Sverige som når nettonollutsläpp om 21 år? Ja, då behöver vi fungerande tåg. Men det har vi inte i dag. En kraftsamling behöver komma till.

Fru talman! Vi behöver en kriskommission för Sveriges järnvägar. Vi har som mål att svenska tåg ska komma i tid i minst 95 procent av fallen – det är nästan i linje med Schweiz nuvarande 98 procent. Att komma i tid betyder i det här fallet att tågen inte får vara försenade mer än 5 minuter och 59 sekunder. Tyvärr är det ett mål som inte nås. Helårssiffrorna för 2022 visar på 89,8 procent. Och de senaste siffrorna, för januari till juni 2023, landar på dystra 86 procent.

När det gäller järnvägstrafiken på Södra stambanan och Västra stambanan landar punktligheten på cirka 50 procent. Det är oacceptabelt.

Är det för mycket att begära att tågen ska komma i tid i Tidöpartiernas Sverige? För Miljöpartiet är svaret nej. Tågen måste komma i tid. Trafikverkets underhållsskuld måste snarast täppas igen. Därför satsar vi 5 miljarder mer på underhållet än regeringen.

Där stannar ambitionerna för många av Tidöpartierna. Men vi behöver göra mer. Vi behöver framtidssäkra Sverige. Därför behöver vi stora infrastruktuursatsningar i hållbara transportsystem.

Det är också tydligt att det inte fungerar inom nuvarande system. Ska vi göra investeringar, som vi kanske gör vart hundra år, i ny järnväg behöver vi hitta nya modeller. Det är inget konstigt. Kommuner gör detta redan i dag. Man har en investeringsbudget. Miljöpartiet har sedan tidigare föreslagit nya modeller för finansiering och även en investeringsbudget för klimatet på 100 miljarder per år de närmaste tio åren för att lösa de utmaningar som vi står inför. Det räcker både till att stoppa den blödning som vi ser i dag och till att bygga ny järnväg för framtiden. Vi behöver nämligen nya stambanor både i norr och i syd, och vi behöver rusta upp järnvägen omgående. Om vi inte samtidigt fixar underhållet och ökar kapaciteten på järnvägen kommer vi bara att skjuta problemen på framtiden.

Jag kan inte heller låta bli att resonera lite grann om det som har debatterats tidigare, om samhällsekonomisk nytta. Vi hörde i utskottet i går att Riksrevisionen och Trafikverket menar att Norrbotniabanan är samhällsekonomiskt olönsam.

Som av en händelse hade jag samma kväll ett möte med regeringens samordnare för den gröna omställningen i norra Sverige som helt själv-
mant nämnde att den absolut viktigaste investeringen för att hela den gröna
omställningen och hela den gröna industrirevolutionen som vi ser i norra
Sverige ska fungera är Norrbotniabanan. Jag tror därför att vi behöver fun-
dera ett varv till när det gäller hur vi ska mäta vad som är samhällsekon-
omiskt viktiga investeringar.

Utöver de extra 5 miljarderna för underhåll satsar vi också sammanlagt
ungefär 150 miljarder mer i vår investeringsbudget på att bygga ut järnvä-
gen de närmaste tio åren.

Fru talman! Vi har flera viktiga förslag och reservationer i detta betän-
kande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 februari.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av skr. 2023/24:48 Riksrevisionens rapport om statens ar-
bete med väntetider i vården

2023/24:2797 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)

2023/24:2802 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

2023/24:2807 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

2023/24:2814 av Anders W Jonsson m.fl. (C)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 30 januari

2023/24:398 Social snedrekrytering till högre utbildning

av Niklas Sigvardsson (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:399 Förbättring av riksväg 50 och Bergslagsbanan

av Denis Begic (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:400 Hjälp till tolkar och andra som jobbat för svensk militär i Afghanistan

av Annika Hirvonen (MP)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2023/24:401 Sveriges klimatmål

av Jytte Guteland (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

Prot. 2023/24:63
31 januari
-----

§ 16 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 30 januari

2023/24:536 Global Deal

av *Aida Birinxhiku* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

§ 17 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 31 januari

2023/24:498 Infrastrukturen i Bohuslän

av *Louise Thunström* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.02.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 4 anf. 45 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 80 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 126 (delvis)

av talmannen därefter till och med § 12 anf. 152 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 186 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 3 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen	2
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2023/24:SfU8	2
Anf. 1 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	2
Anf. 2 TONY HADDOU (V) replik	5
Anf. 3 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	5
Anf. 4 TONY HADDOU (V) replik	6
Anf. 5 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	6
Anf. 6 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	7
Anf. 7 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	7
Anf. 8 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	8
Anf. 9 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	8
Anf. 10 TONY HADDOU (V)	9
Anf. 11 LUDVIG ASPLING (SD) replik	10
Anf. 12 TONY HADDOU (V) replik	10
Anf. 13 LUDVIG ASPLING (SD) replik	11
Anf. 14 TONY HADDOU (V) replik	11
Anf. 15 OLA MÖLLER (S)	12
Anf. 16 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	12
Anf. 17 OLA MÖLLER (S) replik	12
Anf. 18 JESSICA ROSENCRANTZ (M) replik	13
Anf. 19 OLA MÖLLER (S) replik	13
Anf. 20 LUDVIG ASPLING (SD) replik	14
Anf. 21 OLA MÖLLER (S) replik	15
Anf. 22 LUDVIG ASPLING (SD) replik	15
Anf. 23 OLA MÖLLER (S) replik	16
Anf. 24 ULRIKA LILJEBERG (C)	17
Anf. 25 LUDVIG ASPLING (SD)	18
Anf. 26 ANNIKA HIRVONEN (MP)	20
Anf. 27 LUDVIG ASPLING (SD) replik	22
Anf. 28 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	22
Anf. 29 LUDVIG ASPLING (SD) replik	23
Anf. 30 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	23
Anf. 31 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	24
Anf. 32 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	25
Anf. 33 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	26
Anf. 34 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	26
Anf. 35 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	27
Anf. 36 MAURICIO ROJAS (L)	27
Anf. 37 TONY HADDOU (V) replik	28
Anf. 38 MAURICIO ROJAS (L) replik	29
Anf. 39 TONY HADDOU (V) replik	29
Anf. 40 MAURICIO ROJAS (L) replik	30
(Beslut fattades under § 11.)	30
§ 4 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv	30

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU6	30
Anf. 41 JOHANNA HORNBERGER (M).....	30
Anf. 42 TREDJE VICE TALMANNEN.....	32
Anf. 43 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	32
Anf. 44 JOHANNA HORNBERGER (M) replik	32
Anf. 45 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	33
Anf. 46 JOHANNA HORNBERGER (M) replik	33
Anf. 47 EMMA NOHRÉN (MP)	33
Anf. 48 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	35
Anf. 49 MARTIN KINNUNEN (SD).....	38
Anf. 50 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	39
Anf. 51 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	39
Anf. 52 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	39
Anf. 53 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	40
Anf. 54 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	40
Anf. 55 STINA LARSSON (C)	41
(Beslut fattades under § 11.)	43
§ 5 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till	
direktiv om ett gemensamt ramverk för	
företagsbeskattning i Europa.....	43
Skatteutskottets utlåtande 2023/24:SkU17.....	43
Anf. 56 MATHIAS TEGNÉR (S).....	43
Anf. 57 FREDRIK AHLSTEDT (M).....	46
(Beslut fattades under § 11.)	47
§ 6 En skyldighet att lämna uppgifter till	
Adoptionskommissionen	47
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU10	47
(Beslut fattades under § 11.)	47
§ 7 Läkemedel och tandvård.....	47
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU12	47
Anf. 58 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	47
Anf. 59 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	49
Anf. 60 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	49
Anf. 61 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	50
Anf. 62 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	50
Anf. 63 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	51
Anf. 64 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	51
Anf. 65 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	52
Anf. 66 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	52
Anf. 67 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	52
Anf. 68 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	53
Anf. 69 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	53
Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	54
Anf. 71 MIKAEL DAHLQVIST (S)	54
Anf. 72 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	56
Anf. 73 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	57
Anf. 74 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	57
Anf. 75 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	57
Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	58
Anf. 77 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	58

Anf. 78	ANDERS W JONSSON (C) replik	59
Anf. 79	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	60
Anf. 80	DAN HOVSKÄR (KD).....	60
Anf. 81	ANDERS W JONSSON (C) replik	62
Anf. 82	DAN HOVSKÄR (KD) replik	62
Anf. 83	ANDERS W JONSSON (C) replik	63
Anf. 84	DAN HOVSKÄR (KD) replik	63
Anf. 85	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	63
Anf. 86	DAN HOVSKÄR (KD) replik	64
Anf. 87	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	64
Anf. 88	DAN HOVSKÄR (KD) replik	65
Anf. 89	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	65
Anf. 90	DAN HOVSKÄR (KD) replik	66
Anf. 91	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	66
Anf. 92	DAN HOVSKÄR (KD) replik	66
Anf. 93	LEONID YURKOVSKIY (SD)	67
Anf. 94	ANDERS W JONSSON (C) replik	69
Anf. 95	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	69
Anf. 96	ANDERS W JONSSON (C) replik	70
Anf. 97	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	71
Anf. 98	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	71
Anf. 99	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	72
Anf. 100	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	72
Anf. 101	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	72
Anf. 102	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	73
Anf. 103	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	73
Anf. 104	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	74
Anf. 105	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik.....	74
Anf. 106	LINA NORDQUIST (L)	75
Anf. 107	KARIN RÅGSJÖ (V).....	76
Anf. 108	ANDERS W JONSSON (C)	78
Anf. 109	ULRIKA WESTERLUND (MP)	80
	(Beslut fattades under § 11.).....	81

§ 8 Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna

reklamationsnämnden	82	
Civilutskottets betänkande 2023/24:CU7	82	
Anf. 110	BJÖRN TIDLAND (SD).....	82
Anf. 111	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	82
Anf. 112	BJÖRN TIDLAND (SD) replik.....	83
Anf. 113	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	83
Anf. 114	BJÖRN TIDLAND (SD) replik.....	83
Anf. 115	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)	83
Anf. 116	LARS BECKMAN (M) replik	85
Anf. 117	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	86
Anf. 118	LARS BECKMAN (M) replik	86
Anf. 119	ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik	87
Anf. 120	LARS BECKMAN (M).....	87
Anf. 121	ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V)	88
Anf. 122	LARRY SÖDER (KD).....	89
Anf. 123	KATARINA LUHR (MP).....	90
Anf. 124	LARRY SÖDER (KD) replik.....	91

Anf. 125 KATARINA LUHR (MP) replik	91
Anf. 126 LARRY SÖDER (KD) replik	91
Anf. 127 KATARINA LUHR (MP) replik	92
Anf. 128 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	92
(Beslut fattades under § 11.)	93
§ 9 Associationsrätt	93
Civilutskottets betänkande 2023/24:CU14.....	93
Anf. 129 MARKUS KALLIFATIDES (S)	93
Anf. 130 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	94
Anf. 131 JENNIE WERNÄNG (M).....	95
(Beslut fattades under § 11.)	96
§ 10 Kollektivtrafikfrågor.....	96
Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU5	96
Anf. 132 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	96
Anf. 133 TALMANNEN	99
Anf. 134 ULRIKA HEIE (C) replik.....	99
Anf. 135 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	99
Anf. 136 ULRIKA HEIE (C) replik.....	100
Anf. 137 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M) replik	100
Anf. 138 ULRIKA HEIE (C)	101
Anf. 139 JIMMY STÅHL (SD) replik	102
Anf. 140 ULRIKA HEIE (C) replik.....	103
Anf. 141 JIMMY STÅHL (SD) replik	103
Anf. 142 ULRIKA HEIE (C) replik.....	104
(forts. § 12).....	104
Ajournering.....	104
Återupptaget sammanträde.....	104
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	105
SfU8 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen	105
MJU6 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv	105
SkU17 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa	107
SoU10 En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen	107
SoU12 Läkemedel och tandvård	107
CU7 Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden	108
CU14 Associationsrätt	108
§ 12 (forts. från § 10) Kollektivtrafikfrågor (forts. TU5)	108
Anf. 143 MAGNUS OSCARSSON (KD)	108
Anf. 144 ULRIKA HEIE (C) replik.....	110
Anf. 145 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	110
Anf. 146 ULRIKA HEIE (C) replik.....	111
Anf. 147 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	111
Anf. 148 JAMAL EL-HAJ (S)	112
Anf. 149 HELENA GELLERMAN (L)	113
Anf. 150 JIMMY STÅHL (SD)	115

Anf. 151 LINDA W SNECKER (V)	117
Anf. 152 LINUS LAKSO (MP)	118
Anf. 153 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	119
Anf. 154 LINUS LAKSO (MP) replik	119
Anf. 155 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	120
Anf. 156 LINUS LAKSO (MP) replik	120
(Beslut skulle fattas den 7 februari.).....	120
§ 13 Järnvägsfrågor	120
Trafikutskottets betänkande 2023/24:TU6	120
Anf. 157 MARIA STOCKHAUS (M).....	120
Anf. 158 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	121
Anf. 159 MARIA STOCKHAUS (M) replik	122
Anf. 160 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	122
Anf. 161 MARIA STOCKHAUS (M) replik	122
Anf. 162 ULRIKA HEIE (C)	123
Anf. 163 MAGNUS OSCARSSON (KD).....	125
Anf. 164 ULRIKA HEIE (C) replik	125
Anf. 165 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	126
Anf. 166 ULRIKA HEIE (C) replik	126
Anf. 167 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	126
Anf. 168 ÅSA KARLSSON (S).....	126
Anf. 169 MARIA STOCKHAUS (M) replik	128
Anf. 170 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	129
Anf. 171 MARIA STOCKHAUS (M) replik	129
Anf. 172 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	130
Anf. 173 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	130
Anf. 174 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	131
Anf. 175 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	131
Anf. 176 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	131
Anf. 177 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	132
Anf. 178 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	132
Anf. 179 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	132
Anf. 180 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	133
Anf. 181 HELENA GELLERMAN (L) replik	133
Anf. 182 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	134
Anf. 183 HELENA GELLERMAN (L) replik	134
Anf. 184 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	134
Anf. 185 HELENA GELLERMAN (L)	135
Anf. 186 PATRIK JÖNSSON (SD)	137
Anf. 187 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	140
Anf. 188 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	140
Anf. 189 ÅSA KARLSSON (S) replik.....	141
Anf. 190 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	141
Anf. 191 ULRIKA HEIE (C) replik	142
Anf. 192 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	142
Anf. 193 ULRIKA HEIE (C) replik	143
Anf. 194 PATRIK JÖNSSON (SD) replik	143
Anf. 195 BIRGER LAHTI (V).....	143
Anf. 196 LINUS LAKSO (MP)	145
(Beslut skulle fattas den 7 februari.).....	147
§ 14 Bordläggning	147

Prot. 2023/24:63
31 januari
-----

§ 15 Anmälan om interpellationer	147
§ 16 Anmälan om fråga för skriftligt svar.....	148
§ 17 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	148
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.02.	148